

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΣ

ΤΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΗΣ.

Κατὰ τὸν κανονισμὸν τῶν τριῶν Διδασκάλων τοῦ νέου
συστήματος, Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, Χουρμου-
ζίου Χαρτοφύλαχος καὶ Χρυσάνθου Προύσης.

ΠΕΡΙΕΧΟΝ

Τὴν ἀνάλυσιν τῶν Μουσικῶν Κανόνων, τὴν γέννησιν τῶν Τόνων,
τὴν ἐφαρμογὴν τῶν Κλιμάκων, τὰς διαιρέσεις τῶν Ἁχων, τὴν
ἀναπλήρωσιν τῆς Κλίμακος τοῦ Β'. Ἁχου, τὸ Ποσὸν καὶ Ποιὸν,
τὰ παραδείγματα τῆς Μελοποιίας, τῆς Μετροφωνίας, καὶ τὰ
σημαδόφωνα τοῦ παλαιοῦ συστήματος, κτλ.

Συγαρμολογηθὲτ καὶ συνταχθὲτ ὑπὸ

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΦΙΛΟΞΕΝΟΥΣ τοῦ ΕΦΕΣΙΟΜΑΓΝΗΤΟΣ.

Ἐκδίδεται νῦν τὸ πρῶτον κατ' ἔγχρισιν μὲν

ΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ Μ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ,

τῇ ἀδείᾳ δὲ

ΤΟΥ Α. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Δαπάνη τοῦ φιλομούσου

Κ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΓΓΕΛΙΔΟΥ τοῦ ΣΕΡΡΑΙΟΥ.

«Μέγας, ὡ μακάριοι, θησαυρός ἔστι καὶ βέ-
βαιος ἡ Μουσικὴ ἀπασι τοῖς μαθοῦσι παιδευ-
θεῖσί τε· καὶ γὰρ τὰ ἡθη παιδεύει, καὶ τὸν
θυμοειδῆς καὶ τὰς γνώμας διαφόρους κατα-
πραύνει». Ἀθήναιος δ Δειπνοσοφιστής.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

ΤΥΠΟΙΣ, Σ. ΙΓΝΑΤΙΑΔΟΥ.

1859.

Τὸ παρὸν ἐθεωρήθη παρὰ τοῦ Αὐτοχροταρικοῦ ‘Ὑπουργείου τῆς Δημοσίας
Ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσίς του. Ἀντίγραφον αὐτοῦ κατετέθη
σήμερον εἰς τὸ αὐτὸν ‘Ὑπουργεῖον.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 22 Αὐγούστου 1859.

‘Ο ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ‘Ὑπουργός
ΣΑΜΗ ΠΑΣΣΑΣ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Μεταξὺ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων Ποιητῶν, καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Μουσικῶν γίνεται φιλονεικία τις περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς. Καὶ οἱ μὲν διεσχύριζμενοι λέγουσιν ὅτι ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ εἶναι αὐτὴ ἐκείνη ἡ τῶν Ἀράβων. Οἱ δὲ διατεινόμενοι λέγουσι, ὅτι εἶναι αὐτὴ ἐκείνη τῶν Ἑλλήνων. Ἄς συνομολογήσωμεν τούτῳ. Ἀλλὰ ζητεῖται τότε πόθεν τὴν παρέλασθον οἱ Ἑλληνες. Ἐὰν παρατηρήσωμεν καλῶς, εὑρίσκομεν, ὅτι οἱ Ἑλληνες κατ' ἀρχὰς ἔψαλλον μόνον δύο τρόπους ή νόμους (ἥχους), Δωριστὶ, καὶ Λυδιστὶ· μετὰ ταῦτα παρέλασθον καὶ τὸν Φρύγιον, καὶ τὸν Μιξολύδιον, γινομένων δλων τεσσάρων τρόπων. Ἐπειτα ἐκ τῶν τεσσάρων πρώτων τούτων ἥχων παρήγαγον ἡ ἐσχημάτισαν τοὺς καλουμένους Πλαγίους, καὶ οὕτως ἀπετέλεσαν τοὺς δκτὸς ἥχους (α).

Ἐὰν δὲ ἐκ τῶν δκτὸς ἥχων ἔξαιρέσωμεν τὸν Δώριον τρόπον, δστις εἶναι φύσει Ἑλληνικὸν ἐφεύρεμα (β), οἱ ἄλλοι ἐπτὰ νόμοι εἶναι ἀναντηρόρήτως ἐφεύρεσις τοῦ Ὁλύμπου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μαρσίου, ἢ καὶ τινῶν ἄλλων, ἐκ τῆς μικρᾶς Ἀσίας δρυμωμένων ἀοιδῶν ἀνδρῶν. Δὲν ἐκομίσθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ νόμοι οὗτοι ὑπὸ τοῦ Ὁρφέως καὶ Ἀλκμάνου, καὶ ὑπὸ ἄλλων ἀνδρῶν, διδαχθέντων πρότερον ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ διδαξάντων ἐπειτα καὶ τοὺς Ἑλληνας;

Τοῦτο ὅμως εἶναι ἀληθὲς ὅτι, δοκιμάσαντες οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες τὸν Δώριον τρόπον, καὶ τοὺς ἄλλους, κατέταξαν αὐτοὺς ἐν καλῇ τινι τάξει κατ' ἀριθμὸν, πρὸς διάκρισιν τοῦ ἐνὸς τρόπου ἀπὸ τοῦ ἄλλου λέγοντες: Πρῶτος τρόπος, Δεύτερος τρόπος, Τρίτος τρόπος, Τέταρτος, κτλ. δὲν εἶχον ὅμως διέλου σημεῖα εἰς τὰς ἀρμονίας των. Οἱ δὲ μεταγενέστεροι αὐτῶν ἐπεννόησαν τού-

(α) Τοῦτο μαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ τῶν ὀσιωτάτων καὶ σοφωτάτων Πατέρων τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ὡς ἀπὸ τοῦ κανονίου των, ὡσαντως καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Ματσοτορος τοῦ Κουκουζέλου, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ κυκλικοῦ τροχοῦ του.

(β) ‘Ως ἐκ τῶν Δωριέων ἐλαβε τὴν ὀνομασίαν, διότι αὐτοὶ πρῶτοι γνωρίζονται διεγειρίσθησαν αὐτὸν τὸν Δώριον τρόπον.

λάχιστον σημαδόφωνά τινα, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἐκ διαφόρων ἐποχῶν καὶ περιστάσεων ἀπώλοντο.

Η̄ ήμετέρα Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ εἶναι αὐτὴ ἔκείνη ἡ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καὶ ὡς πρὸς τὴν τάξιν τῶν ἀκτῶν ἥχων, καὶ ὡς πρὸς τὰς διαιρέσεις τῶν τριῶν γενῶν τῆς Μουσικῆς τέχνης. Ής πρὸς ἔκεινο δὲ, τὸ διοῖον καταδεικνύει τὴν τέχνην τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ὃσον δηλαδὴ ἀφορᾷ τὸ συνεχὲς, τὸ ὑπερβατὸν, τὰς διαιρέσεις τοῦ χρόνου εἰς διάφορα κλασματικὰ, τὰ σημαδόφωνα, τὰς μαρτυρίας, τὰς φθυρὰς γνωρίζομεν τὴν χάριν εἰς τοὺς Ἀραβας. Παραλείπω τὸ πῶς μετὰ ταῦτα οἱ ἡμέτεροι Ἐκκλησιαστικοὶ Μουσικοδιδάσκαλοι προγενέστεροι τε καὶ μεταγενέστεροι, ἀνέπτυξαν καὶ καθωράΐσαν αὐτὴν διὰ περισσότερων σημαδοφώνων καὶ χαρακτήρων, καὶ τὴν ἀνέδειξαν, δποία τις εἶναι τὴν σήμερον (α).

Οἱ Ἀραβες δμως ἐξ ἀρχῆς ἐπεμελήθησαν, καὶ προσεκτικώτεροι κατεγίνοντο, ἐπὶ τῆς ἀξιολόγου ταύτης ἐπιστήμης τῆς Μουσικῆς. Ἐπενοήσαντες σημαδόφωνα (σὲς ἰσαρετὶ), ἐστόλισαν αὐτὴν διὰ πλειόνων φθυρῶν (μποζούκ), καὶ ηὗξησαν τὴν τέχνην τῆς Μουσικῆς, καὶ αὐξάνουσιν ἐπὶ πλέον, παράγοντες εἰσέτι καθεκάστην κλάδους ἥχων (μακάμ δαλλαρί). Εἰς ἡμᾶς τοῦτο εἶναι ὅλως ἀδιάφορον, ἐὰν τουτέστιν ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ, εἶναι Ἀραβικὴ, ἢ Ἑλληνικὴ, ἢ Ἀσιατικὴ. Δυνάμεθα δὲ νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι καὶ τῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὅλης ἀρχαιωτέρας μουσικῆς θυγάτηρ, κατὰ τὴν θείαν Γραφήν (β). Καὶ δὲν ἐμβαίνομεν εἰς φιλονεικίας. Ἀλλὰ δ σκοπὸς ἡμῶν ἀποθλέπει τὴν διόρθωσιν, ταχτοποίησιν, καὶ ἀναπλήρωσιν τῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ἐλλείψεων τῆς Μουσικῆς, ἣν παρεδέχθη ἡ Ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία. Καὶ τοῦτο, ὅπερ παρέδωκαν εἰς ἡμᾶς οἱ προγενέστεροι ἡμῶν, αὐτὸν ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ παραδίδωμεν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους μας, διὰ νὰ διατηρῆται μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

(α) Λύτρο μάλιστα βεβαιοῦται καὶ ὑπὸ τῶν σοφωτέρων ‘Ἐλλήνων τῆς καθ’ ἡμᾶς ἐποχῆς, ὃσοι μετέχουν καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς.

(β) « Καὶ ἔτεκεν Ἀδὰ τὸν Ἰουνήλ· οὗτος δὲ ἦν πατὴρ οἰκούντων ἐν σκηναῖς κτηνοτρόφων. Καὶ τὸ δημοτα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἰουνάλ· οὗτος ἦν διαταδείξας Ψαλτήριον καὶ Κιθάραν ». (Γεν. Κερ. Δ').

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΣ

ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ.

ΗΤΟΙ

Ανάλυσις τῶν Μουσικῶν Κανόνων εἰς πρᾶξιν
καὶ θεωρίαν τῆς Μελοποιίας.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τοῦ ἀπλοῦ Ἡχοῦ.

§ 1. Οἱ ἀπλοῦς ἥχος εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς φωνῆς, εἴτε καθαρᾶς, εἴτε μὴ καθαρᾶς, ἢ ὅποια ἐξέρχεται ἢ ἀπὸ ἐν κλάσμα τούτου, ἢ ἀπὸ τὴν σύγκρουσιν δύο σωμάτων, ἢ ἐὰν ἐντείνης μίαν χορδὴν καὶ κτυπήσῃς ἐπάνω δι’ ἄλλου τινός. Διότι διὰ τοῦ κτυπήματος θέλεις πλήξει τὸν ἀέρα, (ἐπειδὴ καὶ ἀν δὲν πληγῇ ὁ ἀὴρ ὑπὸ δύο σωμάτων, διὰ νὰ ἐκβάλῃ κρότον, δὲν δύναται ποτε νὰ γίνῃ δ ἥχος ἢ ὁ ἔχος ἥ ωρὺς), καὶ πληττουμένου τοῦ ἀέρος ἐκ δύο σωμάτων, θέλεις ἀκούσει μίαν ἀπλὴν φωνὴν ἢ λεπτὴν ἢ πραχεῖαν. Ἐκείνη λοιπὸν ἡ ἐκ τοῦ κρούσματος διακρινομένη ἀναρθρος φωνὴ εἶναι δ ἥχος (α). « συνίσταται δὲ ἀπὸ τὴν κίνησιν τοῦ ἀέρος διὰ τὸ κτύπημα τοῦ ψωφητικοῦ σώματος »· κατὰ τὸν Χρύσανθον Προύσης.

(α) Ἀρχέλαος δ φυσικὸς φιλόσοφος, πρῶτος δ παρατηρήσας, διεῖ τὴν φωνὴν εἶναι ἥχος σχηματιζόμενος ἀπὸ τὸν κτύπον τοῦ ἀέρος.

§ 2. Ἐλλ' ἐπειδὴ, μία καὶ μόνη ἀπλὴ φωνὴ, ἥτις ἔκβαίνει ἀνάρθρως ἀπὸ τὴν κίνησιν δύο σωμάτων, μὴ ἀποβλέπουσα εἰς φανέρωσιν μέλους, δὲν λέγεται φθόγγος, ἀλλ' εῖς ἀπλοῦς χρότος, διότι ἔκβαίνει ἀνωφελῶς πως (α), διὰ τοῦτο πρὸς ἀπαρτισμὸν μέλους, ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ τὸ ίδιωμα τοῦ νὰ γεννᾷ μέλος διὰ πολλῶν ἀλλεπαλήλων φθόγγων.

§ 3. Οἱ δὲ παρὰ τοῦ ἀνθρωπίνου λάρυγγος ἔξερχόμενοι φθόγγοι, ἢ ἀπὸ διαφόρου δργάνου, σχηματίζουσι διαφόρους στροφὰς, διαφόρους κοπὰς, διαφόρους ἐντόνους καὶ ἀτόνους πτώσεις ἐμμελεῖς εἰς ἄλλα ἀντικείμενα, οἱ δόποιοι δύνανται νὰ φανερωθῶσιν δρθῶς ὑπὸ εἰδήμονος Μουσικοῦ, δστις μεταχειρίζόμενος αὐτοὺς εἰς ἐνεργείας φθορῶν, εἰς διαφόρους σχηματισμοὺς, εἰς διαφόρους προφορὰς καὶ τρόπους, ἐκπληροῦ ἐπιτυχῶς τὴν ὅμοιότητα ἔκάστου τούτων τῶν φθόγγων, οἵτινες τιθέμενοι εἰς σειρὰν κατὰ τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον, γίνονται τρόπον τινὰ, τὸ αἴτιον ἢ ἡ ὕλη τῆς Μουσικῆς.

§ 4. Ἀπαιτεῖται μὲν ἥδη, διὰ τίνος δρθοτέρου μέσου ἡμποροῦμεν νὰ ἐννοήσωμεν τὸ, πῶς ἐκ τῆς πτώσεως αὐτῆς τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς, ἢ τῶν διαφόρων δργάνων, ἔξυφαίνονται τῶν συστημάτων οἱ τόνοι, καὶ τὰ τῆς Μουσικῆς ἀρμονικὰ μέλη.

§ 5. Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν δὲ πῶς ἐξ αὐτῆς τῆς ἐμμελοῦς πτώσεως τῆς φωνῆς γίνονται φθόγγοι, καὶ πῶς ἐξ αὐτῶν οἱ τόνοι, καὶ πῶς ἐπειτα ἐκ τῶν τόνων σχηματίζεται κλί-

---

(α) « Μία μόνη πτῶσις φωνῆς ἀπὸ χορδὴν εἰς παραγωγὴν μέλους μὴ ἀφορῶσα, δὲν λέγεται φθόγγος, ἀλλὰ ψόφος δστις ἔνθιγαίνει ματαίως ». Χρυσ. Προύσης Θεωρητικὸν Μέγα. § 3.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

*Περὶ τῆς γεννέσεως τῶν τυμάτων καὶ τῶν
Μουσικῶν τόνων.*

§ 6. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τμημάτων, τὰ όποια ἔξυφαί-
νουσι τὰ διαστήματα τῶν μουσικῶν τόνων, ἡ μὲν μονὰς •,
ἥτις δὲν ἀριθμεῖται, λογίζεται ως βάσιμον στίγμα ἡ κέν-
τρον τῆς γεννέσεως τῶν λοιπῶν ἀριθμῶν. Ἀν δὲ ἡ μόνας
διπλασιασθῇ, γεννᾶτο γένος • ἀριθμόν.

§ 7. Ο δὲ ἄρτιος . . ἀριθμὸς διπλασιασθεὶς γεννᾷ τὸν ἐπίτριτον . . . . , δι' οὗ καὶ γίνεται ὁ τόνος τοῦ τριτημορίου $\frac{4}{12}$. ὁμοίως καὶ ἀπὸ τὸν πρῶτον ἄρτιον . . , καὶ περιττὸν • (α), γίνεται τὸ τεταρτημόριον $\frac{3}{12}$. Ἀπὸ δὲ τὸ τριπλάσιον τοῦ ἄρτιου . . , γεννᾶται τὸ λεῖμμα: δηλ.: τὸ ἡμίτονον $\frac{6}{12}$, καὶ μὲ τὸ περιττὸν • , γίνεται ὁ ἕβδομος ἀριθμὸς . . . . , οὗγουν δὲ καθ' ἡμᾶς ἐλάχιστος τόνος 7. $\frac{7}{12}$.

§ 8. Ό δὲ ἐπίτριτος διπλασιασθεὶς, ἢ ὁ ἀρτιος τετραπλασιασθεὶς, φέρει τὸν ὅγδοον ἀριθμὸν • • • • • • • • 8/12, ἀπὸ τοῦ ὅποίου κατὰ τὸν μαθηματικὸν κανόνα τοῦ δὶς δύο δὶς, ἀποτελεῖται τὸ στερεὸν σῶμα τοῦ κύβου, (ὅπερ τουρκιστὶ καλεῖται ζάρ), εἰς τοῦ ὅποίου τὰς ἐπιφανείας ἐμπεριέχονται οἱ ἀριθμοὶ ὀλων τῶν μουσικῶν τόνων, καθὼς παραστήσαμεν καὶ τοὺς ἀριθμοὺς τῶν πρὸ αὐτοῦ μικροτέρων τόνων τοῦ τριτημορίου, καὶ τοῦ τεταρτημορίου, κτλ. Ἐκ δὲ τοῦ διπλασίου τοῦ ἐπιτρίτου, καὶ τοῦ περιττοῦ, δῆλος: ἐξ ἀρτίου καὶ περιττοῦ ἀριθμοῦ, γεννᾶται ὁ ἐπόγδοος ἀριθμὸς • • • • • • • • 9 9/12, ὁ ἐστὶ ὁ μουσικὸς ἐλάσσων τόνος.

(α) Εἰς τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν, οἱ μὲν ἄρτιοι λέγονται διπλοὶ ή ζυγοί· οἱ δὲ περιττοὶ ἀπλοὶ ή μονοί, οἱ διποῖοι διακρί- γονται ἐπὶ τῶν κύριων (ζῆρ), εἰς τὸ παιγνίδιον τῆς τάβλης, καὶ προσέρχονται κατὰ τοὺς τουρκοπέρσας, τούτοις, τέκ, ή ντού γέν.

μὲν τοῦ ἀρτίου ἀριθμοῦ γίνεται τὸ τριτημόριον, καὶ ὁ μείζων τόνος. Ἀπὸ δὲ τοῦ περιττοῦ ἀριθμοῦ, τὸ τεταρτημόριον, δὲ λάχιστος, καὶ δὲ λάσσων τόνος.

§ 10. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰρημένων τμημάτων, κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἔκάστου δι’ αὐτῶν γενησομένου τόνου, ὑπολογίζονται καὶ τὰ διαστήματα τῶν ἀποστάσεων αὐτῶν διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν φθόγγων, οἱ δποῖοι ἀποπληροῦνται ἐξ ἐπιτρίτων, λειμμάτων, ἐπογδόων, ἡμιολίων (α), κτλ. Ο δὲ ἐκ τῶν ἀριθμῶν τῶν δώδεκα τμημάτων . . . . ἀποπληρούμενος μεῖζων τόνος 12· ώς σῶμα στερεὸν, κατὰ φυσικὸν λόγον διαιρεῖται εἰς τρία· εἰς ἐλάσσονα $\frac{9}{12}$, εἰς ἐλάχιστον $\frac{7}{12}$, καὶ εἰς τεταρτημόριον $\frac{3}{12}$.

(α) Τό διογοφικώτατον καὶ ἐξαίρετον μέσον, ὅπερ φέρει εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς τελειότητος τὴν ἐπιστήμην τῆς Μουσικῆς, ως ἡ ψυχὴ τὸ σῶμα, εἶναι τὰ περιττὰ διαστήματα τῶν ἐμμελῶν τόνων, ἀτινα ἐξυφαίνονται ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στιγμαίων μορίων. Αὐτὸς καλὸν, αὐτὸς ἐξαίρετον! καὶ τὸ νὰ ἀποκαθιστᾶσι τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν ως κορωνίδικ ὑπερέχουσαν πᾶσαν ἀλλην γραπτὴν μουσικὴν διέτι συναρμολογοῦνται τὰ τονικὰ μέλη παύτης ἐξ ἀρτίου καὶ περιττοῦ ἀριθμοῦ. Καὶ ἔχομεν τὸν βεβαιότερον λόγον τῶν ἡμιολίων, τῶν ἐπιτρίτων, τῶν ἐπογδόων, εἰς τὰ διορίσθησαν τὰ διαστήματα. Ὡθεν καὶ Πλανυύδης δ Μάξιμος σιφώτατα μαρτυρεῖ τὰ διαστήματα, ὅτι ταῦτα εἶναι περιττὰ μεταξύ των, κατὰ τὸν Πυθαγόραν. «Τί τοῦτο; (εἰπον) τίς δ πληρῶν μοι τὰς ἀκοὰς, οὗτος ἥδης καὶ τοσοῦτος ἦχος; οὕτως ἐκεῖνος (εἰπεν) ως διαστήματι περιττεῖς συνημμένος, ὅμως μὲν τοις συμφώνῳ τῶν μερῶν ἀναλογίᾳ διωρισμένοις ὑπὸ τῆς ὀθήσεως καὶ κινήσεως τῶν δε τῶν σφαιρῶν γίνεται». Ποικίλα Ἑλληνικά, περὶ Μουσικῆς.

§ 11. Ἐκ τῆς γεννέσεως τῶν τμημάτων καὶ τῆς παραγωγῆς τῶν μουσικῶν τόνων ὑφαίνονται αἱ χορδαὶ (α) εἰς ἔξαγωγὴν φθόγγων, περιορίζονται τὰ διαστήματα, καταμετροῦνται αἱ ἀποστάσεις διὰ τῶν εἰς βαθμίδας κεκομμένων δριζοντίων γραμμῶν, αἱ δύοιαι γίνονται ὡς ὅριον εἰς ἔκαστον ἐξ ἀρτίου καὶ περιττοῦ γινομένων μουσικῶν τόνων, ὑφαίνονται ὡς ἀπὸ τὸ διπλάσιον, τριπλάσιον, κτλ. τὰ συστήματα τῶν συμφωνιῶν, καὶ τὰ καθ' ἥμᾶς, καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἀρχαίους "Ελληνας μουσικοὺς, δηλονότι, τὸ διατριῶν, διατεσσάρων, διαπέντε, διαπασῶν, καὶ ἐν γένει ὅλων τῶν δέξιων καὶ βαρέων ἥγων.

(α) Ὁ τοσούτου μυστηρίου περίφημος τεχνίτης Πυθαγόρας κατενόησε τοὺς ἀριθμοὺς τῶν τόνων ἐκ τῆς ἀντηχήσεως τῶν χορδῶν, τοὺς ὄποίους συνέλεξε δι' ὑπολογισμοῦ ἀπὸ τῆς συμφώνου διαφόρᾶς τῶν σφυρῶν, δτε αὐτὸς διαβαίνων δημόσιον χαλκεῖον, ἐνθα ἔτυπτον οἱ γαλκεῖς διὰ τῶν σφυρῶν ἐνα πεπυραχτωμένον σίδηρον, συνέθροισε τοὺς ἀριθμοὺς, οἱ δύοιοι προήρχοντο ἐκ τοῦ δέξιους τῶν σφυρῶν, ὃς ἀπὸ βάρους λόγου, καὶ μετέστρεψε τὰ σφυρὰ εἰς γυροδίζας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς παραγωγῆς τῶν τονιαίων ἀριθμῶν
καὶ συστήματος.

---

§ 12. Ή ἐξαχρίζωσις τῶν τονιαίων ἀριθμῶν οἵτινες γίνονται ἐξ τῆς ἀθροίσεως τῶν στιγμιαίων μορίων, σαφηνίζει τὰ παρεπόμενα τοῦ Συστήματος, δηλονότι τὴν βάσιν αὐτοῦ, τόνον χορδῆς, καὶ διάστημα φθόγγου:

α'. "Ἐκάστη βάσις λογίζεται ὡς στίγμα κέντρου εἰς τὴν κατάμετρησιν ἐνος ἑκατοος τονου.

β'. "Ἐκαστος τόνος εἰς ἑαυτὸν κατέχει καὶ ἔτεραν βάσιν εἰς προσδιορισμὸν διαστήματος, καὶ τὴν ἐπὶ τόπον τῆς χορδῆς πτῶσιν τοῦ φθόγγου, καὶ ἐξουσιάζει ἀμφοτέρωθεν δύο ὅρους, καὶ τὸν μὲν ἐπιτάττει εἰς δεῖξιν τῆς ὁρύτητος, τὸν δὲ ὑποτάττει εἰς δεῖξιν τῆς βαρύτητος.

γ'. "Ἐκαστον διάστημα περιορίζεται ὑπὸ δύο ὅρων, εἰς εὔκαιρον χυβικὸν τόπον, καὶ ἐκπληροῖ τὴν καταμέτρησιν τοῦ φθόγγου τῶν δύο ὅρων, δηλαδὴ, ἀπὸ τῆς μιᾶς χορδῆς ἕως τῆς ἄλλης, διὰ τῶν τονιαίων ἀριθμῶν τῶν τμημάτων

δ'. "Ἐκαστον δὲ διάστημα (α) τὸ ὅποιον περιορίζεται ὑπὸ δύο ὅρων εἰς εὔκαιρον τι, λέγεται ἀπόστασις.

Οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ τόνου ἐξουσιαζόμενοι ὅροι εἰσὶν αἱ χορδαὶ, αἱ ὅποιαι συναρμολογούμεναι ἀλλήλως, συστήνουσι διάγραμμα, ἐξ οὗ καὶ σχηματίζεται ἐκάστου μέλους τὸ σύστημα, ὅπερ καλεῖται διαπασῶν.

(α) «Διάστημα εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον περιέχεται εἰς δύο φθόγγους ἀνομοίους; κατὰ τὴν ὁρύτητα καὶ βαρύτητα». Οἱ Διδάσκαλοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν προσόντων τοῦ Συστήματος.

§. 13. Τὰ περιοριζόμενα ὑπὸ ὄρων διαστήματα (τὰ ὅποῖα ἐκπληροῦσι τὴν καταμέτρησιν τόνου), καὶ τὰ παραλλήλως συναρμολογούμενα μέσα τοῦ Συστήματος, ἔξαγουσι σύμβολά τινα ~ δῇ ♀ χ γ γ δῇ ♀, σύνθετα μὲν ἄφωνα ‘Ἐλληνικὰ στοιχεῖα. Z. N. Η. B. Γ. Δ. Κ. (κατὰ τὴν ἴδεαν τῆς παραλλαγῆς τῆς νέας μεθόδου) διὰ βάσιν τόνου (ῆχου) καὶ ποιότητα μέλους, τὰ ὅποῖα μετὰ τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα τῆς ποσότητος καὶ τῆς ποιότητός εἰσιν αἱ Μαρτυρίαι ~ δῇ ♀ π 6 γ Δ x, αἵτινες καθ’ ᾧν φαίνονται τάξιν, ἀπαγγέλλονται καθ’ ἡμᾶς διὰ τῶν συλλαβῶν Ζω. Νη. Πα. Βου. Γα. Δι. Κε. αὗται δὲ αἱ συλλαβαὶ καλοῦνται Φθόγγοι. Ταῦτα δὲ πάντα, τὰ εἰς τὸ σύστημα περιεχόμενα, δηλαδὴ, τόνοι, ὄροι, φθόγγοι, μαρτυρίαι, κτλ. τὰ πρόδεινοῦντα τὴν μελωδίαν, λέγονται Προσόντα, ἀτινα ἀποτελοῦσι τὸ ὀκτάχορδον σύστημα· δι’ οὓς βαδίζοντες οἱ μελωδοὶ μὲ τοὺς διορισμένους φθόγγους ὡς ἀπὸ ἓχου εἰς ἓχον (α), διατηροῦντες πρὸς τούτοις καὶ γνωστὰ διαστήματα, καταλήγοντες καὶ εἰς δητοὺς φθόγγους ποιοῦσι μὲν

(α) «Οὐδὲν εἶναι μία κλίμαξ τῶν συστημάτων εἰς τὴν ὅποιαν περιπατοῦντες οἱ Μουσικοὶ διορισμένως, ἕχουν ἀρχήμενοι ἀπὸ δητοὺς φθόγγους, φυλάττοντες καὶ δητὰ διαστήματα, καὶ εἰς δητοὺς φθόγγους καταλήγοντες, ποιοῦσι τὴν μελωδίαν». Χρυσόπροούσης Θεωρ. Λ. 281. §.

τὴν μελωδίαν, στηρίζουσι δὲ διὰ τῆς καταμετρήσεως αὐτῶν τῶν φθόγγων ἐν καθαρὸν καὶ τέλειον διάγραμμα, ὅπερ καλεῖται ἀπὸ τοὺς μελωδούς Μουσικὴ Κλίμαξ.

Ὕ 14. Ἡ δὲ Κλίμαξ, οἵτε, υπερένερται. ἀπὸ τοῦ πειρατῶν φθόγγων κατὰ τὴν ἄνοδον καὶ κάθοδον, διὰ τῶν γορδῶν, φθόγγων, ἀποστάσεων, κτλ. ὁδηγεῖ τὴν καταμέτρησιν τῶν διαστημάτων τῶν μουσικῶν τόνων, ἢ καὶ δἷον αὐτῆς τὸ διαπασῶν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς συμφωνίας ἐνὸς Μέλους, ἢ γένους.

‘Ως ἀπὸ τοῦ τεταρτημορίου.	. . .	3.
‘Ως ἀπὸ τοῦ τριτημορίου	ἢ ἐπιτρίτου.	4.
‘Ως ἀπὸ τοῦ ἑλαχίστου	ἢ λείμματος.	7.
‘Ως ἀπὸ τοῦ ἑλάσσονος	ἢ ἐπογδόου.	9.
‘Ως ἀπὸ τοῦ μείζονος.	. . .	12.
‘Ως ἀπὸ τοῦ τριημιτονίου	ἢ ἡμιολίου.	18.

Αὕτη δὲ ἡ καταμέτρησις, καὶ τὰ παρὰ τῆς κλίμαχος κάλλιστα προσόντα ἔξαγουσι τὴν προσωδίαν, ἢ δὲ προσωδία καλεῖ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν (α) τῆς Μουσικῆς.

Ὕ 15. Άπλοι τὰς ψυχώντες πραγμάται, οὐ μέντοι μαρτυρίαι, φανερόνουσι τὴν βάσιν ἐκάστου τόνου ἢ ἡχου. Οἱ δὲ φθόγγοι, τὸ εἰς ἀνάβασιν καὶ εἰς κατάβασιν διὰ φωνῆς διεύτερον καὶ βαρύτερον μέρος, ἢ τὰ ἄκρα αὐτοῦ τοῦ διαγράμματος. Καὶ ποτὲ μὲν ὁδηγοῦσι πρὸς τὰ ἄνω, ποτὲ δὲ πρὸς τὰ κάτω. Αὕτα δὲ τὰ ἄκρα ἢ τὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος τοῦ διαγράμματος ποιεῦσι φανερὰν τὴν διεύτητα καὶ τὴν βαρύτητα ἐνὸς ἐκάστου Ἡχου.

(α) Τὸν χρόνον καὶ τὸν βυθυμόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ ὁξύτητος καὶ βαρύτητος.

---

§ 16. Τὸ ἐξαίρετον ἀποτέλεσμα τὸ ὄποῖον συνηρμολογήθη ἐκ τῶν διεσκορπισμένων τῆς Μουσικῆς μελῶν, δηλ. ἐξ ὅλων τῶν παρὰ τοῦ συστήματος παραγόντων καὶ παραγομένων καλλίστων προσόντων, ὡς ἐκ τῶν χυβικῶν στερεῶν σωμάτων τῶν τόνων, ἀπὸ ἐπιτρίτων, λειμμάτων, ἐπογδόων, ἥμιολίων, ἐκ βάσεως, χορδῆς, φθόγγου, ἀποστάσεως, καταμετρήσεως, κτλ. Ταῦτα πάντα συναρμολογούμενα πρὸς ἄλληλα ἀπεκατέστησαν τὸ τέλειον διάγραμμα, διὰ τοῦ ὄποίου δεικνύεται ὡς ἔνσωμον τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ἢ τὸ τῆς Μουσικῆς σύστημα. Καὶ τοῦ ὄποίου ἐὰν τὰ περὶ αὐτὸ προσόντα διὰ τῆς συμφώνου ἀναλογίας αὐτῶν φέρωσιν ἡχήματά τινα εὐχάριστα, πολὺ περισσότερον ἔκεινο, τὸ ὄποῖον προέρχεται ἀπὸ τῆς συναφείας τῶν ἄκρων τούτου τοῦ διαγράμματος, ἀναμιγνύοντος τὰ ὁξέα ἡχήματα μέτα βαρέα, ἐκπληροῦ τὴν ἀκοήν ἥδυτητος, καὶ ἐγείρει εἰς τὴν ψυχὴν τὴν ἀγαλλίασιν, καὶ ἐμψυχόνει τὸ πᾶν τῆς Μουσικῆς. Διότι αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ διαγράμματος ἢ τοῦ συστήματος, εἶναι συνηρμοσμένον ἀπὸ ἀρτίου καὶ περιττοῦ ἀριθμοῦ. Καὶ πᾶν ὅτι ἐξαίρετον προέρχεται ἐκ τῆς Μουσικῆς, προέρχεται ἐκ τῆς χάριτος τῆς ὁξύτητος καὶ τῆς βαρύτητος. ‘Η δὲ χάρις εἶναι ἡ ἡχησίς καὶ ἡ ἀντήχησίς, ἥτις δίδεται ἀπὸ τῶν ἄκρων τοῦ Συστήματος. Καὶ τὸ μὲν ἀνώτερον ἢ ὑψηλότερον μέρος αὐτοῦ φέρει φθόγγον ὁξύν, τὸ δὲ κατώτερον ἢ χθαμαλώτερον μέρος βαρύν.

§ 17. Ή ἀπὸ τῶν ἄκρων διδομένη χάρις τᾶς ὁξύτητος καὶ τῆς βαρύτητος, προξενεῖται ἐκ τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ συστήματος, διὰ τῶν ἐν αὐτῷ προσόντων, ἐκ τῶν δποίων αἱ παραλλήλως συναρμολογούμεναι χορδαὶ, μετὰ τῶν προσῳδιακῶν συμβόλων καὶ συλλαβῶν, δηλοποιοῦσι τὰς βάσεις τῶν ὁχτὼ φωνῶν ἡγχων, τὰ δποῖα εἰσὶν αἱ μαρτυρίαι, αἱ μαρτυροῦσαι τὸ μέλος ἑκάστου ἥχου.

§ 18. Αὕται δὲ αἱ μαρτυρίαι, εἰς ἑκάστην χορδὴν, ἐφίστανται ὡς Σειρῆνες δηλοποιοῦσαι ὅτι, ἔκειθεν δὶ’ αὐτῶν προέρχεται ἐμμελὴς ἥχος ἐκ τῶν φθόγγων τῶν χορδῶν. Καὶ ἑκάστη τούτων, αὐτὴ ἀφ’ ἐαυτῆς φέρουσα φωνὴν, ἴσταμένη ἐπὶ τῶν δρων της (προσδιορισμόν της) μετὰ τῶν λοιπῶν, ἀποκαθιστᾶ τὴν ὁχταμελῆ διαπασῶν. Ή ἐκ πάντων τῶν φωνῶν συγχροτουμένη ὁχταμελὴς, ἥτις εἶναι ὑπερκειμένη μετὰ ἴδιου δνόματος, φέρει τὴν ώραιοτέραν καὶ γλυκυτέραν φωνὴν, Μουσικήν.

§ 19. Τὴν ἀνωτέραν καὶ γλυκυτέραν ταύτην ἐπίδοσιν συμπληροῦ ἡ φωνὴ ὅλων δμοῦ τῶν ἀπὸ τὰς μαρτυρίας διαχρινομένων ἥχων, τῇ συμφώνῳ ἀναλογίᾳ τῶν ἀριθμῶν αὐτῶν, πρὸς δὲ, καὶ τῇ συμπλοκῇ δλων τῶν προσόντων· τοῦτο δὲ ἀποδίδεται εἰς τὸ διάγραμμα τῆς Μουσικῆς Κλίμακος, ἐπειδὴ εἰς αὐτὴν τὴν κλίμακαν ἡ ἀνθρώπινος φύσις συνάγουσα ὅλας αὐτῆς τὰς δυνάμεις, κινεῖ τὴν φωνὴν καὶ ἐκτείνει αὐτὴν, καὶ οὕτως ἥχοῦσι διὰ τῆς φωνῆς ἀμφοτέρωθεν τὰ ἄκρα αὐτῆς, ἀπὸ μὲν τοῦ ἐνὸς μέρους βαρέως, ἀπὸ δὲ τοῦ ἄλλου ὁξέως· διὸ καὶ περὶ ὁξύτητος καὶ βαρύτητος ὁ θεῖος Πλάτων λέγει. «Καὶ ἡ φύσις δὲ δίδωσιν ὥστε τὰ ἄκρα, ἐκ μὲν θατέρου μέρους βαρέως, ἐκ θατέρου δὲ ὁξέως ἥχεῖν· δι’ ᾧν αἰτίαν ὁ κορυφαῖος ἔκεινος καὶ ἀ-

στροφόρος τοῦ Οὐρανοῦ δρόμος, οὗπερ ἡ στροφὴ ὀξυτάτη, καὶ ὀξυτάτῳ κινεῖται ἥχω· βαρυτάτῳ δὲ οὗτος ὁ Σεληναῖος καὶ κατώτατος.» Καὶ ἔκαστη τούτων τῶν ἄκρων καθίσταται ὡς ἐκεῖνοι οἱ τῶν οὐρανίων σφαιρῶν δρόμοι· διότι φανερὰ γίνεται δι’ αὐτῶν μία τις μελαδία εἰς πᾶσαν κίνησιν τῆς μιᾶς πρὸς ἀντήχησιν τῆς ἄλλης, καίτοι μακρὰν κατὰ τὴν ἀπόστασιν τῶν ἀριθμῶν ἡ μία τῆς ἄλλης.

§ 20. Ἐξ ὅλης τῆς διαφορᾶς τῶν ἀριθμῶν ἔκτος τῶν δύο ὄρων, δλίγοι εὐαρίθμητοι τόνοι εὑρίσκονται σύμφωνοι πρὸς ἄλλήλους, εἰς τὸ ν' ἀποτελέσωσιν μουσικὴν ‘Αρμονίαν. Ή μὲν Κλίμαξ ἡ ἐμπεριέχουσα ὅλους τοὺς ἀριθμοὺς τῶν τόνων, μένει ἐστηριγμένη καὶ ἀκίνητος. Αἱ δὲ παραλλήλως συναρμολογούμεναι δκτῷ χορδαὶ, ἀποτελοῦσι διὰ τῶν διαστημάτων τοὺς δκτῷ διωρισμένους ἥχους. ἐξ ὧν χορδῶν μόνον εἰς τὰς δύο ὑπάρχει ἡ αὐτὴ δύναμις, οἷον εἰς τὴν δξυτέραν· καὶ βαρυτέραν, διὰ τοῦτο καὶ εἶναι μεταξὺ τῶν διαστημάτων ἡ τῆς γενικῆς ἀποστάσεως τῶν ἄκρων δύο μεσότητες, ὥστε ἔκαστη αὐτῶν εἰς τὸ ἴδιον μέρος τῶν ἑαυτῶν ἄκρων ὑπερέχει ἐξίσου, καὶ ὑπερέχεται. Εἰ μὲν ὑπερέχει ἡ δξύτης, τούτεστιν ὅταν ἡ ἄκρα τῆς δξύτητος ἥχηται, τότε ἀντηχεῖ κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς τῶν τόνων, καὶ ὑπερέχεται ἡ βαρύτης. Εἰ δὲ ὑπερέχει ἡ βαρύτης, ἥγουν ὅταν ἡ ἄκρα τῆς βαρύτητος ἥχηται, ἀντηχεῖ ἐξίσου κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἀριθμοὺς (α), καὶ ὑπερέχεται ἡ δξύτης.

(α) Τοὺς ἐξίσου ἀριθμοὺς ἐννοοῦμεν τοὺς δι' ὑπολογισμοῦ προσδιωρισμένους τονιαίους τῆς μιᾶς δκταχόρδου, οἵτινες γινώσκονται παρὰ πάντων 68· ἀλλὰ κατὰ τοὺς φυσικοὺς δρους τῶν ἀριθμῶν τούτων, ἐν περιττὸν τμῆμα, εἰς μὲν τὰς γενικὰς κλίμακας τῶν πρωτοτύπων περιττεύει, καὶ δεικνύει αὐτὰς 69· εἰς δὲ τὰς μερι-

‘Υπεροχὴ τῆς Ὁξύτητος.

§ 21. Η δέξιης ὑπερέχει κατὰ τοῦτο ὅτι, φανερόνει τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν τεσσάρων Ὁξέων ἥχων, καὶ δίδωσι τὰς βάσεις αὐτῶν ὡς ἀπὸ τῶν δέκυτέρων χορδῶν τῶν τεσσάρων τόνων τοῦ πενταχόρδου διαγράμματος. Καὶ ὅτι, αὐτοὶ οἱ δέξιες, εἰς τοὺς ἐξ αὐτῶν παραγωμένους δίδουσι βάσιν διὰ τῆς πλαγίας αὐτῶν πτώσεως. Καὶ δυνάμενοι παράξαι καὶ ἄλλους ἥχους, διὰ τοῦτο ὀνομάσθησαν Πρωτότυποι ἡ Κύριοι.

‘Υπεροχὴ τῆς Βαρύτητος.

§ 22. Η βαρύτης ὑπερέχει κατὰ τοῦτο ὅτι, φανερόνει τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν τῶν τεσσάρων Βαρέων ἥχων, καὶ δίδωσι τὰς βάσεις αὐτῶν χωριστὰ, κατέναντι τῶν βάσεων τῶν δέξιων, ὡς ἀπὸ τῶν βαρυτέρων χορδῶν τῶν τεσσάρων κατιόντων τόνων τοῦ πενταχόρδου διαγράμματος. Καὶ ὅτι αὐτοὶ οἱ παραγόμενοι διαπερῶντες τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν τῆς πλαγίας πτώσεως διὰ τῶν ἴδιων ἀριθ-

---

κὰς τῶν παραγώγων ἐλαττοῦται, καὶ δεικνύει αὐτὰς 67. Τοῦτο δὲ τὸ περιττὸν γίνεται βάσιμον στίγμα εἰς τὰς τῶν πλαγίων, τὸ ὅποιον εἶναι ἡ πέμπτη χορδὴ τοῦ τετρατόνου τῆς πλαγίας πτώσεως, καὶ αὐτὸ ἀναπληροῦ καὶ δεικνύει τελεῖαν καὶ ὁρθὴν ἐκάτην μερικὴν κλίμακαν ἀπὸ 68· εἰς τὴν συμπλοκὴν ὅμως τῆς βαρύτητος μετὰ τῆς δέξιητος τὸ περιττὸν τοῦτο παντελῶς δὲν διακρίνεται, ὡς παριστάνει αὐτὰς καὶ ὁ Διδάσκαλος Γρηγόριος Πρωτοψάλτης εἰς τὰς ἑρμηνείας τῶν κλιμάκων.

μῶν (α), συναντῶσι τοὺς κυρίους ἥχους. Ἐχουσι δὲ καὶ τὸ φυσικὸν προτέρημα τῆς ἑαυτῶν βαρύτητος, ὅτι, εἰς τοὺς παράγοντας αὐτοὺς, αὐτοὶ στερεόγονοι κρηπίδας διὰ τῆς δρθῆς των πτώσεως, καὶ ὅτι φανερόνοις τὰ μυστήρια καὶ λείψαντα τῶν δξέων (β). Καὶ δυνάμενοι παραγαγεῖν ἄλλους πολλοτάτους κλάδους, ἐπροτιμήθησαν ως οἱ πρώτιστοι κατὰ τὴν ὑπεροχὴν τῆς βαρύτητος· διὰ τοῦτο καὶ ὡνομάσθησαν Παράγωγοι· ἢ Πλάγιοι.

§ 23. Κατὰ τὴν ὑπεροχὴν τῆς δξύτητος καὶ τῆς βαρύτητος οὕτως ἔχουσι φυσικῶς οἱ Πρωτότυποι καὶ οἱ Παράγωγοι ἥχοι. Ὑπερτεροῦσι δὲ ἀμφοτέρωθεν ἕκαστος κατὰ τὸ ἴδιον ὥστε, οἱ μὲν Πρωτότυποι νὰ κατέχωσι τὰς δξυτέρας θέσεις τῶν φθόγγων ως Κύριοι. Οἱ δὲ Παράγωγοι τὰς

(α) Ἰδίους ἀριθμοὺς ἐνταῦθα ἐννοοῦμεν τοὺς ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς δρευς προσδιωρισμένους 40 ἀριθμοὺς τῆς μερικῆς ἀποστάσεως τῶν δρθῶν καὶ πλαγίων πτώσεων.

Ἔπερι τούτου ἀπορίᾳ λύεται εἰς τὸ πεντάχορδον διάγραμμα τῶν δρθῶν καὶ πλαγίων πτώσεων, ἐνθα διακρίνονται τὰ 40 σῶα τμῆματα τῆς μερικῆς ἀποστάσεως τῶν Πρωτοτύπων καὶ Παραγώγων ἥχων. (ἴδε περὶ τῶν δκτὼ ἥχων κατὰ τοὺς ψαλμῳδοὺς, εἰς τὸν § 298 τοῦ Θεωριτικοῦ τοῦ Μεγάλου.

(β) Εἰς τὴν δοκιμὴν τῆς δξύτητος καὶ τῆς βαρύτητος, δι’ ἀκριβοῦς θεωρίας, καὶ διὰ τῆς τοῦ δργάνου πραγματικῆς πείρας, ανεκάλυψησαν τα’ λειψανα τοῦ ὄξεως καὶ φιλονικούμενού Δέυτερου ἥχου. Καὶ ως ἐπαρατηρήθη τοῦτο, ἐὰν δὲν ἥθελεγ ἦναι ἡ δξύτης καὶ ἡ βαρύτης, δὲν ἥθελεν ὑπάρχει μήτε προσῳδία, μήτε νήτη, μήτε ὑπάτη, μέση τε καὶ ὑποϋπάτη· ἀλλ’ ἥθελον εἶσθαι τὰ μουσικὰ μέλη ἥμῶν ἀπαντα μονότονα καὶ ἀηδῆ, ως τὰ τῶν Κροατῶν.

βαρυτέρας, διὰ τὸ δυνατὸν τῶν φθόγγων ὡς Πλάγιοις (α).

§ 24. Ὁξύτης λέγεται πὸ ἀνώτερον μέρος τῆς Κλίμακος· διότι εἰς τὴν καταμέτρησιν τῆς βαρύτητος ὅσον πλησιάζει ὁ φθόγγος πρὸς τὴν ἀνωτέραν ἄκραν τοῦ διαγράμματος, τόσον περισσότερον ὀξύνεται· δῆτεν πληγτομένη ἡ φωνὴ ἐκ τῆς βίᾳς, σύρεται πρὸς τὰ ἀνωτέρα διὰ τῆς βαρύτητος, καὶ ἀναβαίνει συνεχῶς ἢ ὑπερβατῶς, ἔως νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ὑψηλοτέραν χορδὴν τῆς Κλίμακος· καὶ οὕτως εἰσέρχεται ὁ φθόγγος αἰσθητῶς εἰς τὴν ἀκοήν ἐν ὀξύτητι.

§ 25. Βαρύτης λέγεται τὸ κατώτερον μέρος τῆς Κλίμακος· διότι εἰς τὴν καταμέτρησιν τῆς δέξυτητος ὅσον πλησιάζει ὁ φθόγγος πρὸς τὴν κατωτέραν ἄκραν τοῦ διαγράμματος, μᾶλλον βαρύνεται. «Οὐεν ἀποσορευομένη ἡ φωνὴ ἐκ τῆς ἀνέσεως, σύρεται πρὸς τὰ κάτω διὰ τῆς δέξυτητος, καὶ καταβαίνει συνεχῶς ἢ ὑπερβατῶς, ἔως νὰ φθάσῃ εἰς τὴν χαμηλοτέραν χορδὴν τῆς Κλίμακος· καὶ οὕτως εἰσέρχεται ὁ φθόγγος δυνατῶς εἰς τὴν ἀκοήν ἐν βαρύτητι. « Ὁξύτης μὲν ἔστι τὸ αἰσθητὸν διὰ τὴν ἀκοήν. Βαρύτης δὲ δυνατῶς κατὰ τὸν ἥχον, ἐναντίον τοῦ δέξεως » (β).

§ 26. Καὶ ταῦτα πάντα τὰ πληροῦντα τὴν Μουσικὴν μέσα, δηλ. τὰ διεσκόρπισμένα κάλλιστα προσόντα, συνδεόμενα πρὸς ἄλληλα, συσταίνουσι τὴν δικτάχορδον μουσικὴν Κλίμακα, ἥτις κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν χορδῶν, φέρει καὶ φθόγγους δικτῶ, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦσι διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν

(α) « Μόστε ἴδιον πῶν μὲν Κυρίων ἥχων εἶναι τὸ νὰ κατέχωσῃ τὸν δέξιν τόπον τῆς φωνῆς· τῶν δὲ Πλαγίων, τὸν βαρὺν τόπον αὐτῆς ». (Χρυσ. Προύσης εἰς τὰ αὐτόθι κατὰ τοὺς ψαλμῳδούς. § 300).

(β) Ὁρισμὸς κατὰ τὸν Ἄγθιμον Γαζῆν.

διαστημάτων τοὺς διωρισμένους δκτώ ἐμμελεῖς ἥχους· τοὺς ὄποίους ἀριθμούς μετὰ τῶν διαστημάτων τῶν τόνων, καὶ μετὰ τῆς γενικῆς ἀποστάσεως τῆς ὁξύτητος καὶ βαρύτητος, ἀφοῦ ἐμμήθησαν βέβαια οἱ πεπαιδευμένοι καὶ σοφοὶ ἄνδρες, διὰ χορδῶν καὶ ὡδῶν ἀποκατέστησαν τὴν Μουσικὴν ἐντελῇ μετὰ τῶν διωρισμένων Ἡχῶν, καὶ ἀγέδειξαν αὐτὴν ὄποια ὑπάρχει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ τῆς καταστάσεως τῷ ὀκτὼ Ἡχῷ.

---

§ 27. Ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ εἶναι αὐτὴ ἐκείνη ἡ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καὶ ὡς πρὸς τὴν τάξιν τῶν δκτώ ἥχων, καὶ ὡς πρὸς τὰς διαιρέσεις τῶν τριῶν γενῶν τῆς Μουσικῆς τέχνης. Δι’ ἐκεῖνο δὲ τὸ δποῖον καταδεικνύει τὴν τέχνην αὐτῆς, γνωρίζομεν τὴν χάριν εἰς τοὺς Ἀραβας (α). Τοῦτο δὲ εἶναι ἀληθὲς δτι δοκιμάσαντες οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες τὸν Δώριον καὶ τοὺς ἄλλους, κατέταξαν αὐτοὺς ἐν καλῇ τινι τάξει κατ’ ἀριθμὸν, πρὸς διάκρισιν τοῦ ἐνδὸς τρόπου ἀπὸ τοῦ ἄλλου λέγοντες. Πρῶτος νόμος (ἥχος), Δεύτερος τρόπος, Τρίτος, Τέταρτος τρόπος, κτλ. παραλείπω τὸ πῶς μετὰ ταῦτα οἱ ἡμέτεροι Ἐκκλησιαστικοὶ Μουσικοδιδάσκαλοι προγενέστεροι τε καὶ μεταγενέστεροι, ἀνέπτυξαν αὐτὴν διὰ χαρακτήρων τῆς ποσότητος, καὶ τῆς ποιότητος, καὶ καθ’ ὅλα τὰ συντελεστικὰ τῶν προσόν-

---

(α) Ἰδὲ εἰς τὰ προλεγόμενα.

των αὐτῆς μέσα, καὶ ἀπεκατέστησαν αὐτὴν γραπτὴν, καὶ ἐκόσμησαν, καταστήσαντες αὐτὴν ὅποια τις εἶναι τὴν σήμερον.

§ 28. Εἰς ἡμᾶς δὲ τοῦτο ὅλως εἶναι ἀδιάφορον, ἀν. δηλ. ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ, ἡ Ἀσιατική. Ἀλλ' ὁ σκοπὸς ἡμῶν ἀποβλέπει τὴν διόρθωσιν, τὴν ἀνάλυσιν, τὴν ἀνάπτυξιν, καὶ ἀναπλήρωσιν τῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐλείψεων αὐτῆς, δεικνύοντες ἐν τάξει προηγουμένως τοὺς τρόπους τῆς Μουσικῆς, δηλ. τοὺς Πρωτοτύπους, καὶ τοὺς Παραγώγους, ἐπομένως δλα τὰ παρεπόμενα αὐτῆς, ὡς συντέτακται.

Περὶ τῶν Πρωτοτύπων Ἡχῶν.

§ 29. Ἐκ τοῦ μέλους καὶ τῶν κανόνων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, καὶ κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἔξοχων ἔξωτερικῶν Μουσικοδιδασκάλων ὅσον τῆς παλαιᾶς γραφῆς (τῆς μουσικῆς), τόσον καὶ τῆς νέας μεθόδου, ἀπεδεκνύεται δρθῶς ὅτι, οἱ ἥχοι κυρίως εἶναι μόνον τέσσαρες (α), οἱ παρ' ἡμῶν καλούμενοι Κύριοι Ἡχοί, καὶ δονομάζονται οὕτως.

(α) Περὶ τῶν Πρωτοτύπων Ἡχῶν τρανώτατα μαρτυροῦσι καὶ ἐκ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν μὲν ἀπαντες οἱ Μουσικοδιδασκαλοι, ἀπὸ τῶν Πατέρων τῆς παλαιᾶς γραφῆς (τῆς μουσικῆς), ἕως τῶν Πατέρων τῆς νέας μεθόδου, ὡς παριστάνει αὐτὸς καὶ δ Διδάσκαλος Χρύσανθος Προύσης, εἰς τὸ περὶ τῶν δικτῶν ἥχων κατὰ τοὺς ψαλμῳδούς. « Οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ Μουσικοὶ συνέστησαν τοὺς τέσσαρας ἥχους ἀπὸ τῶν τεσσάρων τόνων ἐνδικεντραγόρδους » τῶν διποίων τὴν καταμέτρησιν τὴν λαμβάνει καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ ἐπὶ τὸ δέσμον. Ο δὲ ιωάννης Μακτωρ ὁ Κουκουζέλης παριστάνει τοὺς

‘Ελληνιςτὶ Δώρεος. ’Αραβοτουρχιςὶ Σεπά. καθ’ ἡμᾶς Πρῶτος
‘Ελληνιςτὶ Λύδιος. ’Αραβοτουρχιςὶ Χουζάμ. » Δεύτερος.
‘Ελληνιςτὶ Φρύγιος ’Αραβοτουρχ. Τζαρχιάχ. » Τρίτος.
‘Ελληνιςτὶ Μιξιολύδιος. ’Αραβοτουρ. Νεβά. » Τέταρτος (α).

Περὶ τῶν Παραγώγων Ἡχῶν.

§ 30. Πολλὰς ἀποδεῖσθαις ἔχορεν περὶ Πρωτοτύπου καὶ Παραγωγῆς ἐκ τῶν χανόνων πολλῶν παλαιῶν μουσικοδιδασκάλων. Μάλιστα ἐκ τοῦ ἐντέχνου χυκλικοῦ τροχοῦ ’Ιωάννου Μαΐστορος τοῦ Κουκουζέλου, χυρίως ὅμως ἀπὸ τοῦ χανονίου τῶν αὐτῶν Πατέρων τῆς ἥμετέρας Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς τοῦ ἐν ‘Αγίοις Πατρός ἥμῶν ’Ιωάννου τοῦ τέσσαρος ἥχους; εἰς τὸν χυκλικὸν αὐτοῦ τροχὸν πραγματικώτερον, καὶ διὰ τῶν Ἑλληνικῶν δνομασιῶν, ὃς καὶ τὴν παραγωγὴν τῶν ὅπ’ αὐτῶν τετσάρων πλαγίων, οἵ οποῖοι διακρίνονται διὰ τῆς ὑπὸ προθίστασθαις ὡς ἕπονται.

Άλλαξ καὶ ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν ὅχι δλίγοι, ἐξαιρέτως δ πατὴρ τῆς ἐξωτερικῆς μελοποιίας ἀπάντων τῶν Πειρεφίων (τάξιν τῶν συστημάτων) καὶ τοῦ παθητικοῦ Νέτη (Ηλαγιαύλου), δ πλήρης τῆς τέχνης τῆς Μουσικῆς καὶ ἄριστος Μουσικοδιδάσκαλος Ντετὲ Ίσμαϊλάκης, ὅστις λέγει, « τέσσαρα εἴναι τὰ στοιχεῖα τοῦ χόσμου, τέσσαρες εἰσιν καὶ οἱ ἥχει Σεπά, Χουζάμ, Τζαρχιάχ, Νεβά », ὅ ἐστι Πρῶτος, Δεύτερος, Τρίτος, Τέταρτος. Τοῦτο ἔλεγε καὶ δ νέος Όρφεὺς, δ ἀμίμητος δργανοδιδάσκαλος ἀοίδημος Μυρόνης. Καὶ δ Συγγραφεὺς ἐνταῦθα κατὰ τὴν γνώμην καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, καὶ τῶν ἐξωτερικῶν οὕτως παριστάνει.

(α) Διὰ νὰ ἀποφύγωσιν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ τὰς ἐθνικὰς ὄνοματίας Δώρεος, Δύδιον τράπον, κτλ. ἀντεισῆγαγον τοὺς ἥχους Πρῶτον, Δεύτερον, Τρίτον, Τέταρτον, καὶ τοὺς Πλαγίους. (Ιδὲ περὶ μουσικῆς, ἀρχαιολογίαν Κυριακοῦ Μελιόρύτου τοῦ Θεοταλονίκ.)

Δαμασκηνοῦ, καὶ τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἀρίστου Μουσικοδιδασκάλου αὐτοῦ Κοσμᾶ τοῦ Ἰχέτου, καὶ παρ' ἄλλων πολλῶν ψαλμωδῶν ὅτι, ἐκ τῶν τεσσάρων προειρημένων Κυρίων, παράγονται καὶ τέσσαρες Πλάγιοι. « Τοὺς μὲν Κυρίους τέσσαρας ἥχους συνέστησαν (οἱ Ἐκκλησιαστικοί) ἀπὸ τοῦ εἰρημένου πενταχόρδου, θεωροῦντες τοὺς τόνους αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ βαρέως ἐπὶ τὸ δξὺ, ὅταν δὲ ἐθεώρουν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ δξέως ἐπὶ τὸ βαρὺ, παρήγαγον ἄλλους τέσσαρας ἥχους, τοὺς δποίους ὀνόμασαν Πλαγίους » (α). "Ο ἐστι ἔκαστος Κύριος παράγει καὶ ἕνα ἔκαστον Πλάγιον· καὶ πρὸς διασολὴν τούτων, λέγονται Πλάγιοι· δηλ. ὁ πλάγιος τοῦ Α'. ὁ πλάγιος τοῦ Β'. ὁ πλάγιος τοῦ Γ'. ὁ πλάγιος τοῦ Δ'. κατατάττονται δὲ καὶ αὐτοὶ εἰς μίαν β'. στάσιν ὡς καὶ οἱ Κύριοι· καὶ δνομάζονται θῦτως.

•Ελληνιστὶ ὑποδώριος (6). Ἀραβοτουρχιστὶ Χουσεΐνι· καθ' ἡμᾶς Πλάγιος τοῦ Α'.

•Ελληνιστὶ ὑπολύδιος. Ἀραβοτουρχιστὶ Χιτζάζ· καθ' ἡμᾶς Πλάγιος τοῦ Β'.

•Ελληνιστὶ ὑποφρύγιος. Ἀραβοτουρχιστὶ Μπεστεγκιάρ· καθ' ἡμᾶς Πλάγιος τοῦ Γ'. ἡ βαρύς.

•Ελληνιστὶ ὑπομιξολύδιος. Ἀραβοτουρχιστὶ 'Ράστ· καθ' ἡμᾶς Πλάγιος τοῦ Δ'.

Διὰ μέσου λοιπὸν τῶν τεσσάρων Κυρίων, καὶ διὰ τῶν τεσσάρων Πλαγίων ἥχων, ἀποπληροῦται καὶ γίνεται ὁ Ηρόδορομος τῶν μελιρρύτων ἀκολουθιῶν καὶ τάξεων, ὁ καλούμενος Ὁχτάχος.

(α) Θεωρητικὸν Μέγα. 299. §

(β) « Ὡ,πι δύναται παρ' ἡμῖν τὸ Πλάγιος, τοῦτο παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐδύνατο ἡ ὑπό ». Χρυσ. Προύσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Διάκρισις τῶν Κυρίων καὶ Πλαγίων Ἡγων.

§ 31. "Ολοι οἱ ἥχοι τοὺς ὄποιους παρέλαβεν ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν, ὡς γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, εἶναι ὀκτώ. Οἱ ὄποιοι διαιροῦνται εἰς Κυρίους καὶ εἰς Πλαγίους. Διαιροῦνται αὐτοὶ ἀκόμη εἰς ὀξεῖς καὶ εἰς βαρεῖς. Καὶ οἱ μὲν Κύριοι, ὡς πρωτότυποι, λέγονται καὶ ὀξεῖς, διότι ἔχουσι τὰς βάσεις αὐτῶν ὑψηλοτέρας, διὰ τὴν πρὸς τὰ κάτω καταμέτρησιν τῶν τόνων τῆς πλαγίας πτώσεως, καὶ τῆς ἀποστάσεως τῆς ὅλης διαπασῶν, διὰ τὴν ἀπὸ τοὺς πλαγίους διάκρισιν αὐτῶν.

• § 32. Οἱ δὲ Πλάγιοι, ὡς παράγωγοι, λέγονται καὶ βαρεῖς, διότι ἔχουσι τὰς βάσεις αὐτῶν ἐξ ἐκείνων, τέσσαρας τόνους βαρυτέρας, διὰ τὴν πρὸς τὰ ἄνω καταμέτρησιν τῶν τόνων τῆς δρυθῆς πτώσεως, κτλ. ἐναντίον τοῦ ὀξέως, διὰ τὴν ἀπὸ τοὺς Κυρίους διάκρισιν αὐτῶν. «Ωστε ἵδιον τῶν μὲν Κυρίων ἥχων εἶναι, τὸ νὰ κατέχωσι τὸν ὀξὺν τόπον τῆς φωνῆς, τῷ δὲ Πλαγίων, τὸν βαρὺν τόπον αὐτῆς». Καὶ ἀν δὲν ἥθελεν εἶναι ἡ διάκρισις τῶν ἥχων κατὰ τὴν ὀξύτητα αὐτῶν καὶ βαρύτητα, δὲν ἥθελεν εῖσθαι ἡ τάξις αὗτη τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, καὶ δὲν ἥθελεν ἔχει μήτε ἀπολυτίκια, μήτε καθίσματα, μήτε ἀντίφωνα, μήτε κανόνας, ἀλλ' οὔτε ὁ χυριώτερος κανὼν τῆς διαιρέσεως τῶν Κυρίων καὶ Πλαγίων ἥχων (α).

(α) Ἐκ τῆς ὀξύτητος καὶ βαρύτητος τῶν ὀκτὼ διακεχριμμένων ἥχων, καὶ ἐκ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν, εἰς μέσους, παραμέσους, παραπλαγίους, τριφύλνους, κτλ. (κατὰ τοὺς ψαλμῳδοὺς), ἐγένεντο

Περὶ τῶν δξέων Ἡχων.

§ 33. Ἐκ τῶν προειρημένων ὀκτὼ ἥχων, οἱ μὲν τέσσαρες πρώτιστοι ἡ Κύριοι, εἶναι καὶ δξεῖς· οἷον δὲ Πρῶτος, δὲ Δεύτερος, δὲ Τρίτος καὶ δὲ Τέταρτος. Καὶ ἀν αὐτοὶ δὲν ἥσαν δξεῖς, εἰς τὴν καταμέτρησιν τῆς δκταχόρδου (α), πῶς ἥθελε φανῇ ἡ πρὸς τοὺς παραγομένος αὐτῶν πλαγία πτῶσις; καὶ τότε ὅλοι οἱ Πλάγιοι ἥθελον εἶναι νεκροί.

καὶ γίνονται εἰσέτι ὅλα τὰ ἔκκλησιαστικὰ καὶ ἐξωτερικὰ μέλη, τὰ διάφορα ἀργοσύντομα, τὰ είρμολογικά, τὰ σιχήρτρικά καὶ τὰ παπαδικά. Εἰς τὰ Πεστρέφια (συστήματα) οἱ μπεστέδες, τὰ σεμαγιὰ, τὰ σιαρχιὰ κτλ. Καὶ διὰ τὴν πλουσιότητα αὐτῆς τῆς Μουσικῆς, καὶ διὰ τὴν ἔκτασιν τῆς δξύτητος καὶ τῆς βαρύτητος, οἱ ἐξωτερικοὶ εἰς πᾶν νεοφανὲς ποίημα, βάλλουσι καὶ ἐν κύριον ὄνομα. Ιδὲ Εύτερπην, Πανδώραν, Μοῦσαν, Αρμονίαν, Άπανθισμα, καὶ διάφορα μετζυγιὰ (συλλογὰς τρχγωδιῶν) τῶν χανεντέδων.

(α) Τὸ ἀναγκαιότερον καὶ εὐχρηστότερον τοῦτο μέσον τῆς καταμετρήσεως οὐ μόνον τὸν εἰς τὴν μελῳδίαν ἐξιδεύοντος χρόνου, ἀλλὰ καὶ δὲ πρεσδιυρισμὸς τῶν τῆς δξύτητος, καὶ βαρύτητος κλιμάκων, ἢ καὶ τῶν χαρακτήρων, παρ' οὐδενὸς μὲν τῶν παλαιῶν μουσικῶν ἦγνοεῖτο, ὑπὸ πάντων ὅμως κακῶς ἐγένετο, ἔνεκα τῶν διαφόρων σχηματισμῶν τοῦ σώματος καὶ τῆς χειρονομίας, καὶ τῆς διὰ τοῦ στόματος προφορᾶς, εἰς ἐνέργειαν τῶν διαφόρων παλαιῶν συμβολικῶν σημαδιοφάνων. Άπεπληρώθη δὲ καὶ τοῦτο καὶ εἰσήχθη ὑπὸ τῶν τριῶν Διδασκάλων τῆς ἐξηγήσεως εἰς τὴν νέαν μέθοδον.

Η ἀνασχόλησις ὅμως αὐτῶν εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν παλαιῶν μαθημάτων, καὶ ἡ παράδοσις τῶν ἀναγκαιωτέρων μουσικῶν ὄχηνόνων, διὰ νὰ φέρωσιν ἐγκαίρως τὰς ἔχουτῶν ἀπαρχὰς, δεν τοῖς ἔδωκεν καιρὸν γὰρ ἐκτανθῶσιν ἐπὶ μᾶλλον περὶ τῆς καταμετρήσε-

§ 34. Ὁξὺς λέγεται ἔκαστος κύριος ἥχος ὅστις ὑπερέχει κατὰ τὴν δέκυτέραν βάσιν, καὶ ὅστις λαμβάνων τὴν ἀπήγησιν ἀπὸ τῆς ἴδιας καὶ φυσικῆς αὐτοῦ βάσεως, δὲν κάμνει τὴν καταμέτρησιν τῶν φθόγγων ν' ἀντηγήσῃ ἐπὶ τὸ δέκυ (ἔπάνω), ἀλλὰ τούναντίον, ἐπὶ τὸ βαρὺ (κάτω) (α). διὰ

ως τῶν κλιμάκων τῆς δέκυτητος καὶ τῆς βαρύτητος τῶν διακεκριμένων ἥχων. Ἐκτεταμένον γὰρ τὸ τῆς δέκυτητος καὶ βαρύτητος, καὶ παρεκτροπὰς ἔχει οὐκ ὀλίγας. Μόνον δὲ διδάσκαλος Γρηγόριος Πρωτοψάλτης ἐν συγόψει ἐποίησε τὰς κλίμακας τῆς δέκυτητος καὶ τῆς βαρύτητος, συνδέων δμοῦ τὴν γενικὴν μετὰ τῆς μερικῆς, καὶ ποιῶν ἀντιθέτως μίαν δις διαπασῶν, δεικνύων δὲ ἐκ διαμέτρου τὴν καταμέτρησιν ἀπὸ τῆς φυσικῆς βάσεως ἐκάστης κλίμακος διὰ τῆς ἐρμηνείας, ὡς ἀπὸ δργάνου ταμποῦρι.

(α) ὅτι, οὕτω γίνεται ἡ καταμέτρησις τῶν φθόγγων τῆς δικταχόρδου διαπασῶν τῆς γενικῆς κλίμακος δλων τῶν δέκέων ἥχων ἀπὸ τῆς φυσικῆς βάσεως αὐτῶν ἐπὶ τὸ βαρὺ, κάτω, μαρτυρεῖται τοῦτο καὶ παρὰ τῶν σοφῶν Διδασκάλων. Εἴναι δὲ δὲ λόγος ἡμῶν διὰ τὸ τέλειον τῶν 68 τμημάτων τῆς γενικῆς κλήμακος τοῦ διαφλογεικουμένου Δευτέρου ἥχου, διὰ τὴν καταμέτρησιν τῆς γενικῆς ἀποστάτεως τῆς δλης διαπασῶν, κατὰ τὸν κυριώτερον κανόνα αὐτοῦ τὸ, κατὰ διφωνίαν δμοίαν· διὸ καὶ γίνεται δῆλον τοῖς Μουσικοῖς δτι, ὡς γίνεται ἡ καταμέτρησις τῶν γενικῶν κλιμάκων δλων τῶν δέκέων ἥχων, ἀπὸ τῆς φυσικῆς βάσεως αὐτῶν ἐπὶ τὸ βαρὺ, οὕτω γίνεται καὶ ἡ τοῦ Δευτέρου ἥχου καταμέτρησις ἐπὶ τὸ βαρὺ καθὸ δέκυ, γινομένης τῆς ἀρχῆς ἀπὸ τῆς φυσικῆς βάσεως αὐτοῦ, ὡς εἴναι δὲ μεταχειρίζεται δὲ τὴν καταμέτρησιν τῶν τόνων δὲ Δεύτερος ἥχος ἀπὸ μείζονα πρὸς ἐλάχιστον, καὶ ὅχι ἀπὸ ἐλαχίστου πρὸς μείζονα· διότι ἡ ἀπὸ ἐλαχίστου πρὸς μείζονα καταμέτρησις κατὰ τὴν ἐσφαλμένην ἴδεαν τινῶν, ἀποδεικνύει τὸν Δεύτερον Ἡχὸν ἐλλειπῆ ἐνὸς τριτημορίου $\frac{4}{12}$ τοῦ

νὰ δείξῃ δὲ τὴν πλαγίαν πτῶσιν, ἢ συνάντησις τῆς καταμετρήσεως, ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ γίνη καταμέσθον τῆς

μείζονος τόνου. Καὶ πρὸς πλείονα βεβίωσιν, ἵδού σοι καὶ παραδειγματικῶς, κατὰ τὸ διάφορον εἶδος τῆς μελῳδίας τῶν δικτῶν ἥχων, κατὰ Μανουὴλ τὸν Βρυένιον, οἵτινες διαφέρουσι μόνον κατὰ τὸν δξύτερον καὶ βαρύτερον τόνον τῆς φωνῆς καὶ τοῦ ὄργάνου.

Α. Ἐρμηνευόμεθα κατ' αὐτὸν· μετὰ τὸ δξύτατον εἶδος τῆς μελῳδίας τοῦ Πρώτου ἥχου (λέγει). « Δεύτερον δὲ δξύτατον εἶδος τῆς μελῳδίας εἶναι ἐκεῖνο τὸ δποτὸν ἐπέχει τὸν μιξολύδιον τόνον. Όνομάζεται δὲ τοῦτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν ἥχος Δεύτερος. Δι. 12. Γα. 7. Βου. 12. Πα. 7. Νη. 12. Ζω. 7. Κε. 12. Δι. » Θεωρητικὸν Μέγα. Βιβλίον Δ'. Κεφ. Β'. 287. §.

Β'. Ως ἔρμηνευόμεθα τὴν καταμέτρησιν τῶν τόνων τοῦ ἥχου τούτου. « Κλίμαξ τοῦ χρωματικοῦ Δι: ἥτις δδεύει κατὰ τὸν λόγον τῆς διφωνίας, τόνον μείζονα, καὶ τόνον ἐλάχιστον, (καὶ ὅχι τὸ ἀνάπταλιν)· ἡ βάσις αὐτῆς γίνεται μὲν ἀπὸ τοῦ Βου, καὶ ἀπὸ τοῦ Νη, τῆς πρώτης διαπασῶν», διὰ τὴν ἐπὶ τὸ δξὺ καταμέτρησιν τῆς μερικῆς δικταχόρδου· « γίνεται δὲ ἀπὸ τοῦ Δι, τῆς δευτέρας διαπασῶν», διὰ τὴν ἐπὶ τὸ βαρὺ καταμέτρησιν τῶν τόνων τῆς γενικῆς δικταχόρδου, διὰ νὰ ἀρχηται ἡ καταμέτρησις αὐτῶν (κατὰ τὸν λόγον τῶν Διδασκάλων). « Ἀπὸ τόνου μείζονος, καὶ τάνου ἐλαχίστου. Δι. 12. Γα. 7. Βου. 12. Πα. 7. Νη. 12. Ζω. 7. Κε. 12. Δι. ». Ἐρμηνεία τῶν Κλιμάκων διὰ βάσιν Δι, καὶ φθορὰν δμοίως. Κεφ. Ζ'. Διδασ. Γρηγορίου Πρωτοψάλτου.

Γ'. Ως ἔρμηνευόμεθα κατὰ τὸ εἶδος τῆς μελῳδίας τοῦ ἥχου τούτου. « Ο Δεύτερος ἥχος μεταχειρίζεται κλίμακα χρωματικὴν κατὰ τὸ τρίχορδον σύστημα, ἡ δποία δδεύει κατὰ διφωνίαν δμοίαν οὕτω ποιοῦντες ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Δι, φθόγγου καταβαίνομεν (δὲν λέγει ἀναβαίνομεν) τὸ διάστημα Δι, Γα, τόνον μείζονα, τὸν δὲ Γα, Βου, τόνον ἐλάχιστον, τὸν Βου, Πα, τόνον μείζονα, τὸν

δικταχόρδου κλίμακος, ως ἀπὸ τῆς βάσεως ἐκάστου πρωτοτύπου, ἵνα διαχριθῇ δὲ Κύριος ὥχος ἀπὸ τοῦ Πλαγίου. Ετι δὲ ἔχαστος Κύριος ὥχος διὰ νὰ φανῇ ὅτι εἶναι φύσει

δὲ Πα, Νη, τόνον ἐλάχιστον, καὶ τὰ λοιπὰ δμοίως, Νη. 12. Ζω. 7. Κε. 12. Δι. κατὰ διφωνίαν δμοίαν ». Ο Διδάσ. Χουρμουζίος Χαρτοφύλαξ. Ἐγχειρίδιον ἀνέκδοτον αὐτοῦ. Κεφ. ΙΑ'.

Δ'. Ως μᾶς ἐρμηνεύει τέλος πάντων δ πολυμαθέστατος Διδάσ. Χρύσανθος Προύσης, ἐν μὲν τῇ ἐν Παρισίοις τυποθείσῃ Εἰσαγωγῇ 1821. διὰ τὴν ἐπὶ τὸ θαρὺ καταμέτρησιν τῶν τόνων ἀπὸ τῆς φυσικῆς βάσεως Δι. ἀπαραλλάκτως ἐρμηνεύει κατὰ τὴν τοῦ Διδασ. Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος γνώμην. Ἐν δὲ τῷ Μεγάλῳ Θεωρητικῷ, καὶ αὐθίς μὲν οὗτως ἐρμηνεύει περὶ τῆς ἐπὶ τὸ θαρὺ καταμετρήσεως εἰς τὸν 328. §. Ἐν δὲ τῷ 227. §. διὰ τὴν κυριωτέραν βάσιν αὐτοῦ τοῦ ὥχου λέγει « ὅταν δὲ Πρώτος (ἥχος) ἔχῃ τὸν τὸν Κε. δ Δεύτερος ἔχει τὸν Δι. τὸ δποῖον εἶναι φυσικώτερον ». Ὅθεν λέγει καὶ δ Μανουὴλ δ Χρυσάφης. « Ἀπὸ γὰρ τοῦ Πρώτου ὥχου ἀν ἐξέλθης μίαν φωνὴν, εύρισκεις Β' ὥχον κατὰ πάντα »· ἐννοεῖται δ Δι. ἐξ οὗ καὶ ἀρχεται τῇ ἐπὶ τὸ θαρὺ καταμέτρησις τῶν τόνων ἀπὸ μείζονος, καὶ δχι ἀπὸ ἐλαχίστου, δι' ἃς καὶ διακρίνεται ἀ. δ τῆς φυσικῆς κλίμακος ἐπὶ τὸ θαρὺ τελευταῖος τόνος μείζων, ως ἀπαιτεῖ δ κανὼν τῆς ὁξύτητος. Καὶ Β'. τὰ τονικὰ τυμάκτα τῆς ὁκταχόρδου διαπασῶν σῶα καὶ ἀνελλειπῆ ἀπὸ 68. ως καὶ τὰ τῶν ἄλλων διέέων ἥχων. Δι. 12. Γα. 7. Βου. 12. Πα. 7. Νη. 12. Ζω. 7. Κε. 12. Δι. Ὅθεν διὰ τὴν ἀπόδειξιν τῶν ἀνωτέρω μαρτυριῶν καὶ παραδειγμάτων, σταθήσεται πᾶν ρῆμα ἀντιλογίας.

Καὶ ἀν δέ τις τῶν ἀρίστων τῆς Μουσικῆς τεχνολόγος ἔχῃ λόγον διὰ τὸ, « ὅταν δὲ Δεύτερος ἔχῃ βάσιν αὐτὸν τὸν Δι. τότε τὴν πλαγία πτῶσις αὐτοῦ ἀδύνατον εἶναι νὰ καταμετρῇ ἐκ τεσσάρων τόνων, ως παραστάνεται εἰς τὴν κλίμακκα αὐτοῦ, καὶ δλων

ὸξὺς, πρέπει ὄμαλῶς εἰς τὴν τῆς κλίμακος ἐπταφωγίαν
χάτω, ὁ τελευταῖος φθόγγος νὰ ἦναι ἀναγκαίως μείζων
(α). εἰδ' ἄλλως, δὲν τάσσεται εἰς τὴν σειρὰν τῶν Κυρίων
ἥχων.

τῶν Πρωτοτύπων ἥχων, ἀπὸ τοῦ Δι., ἔως τοῦ Πα. Τοῦτο προέρχεται α. ἐκ τῆς ἀνωμαλίας τοῦ τροχοῦ (εἴς οὗ καὶ συνεστήθησαν οἱ ὀκτὼ ἥχοι), καὶ β'. διὰ τὸ συνεπτυγμένον τῶν μαρτυριῶν τοῦ π. Δ χρωματικοῦ γένους τοῦ πλαγίου β'. ↗ δ. αἱ δύσιαι ἀναλυθμεναι μὲ τὰ στίγματα τῶν μαρτυρικῶν συμβόλων τοῦ Δευτέρου ἥχου, ↗ δ. γίνονται οἱ τρεῖς τόνοι, τέσσαρες· ὡς ἀναφέραμεν εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ 39. §.

Οὕτεν διὰ τὸ ἀνώμαλον τῆς πλαγίας πτώσεως τοῦ Δευτέρου πρὸς τὸν πλάγιον τοῦ β'. τρανώτατα παρασταίνει καὶ διὰ τροχικοῦ διαγράμματος, καὶ διὰ κανονικοῦ πίνακος δ. Διδάσ. Χρυσανθος Προύσης· ὅτι, ἡ βάσις ἥτις γίνεται ἀπὸ τῆς πλαγίας πτώσεως τοῦ Πρώτου ἥχου πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πλάγιον, καὶ ἡ ὁρθὴ πτώσις τοῦ πλαγίου α. πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Κύριον, ἡ αὐτὴ πτώσις, καὶ ἡ αὐτὴ βάσις γίνεται καὶ εἰς τὸν πλάγιον τοῦ β'. ὡς συμφωνεῖ ἐνταῦθα καὶ ἡ γνώμη τοῦ Διδάσ. Γρηγορίου Πρωτοψ. τῇ τοῦ Διδάσ. Χρυσάνθου Προύσης. « Ἐπειδὴ δὲ οἱ φθόγγοι τοῦ διαπασονικοῦς τόνους ἐπτὰ, καὶ δὲν δύνανται νὰ δώσωσιν Ἰσα (βάσεις) εἰς ὀκτὼ ἥχους, διὰ τοῦτο δ. Πα, γίνεται Ἰσον τοῦ πλαγίου α. καὶ τοῦ πλαγίου β'. καὶ ἀν δὲν εὑρίσκηται φυλαττομένη, ἡ τάξις τῶν πλαγίων πρὸς τοὺς Κυρίους, τοῦτο εἶναι, διότι συνεστήθησαν οἱ ὀκτὼ ἥχοι τῆς ψαλμωδίας κατὰ τὸν τροχὸν, καὶ ὅχι κατὰ τὸ διαπασῶν». Θεωρητικὸν. Μέγα. 376. §. ὡς ἀποδεικνύεται καὶ εἰς τὸ 303. §. αὐτοῦ.

(α) Ἐξαιρουμένο τοῦ Πρώτου ἥχου διὰ τὸ ἀνώμαλον τοῦ τροχοῦ.

Περὶ τῶν Βαρέων Ἡχῶν.

§ 35. Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι, ἀπὸ τοὺς δκτὰ Ἡχους οἱ μὲν πρώτιστοι λέγονται δξεῖς. Οἱ δὲ τῆς δευτέρας τάξεως ἢ οἱ παραγόμενοι λέγονται βαρεῖς· ως εἶναι π. χ. ὁ πλάγιος τοῦ α'. ὁ πλάγιος τοῦ β'. ὁ πλάγιος τοῦ γ'. ὁ πλάγιος τοῦ δ'. Καὶ ἀν αὐτοὶ δὲν ἥσαν βαρεῖς, εἰς τὴν καταμέτρησιν τῆς δκταχόρδου (α), πῶς ἥθελε φανῇ τῶν πρωτοτύπων ἡ ὀρθὴ πτῶσις; Καὶ δὲν ἥθελε γίνη ἡ συνάντησις αὐτῶν εἰς τὴν καταμέτρησιν τῶν ἀντηχήσεων. Καὶ τότε ὅλοι οἱ Κύριοι ἥθελον γίνει ἄφαντοι.

§ 36. Βαρὺς λέγεται ἔκαστος Πλάγιος ἥχος, ὅστις ὑπερέχει δμοίως κατὰ τὴν βαρυτέραν βάσιν, καὶ ὅστις λαμβάνων τὴν ἀπήχησιν εἰς τὴν ἰδίαν του βάσιν, δὲν κάμνει

(α) Οἱ Διδάσκαλοι Χουρμούζιος Χαρτοφύλαξ, καὶ Χρύσανθος Προύσης, καταγινόμενοι εἰς τὴν ἐξήγησιν πρὸ πάντων τῶν δυσκόλων τῆς παραχορδῆς μαθημάτων, καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ἐγχειριδίου τῶν ἀναγκαιοτέρων μουσικῶν κανόνων εἰς εὔκολίαν τῶν μαθητῶν τῆς νέας μεθόδου, ἐκ τῶν ἐξηγηθεισῶν κλιμάκων τὰς μὲν μερικὰς (τὰς λεγομένας τῆς β'. διαπασῶν), ἐσχημάτισαν εἰς δκτάχηρδον διάγραμμα, τὰς δὲ γενικὰς τῶν Κυρίων (τὰς λεγομένας τῆς α'. διαπασῶν), ἔγραψαν ἀπλῶς εἰς γραμμὴν κατὰ φθόγγον· ως παρεστήσαμεν εἰς τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ 34. §. τονιαίως, (δ ὃ δὲ Διδάσ. Γρηγόριος Πρωτοψάλτης, ἐσχημάτισεν εἰς διάγραμμα καὶ τὰς μερικὰς, καὶ τὰς γενικὰς κατὰ τὸ δὶς διαπασῶν), δεικνύοντες τὴν καταμέτρησιν ἐκάστης κλίμακος, ἀπὸ τῆς βάσεως τῆς πλαγίας πτῶσεως πρὸς τὸ δξύ, αἵτινες λέγονται κλίμακες μερικὴ τῆς έκρυτης, αἱ δποῖαι εἰσὶ καὶ ἐν τῷ Θεωρητικῷ τοῦ Θεοδώρου Φωκέως.

τὴν καταμέτρησιν τῶν φθόγγων ν' ἀντηγήσῃ ἐπὶ τὸ θαρὺ,
ἀλλὰ τούναντίον ἐπὶ τὸ δέξι. Διὰ νὰ δεῖξῃ δὲ τὴν δρθὴν
πτῶσιν αὐτοῦ, ἡ συνάντησις τῆς καταμετρήσεως ἀναμφι-
βόλως πρέπει νὰ γίνη κατὰ μέσον τῆς δικταχόρδου κλίμα-
κος, ώς ἀπὸ τῆς βάσεως ἑκάστου παραγώγου, οὐα διαχρι-
θῇ δ Πλάγιος ἥχος ἀπὸ τοῦ Κυρίου. « Ἐκαστος ἄρα πλά-
γιος ἥχος διίσταται τοῦ χυρίου του τετρατονίᾳ κατιούση ».
(Χρύσανθος Προύσης). « Ἐκαστος δὲ πλάγιος ἥχος διὰ νὰ
φανῇ ὅτι εἶναι φύσει βαρὺς, πρέπει ὁμαλῶς εἰς τὴν τῆς
κλίμακος αὐτοῦ ἐπταφωνίαν, δ τελευταῖος τόνος νὰ ἔναι
ἀναγκαίως μεῖζον (α); εἰ δ' ἄλλως, δὲν παρατάσσεται εἰς
τὴν σειρὰν τῶν Πλαγίων ἥχων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τῆς πτώσεως τῶν Κυρίων ἥχων καὶ τῆς
παραγωγῆς τῶν Πλαγίων.

---

§ 37. Ἐκ τῶν περὶ τῶν μουσικῶν κανόνων ἀποριῶν ἡ
κυριωτέρα, καὶ προξενοῦσα ἐπαισθητὴν σύγχυσιν τοῖς πολ-
λοῖς, εἶναι ἡ περὶ τὴν πτῶσιν τῶν Κυρίων ἥχων ἀπορία.

(α) Ἐξαιρουμένου τοῦ Πλαγίου Β'. διὰ τὴν φύσιν, καὶ τὸ μέ-
λος τοῦ αὐτοῦ χρωματικοῦ γένους. Ή δὲ τοῦ Πλαγίου Γ'. (βα-
ρέως) Κλίμαξ, εἶναι αὐτὴ ἡ δέξις καὶ ἡ τοῦ Τρίτου ἥχου ἐναρμό-
γιος, καὶ κατὰ τὸν τροχὸν, καὶ κατὰ τὸ διαπασῶν, καθὰ αὐτὸς
(δ θαρὺς) εἶναι τοῦ ἐναρμονίου γένους, καὶ σχετικοῦ ὡς εἶναι
καὶ ἡ γνώμη τῶν τριῶν Διδασκάλων.

Τὴν πτῶσιν ταύτην ἐρέυνῶντες πολλοί, σύρονται εἰς λα-
βύρινθον, ὡς ἀγνοοῦντες τὴν χυρίαν αὐτῆς βάσιν, ἥτις
πάντοτε εἶναι τῇ πλαγίᾳ, καὶ ὅχι τῇ δρθῇ καὶ εὔθειᾳ, τῇ κα-
κῷ ὑπὸ αὐτῶν ὡς βάσις αὐτῆς ἐκλαμβανομένη. Αὗτοί
ἐγνοοῦσι τὴν ἀντήγησιν ἐκάστης μερικῆς χλίμακος, ὡς τῆς
μουσικῆς δξύτητα. Τὰς ἀπὸ τῶν βάσεων ὅμως δξύτητας
τῶν γενικῶν χλιμάκων; . . . . Καὶ δι' αὐτῆς μὲν τῆς με-
ρικῆς χλίμακος διαχρίνεται τῇ πλαγίᾳ πτῶσις, φαίνονται
ὅμως τότε οἱ πλάγιοι ὡς αὐτοπάρακτοι, καὶ ὡς ἐκ τούτου
φανερὸν ὅτι, εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν
δέεις ἦχοι δὲν ὑπάρχουσι. Καὶ ὅταν δὲν ὑπάρχουσι δέεις
ἦχοι, δηλαδὴ οἱ Πρωτότυποι, πόθεν γενήσεται τῇ παραγω-
γῇ τῶν πλαγίων ἦχων; ὅθεν δὲν θέλει ὑπάρχει μήτε Κύ-
ριος, μήτε Πλάγιος.

§ 38. Ἐὰν θελήσωμεν νὰ παραστήσωμεν τὴν ἀπὸ τῆς
εὐθείας καὶ φυσικῆς βάσεως πλαγίαν πτῶσιν διὰ τῆς κα-
ταμετρήσεως τῆς γενικῆς ἀποστάσεως, τῇ διὰ πάντων τῶν
φθόγγων τῆς δκταχόρδου διαπασῶν, ὅχι μόνον τῶν μερι-
κῶν χλιμάκων, κατὰ τὸ σφαιρικὸν σχέδιον Μανουὴλ τοῦ
Βρυενίου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν γενικῶν δποιουδήποτε Κυρίου
ἦχου, τὸ πῶς δηλαδὴ καταμετρεῖται ἐκαστος αὐτῶν τέσ-
σαρας τόνους κάτω, καὶ φανερώνει τὸν ἑαυτοῦ πλάγιον,
βεβαίως θέλομεν σκοτίσει τὸν νοῦν ἐκάστου ἀναγνώστου.
Ἐπειδὴ, ἐξ ἑνὸς μέρους αἱ γενικαὶ χλίμακες τῶν Κυρίων
ἦχων ἀλλαι μὲν ὁδεύουσιν ὅμαλῶς, ἀλλαι δὲ ἀνωμάλως.
Ἐξ ἀλλου δὲ, διότι οἱ φθόγγοι ἐκάστου διαπασῶν ἔχουσι
τόνους ἑπτὰ, ἐνῷ οἱ Ἕχοι εἶναι δκτώ, καὶ διὰ τοῦτο δέν
δύνανται νὰ δώσωσι βάσιν εἰς ὄχτὼ ἦχους.

§ 39. Ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην μόνον ἑνὸς πενταχόρδου

τῆς γενικῆς κλίμακος ἐκάστου δέξέως ἥχου, διὰ νὰ παραστήσωμεν τὸ, πῶς πλαγιάζει ἐκαστος αὐτῶν τέσσαρας τόνους κάτω ἀπὸ τῆς βάσεως, καὶ νὰ φανερώσωμεν τὸν θερὺν ἡ πλάγιόν του.

Λύσις.

Α'. Τὸ πεντάχορδον μιᾶς διαπασῶν ἐκάστης γενικῆς κλίμακος, τὸ ὅποῖον θέλει δείξει τέσσαρας τόνους κάτω τὸν πλάγιον, εἰς τὴν καταμέτρησιν τῶν τεσσάρων τόνων, χωρὶς νὰ λείπῃ ἄρτιος καὶ περιττός (α) ἀριθμὸς, ἐξ ὅλης τῆς μερικῆς ἀποστάσεως, διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν παραγόμενον, πρέπει νὰ ἔχῃ φυσικῶς τμῆματα $40\frac{40}{80}$ καὶ οὕτως νὰ φανῇ ὅτι εἶναι ὄντως κύριος ἥχος· εἰ δ' ἄλλως, δὲν τάττεται εἰς τὴν σειρὰν τῶν δέξέων ἥχων (β).

(α) Ή προσθήκη τοῦ ἀρτίου ἀριθμοῦ (μᾶλλον τοῦ περιττοῦ) εἰς τὸν ἐλάχιστον τόνον τοῦ ἀ. τετραχόρδου τῆς μερικῆς κλίμακος τοῦ Δευτέρου ἥχου, (ἰδὲ τὰς ἔρμηνείας τῶν κλιμάκων Γρηγορίου Πρωτοψάλτου καὶ Θεωρητικὸν Θεοδώρου Φωκέως) καλῶς ἐγένετο οὕτω παρὰ τοῦ Διδασκάλου Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, διότι ἐὰν ἥθελε μένη ἐν τῇ καταμετρήσει τῶν φυσικῶν τονιαίων τμημάτων τῆς δομοίας διφωνίας, τότε δὲπὸ 7 ἀριθμὸν ἐλάχιστος τόνος, ἥθελεν εἶναι ύπὸ ἀριθμὸν 8· ἀλλὰ διὰ νὰ μὴν εἰσάξῃ εἰς τὰς κλίμακας ἀγνώστους τονιαίους ἀριθμοὺς, καὶ προσκρούσῃ εἰς τοὺς κανόνας τῆς Ἑκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ἐπρόσθεσεν ἐν μένον περιττὸν τμῆμα εἰς αὐτὸν τὸν τόνον· (διὰ τοῦτο καὶ εἴπομεν μᾶλλον τοῦ περιττοῦ). Καὶ οὕτως ἀπετέλεσε τὸ πεντάχορδον τῆς πλαγίας πτώσεως ἀπὸ 40 σῷα τμῆματα.

(β) Δικαίως ἀποροῦσι τινὲς τῶν μουσικολογιῶν τάτων διὰ τὴν πλαγίαν πτῶσιν τοῦ δικριτονεικουμένου Δευτέρου ἥχου, δι' 8ν προ-

Β'. "Εκαστος θαρὺς ἥχος διὰ νὰ φανῇ ὅτι εἶναι ὅντως πλάγιος, πρέπει νὰ ἔχῃ θάσιν τὴν πέμπτην χορδὴν τῶν

τείνουσι λόγον· « διατὶ τῶν ἄλλων Κυρίων ἥχων ἡ πλαγία πτῶσις καταμετρεῖται κατὰ φυσικὸν λόγον ἐκ τόνων 4, καὶ τοῦ Δευτέρου ἥχου ἐκ 3; » φαίνεται ὅτι, οὐδεμία παρ' αὐτῶν ἐγένετο ἔρευνα περὶ τῆς ὁξύτητος καὶ τῆς θαρύτητος, οὕτε τις τεχνολογία περὶ τῶν δύο ὅρων τῆς γενικῆς καὶ μερικῆς ἀποστάσεως, ἀλλ' οὕτε περὶ τῶν συγεπτυγμένων καὶ ἀναλελυμένων μαρτυριῶν. τῶν δύο τούτων ἥχων τοῦ χρωματικοῦ γένους.

Οἱ δὲ σοφοὶ Διδάσκαλοι, καὶ οἱ τῆς παλαιᾶς καὶ οἱ τῆς νέας μεθόδου, δλων τῶν δξέων καὶ θαρέων ἥχων τὰς πλαγίας καὶ ὄρθας πτῶσεις ἔχουσι σώας καὶ ἀνελλειπεῖς (καθὼς μαρτυρεῖ τοῦτο καὶ δ μελίρρυτος Κωνσταντίνος Πρωτοψάλτης), καὶ τὰς καταμετρήσεις ὄλων τῶν μερικῶν ἀποστάσεων ἐκ τόνων 4, καὶ ἐκ τμημάτων 40, ἐκτὸς τοῦ Δευτέρου ἥχου πρὸς τὸν αὐτοῦ πλάγιον (τὸ ὅποιον προέρχεται ἀπὸ τὸ σύστημα τῆς δμοίας διφωνίας), εἰς τὰ ὅποια ἐπρόσθεσεν ἐν μόνον περιττὸν τμῆμα ὁ Διδάσκαλος Χουρμούζιος Χαρτοφύλαξ, καὶ τοῦτο διὰ τὸ ἀσκανδάλιστον.

Ἐπρόσθεσε δὲ καὶ ἐν ἄρτιον καὶ περιττὸν τμῆμα εἰς τοὺς δύο ἐλαχίστους τόνους τῆς μερικῆς κλίμακος τοῦ Β'. ἥχου, ἀ. διὰ νὰ γίνωσι τὰ δύο τετράχορδα ὅμοια, καὶ 6'. διὰ νὰ ἀναπληρώσῃ καὶ τὴν γενικὴν ἀπόστασιν τῆς μερικῆς κλίμακος αὐτοῦ τοῦ ἥχου, ὥστε νὰ ἔναι καὶ αὐτὴ ἐξ 68 τμημάτων, δμοία ταῖς λοιπαῖς μερικαῖς τῶν ἄλλων δξέων ἥχων· καὶ ἐκ τῆς δμοίας δὲν ἔχει τόσην ἀνάγκην ὁ Δεύτερος ἥχος, ὅσον ἔχει ἐκ τῆς γενικῆς καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ δξεῖς ἥχοι.

Η δὲ πλαγία πτῶσις τοῦ Δευτέρου ἥχου πρὸς τὴν θάσιν τοῦ αὐτοῦ πλαγίου, διὰ νὰ ἔναι δμοία, ως καὶ αἱ τῶν λοιπῶν, κατὰ τὴν καταμέτρησιν τῆς μερικῆς ἀποστάσεως, διακρίνεται οὕτω.

Τὰς μαρτυρίας τοῦ χρωματικοῦ πενταχόρδου τοῦ πλαγίου 6'.

τεσσάρων τόνων, οἵτινες ἔχπληροῦνται διὰ τῶν τονιαίων 40 ἀριθμῶν, ἀπὸ τῆς βασίμου χορδῆς τοῦ παριστάνοντος πενταχόρδου τῆς δξύτητος (α). εἰ δ' ἄλλως πως, δὲν τάττεται ὡς πλάγιος εἰς τὴν σειρὰν τῶν δκτών ἥχων, ἀλλὰ θέλει διομάζεσθαι ἀπλῶς εἰς ἥχος ἐκ τῶν διαιρέσεων τῶν παραπλαγίων, ἣ κατὰ τοὺς ἐξωτερικοὺς, εἰς παραγόμενος τῶν παραγομένων τῆς Μουσικῆς κλάδος.

(κατὰ τὴν ὑπεροχὴν τῆς φθορᾶς τοῦ λεγέακες) ἀναλύομεν διὰ τῶν συμβόλων τῶν μαρτυριῶν τοῦ Δευτέρου ἥχου, καὶ διὰ τῆς προσθήκης τοῦ ἐνδέ περιττοῦ τμήματος τοῦ Διδασκάλου Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, τελειόνουσι οἱ 40 ἀριθμοὶ τῆς μερικῆς ἀποστάσεως, καὶ οὕτω γίνεται ἐντελὴς ἡ πλαγία καὶ ἡ ὁρθὴ πτῶσις τοῦ Κυρίου ἥχου πρὸς τὸν Πλάγιον, καὶ τοῦ Πλαγίου πρὸς τὸν Κύριον, ὥσπερ παριστάνει αὐτὸ καὶ ὁ Διδασκαλος Γρηγόριος Πρωτοψάλτης εἰς τὰς ἐρμηνείας τῶν Κλιμάκων· τὸ ἐπὶ τὸ δξὺ τέταρτον τετράχορδον τῆς δις διαπασῶν τοῦ Δευτέρου ἥχου ἀναλύει εἰς πεντάχορδον, διὰ τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ τοῦ ἥχου, τὸ διποῖον πεντάχορδον μεταχειρίζεται εἰς κλίμακα.

Οἱ μὲν ἀδαμάντινος Πέτρος Λαμπαδάριος, διὰ τὸν κλάδον Σουζινάκι, πρὸς τὸ, Αἱ Ἀγγελικαί· ὡς ἔχει τὸ Δοξαστικὸν τῶν Ἀποστίχων. « Ἐγγίζει ὁ Χριστός· καὶ τὸ, Ζῆλός τε καὶ πῦρ »· (εἰς τὰ τῶν Χριστουγέννων προεόρτια. Δοξαστάριον σύντομον, καὶ Ειρμολόγιον Καταβασιῶν).

Οἱ δὲ σοφὸς Ιάκωβος Πρωτοψ. εἰς τὸ στήλιοτρον τῶν Μουσικῶν, ἀργὸν Δοξαστάριον, διὰ τὰ Δοξαστικὰ τοῦ χρωματικοῦ γένους. Καὶ ἄλλοι πολλοὶ εἰς διάφορα μαθήματα ὡς εἰς παραχορδήν.

(α) « Καὶ ἀν ζητῇ τις ἀπὸ τοῦ κυρίου ἥχου, νὰ εὔρῃ φυσικῶς, καταβαίνει τέσσαρας τόνους, ψάλλων πέντε φθόγγους, καὶ ὁ πέμπτος φθόγγος παριστάνει τὸν ζητούμενον πλάγιον ἥχον ». Χρύσ. Προύσ. Τοῦτο παριτάνεται εὐκόλως καὶ ἐπὶ τοῦ ὁργάνου ταμπούρι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ τῶν τριῶν τῆς Μουσικῆς γερῶν.

---

§ 40. Τὰ διὰ τῶν δλων τῆς μουσικῆς προσόντων ἀποτελούμενα μέλη, ὅποκεινται εἰς ἴδιώματά τινα, παριστάνοντα τὰ διάφορα συστήματα ἢ τοὺς διαφόρους ἥχους, τὴν διακρινομένην διὰ τεταρτημορίου, ἡμιτονίου, μείζονος, καὶ ἡμιολίου, σύμφωνον ἀναλογίαν αὐτῶν, φανερόνουσι μὲν τὰ μέλη τῶν ἥχων, παριστάνουσι δὲ διὰ τῶν φθόγγων τὴν τροπικὴν ποιότητα αὐτῶν ἔχωρισμένην εἰς πολυτρόπους διαιρέσεις, αἵτινες καλοῦνται παρ' ἡμῖν, τῆς Μουσικῆς γένη. Γένος εἰς τὴν Μουσικὴν εἶναι διαίρεσις τετραχόρδου, ἢ πενταχόρδου, δι' ᾧς διακρίνονται τὰ μέλη πάντη διάφορον.

§ 41. Γένη μὲν εἰς τὴν Μουσικὴν ἄπερ παρέδωκαν εἰς ἡμᾶς οἱ Ἐκκλησιαστικοί, ως ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων εἶναι τρία διατονικὸν, χρωματικὸν, καὶ ἐναρμόνιον. Καὶ διατονικὸν μὲν, τὸ συγχείμενον διὰ τόνου μείζονος, ἐλάσσονος, καὶ ἡμιτόνου (α). Χρωματικὸν δὲ, τὸ διὰ ἡμιολίου, καὶ ἡμιτόνου. Καὶ ἐναρμόνιον, τὸ διὰ τόνου μείζονος καὶ τεταρτημορίου. Καὶ τὸ μὲν διατονικὸν ως ἀρχαιότερον, εἶναι τὸ φυσικότερον γένος καὶ εύχολώτερον. Λέγεται δὲ διατονικὸν, ἐπειδὴ τὸ γένος αὐτοῦ περιορίζεται εἰς μίαν μόνην κλίμακα κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα, ἣτις πληροῦ-

(α) Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μουσικοί, ἐκτὸς τοῦ μείζονος τόνου, καὶ τὸν ἐλάσσονα ὠνόμαζον τόνον μουσικὸν (ώς μείζονα δῆθεν). ἡμίτονον δὲ ὠνόμαζον τὸν καθ' ἡμᾶς ἐλάχιστον.

ταὶ ἀπὸ τόνους τρεῖς μείζονας, δύο ἐλάσσονας, καὶ δύο ἐλαχίστους.

§ 42. Τὸ δὲ χρωματικὸν, δεύτερον γένος, μετὰ τὸ διατονικὸν, τεχνικώτερον, καὶ δυσκολώτερον. Χρωματικὸν δὲ λέγεται, διότι τὸ γένος αὐτοῦ δὲν περιορίζεται ὡς τὸ διατονικὸν, εἰς μίαν μόνην κλίμακα, ἀλλ' ἡ φυσικὴ αὐτοῦ κλίμαξ ἀφοῦ δύναται νὰ συστήσῃ δύο κλίμακας διόλου χρωματικὰς, δύναται νὰ συγχροτήσῃ καὶ δύο ἡ τρεῖς μικτὰς, ἡ δποία σαφηνίζεται μὲν εἰς δύο τετράχορδα ὅμοια διὰ τῶν δύο ὑφέσεων (ρ σ) (σ ρ) καὶ διέσεων, ἐκπληροῦται ἔκαστον τετράχορδον αὐτοῦ ἀπὸ τόνους ἐξ ἐνὸς ἐλαχίστου, ἐνὸς ἡμιολίου, καὶ ἐνὸς τεταρτημαρίου. Καὶ διαφέρει κατὰ τοῦτο ἀπὸ τὸ διατονικὸν καὶ ἐναρμόνιον γένος.

§ 43. Τὸ δὲ ἐναρμόνιον, τρίτον γένος καὶ τελευταῖον, εἶναι τέλειον, δρθόν, καὶ δυσκολώτατον. Ἐναρμόνιον δὲ λέγεται, διότι τὸ γένος αὐτοῦ ἀν καὶ περιορίζηται εἰς μίαν μόνην κλίμακα κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα μὲ ὑφεσιν καὶ δίεσιν, δύναται ὅμως νὰ συστήσῃ καὶ ἄλλας δύο μικτὰς κλίμακας· δὲν μετέχει ὅμως μήτε ἀπὸ τοὺς ἐλάσσονας καὶ ἐλαχίστους τόνους τοῦ διατονικοῦ, μήτε ἀπὸ τοὺς ἐλαχίστους καὶ ἡμιολίους τόνους τοῦ χρωματικοῦ γένους· ἀλλ' ἐκπληροῦται ἡ ἐναρμόνιος αὐτοῦ φυσικὴ κλίμαξ ἀπὸ τόνους πέντε μείζονας, καὶ δύο τεταρτημορίους. Καὶ διαφέρει κατὰ τοῦτο ἀπὸ τὸ διατονικὸν καὶ χρωματικὸν γένος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ Χρόνου.

Χρόνος ἐστι τακτικὴ καὶ εὔρυθμος κίνησις τῆς χειρὸς ἐν ἄρσει καὶ θέσει· καὶ τέλος μὲν τῆς παρελθούσης ἄρσεως, ἀρχὴ δὲ τῆς μελλούσης.

§ 44. Ἐκ πάντων τῶν βοηθητικῶν μέσων καὶ προσόντων τῆς μελωδίας, δύο χυριώτερά τινα ἔχει θεμέλιων ἡ τέχνη τῆς Μουσικῆς, τὰ ὅποια ἀποδεικνύουσιν αὐτὴν ὡς ἔμψυχον, τὸν χρόνον, καὶ τὸν ρυθμόν. Καὶ ἀν αὐτὰ ἔλειπον ἀπὸ τῆς Μουσικῆς, τότε ἡ τέχνη αὗτη ἥθελεν εἶναι παντάπασιν ἀσήμαντος, ἡ ὡς ἐν νεκρὸν σῶμα. Ἄρα ἡ ψυχὴ τῆς Μουσικῆς ἔιναι ὁ χρόνος καὶ ὁ ρυθμός. Διὰ τοῦτο μουσικὸς δὲν δύναται ποτὲ νὰ μελοποιήσῃ ἐν μάθημα τακτικὸν, ἐὰν δὲν ἔναι καλῶς τεθεμελιωμένος εἰς αὐτὰ τὰ δύο κάλλιστα μέσα, δηλαδὴ εἰς τὸν χρόνον καὶ εἰς τὸν ρυθμὸν, τὰ ὅποια εἶναι ὡς εἰς τὸν δάπτην ὁ πῆχυς καὶ τὸ ψαλίδιον.

§ 45. Ἐπόμενον εἶναι (νομίζω) εἰς ἐκεῖνον, ὅστις μέλλει νὰ γίνῃ μουσικὸς ἀριστος, εἴτε εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς παραδόσεως αὐτοῦ, εἴτε μετὰ ταῦτα, νὰ ἔχῃ ἐν χρονόμετρον ἡ χρονοδείκτην, διὰ νὰ μάθῃ πρῶτον νὰ κτυπᾷ καλῶς καὶ τακτικῶς τὸν ἀπλοῦν χρόνον, ἔπειτα τὸ ποσὸν καὶ τὴν ἀγωγὴν ἑκάστου χρόνου.

§ 46. Διὰ ν' ἀναπληρώσῃ δὲ τὰς ἐλλείψεις τοῦ χρόνου εἰς τὰ ἐξωτερικὰ, πρέπει νὰ παραδοθῇ ἔπειτα τὰς διαφόρους ἀγωγὰς καὶ τὸ ποσὸν ἑκάστου χρόνου, ὑπὸ εἰδόημοντος χανεντὲ (ἐξωτερικοῦ μουσικοδιδασκάλου), ὅστις ἐν τῇ

• παραδόσει διὰ τῆς κινήσεως τῶν δύο χειρῶν ταχτικῶς καὶ εὐρύθμως, δὲν ἔχει οὔτε τὸ ἔξηκοστὸν μόριον τοῦ χρόνου, μᾶλλον δὲ διὰ τῶν χρονικῶν μέτρων παριστάνει τὸν ρυθμὸν ἐκάστου μαθήματος (α). Καὶ ἔκαστος μουσικὸς ἔὰν

(α) Οἱ ἔξωτερικοὶ, εἰς ἔκαστον ἄσμα μετὰ τὴν μαρτυρίαν, προσθέτουσι τὴν χρονικὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν χρονομετρίαν, δεικνύοντες τὸν ρυθμὸν αὐτοῦ διὰ τῶν μακρῶν καὶ βραχέων χρονικῶν σημείων, καὶ ἄνευ τῆς χρονομετρίας οὐδὲν ψάλλουσι καταχρηστικῶς. Καλὸν ἦτον καὶ εἰς ὥμας, ἂν ἐτίθεντο πρὸ τῆς ἐνάρχου μαρτυρίας τοικῦτα ἢ παρόμοια χρονικὰ σημεῖα ἐπὶ κεφαλῆς μερικῶν Ἐκκλησιαστικῶν μελοποιημάτων εἰς δήλωσιν τοῦ ρυθμοῦ ἐκ πόσων δηλαδὴ μακρῶν, καὶ ἐκ πόσων βραχέων χρονομετρεῖται ὁ μουσικὸς καὶ ποιητικὸς ρύθμος τῶν τοιουτῶν. Ἡ τούλαχιστον, ἂν ἐσώζετο τὸ καλὸν, ὅπερ εἰσήχθη εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ ὑπὸ τῶν τριῶν Διδασκάλων, δηλαδὴ ἡ καταμέτρησις τοῦ εἰς τὴν μελωδίαν ἐξοδευομένου χρόνου, διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν χαρακτήρων, διὰ τὸ μουσικὸν καὶ ποιητικὸν μέτρον τοῦ ρύθμου, ἵνα γίνηται φανερὸν ἐκ πόσων μακρῶν, καὶ ἐκ πόσων βραχέων χρονομετρεῖται ὁ ρύθμος ἐκάστου τούτων, δι' ἐγχρόνων σημείων τῆς ἀπλῆς καὶ τοῦ κλάσματος. Ός δὲ ρύθμος τοῦ ἐκ τῶν Καταβασῶν, Θείῳ καλυφθεὶς, καὶ ἄλλων παρομοίων. Ός τὸ, Φῶς Ἰλαρδὸν, καὶ τῶν Ἐξαποστειλαρίων· τοῦ, Κατεπλάγει Ἰωσὴφ, καὶ ἄλλων Καθισμάτων· τοῦ δὲ, Ἀκατάληπτον ἐστὶ, πρὸ πάντων ἀπαιτεῖ.

Ἀλλὰ διὰ τοῦτο δύναται τοις νὰ εἴπῃ ὅτι, οἱ τρεῖς Διδασκαλοὶ δὲν ἐπλήρωσαν αὐτὸν εἰς τὴν νέαν μέθοδον; οὐχὶ βέβαια. Εἰσήχθη καὶ τοῦτο, καὶ ἐπληρώθη καλῶς (§ 33). Πλὴν ἡ ἡμιτέλεια (ἥς φαίνεται) τινῶν μεταγενεστέρων ἐγένετο ὅργανον τῆς τοιαύτης καταχρήσεως, ὥστε νὰ γοθεύσωσι τὰς καλὰς πράξεις τῶν τριῶν Διδασκάλων.

Τοῦτο τὸ μουσικὸν μέτρον κατεχράσθησάν τινες καὶ εἰς τὰ

Θέλη νὰ ἐνδυναμωθῇ εἰς τὴν τέχνην, πρέπει νὰ γνωρίζῃ τοὺλάχιστον ἐν ὄργανον ἔνχορδον (χυρίως ταμποῦρι), τὸ ὅποῖον συντείνει πολὺ εἰς τὸν Μουσικὸν καθ' δλα, η ὡς νὰ ἔχῃ ἀντὶ ἐνὸς θέρα διδασκάλους (α).

Ἐξωτερικὰ μελῳδήματα· διότι εἰς τὰ Τουρκικὰ τραγώδια ὁποῦ ἔπρεπε νὰ προστεθῶσι σημεῖα καὶ χρονικοῦ μέτρου διὰ τὸν ρυθμὸν τοῦ μαθῆματος, ἀφηρέθη καὶ η χρονικὴ ἀγωγὴ ἀπὸ τοῦ μουσικοῦ καὶ ποιητικοῦ μέτρου.

(α) Ζητῶ συγγνῶμην παρά τινων ἐπιμόνων μουσικῶν, οἵτινες ἀγνοοῦντες τὸ δρθὸν, ἐμποδίζουσι καὶ τὸ καλόν. Καὶ μὴ ὅντες εἰδήμονες δργάνου μουσικοῦ, ἀγνοοῦντες καὶ τὴν οὔσιαν αὐτοῦ, ἐμποδίζουσι πρὸς τούτοις καὶ τοὺς θέλοντας μαθεῖν αὐτό· διὰ δὲ τοὺς εἰδήμονας δργάνων καλῶς Ἐκκλησιαστικοὺς ψάλτας, αὐτοὶ δικολογοῦσιν ὅτι, « οἱ γινώσκοντες ὄργανον, δι' αὐτοῦ ἀναπληροῦσι πολλὰς Ἑλλείψεις ». Ὁθεν ὑμεῖς ἀφετε τοὺς θέλοντας γνωρίζειν αὐτὸν, καὶ μὴ ἐμποδίζηται τὸ καλόν· διότι διδάσκαλος τῆς Μουσικῆς καὶ εἰδήμων ὄργάνων, καὶ προάρχων πάντων ἡμῶν, ἵδού τι ἐρμηνεύει εἰς τὸ περὶ μουσικῶν ὄργάνων.

« Καθὼς δ Προφήτης Δανιὴλ, διδαχθεὶς τὴν εοφίαν τῶν Χαλδαίων, δὲν ἔβλαψε παντελῶς τὴν θείαν καὶ Ἱερὰν διδασκαλίαν, οὕτω καὶ δ φιλόμουσος ὅταν ἀποκτήσῃ τὴν ιδέαν ἐνὸς δργάνου μουσικοῦ καὶ τὴν χρῆσιν, ὡς η μέλισσα, θέλων νὰ τρυγᾶ μόνον τὰ χρήσιμα, καὶ νὰ παρατρέχῃ τὴν εἰς τὰ ἀνίερα μεταχείρισιν τοῦ ὄργανου, δὲν βλάπτει τὴν Ἱερὰν ψαλμωδίαν, ἐνδυναμούμενος εἰς τὴν γνῶσιν τῆς Μουσικῆς, ἐπειδὴ ἔχεινα, ἀτινα ποιεῖ ἀοράτως η φωνὴ μέσα εἰς τὸν λάρυγγα καὶ εἰς τὸ στόμα, ταῦτα δύναται νὰ βλέπῃ μὲ τοὺς διφθαλμούς του δ μουσικὸς ἐπὶ τοῦ ὄργανου. Ὅσα δὲ σφάλματα τύχη νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν τοῦ νοὸς, ὅταν μελίζῃ τις μόνον μὲ τὴν φωνὴν, αὐτὰ διὰ τοῦ ὄργανου φανεροῦνται καὶ ἀξιοῦνται διορθώσεως ». Χρύσανθος Προύσης. Θεωρητικὸν Μέγα. 432 §.

§ 47. Μετρεῖται λοιπὸν ὁ χρόνος καὶ ζυγίζεται διὰ φωνῆς, δι’ ὄργάνου, διὰ χειρονομίας, καὶ καθ’ ἔξθις, π. χ. καθὼς εἰς τινα τεκχὲν (μοναστήριον), ἐνθα χορεύουσιν οἱ δειρίσιδες ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελετῆς, τραγῳδοῦσιν οἱ ψάλται, ὅπως παίζουσι τὰ ὄργανα, καὶ παίζουσι τὰ ὄργανα, ὅπως κτυπῶσιν οἱ ψάλται τὰ πληκτρόξυλα ἐπάνω εἰς τὰ τύμπανα (δεικνύοντες διὰ τῶν τυμπανικῶν κτύπων τὴν ἀγωγὴν ἑκάστου χρόνου), καὶ στρέφονται περὶ τὸν χορὸν οἱ ντετέδες (πατέρες κατ’ αὐτοὺς), ὅπως αὐλοῦσιν ἢ παίζουσι τὰ ὄργανα. Καὶ διὰ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ συναλλήλων μουσικῶν ὄργάνων, κτύπων, καὶ τραγῳδιῶν, ἐνάρθρου καὶ ἀνάρθρου τρόπου, μετρεῖται καὶ ζυγίζεται ὁ λεγόμενος χρόνος.

§ 48. Μετρεῖται ὁ χρόνος καθ’ ἡμᾶς ψάλλοντας μὲν ἐν καιρῷ τῷ δέοντι καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ τοῦ ἀέρος, ἐν δὲ τῇ παραδόσει, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς μουσικοὺς, ἐπὶ τῶν γονάτων, ἢ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὅχι ὅμως καὶ ως τὰ μέτρα ἐκείνων κατὰ τὸν ἐλάχιστον καὶ μείζονα, ἢ μακρὸν καὶ βραχὺν χρόνον, ἀλλ’ ἀπλῶς καὶ μονοτρόπως διὰ κινήσεως τῆς μιᾶς χειρός. Διότι οἱ Τουρκοάραβες μεταχειρίζονται τὸν χρόνον εἰς τὰς αὐτῶν παραδόσεις διὰ τῆς κινήσεως τῶν δύο χειρῶν, φανερόγοντες διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν σημείων τούτων Ο Ι, τὴν ἄρσιν καὶ θέσιν ἐνὸς ἑκάστου χρόνου. Καὶ τὸ μὲν Ο, παριστάνει τὴν θέσιν, διὰ τὸ ὅποιον ἐκφωνοῦσι τὸ, Τούμ. τὸ δὲ Ι, τὴν ἄρσιν, διὰ τὸ ὅποιον ἐκφωνοῦσι τὸ, Τέκ.

§ 49. Καὶ τοιουτοτρόπως μὲν ἀπλῶς ἔχοντα τὰ σημεῖα ταῦτα Ο Ι, φανερόνουσι τὸ βραχὺ τῆς θέσεως καὶ ἄρσεως τοῦ χρόνου, ὥσπερ κατὰ τὰς καθ’ ἡμᾶς τῆς μουσικῆς φωνὰς ὑπάρχει χαρακτήρ ποσότητος γωρίς ἐγχρόνου σημείου

χλάσματος ἢ ἀπλῆς, οὗτω. Διὰ τῆς συνθέσεως ὅμως τῶν στιγμάτων οὗτω ὁ Ἰ., φανερόνουσι τὸ μακρὸν αὐτοῦ τοῦ χρόνου, ὥσπερ καθ' ἡμᾶς τίθεται χλάσμα ἢ ἀπλῆ εἰς τοὺς ἐμμελεῖς χαρακτήρας, οὗτω.

καὶ φυλαττομένης τῆς εύρυθμου κινήσεως τῆς ἄρσεως καὶ θέσεως διὰ τῶν σημείων, γίνεται πλέον ὁ ταχτικὸς χρόνος εἰς τὸν ρυθμὸν ὑλη.

§ 50. Οἱ ἀρχαίοι Ἑλληνες μουσικοὶ ἐμέτρουν τὸν χρόνον τοῦτον ἔσωθεν τῶν λέξεων, διὰ τῶν μακρῶν, θραχέων, καὶ διφθόγγων φωνιέντων, ἔκτὸς τῶν προσῳδιακῶν τόνων, ἀποστρόφων, κτλ. Ήμεῖς ὅμως τὴν σήμερον μετροῦμεν τὸν χρόνον ἔξωθεν τῶν λέξεων, ἀφοῦ προφέρωμεν ὅλα τὰ φωνήσητα διὰ τοῦ ἰδίου καὶ ἀπλοῦ χρόνου, παριστάνωμεν τὸν χρόνον τοῦτον καὶ τὸν ρυθμὸν ἀνωθεν τῶν λέξεων, διὰ σημαδοφώνων καὶ σημαδοχρόνων, τουτέστι διὰ τῶν ἐγχρόνων καὶ ἀχρόνων ὑποστατικῶν σημείων καὶ τῶν χαρακτήρων. Καὶ ὡς ἐκ τούτου γίνεται φανερὸν ὅτι ἄλλο εἶναι ὁ φθόγγος, καὶ ἄλλο ὁ χρόνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ ‘Ρυθμοῦ.

Ρυθμός ἐστιν ἡ ταχτικὴ καὶ ὄρθη σύνθεσις τῶν φωνῶν τῶν μελοποιημένων γραμμῶν, καὶ ἡ συνέχεια τοῦ χρόνου.

§ 51. Εἴπομεν ἀνωτέρω (44 §) ὅτι, ὃ δάσις τῆς Μουσικῆς εἶναι ὁ χρόνος, καὶ ὁ ρυθμὸς· τὰ χυριώτερον, ὥμως εἶναι ὁ χρόνος, ὅστις δίδει τὴν ἐμψύχωσιν. Καὶ καθὼς εἶναι ὁ χρόνος ψυχὴ τῆς Μουσικῆς, οὕτως εἶναι καὶ ὁ ρυθμὸς ζωὴ μὲν τῆς Μουσικῆς, ψυχὴ δὲ πασῶν τῶν Ἄρμονιῶν ἡ ἡγων. Καὶ ἐπειδὴ τὰ χυριώτερον εἶναι ὁ χρόνος, ὡς ἀνώτερον ὅργανον, διὰ τοῦτο ὁ ρυθμὸς εἶναι ὑπακείμενος τοῦ χρόνου, ὅθεν καὶ γίνεται αὐτὸς εἰς τὸν ρυθμὸν ὅλη (α). Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὄποιον γίνεται ἐκ τῆς ταχτικῆς συμφωνίας μιᾶς Μουσικῆς διὰ τῶν πολλῶν ἀργάνων ἡ φαλτῶν διὰ τῆς ἑνώσεως τοῦ ἀργοῦ καὶ γοργοῦ, ὡς ἐκ τῆς κινήσεως τῆς ἀνω καὶ κάτω φορᾶς ἐνὸς σώματος εἰς διεῖξιν χρότου καὶ ἡρεμίας τῆς ἀρσεως καὶ θέσεως, ἡ ἐκ τοῦ μετρήματος τοῦ βραχέως καὶ μακροῦ χρόνου, διομάζεται ρυθμός· ὅπερ λέγεται κατὰ μὲν τοὺς Ἀραβας οὐσούλ, κατὰ δὲ τοὺς Εὐρωπαίους τέμπο. Ἐνεργεῖται δὲ ὁ ρυθμὸς τῇ κινήσει τοῦ σώματος, διὰ νὰ φυλάττηται πρὸς τούτοις εἰς αὐτὴν μία προσδιωρισμένη εύταξία. Ἐπειδὴ καταμετροῦνται διὰ

(α) « Ἡλη τοῦ ρυθμοῦ εἶναι ὁ χρόνος, καθὼς καὶ ὅλη τῆς μελωδίας εἶναι οἱ φθόγγοι· διὰ τοῦτο ἀπὸ τὸν χρόνον ἀργόμεθα ». Χρύσανθος Προύστης.

τῆς κινήσεως οἱ ἐξοδευόμενοι εἰς αὐτὴν χρόνοι, κατὰ τὸν τρόπον, ὃν ἀναφέραμεν εἰς τὸν (47 §), διὰ μέσου δηλαδὴ τῶν χορῶν τῶν δργάνων, χυρίως διὰ τῶν τυμπανικῶν κτύπων (α), ώς ἔχ τούτου γίνεται φανερὸν ὅτι, ἄλλο εἴν' ὁ χρόνος, καὶ ἄλλο ὁ ρυθμός.

§ 52. Καθὼς μετρεῖται καὶ ζυγίζεται ὁ χρόνος διὰ φωνῆς, δι’ δργάνου, διὰ κτύπου, κτλ. οὕτω μετρεῖται καὶ ζυγίζεται καὶ ὁ ισόβαθμος καὶ ἀνισόβαθμος ρυθμός, ώς ἔχ τῆς γιγομένης ἀρμονίας καὶ τῆς εἰς αὐτὴν ἀγωγῆς τοῦ ἀπλοῦ καὶ διπλοῦ, συντόμου, ἀργοῦ, καὶ ἀργοσυντόμου χρόνου.

§ 53. Ο ρυθμὸς λέγεται ισόβαθμος, ὅταν ἐν μάθημα ψάλληται ὑπὸ πολλῶν ἢ δλίγων μουσικῶν, καὶ γίνεται ἡ ἔναρξις τοῦ χρόνου διὰ μιᾶς ὑπὸ πάντων, καὶ ψάλληται τὸ μάθημα ἀπαραλλάκτως ὑπὸ ὅλων, καὶ γίνεται ἡ κοπὴ τοῦ χρόνου εἰς τὸ τέλος τοῦ μαθήματος ταυτοχρόνως. Τοῦτο λοιπὸν λέγεται ρυθμὸς τακτικὸς κατὰ τὸ εὔρυθμον, καὶ ισόβαθμον (β).

§ 54. Ο ρυθμὸς λέγεται ἀνισόβαθμος τότε, ὅταν τὸ

(α) « Όσάκις δ ρυθμὸς ἐπαναλαμβάνεται, δ χρόνος ἐκάστου ρυθμοῦ εύρισκεται ἵσρε καὶ ὅμοιος· διότι θεωρεῖται ρυθμὸς εἰς τοὺς τυμπανιστὰς, εἰς τοὺς χροτοῦντας ταῖς χερσὶν, καὶ εἰς τοὺς χορευτὰς· διότι ὅταν ἡ ταχεῖα καὶ βραδεῖα θέσις καὶ ἄρσις τῶν ποδῶν πράττηται κατά τινα τάξιν, ἢ ἔχωσι λόγον πρὸς ἀλλήλας, ρυθμὸς γίνεται ». Χρυσ. Προύσης. Θεωρ. Μ. § 145.

(β) Διὰ νὰ ἐννοήσῃ διποσοῦν τὸ πῶς καὶ τὶ εἶναι ὁ τακτικὸς καὶ ισόβαθμος ρυθμὸς, ἀς παρατηρήσῃ δ περίεργος μουσικὸς, τὰς κινήσεις τῶν χειρῶν, τῶν ποδῶν, καὶ αὐτῶν τῶν δπλων, εἰς τὸ γυμνάσιον τῶν στρατιώτων.

αὐτὸ μάθημα ψάλλωσι πολλοὶ η ὀλίγοι μουσικοὶ μὲ τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν μὲν, χωρὶς ὅμως νὰ κτυπῶσι τοὺς χρόνους ὄμοῦ, ἀλλ’ ἄλλοι μὲν νὰ προηγῶνται κατὰ τὸν χρόνον, ἄλλοι δὲ νὰ ἀκολουθῶσι. Καὶ πάλιν τὸ μάθημα ψάλλεται ταχτικῶς μὲν, ἀνάρθρως ὅμως, ὡς κατὰ συγήθειαν λέγομεν. Ἐψάλη μὲν ὁ ἕχος ἐν χρόνῳ ταχτικῷ ὑφ' ὅλων κατὰ τὸ ρυθμοειδὲς, ὅμως ἐν ρυθμῷ ἀνισοβάθμῳ (α).

BIBLION B'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῆς ποσότητος τῆς Μελωδίας.

---

§ 55. Γνωστὸν εἶν', ὅτι καθὼς πᾶσα τέχνη ἔχει καὶ συστατικά τινα αὐτῆς μέσα μὲ τοὺς κανονικούς ὄρους, διὰ τῶν δποίων ἀποτελεῖ τὸ γινόμενον, η ἐκεῖνο τὸ δποῖον ἀ-

---

(α) Διὰ τὸ ἀνισόβαθμον τοῦ ρυθμοῦ, ιδέαν τινὰ δύναται νὰ λάβῃ ὁ μουσικὸς περιεργασθεὶς τοὺς χαλκεῖς (μπακηρτζίδες), οἵτινες ὅταν χαλκεύωσι πεπυρακτωμένην τινὰ χαλκὸν δι' 8, ή 10 σφυρῶν τύπτουσι μὲν εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ μέρος, πλὴν ἀλλεπαλήλως· η παρατηρήσας καλῶς μίαν φάλαγγα στρατιωτῶν συνισταμένην ἐκ πεντακοσίων η χιλίων στρατιωτῶν διῃρημένων εἰς τμῆματα, ὅταν γυμνάζωνται τὴν πολεμικὴν ὑπὸ πέντε η ἔξι ἀρχηγῶν.

παιτεῖ πᾶσα τέχνη. Οὕτω καὶ ἡ τέχνη τῆς Μουσικῆς ἐπιστήμης, ὡς εἴδομεν εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς διδασκαλίας. Οὕτω λοιπὸν γνωρίζομεν δύο συστατικὰ μέσα καὶ τῆς μελωδίας, τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα· καὶ ἔχομεν δύο εἰδῶν χαρακτήρας, μὲ τοὺς ὄποιούς μᾶς διορίζουσιν οἱ Διδάσκαλοι νὰ ψράφωμεν πᾶσαν μελωδίαν.

§ 56. Τὸ ποσὸν, ὅπερ θεωρεῖται εἰς τὴν μελωδίαν εἶν’ ἡ ἀνάβασις, ἡ κατάβασις καὶ ἡ ἴσοτης. Καὶ ἀνάβασις μὲν εἶναι σειρὰ φθόγγων ψαλλομένων διὰ τῶν ἑξῆς συλλαβῶν κατὰ ταύτην τὴν τάξιν, οἷον, Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη, Πα. Ἡ ἀνάβασις λέγεται καὶ ὀξύτης, καὶ ἄνοδος.

§ 57. Κατάβασις δὲ εἶναι σειρὰ φθόγγων, ψαλλομένων κατὰ τὴν ἐναντίαν τάξιν τῆς ἀναβάσεως, οἷον, Πα, Νη, Ζω, Κε, Δι, Γα, Βου, Πα. Ἡ κατάβασις λέγεται καὶ βαρύτης, καὶ κάθοδος. Ἡ δὲ σειρὰ τῶν ἐν ἀναβάσει καὶ καταβάσει φθόγγων λέγεται Κλίμαξ.

§ 58. Καὶ ἴσοτης δὲ λέγεται σειρὰ φθόγγων ψαλλομένων διὰ τῆς αὐτῆς ὁμοίου συλλαβῆς, χωρὶς νὰ ὀξύνεται ἢ νὰ βαρύνεται οἷον, Πα, Πα, Πα, ἡ Βου, Βου, Βου, ἡ Νη, Νη, Νη. Διὰ νὰ γίνῃ δὲ πραγματικότερον, σχεδιάζομεν εἰς κλίμακα τὴν σειρὰν τῶν ἐν ἀναβάσει καὶ καταβάσει φθόγγων· εἰς ἣν ἀναβαίνοντες καὶ καταβαίνοντες, διδάσκονται μὲ τὴν παραλλαγὴν τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας, οἵ τῆς Μουσικῆς ἀρχάριοι μαθηταί.

Προκαταρκτική διὰ τοὺς ἀρχαρίους μαθητὰς Κλίμαξ
τοῦ Διατονικοῦ γένους, χατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα.

M A P T Y R I A I .

π'	$\Pi\alpha.$
12	
7	Nη.
9	Zω.
12	Kε.
12	Δι.
7	Γα.
9	Bou.
	$\Pi\alpha.$

ΦΘΟΤΓΟΙ.

§ 59. Ὄταν ζητηθῇ συνεχῆς ἀνάβασις ὑπὲρ τοὺς διωρισμένους φθόγγους τῆς διαπασῶν, τότε ψάλλομεν καὶ ἄλλους ἀνιόντας φθόγγους, παριστωμένους ὅμως διὰ τῶν αὐτῶν συλλαβῶν· λέγοντες τὸν μὲν ὅγδοον φθόγγον Πα, τὸν δὲ ἔννατον Βου, καὶ τοὺς λοιποὺς καθεξῆς Γα, Δι, Κε. Ὄταν πάλιν ζητηθῇ συνεχῆς κατάβασις ὑπὲρ τοὺς ἑπτὰ φθόγγους, τότε ψάλλομεν καὶ ἄλλους κατιόντας φθόγγους, παριστωμένους ὅμως διὰ τῶν αὐτῶν συλλαβῶν, λέγοντες τὸν μὲν ὅγδοον Πα, τὸν δὲ ἔννατον Νη, καὶ τοὺς λοιποὺς καθεξῆς, Ζω, Κε, Δι, κτλ.

§ 60. Ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατάβασις τῶν φθόγγων εἶναι συνεχῆς, καὶ ὑπερβατή· καὶ συνεχῆς μὲν λέγεται, ὅταν ἡ σειρὰ τῶν φθόγγων συγχροτεῖται ἀπὸ φθόγγους, οἵτινες διαδέχονται ἄλληλους ἀμέσως· ὑπερβατὴ δὲ ὅταν ἐν τῷ ἀναμεταξὺ φθόγγοι τινὲς σιωπῶνται· ως Πα, Γα, Ζω, ἡ Νη, Κε, Βου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῶν χαρακτήρων τῶν Φθόγγων.

§ 61. Οἱ χαρακτῆρες δι’ ὃν γράφεται τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας, καὶ οἱ δποῖοι παριστῶσι τοὺς φθόγγους τοῦ ψαλλομένου μέλους, εἶναι δέκα· γράφονται δὲ καὶ δνομάζονται οὕτως.

Ανιόντες.

Ίσον	— o
Όλιγον	— α
Πεταστὴ	— α
Κεντήματα	— α
Κέντημα	— β
Ψψηλή	— δ

Κατιόντες.

Απόστροφος	— α
Υποβρόή	— 2
Ελαφρὸν	— 6
Χαμηλή	— δ

§ 62. Διαιροῦνται δὲ οἱ ἔέκα οὖσαι χαρακτῆρες, εἰς ἀνιόντας, εἰς κατιόντας καὶ εἰς ίσον φθόγγον ἄμετρον ἢ οὐδέτερον. Καὶ ἄμετρος μὲν εἶναι εἰς, τὸ Ίσον. — Ανιόντες δὲ πέντε· τὸ Όλιγον, — ἡ Πεταστὴ, — τὰ Κεντήματα, — τὸ Κέντημα καὶ ἡ Ψψηλή.

§ 63. Κατιόντες δὲ, τέσσαρες· ἡ Απόστροφος, — ἡ Υποβρόή, — τὸ Ελαφρὸν — καὶ ἡ Χαμηλή. — Καὶ φανερόνουσι τοὺς φθόγγος οἱ χαρακτῆρες, ἐκ μὲν ἔχυτῶν ἀορίστως· ἀπὸ δὲ τοῦ ἡγουμένου, διορισμένως. Επειδὴ πᾶς χαρακτήρ φέρει καὶ ἓνα ἔχαστον φθόγγον· ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν ἀκολούθων.

§ 64. Τὸ ἄμετρον Ίσον — o, οὔτε ἀνάβασιν, οὔτε κατάβασιν φανερόνει, καὶ τοῦτο φανερόνει τὸ μηδὲν, δι πρόκειται εἰς αὐτό· δηλοῖ δὲ τὸν φθόγγον τοῦ πρὸ αὐτοῦ χαρακτήρος.

§ 65. Τὸ δὲ Όλιγον — α, ἡ Πεταστὴ — α, καὶ τὰ Κεντήματα — α, φανερόνουσι τὸν ἀπὸ τοῦ πρὸ αὐτοῦ χαρακτήρος πρῶτον ἀνιόντα φθόγγον· ἡ δὲ Απόστροφος, — α, τὸν ἀπὸ τοῦ πρὸ αὐτοῦ χαρακτήρος πρῶτον κατιόντα φθόγγον· καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ α, δι πρόκειται εἰς αὐτούς.

§ 66. Η δὲ Υποβρόή, — φανερόνει δύο συνεγείς κα-

τιόντας φθόγγους ἀπὸ τοῦ πρὸ αὐτοῦ χαρακτῆρος· καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ 2, δ πρόκειται εἰς αὐτήν.

§ 67. Τὸ δὲ Κέντημα 6, φανερόνει τὸν δεύτερον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον. Τὸ δὲ Ἐλαφρὸν 6, τὸν δεύτερον ὑπερβατῶς κατιόντα φθόγγον ἀπὸ τοῦ πρὸ αὐτοῦ χαρακτῆρος· καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ 6, δ πρόκειται εἰς αὐτούς.

§ 68. Καὶ ἡ Ψυηλὴ δὲ 7 δ, φανερόνει τὸν τέταρτον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον. Ἡ δὲ Χαμηλὴ 7 δ, τὸν τέταρτον ὑπερβατῶς κατιόντα φθόγγον· καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ 7 δ, δ πρόκειται εἰς αὐτούς. (§ 61).

§ 69. Εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν μουσικῶν μαθημάτων, ὅταν γράφωμεν τὴν μελωδίαν, διὰ μὲν πάσης ἴσοτητος μεταχειριζόμεθα τὸ Ἰσον. — διὰ δὲ πάσης συνεχοῦς ἀναβάσεως τὸ Ὀλίγον, — τὰ Κεντήματα, καὶ τὴν Πεταστήν. — Διὰ δὲ πάσης συνεχοῦς καταβάσεως τὴν Ἀπόστροφον, καὶ τὴν Ψιρόδρομην. —

§ 70. Ἡ δὲ ὑπερβατὴ ἀνάβασις καὶ κατάβασις, ἐπειδὴ γίνεται κατὰ πολλοὺς τρόπους, γράφεται μὲ τοὺς αὐτοὺς μὲν χαρακτῆρας, πλὴν ὅχι ἀπλοῦς, ἀλλὰ συνθέτους· διότι τὴν σύνθεσις ἡμπορεῖ νὰ αὐξάνῃ τὴν ποσότητα τῶν χαρακτήρων, ὅπως ἥθελε τὸ καλέσῃ ἡ ἀνάγκη τῆς ποιήσεως, κατὰ τὴν φαντασίαν διορισμένως. Καὶ ἡ μὲν ὑπερβατὴ ἀνάβασις καὶ κατάβασις εἶναι πολυειδῆς· ἡ δὲ συνεχὴς εἶναι μονοειδῆς. Καὶ κατὰ μὲν τὸ συνεχὲς, ὅταν τεθῶσι δύο φθόγγοι, π. χ. Πα Βου, τὸ ποσὸν τῆς ἀποστάσεως αὐτῶν εἶναι 1. Κατὰ δὲ τὸ ὑπερβατὸν, τὸ ποσὸν τῆς ἀπαστάσεως των εἶναι καὶ 2, καὶ 3, καὶ 5, καὶ 7, καίτι περισσότερον.

§ 71. Περιεργίας δὲ χάριν ἀς δοκιμάσωμεν τὴν ποσότητα τῆς ἀποστάσεως τούλαχιστον δύο φθόγγων τῆς ὑ-

περβατῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως οἵτις λογαριάζεται διὰ τῆς κλίμακος· οἶον, πόσον ἀπέχει ὁ Γα, ἀπὸ τὸν Πα- μετροῦμεν λοιπὸν, Πα Βου, μίαν φωνὴν Βου Γα, δύο φω- νάς· ἄρα ὁ Γα, ἀπὸ τὸν Πα, ἀπέχει δύο φωνάς. Ἐπὶ τεσ- σάρων φωνῶν. Πα Βου, μίαν Βου Γα, δύο· Γα Δι, τρεῖς· Δι Κε, τέσσαρας· ἄρα ὁ Κε, ἀπὸ τὸν Πα, ἀπέχει τέσσα- ρας φωνάς. κτλ. Καὶ ἐν ἀναβάσει δμοίως, ὅπως ἐπὶ τὸ δέξιον, οὗτοι καὶ ἐπὶ τὸ βαρύ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ συντάξεως τῶν Πνευμάτων καὶ σωμάτων, οἵτοι τῶν ἐπιτακτικῶν καὶ ὑποτακτικῶν χαρακτήρων.

---

§ 72. Τὰ σημεῖα, τὰ ὅποια μεταχειρίζόμεθα εἰς τὴν τέχνην τῆς Μουσικῆς διὰ τοὺς συνεχῶς καὶ ὑπερβατῶς ἀνιόντας καὶ κατιόντας φθόγγους, δὲν εἶναι ἄλλο τι, παρὰ τὰ σύμβολα τῶν φθόγγων, τὰ ἄρθρα τῆς μελωδίας τῆς ποσότητος καὶ τῆς ποιότητος, ἀπερ ὀνομάζομεν γενικῶς, χαρακτῆρας.

§ 73. Εἴπομεν ὅτι, ὅλοι οἱ χαρακτῆρες τῆς ποσότητος εἶναι δέκα (§ 61), καὶ διαιροῦνται εἰς ἴσον οὐδέτερον, εἰς ἀνιόντας καὶ εἰς κατιόντας, εἰς συνεχεῖς καὶ ὑπερβατούς. Οὗτοι οἱ δέκα χαρακτῆρες, διαιροῦνται πρὸς τούτοις εἰς ἐπιτακτικὰ, καὶ ὑποτακτικὰ, καὶ εἰς δίχρονα.

§ 74. Καὶ ἐπιτακτικὰ μὲν εἶναι δύο, τὸ Κέντημα, καὶ ἡ Ψηλή, ἡ λέγονται καὶ Πνεύματα· τὰ ὅποια κατὰ φυσικὸν λόγον, χωρίς τινος ἄλλου ὑπετακτικοῦ σώματος

(χαρακτήρος), δὲν δύνανται ως τόνικὰ πνεύματα (α), μήτε νὰ γραφθῶσι, μήτε νὰ κάμψιν ἐνέργειαν.

§ 75. Υποτακτικὰ δὲ εἶναι δύο, τὸ Ὀλίγον, — καὶ ἡ Ηετᾶστὴ, ἣ λέγονται καὶ σώματα (β), τὰ δποῖα γένονται βοηθητικὰ σώματα εἰς τὰ πνεύματα, οἷον εἰς τὸ Κέντημα, καὶ εἰς τὴν Ψυηλήν. Ἐπειδὴ χωρὶς τούτων τῶν δύο σωματικῶν χαρακτήρων, τὸ Κέντημα καὶ ἡ Ψυηλὴ μένουσιν ἄφωνα.

§ 76. Δίχρονα πέντε, τὰ Κεντήματα, η ἡ Ἀπόστροφος, η ἡ Υπορρόη, τὸ Ἐλαφρὸν, καὶ ἡ Χαμηλὴ· τὰ δποῖα καὶ ἔξηγοῦνται καὶ ἀναλύονται, καὶ προγράφονται καὶ ὑπογράφονται εἰς τοὺς λοιποὺς χαρακτῆρας. Θεωροῦνται δηλαδὴ ποτὲ μὲν ως πνεύματα ὅταν συμπλέχωνται μὲ τοὺς ἀνιόντας χαρακτῆρας, ποτὲ δὲ ως σώματα· ως διακρίνεται τοῦτο εἰς τὴν συμπλοκὴν τῶν χαρακτήρων ὅπισθεν.

§ 77. Τὸ οὐδέτερον Ἰσον, — ἔξαιρεῖται ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνιόντας καὶ κατιόντας χαρακτῆρας, θεωρούμενον ως ἄφωνον· διότι μήτε σῶμα εἶναι, μήτε πνεῦμα· καὶ οὐχὶ ὅτι δὲν ἔχει φωνὴν, ἀλλ’ ὅτι δὲν μετρεῖται (γ), ὅσον ἐπὶ τὸ ὄξυ, τόσον καὶ ἐπὶ τὸ βαρύ· κυριεύει ὅμως ὅλους τοὺς ἀνιόντας χαρακτῆρας.

(α) Κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ παλαιοῦ συστήματος ἐκτὸς τοῦ Ἐλαφροῦ, καὶ ἡ Χαμηλὴ πνεῦμα ἐλογίζετο.

(β) Κατὰ τοὺς παλαιοὺς, καὶ ἡ Ἀπόστροφος σῶμα ἐλογίζετο· καὶ ὑποτάττετο εἰς τὴν Χαμηλὴν οὕτω.

(γ) «Τὸ Ἰσον λέγεται δὲ ἄφωνον οὐχ ὅτι φωνὴν οὐκ ἔχει, φωνεῖται μὲν, οὐ μετρεῖται δέ». Οἱ ὅσιοι πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης διδασκεῖται, ἐν τῷ Μουσικῷ κανονίῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ συνθέσεως τῶν Χαρακτήρων.

---

§ 78. Σύνθεσις εἰς τὴν Μουσικὴν εἶναι τὸ νὰ συμπλέχωνται μετ' ἀλλήλων οἱ χαρακτῆρες τῆς ποσότητος καὶ καλῶς ἡρμοσμένοι, διὰ νὰ παρασταίνωσι διορισμένως τὰς διαφόρους ποσότητας τῶν φθόγγων. Καὶ διὰ τῆς διωρισμένης τῶν χαρακτήρων συνθέσεως, παριστάνεται ἐντελῶς τὸ γραφόμενον μέλος.

§ 79. Ἀπὸ τοὺς δέκα χαρακτήρας ἄλλοι μὲν ἡμποροῦν νὰ γράφωνται ἀπλῶς, ἄλλοι δὲ συνθέτωσι. Καὶ ἀπλῶς μὲν ἡ μόνοι, ἡμποροῦν νὰ ἴστανται τὸ Ἰσον, — τὸ Ὀλίγον, — ἡ Πεταστὴ, — ἡ Ἀπόστροφος, — τὸ Ἐλαφρόν, — καὶ ἡ Χαμηλὴ. — Οἱ δὲ λοιποὶ χαρακτῆρες τὸ Κέντημα, καὶ ἡ Γψηλὴ, — δὲν ἡμποροῦν νὰ γράφωνται ἀπλῶς, ἀλλὰ συνθέτωσι. Συμπλεχόμενοι δὲ οὗτοι μὲν ἄλλους χαρακτῆρας, αὐξάνουσι τὴν ποσότητά των, κατὰ τὴν θέσιν ὅπου θὰ τύχωσι π. χ. τὸ Κέντημα συντιθέμενον μὲν τὸ Ὀλίγον, εἰ μὲν κεῖται ἔμπροσθεν ἡ ὑποκάτω αὐτοῦ οὕτως, — — φανερόνει τὸν δεύτερον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον· εἰ δὲ τίθεται ἀνωθεν τοῦ Ὀλίγου οὕτως, — φανερόνει τὸν τρίτον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον.

§ 80. Τὸ Ὀλίγον, καὶ ἡ Πεταστὴ ὑποτάσσονται εἰς ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, ἐκτὸς τῶν Κεντημάτων· δ δὲ ὑποτασσόμενος χαρακτήρ, χάγει τὴν ποσότητά του, καὶ λο-

γαριάζεται ἡ ποσότης τοῦ ὑποτάξαντος· π. χ. ἡ Ψυλὴ,
ὅταν τεθῇ ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου οὗτως,   ἡ ποσότης τοῦ Ὀ-
λίγου χάνεται, καὶ λογαριάζεται ἡ ποσότης τῆς Ψυλῆς.

§ 81. Τὸ Ἐλαφρὸν, ὅταν ὑποτάξῃ τὴν Ἀπόστροφον
οὗτῳ,   τὸ μὲν Ἐλαφρὸν ἐπεξηγεῖται ὡς Ψυρόη,
καὶ προφέρει τοὺς δύο φθόγγους συνεχῶς ὡς νὰ τίθηται
εἰς τὸν πρῶτον Γοργόν· καὶ τὸ μὲν Ἐλαφρὸν χάνει τὴν
δύναμιν τοῦ νὰ καταβαίνῃ ὑπερβατῶς, ἢ δὲ Ἀπόστροφος
μένει ἄφωνος.

§ 82. Τὸ Ὀλίγον καὶ ἡ Πεταστὴ ὑποτάσσονται, ὑπὸ
μὲν τοὺς ἀνιόντας χαρακτήρας τοῦ Κεντήματος καὶ τῆς
Ψυλῆς ἐν τοιαύτῃ θέσει   ,   ,   . ὑπὸ
δὲ τοῦ Ἰσου καὶ τοὺς κατιόντας χαρακτήρας, ὅταν τίθην-
ται ἄνωθεν αὐτῶν οὗτῳ.   ,   ,   ,   ,
                       ο   ο   οα   οα   6

Θ,   ,   (α).

§ 83. Ἰδού σοι καὶ Ήναξ ὄποῦ γίνεται φανερὸν πῶς ἡ
σύνθεσις αὐξάνει τὴν ποσότητα τῶν χαρακτήρων ἀπὸ
τοῦ ἐνὸς μέχρι τῶν δεκαπέντε. Ἡξευρε δὲ ὅτι, τὰ μὲν
γράμματα φανερόγουσι τὸ ὑπερβατὸν, οἱ δὲ ἀριθμοὶ τὸ
συνεχές.

(α) Τὰ Κεντήματα, ἀν καὶ συμπλέκωνται μετὰ τοῦ Ὀλίγου
οὗτως   ,   , μετροῦνται ὅμοιοι ἀμφότερα.

‘Ο τῆς συμπλοκῆς γενικὸς Πίναξ.

—	—	—	—	—	—	—	—
ο	ο	ο α	α α	2	2	6	
6	6 α	γ	δ	δ α	ε	ε α	
ς	ς α	ξ	η	θ	ι	ι α	
ιθ	ιγ	ιδ	ιε				
ιθ	ιγ	ιδ	ιε				
—	—	—	—	—	—	—	—
ο	ο	α	6	γ	δ	ε	ι
η	θ	ι	ια	ιθ	ιγ	ιδ	ιε
ιδ	ιε						
α	α α	6	2	α α	6 α	2 α	2 2

Ϙ	Ϙ	Ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ
ϙ	ϙ	ϙ	3	3	8	4	0	4	
ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ
ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ
ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ
ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ
ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ
ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ
ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ
ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ	ϙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ της ἐράρξεως τῶν Μουσικῶν παραδόσεων
εἰς τοὺς ἀρχαρίους.

§ 84. "Ολαι αἱ ἐπιστήμαι ἔχουσι τὰ προκαταρκτικὰ μέσα τῆς γυμνάσεως καὶ τῆς παιδείας των μὲ τὰ δποῖα οἱ διδάσκαλοι ὁδηγοῦσι τοὺς ἀρχαρίους, καὶ δεικνύουσιν εἰς αὐτοὺς ἀπαθῶς καὶ ἀόκνως, δίδοντες καλῶς τὴν ὁδηγίαν, τὸν τρόπον τῆς εὔχολίας, καὶ τοὺς κανονικοὺς ὅρους, διὰ νὰ γνωρίσῃ ὁ μαθητὴς μὲ ποῖον ὅρον πρέπει νὰ μεταχειρίζηται τὴν ἐργασίαν τῆς τέχνης, διὰ νὰ ἐπιτυγχάνῃ τὸ ποθούμενόν του. Καὶ τῆς ἐξόχου δὲ ταύτης ἡμετέρας Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς οἱ διδάσκαλοι, ἀφοῦ φυλάξωσι τοὺς κανόνας αὐτῆς, νὰ διδάσκωσιν εἰς τοὺς ἀρχαρίους, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ τέχνη. Λοιπὸν πρέπει νὰ δείξωσιν εἰς τὸν ἀρχαρίον διὰ νὰ γνωρίσῃ καλῶς, α'. τὰς μαρτυρίας, β'. τὸ

πῶς νὰ κτυπᾷ χρόνον, καὶ γ'. τὴν παραλλαγῆν Διότι, ἡ μὲν παραλλαγὴ θέλει εἶναι ώς φῶς εἰς τὸ νὰ ἐξάγῃ τὸ μέλος. 'Ο δὲ χρόνος θέλει εἶναι ώς φῶς εἰς τὸ νὰ κτυπᾷ ταχτικῶς, καὶ νὰ ζυγίζῃ τὸν ρυθμὸν τοῦ μαθήματος. 'Η δὲ μαρτυρία θέλει εἶσθαι ώς φῶς εἰς τὸ νὰ μάθη, α'. πάθει καὶ πῶς ν' ἀρχίσῃ τὸ μάθημά του, β'. εἰς τὸ νὰ ζητῇ καὶ νὰ εὑρίσκῃ ἐκεῖνο, τὸ δποῖον θέλει χάσει ὁ μαθητὴς εἰς τὸν δρόμον τῆς γραμμῆς, διὰ τὴν πρωτοπειρίαν του (α).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ παραλλαγῆς τοῦ Διατοιχοῦ γέρους.

---

§. 85. Παραλλαγὴ εἶναι τὸ ἐφαρμόζειν τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων ἐπὶ τῶν σημειωμένων χαρακτήρων τῆς μελωδίας, ὥστε διέποντες τοὺς συντεθειμένους χαρακτῆρας, νὰ ψάλλωμεν τοὺς φθόγγους. "Οθεν διὰ τὴν πρᾶξιν τῆς παραλλαγῆς ἦξευρε, ὅτι πρὸ πάσης γραπτῆς μελωδίας κεῖται μαρτυρία, ἐξ ἣς δηλοῦται, ποῖος φθόγγος γίνεται ἀρχὴ τῆς μελωδίας· εἴτα κεῖνται οἱ χαρακτῆρες τῶν φθόγγων. Παρατηρεῖται λοιπὸν ἡ ποσότης τῶν χαρακτήρων, καὶ λέγεται ὁ φθόγγος δόποῦ ἀνήκει εἰς ἔκαστον χαρακτῆρα ὅταν ἦναι ἀπλοῦς, ἢ εἰς ἔκαστην σύνθεσιν. Ἄς φανερωθῆ τοῦτο καὶ μὲ πρᾶξιν ἐπὶ τὸ συνεχὲς πρῶτον.

(α) Ὁ πρωτόπειρος, καταρχὰς πρέπει νὰ προσέχῃ κατὰ πολλὰ, διὰ νὰ μὴ κουράζῃ ἔπειτα καὶ τυραννῆ καὶ ἐκυτὸν καὶ τὸν διδάσκοντα.

§ 86. Εἰς τὴν παραλλαγὴν τοῦ διατονικοῦ γένους κεῖ-
ται μαρτυρία εἰς τὴν ἀρχὴν αὗτη ^πῷ, ἥτις φανερόνει, ὅτι
δι Πα φθόγγος γίνεται ἀρχή· καὶ ἐπειδὴ ὁ προκείμενος χα-
ρακτὴρ δηλοῖ ἴσοτητα, πρόφερε τὸν Πα φθόγγον ἐπὶ τοῦ
Ἰσου. Ἐπειτα ἐπὶ τῶν δύο Ἀποστρόφων ἐφάρμοσον τοὺς
δύο κατιόντας φθόγγος Νη, Ζω· μετέπειτα ἐπὶ τῶν τριῶν
Ολίγων ἐφάρμοσον τοὺς τρεῖς ἀνιόντας φθόγγους Νη, Πα,
Βου· καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν δύο Ἀποστόφων τοὺς δύο κατιόν-
τας φθόγγους Πα, Νη· καὶ καθεξῆς οὕτω ποίει ἔως νὰ
φθάσῃς εἰς τὸν ἔσχατον φθόγγον Πα.

Ἡ κατὰ τὸ συνεχὲς παραλλαγὴν τοῦ Διατονικοῦ γένους.

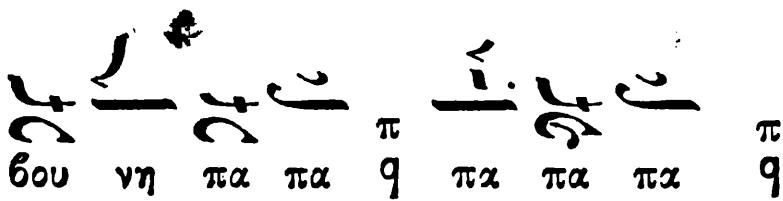
π Πα νη ζω νη πα βου πα νη πα βου γα βου
πα βου γα δι γα βου γα δι κε δι γα βου γα
δι κε ζω κε δι γα δι κε ζω νη ζω κε
δι κε ζω νη πα νη ζω κε δι κε ζω νη
ζω κε δι γα δι κε ζω κε δι γα βου γα δι
κε δι γα βου πα βου γα δι γα βου πα νη πα
βου γα βου πα νη ζω νη πα ^πῷ.

§ 87. Έπομένως ἀς φανερωθῇ μὲ πρᾶξιν καὶ ἐπὶ τὸ ὑπερβατὸν, εἰπὼν τὸ Ἰσον Πα, διὰ τὸ Κέντημα λέγεις Γα, καὶ διὰ τὴν Ἀπόστροφον Βου, καὶ πάλιν διὰ τὸ Κέντημα Δι, καὶ τὴν Ἀπόστροφον Γα, κτλ. ἀναλόγως κατὰ τὰς ποποσότητας αἴτινες συμπίπτουν, παρατηρεῖς καὶ ποιεῖς ἔως τέλους.

Ἡ κατὰ τὸ ὑπερβατὸν παραλλαγὴ τοῦ Διατονικοῦ γένους.

π
q' Πα γα 6ου δι γα κε δι ζω κε νι ζω πα
πα π
πα ζω νη κε ζω δι κε γα δι 6ου
γα πα πα π

π
q' Δι 6ου κε γα ζω δι νη κε πα πα π
πα κε ζω γα δι πα πα π
π
q' Κε 6ου ζω γα νη δι πα πα π δι να
γα ζω 6ου κε πα πα π ζω 6ου νη γα πα π
γα νη 6ου ζω πα πα π νη 6ου πα πα π

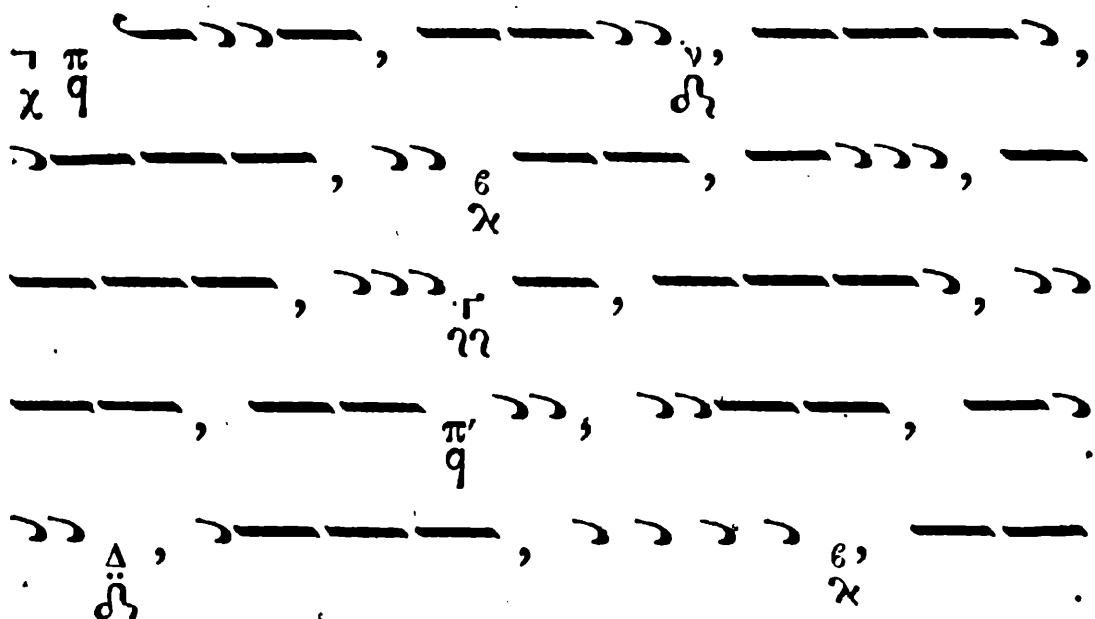

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Προκαταρκτικὰ μαθήματα διὰ τὸν ἀρχαρίοντ

§ 88. Οἱ διδάσκαλοι ἃς γυμνάζουσι τοὺς ἀρχαρίους μαθητὰς τὴν παραλλαγὴν γράφοντες ὑπὸ τοὺς χαρακτῆρας τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων· καὶ ἐπειδὴ γίνεται τοῦτο διὰ τὴν εύχολίαν, καὶ ὅχι διὰ τὴν τελείαν ἐκμάθησιν, πρέπει νὰ ἔξαλείφωσι τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων, καὶ ν' ἀφίνωσι μόνους τοὺς χαρακτῆρας, καὶ νὰ προφέρωσι τοὺς φθόγγους ὡς τὰ ἔξης προγυμναστικὰ μαθημάτια τῶν ἀρχαρίων.

MÁΘΗΜΑ Ά.

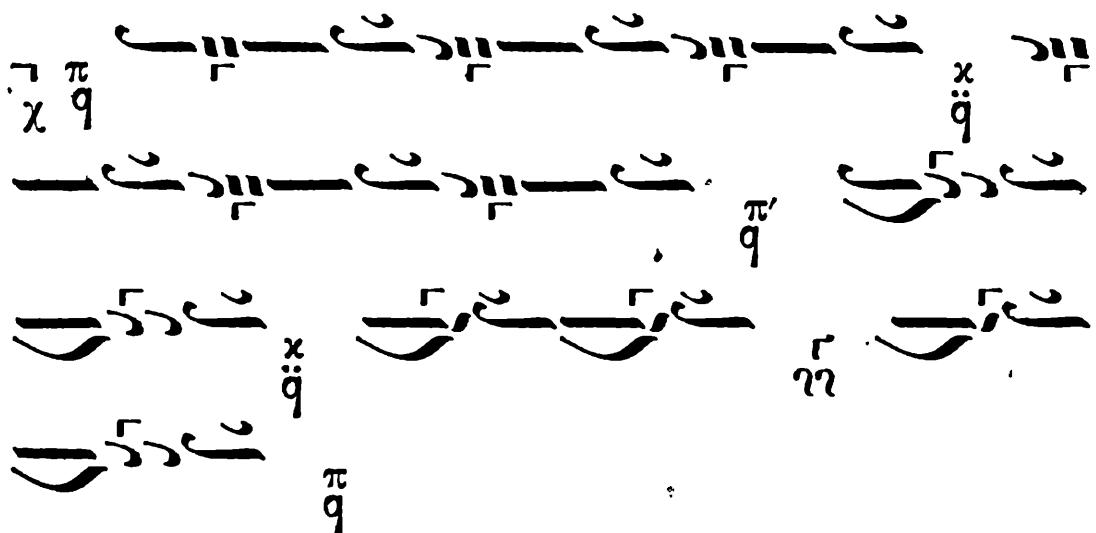

— נָגָן, נָגָן, נָגָן, נָגָן, נָגָן,
— נָגָן, נָגָן, נָגָן, נָגָן, נָגָן,

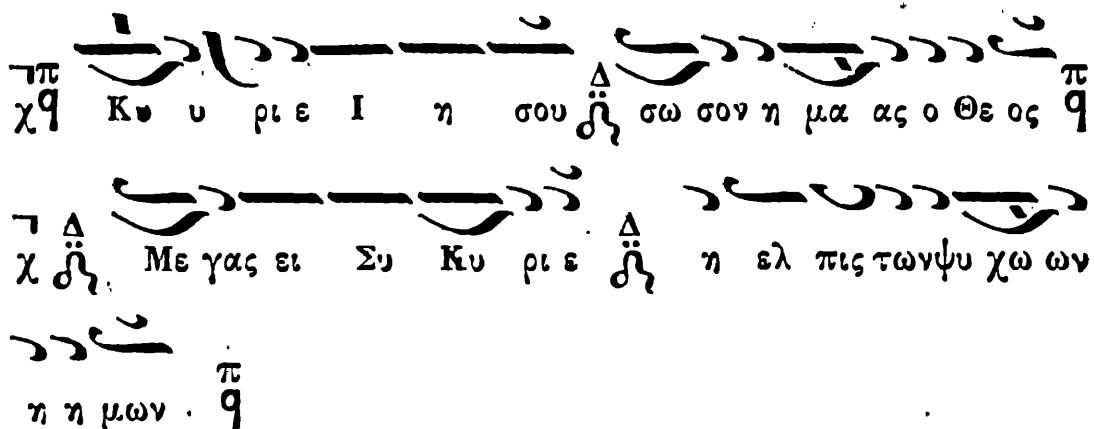
MÁTHMA B'.

— נָגָן, נָגָן, נָגָן, נָגָן,
— נָגָן, נָגָן, נָגָן, נָגָן, נָגָן,

ΜΑΘΗΜΑ Γ'.

§ 89. "Εκαστον μέλος, τὸ δόποιον δίδεται εἰς τὸν μαθητὴν διὰ νὰ τὸ μάθῃ, πρέπει πρῶτον νὰ μάθῃ τὸ νὰ ψάλλῃ παραλλαγὴ ἀσφαλῶς (α), καὶ ὑστερον, ἀντὶ τῶν συλλαβῶν τῶν φθόγγων, νὰ λέγῃ τὰς συλλαβὰς τῶν λέξεων τοῦ μέλους, ὡς τὰ ἀκόλουθα προγυμναστικὰ τῶν ἀρχαρίων μαθήματα.

(α) Οἱ παραδίδοντες πρέπει νὰ παριστάνωσι καλῶς τὰς ἐνεργείας τῶν ἐγχρόνων καὶ ἀχρόνων ὑποστατικῶν σημείων. Καὶ νὰ μὴ γίνεται παραμικρὰ ἀδιαφορία εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν μαθημάτων, τόσον εἰς τὴν παραλλαγὴν ὅσον καὶ εἰς τὸ μέλος, διὰ νὰ μὴ

χριστού καὶ εἰς τὴν ζωὴν την μωνᾶς α
γα θεοκαρφόλαν ανθρωπόν ὁ οὐ π

ΜΑΘΗΜΑ Δ'.

Ἐν τῷ θλίβε σθαῖ με εἰς κακοὺς μου τῶν
ο δυνών Κυρίε Συχράζω π
Με γὰρ λύ νον ψυχῆς μου οὐ τὴν τι μιώ

χολαίνωσιν ἔπειτα οἵ μαθηταὶ εἰς πᾶσαν ἐνδεχομένην περίστασιν. Ἐπειδὴ πολλοὺς βλέπωμεν τὴν σήμερον ψάλτας ἔχοντες ὅνομα μέγα διὰ τὴν φωνὴν των, χολαίνοντας ὅμως κατὰ τὴν μάθησιν.

τε ε ραν ^Δ και εν δο ξο τε ε ραντων α νω γρα
 τευ μα α των ^π [¶]

Σημ. Η ἀγωγὴ αὕτη χ ἐτέθη εἰς τὰ Εἰρμολογικά, διὰ τὸ ἀρ-
γὸν τῆς παραδόσεως.

ΜΑΘΗΜΑ Ε'.

^π ^χ ^π ^χ
 Τοις γαρ εν σκο τι κα θευ δο αντασ ο η λι ος
^π ^χ ^π ^χ
^π ^χ ^π .

^π ^χ Τοις γαρ εν σκο τι κα θευ δο αντασ ο η λι ος
 ε φω τι ε σε ε ε τη γ γι δι ε και ο ευ υ υ

προς α νε σπερονχει ρα γω γων
 ε ε λα α μψιν Ku ρι ε δο ο ο ο ξα α α
 α σοι π οι οι οι π

ΜΑΘΗΜΑ ΣΤ'.

χ π Τω πα θει σου Xρι ε πα θων η λευ θε ρω θη η
 μεν π και τη α να στα σει σου εκ φθο ρας ε
 λυ τρω θη η με εν Ku ρι ε δο ο ο ο ξα φ α α σοι

ΜΑΘΗΜΑ Ζ'.

χ π Υ μνου μεν σου Xρι ε το σω τη η ρι ο ον πα
 α α θος και δο ξα ζο με εν σου τη ην α
 να α α α στα α α α σιν π

ΜΑΘΗΜΑ Η'.

χ^π Τας ε σπε ρι νας η μων ε ε ευ χα ας^q προς
 δεξαι α γι ε Κυ υ υ υ ρι ε ε ε^π και πα
 ρα σχουη μιν α φε σιγ α αμαρ τι ε ων^q ο τι
 μο νος ει ει ο ο δει ει ξας εν χο σμω τη γη α
 να α α α στα α α α σιν^q

ΜΑΘΗΜΑ Θ'.

χ^π Κυ ρι ε ε κε κραξα προς^π σε ε^q ει σα
 χου σο ο ο ο ον μου^π ει σα χου σον μου ου Κυ
 υ υ ρι ε ε ε^q Κυ ρι ε ε κε εκραξα
 προ ος σε ε γη ει σα χου σο ο ον μουσου^π προ ο
 σχες τη φω νη η η η τη η η δε η η σε ο ο

ω ως μου π εν τω κε κρα γε ε ναι με προ ος
 ος ε ε ει σα κου σο ο ον μου ου ου Κυ υ ρε
 ε ε ε π

ΜΑΘΗΜΑ Ι.

χ π Κα τευ θυν θη η η τω η προ σε ευ χη η η
 η η μου π ως θυ μι : α α μα α α ε ε
 ηω πε ο ο ο ο ο ον σου π ε παρ σις τω ων
 χει ει ρω ων μου θη θυ σι α ε σπε ρε : η η η
 ει σα κου σο ο ον μου ου ου Κυ υ ρε ε ε (α)

(α) Τὰ προκαταρκτικὰ ταῦτα μαθήματά εἰσιν ἐξ τοῦ πρωτότυπου Ἀναστασιματαρίου τοῦ Διδασκάλου Πέτρου Λαμπαδάρεου τοῦ Πελοποννησίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Καρόρες διὰ τοὺς μέλλοντας διδύσκειν καὶ διδύσκεσθαι
τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν ὅπως δεῖ κατὰ
τὴν νέαν μέθοδον.

Κανὼν Α'.

§ 90. Οἱ Διδάσκαλοι θέλοντες νὰ παραδίδωσιν ἐκεῖνον
ὅστις μέλλει νὰ μάθῃ τὴν τέχνην διὰ νὰ γίνῃ ψάλτης,
πρέπει πρῶτον μὲν νὰ δοκιμάσωσιν αὐτὸν, ἂν ἦναι ἀνα-
γνώστης καλῶς. Δεύτερον δὲ, ἃς γνωρίζῃ τὴν τάξιν ἀπά-
στης τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀχολουθίας. Τρίτον, νὰ μὴ κερ-
δοσκοπῶσι παραδίδοντες τὸν τυχόντα, ὅπως μετέρχονται
πολλοὶ τὴν σήμερον παρέργως, καὶ δὲν προθυμοποιοῦνται
εἰς τελεῖαν διδασκαλίαν, καὶ ἔπειτα προξενοῦν χασμαδίας
ἐν καιρῷ τῷ δέοντι, καὶ οὕτω γίνονται εἰς τοὺς ἀκροατὰς
δυσαρεσκείας πρόξενοι. Πρὸ πάντων δὲ, ὅσοι ἔχ φύσεως
ζῆθελον τύχην νὰ ἦναι κακόφωνοι, καὶ κλίνουσιν εἰς τὴν πα-
ραφωνίαν, εἰς αὐτοὺς δὲν πρέπει νὰ γίνῃ παντάπασιν ἡ
τῆς μουσικῆς παράδοσις (α).

Κανὼν Β'.

§ 91. Διαιροῦντες οἱ διδάσκαλοι τὰ τρία γένη τῆς Μου-
σικῆς, νὰ παραδίδωσι κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὸ διατονικὸν γέ-

(α) Ἀναγκαῖως πρέπει νὰ γίνεται εἰς τοὺς βληρικοὺς ἀν ἦναι
καὶ καλόφωνος ἢ καὶ κακόφωνος.

νος τὸν Πρῶτον Ἡχον, δειχνύοντες εἰς τὸν μαθητὴν τὰς διατονικὰς φθορὰς, καὶ τὰς μαρτυρίας τοῦ ἥχου τούτου· νὰ ἔχλέγωσι μαθήματά τινα ἡ Τροπάρια, ἔχοντα ἀπλᾶς γραμμὰς (§ 89), ἀνευ φθορῶν τοῦ χρωματικοῦ καὶ ἐναρμονίου γένους.

§ 92. Ἐφοῦ δὲ παραδώσωσι τὰ ἀπλᾶ Τροπάρια, ἐπειτα ν' ἀρχίσωσι καὶ τὴν τῶν εἰς τὴν ἀρχὴν ὅντων μαθημάτων, δηλαδὴ τὸ Κύριε ἐκέχραξα, κτλ. διὸ, ἀλλέως καὶ διαθητὴς θέλει δυσκολεύεσθαι, καὶ διδάσκαλος. Ἐπειδὴ δπόταν ἀρχίσῃ εὐθὺς ἀπὸ τὸ Κύριε ἐκέχραξα, θέλει ἀπαντῆσει σημεῖα, μικρὰ μὲν, μεγάλα ὄμως καὶ δύσκολα, ὡς πρὸς τὰς ἐνεργείας. "Οταν δὲ ὁ Α'. ἥχος τελειώσῃ, διὰ τὴν συγγένειαν τῶν μαρτυριῶν, νὰ παραδίδωσι τὸν Δ'. ἥχον (α). Μετὰ δὲ τὸν Δ'. νὰ παραδίδωσι τὸν Πλ. τοῦ Α'. προηγουμένως ὄμως τὴν φυσικὴν Κλίμακα αὐτοῦ. Μετὰ δὲ τοῦτον, νὰ παραδίδωσι τὸν Πλ. τοῦ Δ'. προηγουμένως ὄμως τὴν Κλίμακα αὐτοῦ διὰ τὴν ἀπαιτουμένην ἀλλαγὴν τοῦ συστήματος τῆς τριφωνίας.

Κανὼν Γ'.

§ 93. "Οταν δὲ οἱ ἥχοι τοῦ διατονικοῦ γένους τελειώσωσι, νὰ παραδίδωσιν ἐκ τοῦ ἐναρμονίου γένους πρῶτον τὸν Τρίτον ἥχον· προηγουμένως ὄμως τὴν Κλίμακα αύ-

(α) Γνώμη τινῶν εἶναι μετὰ τὸν Πρῶτον νὰ γίνηται ἡ παράδοσις τοῦ Πλ. Α. εὐλογώτερον θαρρῶ ὄμως εἶναι μετὰ τὸν Πρῶτον, νὰ γίνηται ἡ παράδοσις τοῦ Δ'. ἐπειδὴ δὲν δύναται νὰ επέμβῃ εὐθὺς ὁ ἀρχάριος ἀπὸ τὸ διατοπικὸν εἰς Κλίμακα διεύσυναν ἐναρμονίως.

τοῦ μὲ τὰς ἀπαιτουμένας ἐνεργείας τῆς ἐναρμονίου φθο-
ρᾶς, καὶ τῆς γενικῆς ὑφέσεως καὶ διέσεως. Μετὰ δὲ τὸν
Γ'. ἥχον, νὰ παραδίδωσι τὸν Πλάγιον αὐτοῦ ἥγουν τὸν Βα-
ρὺν, διὰ τὴν συγγένειαν τοῦ γένος· προηγουμένως δὲ τὴν
ἐναρμόνιον Κλίμακα, καὶ τὴν γινομένην προπαίδιαν διὰ
τοὺς ἀρχαρίους.

Κανὼν Δ'.

§ 94. Τελειωθέντων δὲ καὶ τῶν ἥχων τοῦ ἐναρμονίου
γένους, νὰ παραδίδωσι ἔπειτα μετὰ προσοχῆς ἀπὸ τὸ χρω-
ματικὸν γένος τὸν Πλάγιον τοῦ Β'. προηγουμένως δὲ τὴν
Κλίμακα τὴν διόλου χρωματικὴν καὶ τὰς μικτὰς, καὶ τὴν
χρωματικὴν προπαίδιαν αὐτοῦ. Καὶ τελευταῖον νὰ παρα-
δίδωσι τὴν μάστιγα τῶν Μουσικῶν, τὸν Δεύτερον ἥχον.
Ἄφοῦ προηγουμένως παραδώσωσι τὴν χρωματικὴν Κλί-
μακα αὐτοῦ.

§ 95. "Οταν δὲ τελειώσῃ τὸ ἀργόν μέρος τοῦ Ἀνατα-
σιματαρίου, νὰ παραδίδωσι κατὰ σειρὰν τὰ ἔνδεκα 'Εωθι-
νά. Καὶ ἔπειτα τὸ σύντομον μέρος αὐτοῦ, καὶ ἔκάστου ἥ-
χου τὰ Κατανυκτικὰ καὶ τὰ Μαρτυρικὰ, καὶ τὰ Καθίσμα-
τα, καὶ ἐν γένει τῶν δικτῶν ἥχων τὰ Είμολογικὰ μέλη·
δεικνύοντες εἰς τὸν διδασκόμενον καὶ τὴν ἀγωγὴν ἔκάστου
μαθήματος.

Κανὼν Ε'.

§ 96. Μετὰ δὲ τὴν παράδωσιν τοῦ Ἀναστασιματαρίου,
διὰ νὰ γίνῃ τακτικῶς πως, νὰ παραδίδωσι τὴν Συλλογὴν
τοῦ ἐγιαυτοῦ, διὰ νὰ ἐπεμβαίνῃ βαθμηδὸν ὁ μαθητὴς καὶ

νὰ προχωρῇ ἀπὸ εὔκολα εἰς μαθήματα δύσκολα. Μετὰ δὲ τὴν Συλλογὴν νὰ παραδίδωσι τὸ σύντομον Στιχηράριον (Δοξαστάριον) Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου, ἔπειτα τὸ Ειρμολόγιον τῶν Καταβασιῶν.

§ 97. Μετὰ δὲ ταῦτα νὰ παραδίδωσι ἀπὸ Ἀνθολογίαν οἰασδήποτε ἐκδόσεως καὶ ἄν ἦναι, πρῶτον τὰ ἀργὰ Κεκραγάρια, ἔπειτα τὰ ἀργὰ Πασαπνοάρια τῶν Αἴνων. Ἐπειτα τὰς ἀργὰς Δοξολογίας, α'. Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου, καὶ ἔπειτα τῶν ἄλλων Διδασκάλων, καὶ ἀπὸ τοὺς Πολυελέους ὡσαύτως, α'. νὰ ἐκλέγωνται τὰ εὐκολώτερα, καὶ ἔπειτα τὰ δυσκολώτερα.

Κανὼν ΣΤ'.

§ 98. Καὶ μετὰ ταῦτα, νὰ παραδίδωσι πρῶτον ἀπὸ τὰ Παπαδικὰ μέλη τὰ σύντομα Χερουβικὰ, καὶ Κοινωνικὰ τῆς ἑβδομάδος. Ἐπειτα μίαν στάσιν ἐκ τῶν τοῦ Πέτρου Λαμπαδαρίου, ἢ Πέτρου Πρωτοψάλτου τοῦ Βυζαντίου (ώς συνεπτυγμένα δῆθεν), καὶ ἔπειτα καὶ ἄλλων. Καὶ ἀπὸ τὰ Κοινωνικὰ τῶν Κυριακῶν δμοίως πρῶτον Δανιὴλ τοῦ Πρωτοψάλτου ἢ Ιωάννου τοῦ Λαμπαδαρίου, ώς συνεπτυγμένα, καὶ ἔπειτα τοῦ Βυζαντίου, καὶ Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, καὶ ὅλα τὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναγκαιοῦντα εἰς τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Ἐσπεριγὸν, Ὁρθρον, καὶ Λειτουργίαν.

Κανὼν Ζ'.

§ 99. Μετὰ δὲ ταῦτα, νὰ γίνηται ἡ παράδοσις τῶν μαστιγοφόρων, ὅντως εἰπεῖν, μαθημάτων, τῶν Ἀνοιξανταρίων, δηλονότι τοῦ ἀοιδήμου Ιωάννου τοῦ Κουκουζέλου, ἢ

Χουρμουζίου τοῦ Χαρτοφύλακος. Ἐπειτα τὸ ἀργὸν Στιχηράριον τὸ τῶν μουσικῶν στίλβοτρον, Ἰακώβου Πρωτψάλτου (α). Καὶ πρῶτον μὲν νὰ παραδίδωσι τὰ Δοξαστικὰ τοῦ διατονικοῦ γένους· δεύτερον δὲ ὡς ἐπανάληψιν τὰ τοῦ ἐναρμονίου γένους. Καὶ τρίτον, ὡς ἄλληγν ἐπανάληψιν κατὰ σειρὰν ὅλα τὰ τοῦ χρωματικοῦ γένους, εἰς τῶν ὅποιων τὰς γραμμὰς μεταβάλλονται αἱ φθοραὶ, καὶ ὁδεύονται ὡς ἐκ παραχορδῆς.

§ 100. Μετὰ καὶ τὴν τοῦ ἀργοῦ Στιχηραρίου, τελευταῖον νὰ παραδίδωσιν ἐλευθέρως τὸ Καλοφωνικὸν Είρμολόγιον, ἢ διὰ νὰ εἴπω καλλίτερα τοὺς καλοφωνικοὺς Είρμους μετὰ τῶν Κρατημάτων, τοὺς ἐν τῇ α'. ἐκδόσει τῶν Ἀνθολογιῶν Χουρμουζίου Χαρταφύλακος, οἵτινες εἰσὶν ἔξηγημένοι παρὰ τοῦ ἰδίου.

Κανὼν Η'.

§ 101. Καὶ ταῦτα πάντα ἔως οὗ νὰ τελειώσῃ ἡ παράδοσις τῆς σειρᾶς ὅλων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν μελῶν, κατὰ τοὺς προειρημένους κανόνας, ὁ δὲ τὰ μουσικὰ παραδιδόμε-

---

(α) Ἡ παράδοσις τοῦ ἀργοῦ Στιχηραρίου τοῦ Ἰακώβου Πρωτψάλτου, στιλβόνει, τρόπον τινὰ καὶ ἐνδυναμώνει τὸν ἐπιμελῆ μαθητὴν, καὶ ἀναδεικνύει αὐτὸν ἀξιον εἰς πᾶσαν ἐνδεχομένην περίστασιν.

Ἐάν τις τῶν μουσικολογιωτάτων παρεδόθη ὅλων τῶν Διδασκάλων τὰ ἐκδεδομένα καὶ ἀνέκδοτα μουσικὰ μαθήματα, τὸ δὲ στίλβοτρον τῶν μουσικῶν, τὸ ἀργὸν Στιχηράριον Ἰακώβου τοῦ Πρωτοψάλτου δὲν παρεδόθη, τολμῶ εἰπεῖν ὅτι, ὁ τοιοῦτος οὐδὲν ἐποίησεν.

νος μαθητής, νὰ μὴ λείπῃ ἀπὸ τὸ νὰ ἀκούῃ τοὺς καλούς καὶ εἰδήμονας ψάλτας· (οἱ ἐντὸς τῆς Κωνσαντινουπόλεως κυρίως ἀπὸ τὰ Πατριαρχεῖα). Καὶ μιμούμενος τοὺς τοιούτους ἀνδρας, νὰ ἀναδειχθῇ καὶ αὐτὸς ἄξιος εἰς τὸ νὰ χοροστατῇ εἰς Ἐκκλησίαν. Πρὸς τούτοις, δὲν πρέπει νὰ λείπῃ ποτὲ ἀπὸ τὴν ἀκολουθίαν κατὰ πᾶσαν Τετάρτην, Παρασκευὴν, καὶ Σάββατον, διὰ νὰ μανθάνῃ πρὸ πάντων τὴν τάξιν τῶν μικρῶν ἢ καθημερινῶν ἀκολουθιῶν.

Τὸ δὲ Τυπικὸν νὰ ἔναιε εἰς αὐτὸν ἐγκόλπιον.

§ 102. Τιλευταῖον δὲ, ἀφοῦ παραδοθῇ τὴν σειρὰν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν μελῶν, ἐὰν θέλῃ νὰ παραδοθῇ καὶ ἔξωτερικὰ (α), πρέπει νὰ παραδοθῇ ἀπὸ διδάσκαλον τῆς ἔξωτερικῆς μουσικῆς (χανενδὲ), διὰ νὰ μάθῃ καλῶς τὰς ἀγωγὰς τοῦ χρόνου, καὶ τὰ μέτρα τοῦ ρυθμοῦ ἑκάστου μαθήματος μετὰ ὅργάνου, κατὰ τὴν σημείωσιν. (§ 46).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῆς ἐρ τῆς Μελωδίᾳ ποιότητος.

---

§ 103. Ή κατὰ τὴν μελωδίαν ἔξέτασις τῶν μουσικῶν, ἐὰν ἐγίνετο μόνον κατὰ τὸ δξὺ καὶ θαρὺ, ἐγίνετο ἡ ἔξέτασις αὐτῶν εἰς τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας μόνον, δ δηλοῦται

(α) Ο μέλλων νὰ παραδοθῇ καὶ τὰ ἔξωτερικὰ μέλη, πρέπει νὰ φυλάττῃ τοὺς ὅρους ἑκάστου μέλους καὶ ὄφους. Καὶ εἰς μὲν τὰ ἔξωτερικὰ μέλη νὰ φυλάττῃ τὸ ἔξωτερικὸν ὄφος· εἰς δὲ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ τὸ Ἐκκλησιαστικόν.

διὰ τῶν μουσικῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος. Ἐπειδὴ δὲ γίνεται καὶ κατὰ τὸ ταχὺ καὶ βραδὺ, κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ ἀδύνατον, κατὰ τὸ μέγα καὶ μικρὸν, καὶ κατὰ τὸ λεῖον καὶ τραχὺ, διὰ τοῦτο ἡ παρατήρησίς των ἔφθασε καὶ εἰς τὸ ποιὸν, ὅπερ θεωρεῖται εἰς τὴν μελῳδίαν, καὶ δηλοῦται διὰ τῶν ὑποστατικῶν σημείων. "Οθεν καὶ μᾶς γίνεται γνωστὸν, ὅτι εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, ἄλλα εἶναι τὰ σημεῖα τὰ δηλοῦντα τὸ ποσὸν τῆς μελῳδίας (§. 61), καὶ ἄλλα τὰ δηλοῦντα τὸ ποιὸν αὐτῆς. Καὶ ὅπως τὰ ἔμφωνα μουσικὰ σημεῖα τὰ δηλοῦντα τὴν ποσότητα δνομάζονται χαρακτῆρες ποσότητος, οὕτω καὶ τὰ μουσικὰ ἀφωνα σημεῖα τὰ δηλοῦντα τὴν ποιότητα δνομάζονται ὑποστάσεις ἢ ὑποστατικὰ σημεῖα· ἀτιγα εἰσὶν ὑποχείμενα εἰς τοὺς χαρακτῆρας τῆς ποσότητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ τῶν ὑποστατικῶν σημείων καὶ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν.

---

§ 104. Γνωρίζεται ἡ ποιότης τῆς μελῳδίας διττῶς, ἐκ τῆς καταμετρήσεως τοῦ χρόνου ὅστις ἐξοδεύεται εἰς τὴν μελῳδίαν, καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐξαγωγῆς τῶν φθόγγων· οἷα τοῦτο καὶ τὰ ὑποστατικὰ σημεῖα, ἄλλα μὲν εἴναι ἔγχρονα, ἄλλα δὲ ἄχρονα. Ταῦτα δὲ τὰ ὑποστατικὰ σημεῖα εἴγαι ἔνδεκα· γράφονται δὲ καὶ δνομάζονται οὕτως.

Ἐγχρονα.

Κλάσμα.

Απλῆ.

Γοργόν.

Αργόν.

⌚

⌚

⌚

⌚

Αχρονα.

Βαρεῖα.

Ομαλόν.

Αντικένωμα.

Ψηφιστόν.

Ἐτερον ἢ σύνδεσμος.

Ἐνδόφωνον.

Σταυρός.

⌚

⌚

⌚

⌚

+

§ 105. Διαιροῦνται δὲ ταῦτα εἰς δύο ὡς εἴρηται· εἰς ἐγχρονα, καὶ ἀχρονα. Καὶ ἐγχρονα μὲν εἶναι τέσσαρα.

Τὸ Κλάσμα.

‘Η Απλῆ.

Τὸ Γοργόν.

Καὶ τὸ Αργόν.

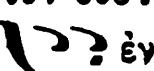
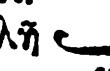
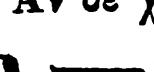
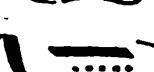
Ίδιον δ' ἔχαστου τούτων τῶν σημείων εἶναι τὸ νὰ φανερόνη τὸ χρονικὸν ποσὸν ὅπερ ἐξοδεύει εἰς φθόγγος ἢ μακρὸς ἢ βραχὺς. Καὶ βραχὺς μὲν φθόγγος λέγεται ἐκεῖνος ὅστις ἐξοδεύει ἕνα χρόνον· μακρὸς δὲ, ὅστις ἐξοδεύει χρόνους πολλούς.

§ 106. Χρόνος δὲ εἶναι ἡ καταμέτρησις τῆς κινήσεως τῆς χειρὸς ἢ τοῦ κινουμένου δργάνου τοῦ χρονομέτρου δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, ἢ ὅταν κινηται ἡ χεὶρ τοῦ μουσικοῦ πρὸς τὰ ἄνω καὶ κάτω χρούσουσα τὰ γόνει (§ 48. § 49.) εἰς τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ μέλους. Ο δὲ ἀπὸ τὴν μίαν χροῦσιν ἔως εἰς τὴν ἄλλην ἐξοδευόμενος καιρὸς, λογαριάζεται εἰς χρόνος.

§ 107. Εἰς χαρακτήρα δοτις φανερόνει ἕνα φθόγγον, ἐξοδεύει ἕνα χρόνον. ‘Η δὲ Υπορρόη, ἣτις φανερόνει δύο συνεχεῖς φθόγγους, ἐξοδεύει δύο χρόνους. Λαμβάνει δὲ ἔκαστος φθόγγος αὐτῆς ἀνὰ ἕνα χρόνον.

§ 108. Τὸ Κλάσμα ϖ, δ δύναται φέρειν χρόνον ἐνα
ὅλοχληρον, τίθεται εἰς ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, πλὴν
τῆς Ὑποδροῆς καὶ τῶν Κεντημάτων. Καὶ ἡ Ὑποδροὴ
δὲ ὑποδέχεται τὴν Ἀπλῆν ἀγτὶ τοῦ Κλάσματος. Τὰ δὲ
Κεντήματα δὲν χρονοτριβοῦσιν ὑπὲρ τὸν ἐνα χρόνον. Ο
δὲ φθόγγος τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἔχοντος τὸ Κλάσμα, ἐ-
ξοδεύει, ἐνα διὰ τὸν χαρακτῆρα, καὶ ἐνα διὰ τὸ Κλάσμα.
Ἐν δὲ τῇ χρονοτριβῇ χυματίζεται τρόπον τινα ἡ φωνή. πχ.

Καὶ αἱ αἱ φεὲ σἱ ἵν πται σμα α α α α

‘Η ‘Απλῆ • δὲ, ἥτις δύναται φέρειν χρόνον ἔνα• τίθεται ὑφ’ ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, πλὴν τῶν Κεντημάτων. Καὶ εἰς μὲν τὴν ‘Υποβρόχην ὑποτίθεται οὕτω , διὰ τὸν δεύτερον αὐτῆς φθόγγον. Εἰς δὲ τὴν ‘Απόσροφον οὕτως ἐνδέχεται δὲ νὰ λάβῃ καὶ Γοργὸν οὕτως . Καὶ ὑπὸ τοῦ ‘Αντικενώματος οὕτως . ‘Ο δὲ φθόγγος τοῦ τὴν ‘Απλῆν ἔχοντος χαρακτῆρος ἐξοδεύει δύο χρόνους. ‘Αν δὲ χρειασθῶσι τρεῖς χρόνοι, τότε γίνεται Διπλῆ , ὅχι πλέον μὲν ‘Αντικένωμα, ἀλλὰ μ’ ‘Ετερον . ‘Αν δὲ χρειασθῶσι τέσσαρες χρόνοι, τότε γίνεται Τριπλῆ • ἡ πέντε, Τετραπλῆ • ἡ Πενταπλῆ • καὶ καθ’ ἐξῆς.

§ 110. Ἡ Ἀπλῆ ὅταν γράφεται ἐξω τῶν χαρακτήρων
μὲν Βαρείαν οὔτως·, ὁ χρόνος αὐτῆς ἐξοδεύεται μὲ σιω-

πήν. π. χ. οὐ ε φη η μας ἔ κα θα α α

Ἐγένετο δὲ
περ ἦλ πι σα α με ε εν ἐ πι : σε
"Οταν δὲ γράφηται μὲ Διπλῆν ψ., σιωπῶνται δύο χρόνοι,
ὅταν δὲ μὲ Τριπλῆν ψ. τρεῖς, ἢ μὲ Τετραπλῆν ψ.
τέσσαρες. x. θ. ξ. ἀναλόγως.

§ 111. Εἰς τὸν σύνδεσμον τῆς Βαρείας μετὰ τῆς Ἀ-
πλῆς Λ', ἀν ἥθελε προστεθῆ καὶ Γοργόν οὗτω Λ', τότε
σιωπᾶται μισὸς χρόνος $\frac{2}{4}$ μὲν τοῦ βραχέως, τὸ $\frac{1}{4}$ δὲ τοῦ
μακροῦ, τὸ ὅποῖον ἀπαιτεῖ ἀγωγὴν τοιαύτην. π. χ.

πιρ ε σμε ε βε ε ε γγχτονουλ
πιρ ε σμε ε βε ε ε γγχτονουλ

· § 112. Ἀν θελήσῃ τις νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν κάθετον γραμμὴν τῆς ἀγωγῆς ταύτης Λ, καὶ νὰ τὴν μεταβάλῃ εἰς Γ, τότε εἴν’ ἐπόμενον νὰ τεθῇ καὶ ‘Απλῇ ὅπισθεν τοῦ Γοργοῦ οὕτως. διότι ἀλλέως κατὰ τὴν ἰδέαν τῆς ἀνωτέρας ἀγωγῆς τοῦ χουτζοῦ λεγομένου ῥυθμοῦ (οὐσοὺλ ἀξάκ), εἰς τὴν κροῦσιν τοῦ χρόνου ἐπὶ τοῦ χοροῦ, καὶ οἱ δύο πόδες ἐμποδίζονται εἰς τὴν ἄρσιν. ἐνῶ συγχρόνως ἀπαιτεῖ εἰς τὴν θέσιν. π. χ.

תְּאַמְּנָה תְּאַמְּנָה תְּאַמְּנָה תְּאַמְּנָה

πλιον τα : δο νι τα : δο ο νι τα

δη

§ 113: "Οταν ἡθελε τεθῇ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ψήφῳ καὶ
‘Απλῆ ἀριστερόθεν οὗτῳ ψήφῳ, τότε διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς 3.
Καὶ τὰ μὲν $\frac{2}{3}$ πέρνονται καὶ ἐκφωνοῦνται εἰς τὴν ἄρσιν·
τὸ δὲ $\frac{1}{3}$, σιωπᾶται εἰς τὴν θέσιν. ‘Ο δὲ ἡγούμενος φθόγ-
γος, ἀρχεται εἰς ἄρσιν. π. χ.

π ψήφῳ

ψήφῳ ψήφῳ ψήφῳ

π

Σημ. Ὡπως εἶναι εὐχρηστον εἰς τοὺς Τουρκικοὺς χοροὺς
τὸ σημεῖον τοῦτο ψήφῳ, οὗτως εἶναι εὐχρηστότερον καὶ εἰς τοὺς
Ρωμαϊκοὺς χορεὺς τὸ σημεῖον τοῦτο ψήφῳ, ὅπερ ἐκπληροῖ τὸν ρυ-
θμὸν τοῦ Συρτοῦ λεγομένου χοροῦ, καὶ ἄλλων, κατὰ τὸ ἀνώτε-
ρον παράδειγμα. Πρὸ πάντων δὲ ἐκπληροῖ τὸν ρυθμὸν τῶν Ἐλ-
ληνικῶν χορῶν τ' Ἀλβανικὰ λεγόμενα, « καπού βροντοῦν τὰ χαϊ-
μαγλιὰ » καὶ ἄλλων παρομοίων,

§ 114. "Οταν χρειάζεται νὰ ἐξοδεύωσιν ἔνα χρόνον δύσ
φθόγγοι, τότε τίθεται Γοργὸν εἰς τὸν δεύτερον χαρακτῆρα
οὗτως—
—. "Οταν δὲ ἦναι χρεία νὰ ἐξοδεύωσιν ἔνα
χρόνον τρεῖς φθόγγοι, τότε τίθεται Δίγοργον εἰς τὸν δεύτε-
ρον καὶ τρίτον χαρακτῆρα ψήφῳ. "Οταν δὲ τέσσαρες

φθόγγοι ἔνα. χρόνον, τότε τίθεται Τρίγοργον οὗτως
— x. θ. ξ.

§ 115. Τὸ Γοργὸν γ μόνον κείμενον οὕτως

διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς δύο, καὶ ἔξοδεύουσιν οἱ δύο φθόγγοι
ἀνὰ ἥμισυ χρόνον, π. χ.

"Οταν δὲ εἰς τὸ Γοργὸν κῆπαι καὶ Ἀπλῆ, τότε ξιαρεῖ
τὸν χρόνον εἰς τρία· καὶ εἰ μὲν ἀριστερόθεν ἡ Ἀπλῆ οὐ-
τως ~~εἴη~~, δὲ πρῶτος φθόγγος, τὸ Ἰσον ἐξοδεύ-

ει $\frac{2}{3}$ τοῦ χρόνου· ὁ δὲ δεύτερος, τὸ Ὀλίγον, τὸ $\frac{1}{3}$, π. χ.

A αγ ζη τη η η σω ω ε ε σφα χα α α

καὶ κτλ. Ὅταν δὲ τίθεται δεξιόθεν οὗτως γίγνεται,

τότε ὁ μὲν πρῶτος φθόγγος ἔξιδεύει τὸ $\frac{1}{3}$, ὁ δὲ δεύτερος,

ἥτοι τὸ Ὀλύγον, τὰ $\frac{2}{3}$, π. χ. οὐδὲν

H προ ο ο σε ευ.

سیاره

χη η η μου

§ 116. Ὅταν δὲ κῆται εἰς τὸ Γοργὸν Διπλῆ, τότε διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς τέσσαρα. Καὶ εἰ μὲν κεῖται ἀριστερόθεν οὗτως , ὁ πρῶτος φθόγγος τὸ Ἰσον ἔξιδεύει τὰ $\frac{3}{4}$ τοῦ χρόνου, ὁ δὲ δεύτερος τὸ 1, π. χ.

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପାଇଁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା

γκιν τερ χ σι ιν μ.πα' α α α α α α χ η να

Εἰ δὲ κεῖται ἡ Ἀπλῆ δε-
γκινγ οὐλου ιου ιου ιου οὐλου

ξιόθεν τοῦ Γοργοῦ οὔτως , τότε ὁ πρῶτος
φθόγγος ἔξοδεύει τὸ $\frac{1}{4}$, καὶ ὁ δεύτερος τὰ $\frac{3}{4}$, π. χ.

χ βιρ με τι ιν μπα να χι ιι ιτζ κτλ.

§ 117. Τὸ Διγοργον μόνον κείμενον οὔτως, ,
διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς τρία, καὶ ἔξοδεύει ἔκαστος φθόγγος

ἀπὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ χρόνου, π. χ. —

κτλ. "Οταν δὲ κηται παρ' αὐτῷ καὶ Ἀ-
πλῆ, διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς τέσσαρα. Καὶ εἰ μὲν κεῖται
ἀριστερόθεν ἡ Ἀπλῆ οὔτως , ὁ μὲν πρῶτος φθόγ-
γος ἔξοδεύει τὰ $\frac{2}{4}$, οἱ δὲ λοιποὶ, ἀπὸ $\frac{1}{4}$, π. χ.

Εἰ δὲ καὶ τεθῇ ἀνωθεν τοῦ Γοργοῦ, ὁ δηλοῖ τὴν ἀναγέτη-
σιν τοῦ 6'. Γοργοῦ , ὁ μὲν πρῶτος φθόγγος ἔξοδεύει
τὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ χρόνου, ὁ δὲ δεύτερος τὰ $\frac{2}{4}$, καὶ ὁ τρίτος τὸ
 $\frac{1}{4}$, π. χ. — κτλ.

§ 118. Εἰ δὲ τεθῇ δεξιόθεν τοῦ Διγόργου ἡ Ἀπλῆ οὔ-
τως , τότε, ὁ μὲν πρῶτος καὶ δεύτερος φθόγγος ἔξο-

δεύουσιν ἀπὸ $\frac{1}{4}$, ὁ δὲ τρίτος, τὰ $\frac{2}{4}$, π. χ.   χ ο χ ο

   μι μι ριμ μι ραμ

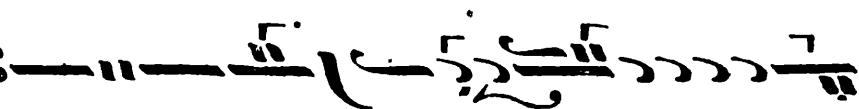
Καὶ ἀν τεθῆ δεξιὰ εἰς τὸ Τρίγοργον ‘Απλῆ οὗτως, τότε διαιρεῖται ὁ χρόνος εἰς πέντε· καὶ οἱ μὲν τρεῖς πρῶτοι φθόγγοι εἴξοδεύουσιν ἀπὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ χρόνου, ὁ δὲ τέταρτος εἴξοδεύει τὰ $\frac{2}{3}$. Ταῦτα δὲ πάντα, σημείωσαι, ὅτι προέρχονται ἀπὸ τὰ διάφορα ρυθμικὰ μέτρα, καὶ ἀπὸ τὰς διαφόρους χρονικὰς ἀγωγάς τινων εἴκωτερικῶν μελῶν· ὅπως καὶ ἀπαιτεῖ ἡ τέχνη κατὰ τὸ βάδισμα ἐνὸς ἑκάστου μαθήματος, κατὰ τὴν ἀγωγὴν αὐτοῦ, ἢ κατὰ τὸν ἀπλοῦν ἢ κατὰ τὸν διπλοῦν χρόνον, εἰς τὸ νὰ διαιρῇ αὐτὸν εἰς 2, εἰς 3, εἰς 4, καὶ εἰς 5. Εἰς $\frac{1}{4}$. εἰς $\frac{2}{4}$, καὶ εἰς $\frac{3}{4}$. Εἰς $\frac{1}{3}$, καὶ εἰς $\frac{2}{3}$, κτλ. αἵτινες διαιρέσεις δὲν συγχωροῦνται εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ μέλη, ἐκτὸς εἰς τινα κρατήματα τῶν καλλοφωνικῶν Είρμων.

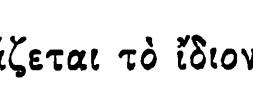
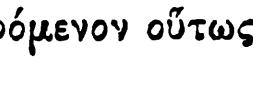
§ 119. ‘Η ‘Απλῆ, συνθέτεται μὲ τὸ Γοργὸν, διὰ νὰ παριστάνῃ ἡδύτητά τινα εἰς τὸ μέλος, κυρίως δὲ διὰ νὰ ἔμποδίζῃ καὶ νὰ κόπτῃ τὴν δύναμιν τοῦ Γοργοῦ ἀπὸ περισσοτέρων ταχύτητα· καὶ δεξιὰ μὲν τίθεται, διὰ νὰ ἔμποδίζῃ καὶ ν’ ἀπωθῇ τὴν ὄρμήν του, διὰ νὰ μὴν ἐκτείνηται περισσότερον ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ διπλασιασμοῦ, καὶ πριπλασιασμοῦ, καὶ ἔτι πρός.

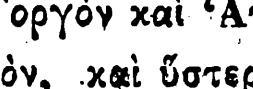
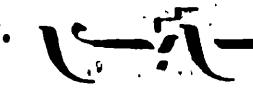
§ 120. Τίθεται δὲ ἀριστερὰ εἰς τὸ Γοργὸν, διὰ νὰ ἀναχετίζῃ τὴν δύναμιν τῆς ἀναλύσεως, καὶ νὰ φανερόνῃ τὴν παρ’ αὐτῆς γινομένην ἐνέργειαν, καὶ κατὰ τὴν ποιότητα τοῦ μέλους, καὶ κατὰ τὴν σύμπτυξιν τῶν φθόγγων καὶ τῶν

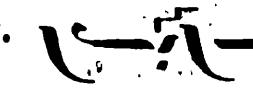

§ 121. Τὸ Ἀργὸν τιθέμενον ἐπὶ τοῦ Ὁλίγου, ὁ παραδέχεται καὶ Κεντήματα κάτωθεν οὕτως , θέλει νὰ ξέξοδεύονται δύο χρόνοι· εἰς διὰ τὸ Ἀργὸν, καὶ εἰς διὰ τὸ Ὁλίγον· τὰ δὲ Κεντήματα λαμβάνονται εἰς τὸν ἥμισυ χρόνου τῆς ἀρσεως τοῦ ἥγουμένου χαρακτῆρος· ἐπινοεῖται δὲ εἰς αὐτὰ καὶ Γοργόν· διότι τὰ Κεντήματα, εἰς τὴν συμπλοκὴν τοιαύτης θέσεως, καταφεύγουσιν εἰς τὴν ἄρσιν

π. χ. Δ
Ζω ο ο ποι οι ω ωω ω ωωω ω ω

§ 122. Εἰς τοιαύτην ὁμοίαν συμπλοκὴν, ὅταν χρειασθῶσι τρεῖς χρόνοι, διπλασιάζεται τὸ Ἀργὸν μὲν μίαν κάθετον γραμμὴν, γραφόμενον οὕτως , π. χ. ό κτλ. Εἰς ὁμοίαν συμπλοκὴν, ὅταν χρειασθῶσι τέσσαρες χρόνοι, τριπλασιάζεται τὸ ἴδιον σημεῖον μὲν μίαν δριζόντιον γραμμὴν, γραφόμενον οὕτως , π. χ. κτλ.

§ 123. Ὅταν ὁ χαρακτὴρ ἔχῃ καὶ Γοργὸν καὶ Ἀπλῆν ως , πρῶτον ἐνεργεῖ τὸ Γοργὸν, καὶ μετέπειτα τὸν Ἀπλῆν. Τὸ ἀνάλογον γίνεται καὶ ὅταν τύχῃ Δίγοργον ἢ Τρίγοργον μὲν Ἀπλῆν ἢ Διπλῆν, καθώς.

§ 124. Ἐκ τῆς καθ' ἥμᾶς θεωρουμένης χρονικῆς ἀγωγῆς, εἰς τὸ μέλος ἐνὸς μαθήματος, ἐν ὅσῳ φυλάττεται ἡ αὐτὴ ἀγωγὴ τοῦ χρόνου (ἐκ τῶν ἀνωτέρω σημείων), διέν ζητεῖται κἀνεν ἀλλο σημεῖον, διὰ νὰ προσδιορίζῃ αὐτὴν

τὴν σωζομένην ἀγωγήν. Καὶ ὅταν μεταβάλληται τὸ μέλος ἀπὸ μὲν τοῦ ἀργοῦ εἰς τὸ ταχὺ, σημειοῦται ἡ ἀγωγὴ οὕτως γ., ἥτις διπλασιάζει τὴν ταχύτητα τοῦ πρώτου βαθίσματος. Ἀπὸ δὲ τοῦ ταχέως εἰς τὸ βραδὺ, σημειοῦται ἡ ἀγωγὴ τὸ ἀνάπαλιν οὕτως χ., ἥτις διπλασιάζει τὴν βραδύτητα. Εἰς ὅσα δὲ μέλη εἶναι ἀσημείωτος ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἡ ἀγωγὴ τοῦ χρόνου, ἐκεῖ ἐννοεῖται ἡ τοῦ βραδέως ἀγωγὴ αὗτη. χ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ τῶν ἀχρόνων ὑποστατικῶν σημείων.

---

§ 125. Τὰ δὲ ὑποστατικὰ ἄχρονα σημεῖα, δι’ ὧν γράφεται ὁ τρόπος τῆς ἐξαγωγῆς τῶν φθόγγων, ἔχουσι τὴν δύναμιν τὸ νὰ συνδέωσι, καὶ τὸ νὰ ὑποκινῶσι, κτλ. τοὺς φθόγγους τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος, εἰς τὴν ποιότητα τοῦ μέλους· εἰσὶ δὲ τὰ προξενοῦντα αὐτὴν τὴν ποιότητα τοῦ μέλους, ἐπτά.

Βαρεῖα.

"Ἐτερον ἢ σύνδεσμος.

Ομαλόν.

Σταυρός.

Ἀντικένωμα.

Καὶ Ἐνδόφωνογ.

Ψηφιστόν.

§ 126. "Οπου καὶ ἀν γράφηται ἐν ἐκ τῶν ὑποστατικῶν τούτων σημείων, διακρίνεται τρόπος ἐπαγγελίας τοιοῦτος, δόποῖος δύναται νὰ φέρῃ ἐνέργειαν ἀφ’ ἑαυτοῦ εἰς ἔκαστον

σημεῖον· φέρ' εἰπεῖν· ἡ μὲν Βαρεῖα , θέλει νὰ προφέρηται μετὰ βάρους δ φθόγγος τοῦ χαρακτῆρος, ὅπου κεῖται ἐμπροσθέν της, ὥστε νὰ διακρίνηται ἡ ζωηρότης του τόσον ἀπὸ τὸν ἡγούμενον, ὃσον καὶ ἀπὸ τὸν ἐπόμενον· ὑπογράφεται δὲ, (διότι εἶναι ὑπόστασις, ἀντὶ τὸ νὰ προγράφηται) πάντων τῶν χαρακτήρων, πλὴν τῶν Κεντημάτων· καὶ ἐνεργεῖ οὕτως. π. χ. A a a a a a

α α α α α γε ε ευ σα α σθε ε

§ 127. Τὸ Ὁμαλὸν , εἰς ὃποιον χαρακτῆρα ὑπογραφθῇ, θέλει κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν, νὰ προξενῆται κυματισμός τις τῆς φωνῆς ἐκ τοῦ λάρυγγος, μὲ μίαν ἀνεπαίσθητον δξύτητα τοῦ χαρακτῆρος· ὑπογράφεται δὲ εἰς δλους τοὺς χαρακτῆρας, πλὴν τῶν Κεντημάτων, τῆς Πεταστῆς, καὶ τῆς Ὑπορροῆς· καὶ ἐνεργεῖ οὕτως. π. χ. O o o δου ou ou ou ou ou ou

ou ou ou ou ou ou κτλ.

§. 128. Τὸ Ἀντικένωμα , ὅταν ὑπογράφηται τῷ Ὁλίγῳ μὲ κατιόντα χαρακτῆρα, ἀπλῶς μὲν ὑποτιθέμενον οὕτως , κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν, θέλει νὰ προφέρηται ἡ φωνὴ μὲ πέταγμα· καὶ ἐνεργεῖ οὕτως.

Μη οι τα α α α α α α α α α α α α α

συνθέτως δὲ ὑποτιθέμενον μὲ 'Απλῆν οὕτως
α

ἡ φωνὴ τοῦ χαρακτῆρος προφέρεται ὡς κρεμα-
μένη τρόπον τινὰ καὶ ἀχώριστος. π. χ.

Δι. Α α α

α α α χα α α α α α χα α α α α α

α χα α α α α νε ε ε ε κτλ.

Τίθεται δὲ ὑφ' ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, πλὴν τῶν Κεντη-
μάτων· ἐμπροσθεν ὅλων, πλὴν τῆς Ὑπορρόης.

§ 129. Τὸ Ψηφιστὸν εἰς τοὺς γαρακτῆρας ὅποι
θὰ ὑπογραφθῇ, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν,
θέλει πάλι δείξῃ εἰς αὐτοὺς δύναμίν τινα καὶ ζωηρότητα ἐκ-
πλός τῆς φυσικῆς ὀξύτητος, ἢν ἔχει ὁ χαρακτήρ ἐκεῖνος.
δέν φθάνει ὅμως εἰς τὴν στροφικὴν ἐνέργειαν τῆς Πετα-
στῆς· ὑποτίθεται δὲ εἰς τὸ Ἰσον, καὶ εἰς τοὺς ἀνιόντας,
πλὴν τῶν Κεντημάτων· καὶ ἐνεργεῖ ὄὕτως. π. χ.

Ε ρε ρε εμ τε ε ε τε ε ε τε ε ε κτλ.

Ἐμπροσθεν ὅμως κατινότων χαρακτήρων οὕτως.

π. χ.

Χε ε ε ε ε ε εκ τω ω ω ωνδη

καὶ οὕτως. π. χ. ο ο ο α ο ο ο ο ο ο ο ο

 καὶ κατὰ τοὺς

ἐξηρημένους κανόνας ὑποτίθεται καὶ εἰς τὴν Πεταστὴν
οὕτως Ψ. 5. Ἡ δποία λαμβάνουσα δύναμιν δξυτέραν
καὶ ἀπὸ τὸ Ψηφιστὸν, καὶ μὲ τὴν ἐνέργειαν τοῦ χρονικοῦ
σημείου, τοῦ Κλάσματος, ἀναπηδᾷ τὸν φθόγγον μὲ ἐρεθι-
στικὸν τρόπον, π. χ.
Ω ω ηω ω ω τω ων ψι γω ω

יְהוָה־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

§ 130. Τὸ "Ετερον ἢ σύνδεσμος ~, συνδέει δύο χαρακτῆρας, ὡς τὸ "Ισον μὲ "Ισον ~, 'Απόστροφον μὲ "Ισον ~, 'Ελαφρὸν μὲ "Ισον ~, καὶ Χαμηλὴν μὲ "Ισον ~. "Εχει δὲ τὴν χάριν τὸ νὰ ἐμποδίζῃ τὴν ἀτακτον κοπὴν τῆς φωνῆς, ἀπὸ τὴν εὔρυθμον σύνθεσιν τῶν διὰ τοῦ "Ετέρου συνδεδεμένων χαρακτῆρων. Θέλει δὲ νὰ προφέρωνται οἱ συνδεδεμένοι φθόγγοι μὲ μαλακὴν καὶ ἀδύνατον φωνὴν· καὶ ἐνεργεῖ οὕτως. π. χ.

§ 131. Ο Σταυρὸς +, θέλει νὰ διακόπτῃ τὴν φωνὴν τοῦ χαρακτῆρος, ὅταν τεθῇ ἔμπροσθεγ αὐτοῦ, (ἀσθεγέστερον ὄμως ἀπὸ τὴν τῆς Βαρείας μὲ τὴν ‘Απλῆν’ § 126). καὶ νὰ λαμβάνηται ἡ φωνὴ τοῦ ἐπωνύμου χαρακτῆρος μὲ γέον πνεῦμα. π. γ.

+
 α α α α α α α α κτλ.

Χερουβ. Γρ. Πρτ.
 Ἡχος Β'.

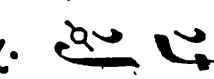
§ 132. Εἰς τὰ ἐξωτερικὰ μέλη, συμπίπτει νὰ λαμβάνῃ ὁ Σταυρὸς καὶ ‘Απλῆν οὔτως ..+ , τοῦ δποίου ἡ ἀγωγὴ ἀρχεται μὲν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους ἐλλειπής κατὰ $\frac{1}{4}$ τοῦ χρόνου· εἰς τὰς καταλήξεις ὅμως τῶν γραμμῶν πρὸς τὰς μαρτυρίας, ἀναπληροῖ τὸ ἐλλειπές τοῦ χρόνου εἰς τέλειον τοῦτο ..+ , ὅπερ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν θέλησιν, καὶ τὴν τέχνην τοῦ ποιητοῦ, ὅταν θέλῃ νὰ μεταβάλλῃ τὴν ἀγωγὴν τοῦ χρόνου, ἀπὸ τὸ π, εἰς τὸ η, μὲ τὸ χρονικὸν σημεῖον τοῦ ρυθμοῦ ..+ . “Οπως καὶ Θεόδωρος ὁ Φωκεὺς μετέβαλε τὴν ἀγωγὴν καὶ τὸν ρυθμὸν τοῦ ἀξάκ (κουτζοῦ), ἐπειδὴ τὸ μάθημα τοῦτο ἀνάγεται εἰς Τουρκικὸν χορὸν, εἰς τέλειον τοῦ Σοφιάν· εἰς Παίωνα· ώς,

π
 Σε εβ τα

+
 α α α α σκα τα ιμ για να α α α ρι ιμ

§ 133. ‘Ο Σταυρὸς ἐνίστε εἰς τὰ ἀριστερὰ λαμβάνει καὶ Διπλῆν οὔτως ..+. Καὶ θέλει νὰ ἐξοδεύῃ τὰ $\frac{3}{4}$ τοῦ χρόνου εἰς τὴν σιωπὴν, καὶ τὸ $\frac{1}{4}$ εἰς τὸν ἐπόμενον φθόγγον, ὅστις πέρνεται ώς Γοργὸν, ἀπὸ τὴν ἀγωγὴν τοῦ διπλοῦ χρόνου καὶ τοῦ ρυθμοῦ. Τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ λαμβάνει τὴν Διπλῆν ἀριστερὰ, διὰ ν’ ἀναπληρώσῃ τὴν ἐλλειψιν τοῦ $\frac{1}{4}$ τῆς χρονικῆς σιωπῆς τοῦ σημείου τούτου (§ 112), ἐπενεργεῖται ώς ἐκ τοῦ ρυθμοῦ τῆς συντόμως χ καὶ ἀργοσυγτόμου χ ἀγωγῆς τινων ἐξωτερικῶν μα-

Θημάτων, τὰ δποία ἀναγκαιοῦν κατὰ πολλὰ καὶ διὰ τοὺς
·Ρωμαϊκοὺς μὲν, χυρίως δὲ διὰ τοὺς Τουρκικοὺς χορούς,
δικαλεῖται οὐσούλ ἀξάκ (α)· δέ τι δυθμὸς κουτζός (παίων).

§ 134. Τὸ δὲ Ἐνδόφωνον , κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν, θέλει νὰ κλείηται τὸ στόμα τοῦ ψάλλοντος, καὶ νὰ προφέρηται ἐκ τῆς ρινὸς ὁ φθόγγος τοῦ χαρακτῆρος εἰς δν ὑπογράφηται· καὶ ὑπογράφηται πάντοτε ὑπὸ κατιόντα χαρακτῆρα· κάμμιαν διαίρεσιν χρονικὴν δὲν κάμνει, ὅσον ἀπὸ τὸν ἡγούμενον, τόσον καὶ ἀπὸ τὸν ἐπακμενον φθόγγον. Καὶ ὅταν τύχῃ καὶ χρονικὸν σημεῖον, δαπανᾶται ὁ χρόνος ἐν τῇ χρονοτριβῇ τῆς φωνῆς, ὡς εἴρηται, ἐκ τῆς ρινός· καὶ ἐνεργεῖ οὕτως. π. χ.

Τε . ρεμ

τε ε ρε εμ τε ε ρε εμ τε ε ρε ρε κτλ.

Πολυέλεος Πέτρου Πελοποννησίου.

*^Ηχος πλ. ♪

(α) Καθ' ὅσον δὲν θέλομεν ν' ἀναφέρωμεν περὶ ἐνδιαφάνειας πράγματος, ὅπερ προξενεῖ κέρον εἰς τοὺς ἀναγνώστας, (παρ' ὃν ζητῶ συγνώμην), τούναντίον θεατρικά νὰ εἴπωμεν τὸ ὄρθιον, καὶ νὰ ὑπερασπισθῶμεν τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὰς δποίας φέρεις ἀδιολεσχίας κατὰ τοῦ Θεοδώρου Φωκέως, ὁ μουσικοδικησίοφος Μαργαρίτης Δροβιανίτης, λέγων εἰς τὸ κίνδηλον αὐτοῦ Θεωρητικὸν, (πραγματικῶς δ' ἀπεδείχθη κίνδηλον ἀπὸ τοὺς ἔλλογίμους Μουσικούς μας). « Ἐρωτήσαμεν πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἔξωτερικοὺς μουσικούς, καὶ κανεὶς δὲν ἔδρεθη νὰ εἴπῃ, ὅτι γνωρίζει: ὅτι, ὑπάρχει τοιοῦτο; δυθμὸς, μὲ τοιαῦτα σημεῖα ἀγωγῆς τοῦ, καὶ μὲ τοιαῦτα χρονικὰ σημεῖα ... ». (Ιδὲ Θεωρητικὸν Μαργαρίτου σελ. 28). Βέβαια, ὡς ἀπειρος καὶ αὐτῆς τῆς παραχλιαγῆς, τὴρώτῳ τοὺς δυοῖους τους

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ Ὀρθογραφίας.

---

§ 135. Εἰς τὰ τῆς ποσότητος καὶ ποιότητος ἐναγόμενα εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Μουσικῆς μέσα, καὶ εἰς ὅλα ἐν γένει φυλάττονται οἱ ὄροι τῶν κανόνων ὄρισμένων· εἰς δὲ τὴν ὀρθογραφίαν αὐτῆς ὁ κανονικὸς ὄρος εἶναι ἀόριστος, διὰ τὸ ἀπέραντον τῆς τέχνης τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, (ἐξηρημένων, κατὰ τὰ μέτρα, τῶν καταληκτικῶν γραμμῶν τοῦ Στιχηραρικοῦ καὶ Παπαδικοῦ μέλους), καὶ διὰ τὰς κινήσεις καὶ ὑποκινήσεις, μὲ τὰς ὅποιας γίνονται συμπλοκαὶ διάφοροι τῶν χαρακτήρων. Πρὸς δὲ, καὶ διὰ τὰς ἀπείρους καὶ ἐντέχνους γραμμὰς, τὰς ὅποιας γεννᾶ, ὁ νοῦς ἀρίστου τινὸς μουσικοῦ. Καὶ ἂν μὲν οἱ κα-

---

διὰ νὰ μάθῃ, τί σημαίνει τοῦτο τοῦτο, καὶ τί σημαίνουσιν αἱ Ἀπλαῖ, ὅταν συμπλέκωνται μετὰ τοῦ Σταυροῦ ..+ . Λοιπὸν ἀπειρος ὡν τῆς ἐπιστήμης, δὲν πρέπει νὰ ἀκούηται.

Άλλ' ἄρα γε εἴναι κάνεις ἀπὸ τοὺς τραγῳδιστὰς μουσικοὺς, καὶ δργάνων μουσικοὺς, Τοῦρκος, Γρκικὸς, Ἀρμένιος, Ιουδαῖος, ή καὶ ἄλλος οἵοσδήποτε, μέτιχος τῆς ἐζωτερικῆς μουσικῆς, διτις δὲν γνωρίζει τὸν ρυθμὸν τοῦτον τοῦ Ἀξάκ καὶ τοῦ Σοφιάν; δν γνωρίζουσι, καὶ αὐτοὶ οἱ περιφερόμενοι εἰς τὰς ὁδοὺς κατοίκειοι (γύρτοι);

Τὰ χρονικὰ σημεῖα ταῦτα ..+, οὐδέποτε συγχωροῦνται εἰς τὰς ὁμολαὰ ἔσματα, εἰς Πεστέδες, Σειρχία, καὶ Σαρκλά· ὃν ὁ ρυθμὸς χρονομετρεῖται ἀπὸ χρόνους ἀκατιρέους.

γονικοὶ ὄροι, εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν ἐμφώνων καὶ ἀφώνων χαρακτήρων, τῶν ἐγχρόνων καὶ ἀχρόνων ὑποστάσεων, εἰς τὸ εἶδος τῆς μελοποιίας ἥθελον εἶναι προσδιωρισμένοι, τότε εἰς τὴν μουσικὴν μας δὲν ἥθελαμεν ἔχει μέλος Είρμολογικὸν, Στιχηραρικὸν, καὶ Παπαδικὸν, ἀλλ' ἓνα ἀπλοῦν μέλος, ἀφ' ἕκαστον ἥχον, μίαν καταληκτικὴν γραμμὴν, ἐκπληροῦσα τὸ εἶδος ἑκάστου μέλους· καὶ τότε ἡ περιώνυμος αὗτη Μουσικὴ, ἀν δὲν ἥθελεν ἦναι μονωδία, ἵσως ὅμως, ὡς τὰ τῶν Κροατῶν μονότονα μέλη.

§ 136. Ἐὰν δὲ ἐν γένει ὁ κανονικὸς ὄρος αὐτῆς ἥθελεν ἦναι ἀπροσδιόριστος, τότε οὐδεμίᾳ ἀνάγκῃ ἥτον εἰς τὰς συνθέσεις τῶν μελῶν νὰ μεταχειριζόμεθα καὶ μουσικὰς ὑποσάσεις τῆς ποιότητος, ἀλλὰ μόνον τοὺς χαρακτῆρας τῆς ποσότητος, καὶ ἐξ ἐκείνων ὅχι ὅλους, ἀλλὰ τοὺς δυναμένους νὰ πληρώσωσιν ἕκαστον ποσὸν τῆς μελωδίας, καὶ τῶν λοιπῶν σημείων τῆς ποιότητος, κατὰ τὸ εἶδος τοῦ Λεσβικοῦ συστήματος. Διὰ ταῦτα οἱ ἀρχαῖοι Ἐκκλησιαστικοὶ Μουσικοὶ, τοὺς μὲν κανονικοὺς ὄρους τῶν καταληκτικῶν γραμμῶν κατὰ τὴν δρθιογραφίαν παρέστησαν προσδιωρισμένως· τὰς δὲ ἐκτεινομένας Παρακλητικὰς γραμμὰς ἀπροσδιορίστως· φυλαττομένης ὅμως τῆς μαχροσχελοῦς τετραχρόνου ἐμμελοῦς καταμετρήσεως, ἥτοι, τῆς μετροφωνίας· ὁ δηλοῦται εἰς ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τὰς παραδόσεις τῶν παλαιῶν Διδασκάλων, καὶ ἀπὸ τὰς ἀναλύσεις τῶν τριῶν Πατέρων τοῦ ἡμετέρου συστήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ διαφορᾶς ἐκδοχῆς τῆς ἐντορότητος τῶν φθόγγων
τῶν χαρακτήρων.

---

§ 137. Εἰς τοὺς χαρακτῆρας, μὲν τοὺς ὄποίους γράφεται ἡ ποσότης τῆς μελωδίας, εὑρίσκεται διαφορὰ παρσίματος τῶν φθόγγων. "Οθεν καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἐκκλησιαστεῖκοι Μουσικοὶ, ἀφοῦ εἴδον περιέργως νὰ ἐκτείνηται ἡ ἐκδοχὴ αὐτῶν εἰς πολλοὺς τρόπους, ἔχρινον εὔλογον, νὰ παριστῶσι τὰ Ἐκκλησιαστικὰ μέλη, διὰ πολλῶν χαρακτηριστικῶν, ἐκτὸς τῶν τῆς ποσότητος δηλαδὴ καὶ τῆς ποιότητος σημείων, διὰ νὰ γράφωσι δι' αὐτῶν καί τινα τῆς μελωδίας ποιότητα. "Οθεν περὶ αὐτῶν εἰς μὲν τὸ Κεφ. Ι'. (§ 104), καὶ Κεφ. ΙΑ'. (§ 125), δίδομεν ἴδεας πρὸς ἀνάτυξιν, διὰ διαφόρων παραδειγμάτων. ἐνταῦθα δὲ, δίδομεν ὁμοίως, διά τινων καταληκτικῶν γραμμῶν, διὰ τὴν ἔξιν τῆς Μουσικῆς ὁρθογραφίας, ὅταν παρατηρήται μὲ περιέργειαν τὸ πάρσιμον ἐκάστου χαρακτῆρος τῆς ποσότητος, καὶ εἰς αὐτοὺς μίαν διαφορὰν παρσίματος τῶν φθόγγων. π. χ. ἀλλέως πέρνεται ὁ φθόγγος τοῦ Ὁλίγου, ἀλλέως τῆς Πεταστῆς, κτλ. ὅπως καὶ δεικνύει ἔκαστος αὐτῶν μίαν ἴδιαιτέραν καὶ ἀνεπαίσθητον ὀξύτητα τόνου, ἔως ἐνὸς τμήματος ἀπὸ τὴν φυσικήν του κατάστασιν, ἀγαλόγως τῆς δυνάμεώς του.

§ 138. Τὸ Ὁλίγον —, καταμετρεῖται εἰς κάθε μίαν ἀνάβασιν, καὶ ἀναβαίνει ἡ φωνὴ κεχωρισμένως. "Οπου δὲ ζητεῖται συγεχής ἀνάβασις πολλῶν φθόγγων ἀπὸ ἔνα τό-

νον, νὰ ὑποδέχηται καὶ συλλαβὰς, παριστάνεται γραφομένη διὰ τοῦ Ὁλίγου. π. χ.

π̄ τ̄ πο δε ξο ο ο

νον

με ε νοι οι οι οι

”Ισου, καὶ ὑπὸ τῶν κατιόντων χαρακτήρων, τότε δὲ ὑποτάσσων χαρακτὴρ, ἢτε Ἰσον εἶναι, ἢτε κατιών χαρακτὴρ, προφέρεται ζωηρότερα· τὴν τοιαύτην ζωηρότητα, ἀρκεῖ νὰ τὴν δώσῃ εἰς τοὺς ὑποτάσσοντας χαρακτῆρας μόνον τὸ

Ψηφιστόν. π. χ.

ε λε ε ε ε ε ε ε ε λε ε

κατὰ δὲ τοὺς κανόνας τοῦ νέου συστήματος ε ε ε ε ε

ματος δὲν γράφεται πλέον τὸ Ἰσον οὗτως ε, ὅταν τὸ μέλος ζητεῖ ζωηρότερον· ἀλλ’ ἀφαιρεῖται τὸ Ὁλίγον ὡς περιττόν ε· διὰ δὲ τὴν Ἀπόστροφον οὗτως ε,

λέγει δὲ Διδάσκαλος Χρύσ. Προύσης. « Τίθεται δὲ ὑπὸ τὴν Ἀπόστροφον δχι διὰ τὴν ζωηρότητα, διότι ἀν δι’ αὐτὸ μόνον, διατὶ καὶ Ψηφιστὸν ἐνταυτῷ; τίθεται λέγω ἵσως διὰ νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ κεχγηνὸς τοῦ ρυθμοῦ, ἐπειδὴ τῆς Ἀπόστροφου ὡς πρὸς τοῦ Ψηφιστοῦ ε εὑρίσκεται μικρότερον τὸ σχῆμα ». Ἐγχειρίδιον αὐτοῦ (σελ. 56).

§ 139. ‘Η Πεταστὴ ε, καταμετρεῖται εἰς ἀνάβασιν, θέλει δὲ ν’ ἀναβιβάζῃ τὴν φωνὴν μὲ περισσοτέραν τινὰ ὑποκίνησιν, ἢ μὲ ταχεῖαν περιστροφὴν, ἀπὸ τὴν φυσικὴν δξύτητα τοῦ τυχόντος τόνου. Φυλάττει δὲ τοῦτο τὸ ἴδιωμα, καὶ ὅταν ὑποτάσσηται τῷ Ἰσῳ ε, καὶ τοῖς κατιοῦσι

χαρακτῆροι Σ Θ, τίθεται δὲ πάντοτε ἐμπροσθεν χατιόντος χαρακτῆρος· καὶ ὅταν μὲν ἐπηται εἰς κατιώγ χαρακτήρ, ἡ δύο, ἐξ ὧν ὁ δεύτερος λαμβάνεται μὲ Γοργὸν, τότε τίθεται ἀπλῶς. π. χ.

ΔΙ Η ε ξη η ηλ θε ε

ΛΕΞΑΡΓΟΣ · καὶ οὗτως ΛΕΞΑΡΓΟΣ · ὅταν
κε ε ε ε εν θ ο ο ε ε ε χων

δὲ ἐπωνται πολλοὶ κατιόντες, μετὰ Κλάσματος. π. χ.

Λ Α ε νε σα το ο το ον Κυ υ υ ρι ε ε ε ον

Ἐξαιρεῖται ἡ θέσις αὗτη τοῦ ἀποδόματος. π. χ.

Π Ε ε

ΛΕΞΑΡΓΟΣ ΛΕΞΑΡΓΟΣ

τι νωω θει εις οι Μα α α α θη η η ται

§ 140. Τὰ Κεντήματα ΙΙ, καταμετροῦνται μὲν εἰς ἀνάθασιν, θέλουσι δὲ γὰ συνέχηται ἡ φωνὴ, καὶ νὰ μὴ χωρίζηται ὁ φθόγγος αὐτῶν οὔτε ἀπὸ τὸν ἡγούμενον, οὔτε ἀπὸ τὸν ἐπόμενον φθόγγον. π. χ.

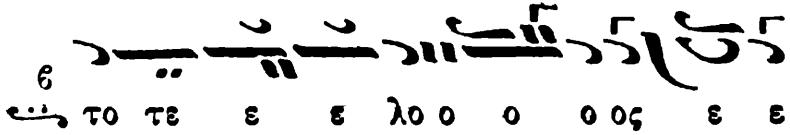
Γ Γ Γ

ΛΕΞΑΡΓΟΣ . Ὅταν δὲ γράφωνται ἄνωθεν, ἡ κάτωθεν

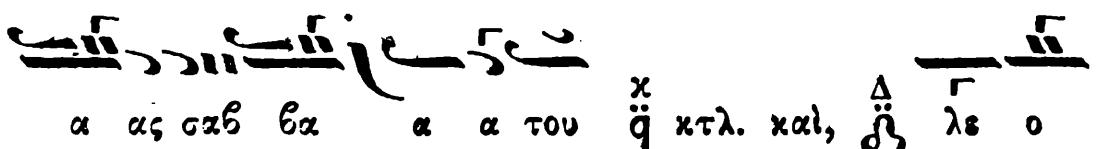
τοῦ Ὀλίγου, δὲν δέχονται συλλαβὴν σημαντικῆς λέξεως, παρὰ μόνον εἰς τὰ κρατήματα, διὰ τὸ ἀσήμαντον τεριρέμ· ἔξηρημένων τῶν ἀμεταβόλων στοιχείων, λ, μ, ν, ρ, ζ, ἐν τέλει λέξεως· ως τὸ Θεὸν, Ἀδάμ, Δανιὴλ, ἀνὴρ, καὶ τὸ τελικὸν σῆμα σ· Κύριος, αὐτὸς, κτλ. π. χ. τοῦ λ.

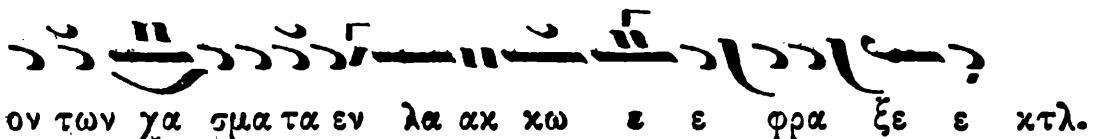
δὲν γράφονται, μήτε εἰς τὴν ἀρχὴν γραμμῆς, μήτε εἰς τὸ
τέλος· διότι ὡς ἀσθεγὲς σῶμα, δὲν τὸ συγχωρεῖ ὁ κανὼν,
ἄλλα πάντοτε μεταξὺ τῶν ἄλλων χαρακτήρων, ὡς ἀνω-
τέρω.

§ 141. Ἀπὸ τὰ δεκαεπτά σύμφωνα τῶν εἰκοσιτεσσάρων γραμμάτων, ἐκτὸς τῶν τεσσάρων ἀμεταβόλων λ, μ, ν, ρ, καὶ τοῦ τελικοῦ ζ, ὅποιονδήποτε σύμφωνον θὰ ὑπέπιπτεν εἰς τὰ Κεντήματα ἐπὶ τῆς μελοποίίας, μεταβάλονται τότε τὰ Κεντήματα **ν** εἰς Ὁλίγον —, καθὰ δίχρονα· ἐξηρημένων τινῶν λέξεων, τῶν ἔχόντων δύο σύμφωνα ὄμοια ἢ ἀνόμοια· ὡς τὸ ἄγγελος, σάββατον, φυλάττω, ἢ γέγραπτε. π. χ.

ε το τε ε ε λο ο ο ος ε ε

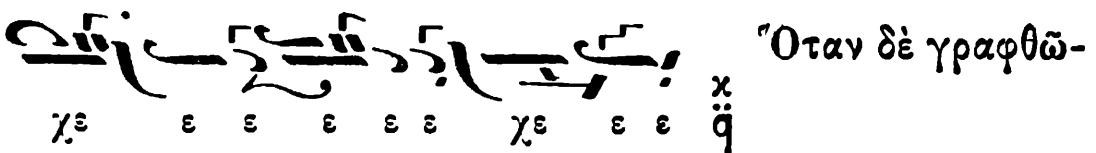

ε εγ γι ι ι ι ι ει κτλ. καὶ, π ου σης ο ψι

α ας οαθ θα α α του ρ κτλ. καὶ, Δ λε ο

ον των χα σματα εν λα αχ κω ε ε φρα ξε ε κτλ.

§ 142. Τὰ Κεντήματα, ὅταν γράφωνται ἀνωθεν ἢ κάτωθεν τοῦ Ὁλίγου, ἀν τύχη καὶ Γοργὸν, ἐννοεῖται διὰ τὰ Κεντήματα· δηλ. εἰς τὴν χροῦσιν τοῦ χρόνου προφέρεται ὁ φθόγγος τοῦ Ὁλίγου. π. χ.

Ε ε ε ε ε ε

χ ε ε ε ε ε ε ρ ε ε ρ

οι μὲν Ἀργὸν οῦτως , ἐννοεῖται πάλιν ἢ ἄρσις διὰ τὰ Κεντήματα ὡς Γοργόν. Τὸ ἀνάλογον γίνεται ὅταν γρα-

"Οταν δὲ γραφθῶ-

φθῆ καὶ Δίαργον τῶν, καὶ Τρίαργον τῶν, (§ 122). Εἰς
ἐνδεχομένην περίστασιν, τὰ Κεντήματα μεταβάλλονται
εἰς Ὀλίγον, ως δίχρονα (§ 76), τὸ δὲ Ὀλίγον ως σῶμα,
εἰς Κεντήματα, οὐδέποτε.

§ 143. ‘Η Ἀπόστροφος τῷ, τὸ Ἐλαφρὸν τῷ, καὶ ἡ
Χαμηλὴ τῷ, καταμετροῦνται εἰς κατάβασιν· καταβάζου-
σι δὲ τὴν φωνὴν κεχωρισμένως. “Ἐκαστος δὲ χαρακτὴρ ἐκ
τούτων ὑποδέχεται συλλαβὴν σημαντικῆς λέξεως. ‘Υπο-
τάσσεται δὲ ἡ Ἀπόστροφος τῷ Ἐλαφρῷ οὕτως τῷ (§ 81).

§ 144. ‘Η ‘Υπορροή τῷ, καταμετρεῖται εἰς κατάβασιν·
καταβιβάζει δὲ τοὺς δύο αὐτῆς φθόγγους μὲ συνέχειαν, καὶ
χωρὶς διακοπὴν πνεύματος. Καὶ ἀν τύχη Γοργὸν ἀνωθεν
αὐτῆς, ἐνγοεῖται διὰ τὸν πρῶτον αὐτῆς φθόγγον· εἰς δὲ
τὸν κτύπον τοῦ χρόνου, προφέρεται ὁ δεύτερος αὐτῆς φθόγ-
γος. Οὔτε δὲ πρῶτος, οὔτε δὲ δεύτερος ὑποδέχεται συλλα-
βὴν σημαντικῆς λέξεως. Ἐκτὸς εἰς τὰ Κρατήματα, διὰ τὸ
ἀσήμαντον τῆς λέξεως τῷ τῷ τῷ. ἀναλύεται δὲ τὸ συ-

ερ βι βε εμ.

νεπτυγμένον τῆς ‘Υπορροῆς, ως ἐξής.

Τὸ συγεπτυγμένον.

Τὸ ἀναλελυμένον.

τ

τττ

τ̄

τ̄ττ

τ̄̄

τ̄̄ττ

τ̄̄̄

τ̄̄̄ττ

τ̄̄̄̄

τ̄̄̄̄ττ

τ̄̄̄̄̄

τ̄̄̄̄̄ττ

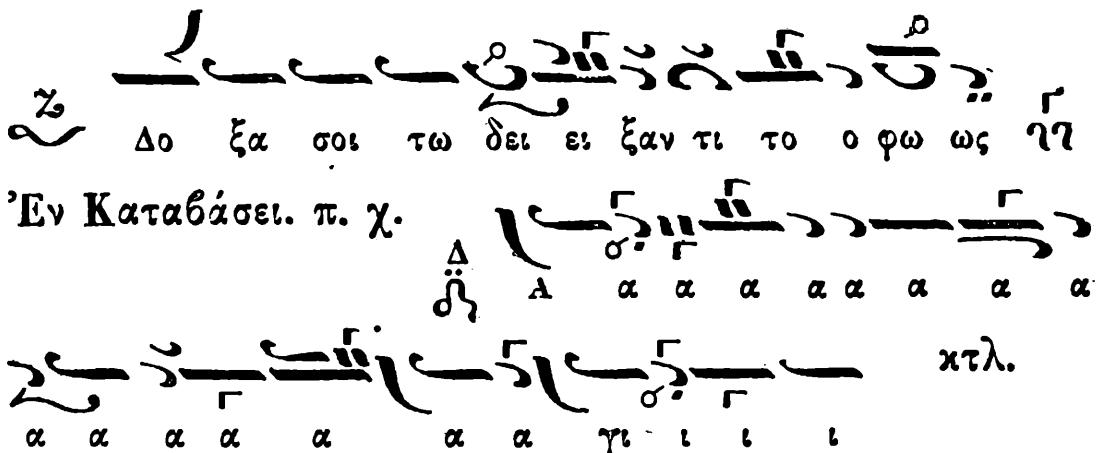
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ'.

Περὶ Ὑφέσεως καὶ Διέσεως.

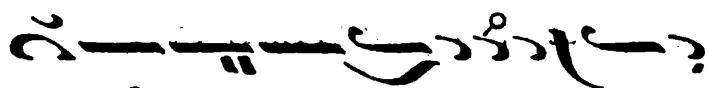
§ 145. Τὰ ἀπὸ χερδὰς περιοριζόμενα ἐπτὰ χυθίκα διαστήματα τῆς Διατονικῆς Κλίμακος, δνομάζονται τόνοι, Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη, Πα. Εἰς τὴν μελωδίαν ὅταν χωρισθῇ ἐν ἐξ αὐτῶν τῶν τόνων ἂν ὅχι κατὰ μέσον, τούλαχιστον ἀορίστως κατὰ πλεονεξίαν ἢ μειονεξίαν, καὶ παρθῇ εἰς τὴν φωνὴν ἐν μέρος ὅλου ἔκείνου τοῦ τόνου, τὸ διάστημα ἔκεινο δνομάζεται ἡμίφωνον ἢ ἡμίτονον· τὸ διποῖον θεωρούμενον εἰς τόνον ἐπὶ τὸ ὅξυ, ἂν γίνη μειονεξία (ὅλιγόστευσις) τόνου δηλ. ἀπὸ μείζονα εἰς ἐλάχιστον $\frac{7}{12}$, λέγεται Ὑφεσίς, οὗ τὸ σημεῖον εἶναι τοῦτο σ . Ὁμοίως δὲ πάλιν, θεωρούμενον ἐπὶ τὸ ὅξυ, ἂν γίνη πλεονεξία (αὔξησις) τόνου δηλ. ἀπὸ μείζονα 12, εἰς ἡμιόλιον 18, λέγεται Δίεσις· οὗ τὸ σημεῖον εἶναι τοῦτο σ . Ἀμφότερα δὲ ταῦτα δνομάζονται μερικαὶ, ὅπως καὶ αὐτὰ ὅφε δνομάζονται γενικαὶ κατὰ τὰς ἑρμηνίας τῶν Κλιμάκων Γρηγ. Πρωτ.

§ 146. "Οταν τεθῇ Δίεσις ἢ Ὑφεσίς εἰς ἓνα χαρακτῆρα, μόνον ἔκείνου τοῦ χαρακτῆρος ὁ φθόγγος προφέρεται μὲ πλεονεξίαν ἢ μειονεξίαν, διότι ἡ δύναμις αὐτῶν ἐνεργεῖ ἐπὶ ἑνὸς καὶ μόνου χαρακτῆρος. "Οταν δὲ τεθῶσι ἐπὶ τοῦ Ἰσου, τότε ἐξαγγέλει μὲν τὸ Ἰσον τὸν φθόγγον αὐτοῦ, πλὴν ὅξύτερον, ὡς ἔγγιστα ἡμιτόνου διὰ τὴν Δίεσιν σ , ἢ βαρύτερον ἡμιτόνου σχεδὸν, διὰ τὴν Ὑφεσιν σ . Μειονεξία ἐν ἀγαθάσει. π. χ.

Πλεονεξία ἐν ἀναβάσει π. χ. η α οἱ δἱ με π̄ και

ἐν Καταβάσει οἱ οἱ οἱ οἱ κτλ. εκ τε νως

πρε σθε ε ε ευ σα α α τε ε κλπ.

§ 147. Τὰ σημεῖα ταῦτα (δσ) τῆς ὑφέσεως καὶ διέσεως, λαμβάνουσι τὴν διαιρεσιν τοῦ τόνου ἀπροσδιόριστον, κατὰ τὸ ημισυ, καὶ ημιόλιον, καὶ εἰς τοὺς τρεῖς τόνους δηλ. τοῦ μείζονος, ἐλάσονος, καὶ ἐλαχίστου. Ἀν δὲ μουσικός τις θέλει νὰ διαιρέσῃ τὸν μείζονα, εἰς τέταρτα, καὶ εἰς τρίτα, δύναται νὰ μεταχειρίζηται τὰ ἔξης διαιρετικὰ σημεῖα, δι’ ὃν δὲν μένει κανεὶς τόνος ἀμέριστος, ἀπὸ τὰ δύο ἐναντία ἄκρα τῆς πλεονεξίας, καὶ μειονεξίας.

Διὰ τὴν Μειονεξίαν.

Διὰ τὴν Πλεονεξίαν.

Τοῦ δὲνδος τεταρτημορίου	$\frac{1}{4}$	Τοῦ δὲνδος τεταρτημορίου	$\frac{1}{4}$
Τῶν δύο τεταρτημορίων	$\frac{2}{4}$	Τῶν δύο τεταρτημορίων	$\frac{2}{4}$
Τῶν δὲ τριῶν τεταρτημορίων	$\frac{3}{4}$	Τῶν δὲ τριῶν τεταρτημορίων	$\frac{3}{4}$
Τεῦ δὲνδος τριτημορίου	$\frac{1}{3}$	Τοῦ δὲνδος τριτημορίου	$\frac{1}{3}$
Τῶν δὲ δύο τριτημορίων	$\frac{2}{3}$	Τῶν δὲ δύο τριτημορίων	$\frac{2}{3}$

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ συστημάτων τῶν Ἡχῶν.

§ 148. Ή καταμέτρησις τῶν φθόγγων, καὶ ἡ τροπικὴ ποιότης αὐτῶν κατὰ τοὺς περιωρισμένους τόνους οἰασθήποτε κλίμακας, ἥτις φανερώνει τὸ ἴδιωμα τοῦ γένους αὐτῆς λέγεται Σύστημα, ἤγουν ἐκεῖνο το δποῖον περιέχεται ἀπὸ διαστήματα δύω, τρία, τέσσαρα ἢ καὶ περισσότερα, καὶ δχι ἐν. Καὶ οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ δὲ ἥχοι δὲν ὑπάγονται εἰς ἐν σύστημα, ἀλλ’ εἰς τέσσαρα· εἰς διαπασῶν δκτάχορδον, εἰς τροχὸν πεντάχορδον, εἰς τριφωνίαν τετράχορδον, καὶ εἰς διφωνίαν τρίχορδον.

§ 149. Καὶ διαπασῶν μὲν σύστημα εἶναι ἡ κλίμαξ, ἥτις περιέχει διαστήματα ἑπτὰ, καὶ περικλείεται ἀπὸ φθόγγους ἡ χορδὰς δκτώ· τοῦτο τὸ μέλος ὑπάγεται εἰς τὸ διαπασῶν συμφωνία.

π β γ δ ρ ζ

ν π τοῦτο τὸ διαπασῶν, δταν διπλασιασθῆ, πα, βου, γα, δι, χτλ. παράγει τὸ δις διαπασῶν.

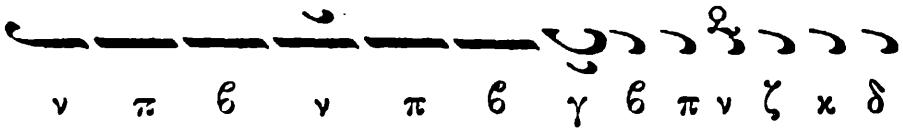
§ 150. Πεντάχορδον δὲ σύστημα, ὅπερ λέγεται καὶ τροχὸς, εἶναι ἡ κλίμαξ, ἥτις περιέχει διαστήματα τέσσαρα, καὶ περικλείεται ἀπὸ χορδὰς πέντε· τοῦτο τὸ μέλος ὑπάγεται εἰς τὸ διαπέντε συμφωνία· γράφεται δὲ καὶ πα-

ραλαγίζεται κατὰ μὲν τὸ νέον σύστημα οὖτω· $\frac{9}{\pi}$ $\frac{6}{6}$

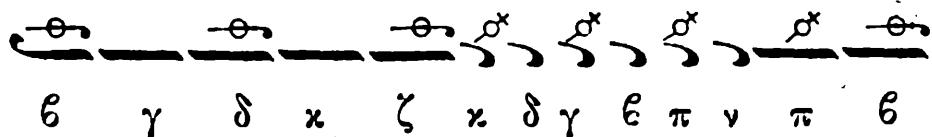
γ δ π β γ δ π β γ δ κ δ γ
βχδγγχ δγβχδγ δ π β π η Κατὰ δὲ τοὺς
παλαιοὺς οὗτως. Α λε α λε; λε α λες γα γα α
α γι α Α γα λεε λε α λες γα γα α
α γι α Α γα γε λε α λες γα γα α
α γι α Α γα λες λε α γι ε α α λες λε
χε α λες α λε α λες λε α γι ε α α λες λε χε α
λες α λε α λες λε α γι ε α α λες λε χε α λες α
α λες λε α γι ε α α λες λε α γι α α γα
λες λε α λες α λε α λες

§ 15.1. Τετράχορδον δὲ σύστημα, ὅπερ ἀλέγεται καὶ τριφωνία, εἶναι ἡ χλίμαξ ἢ τις περιέχει διαστήματα τρία, καὶ

περικλείεται ἀπὸ χορδὰς τέσσαρας· τούτου τὸ μέλος ὑπάγεται εἰς τὸ διὰ τεσσάρων συμφωνία.

§ 152. Τρίχορδον δὲ σύστημα, ὅπερ λέγεται καὶ διφωνία, εἶναι ἡ κλίμαξ ἥτις περιέχει διαστήματα δύο, καὶ πέρικλείεται ἀπὸ χορδὰς τρεῖς· τούτου τὸ μέλος ὑπάγεται εἰς τὸ διατριῶν συμφωνία· καταμετροῦνται δὲ οἱ φθόγγοι αὐτοῦ κατὰ διφωνίαν ὁμοίαν.

§ 153. Οἱ παλαιοὶ μουσικοὶ μὲ τὰς πολυσυλλάβους αὐτῶν διατονικὰς λέξεις ἄγγακες, λέακες, λαγά, ἄγια (α), κτλ. δὲν ἡμπόρουν νὰ παραλλαγήσωσι τὸ τετράχορδον σύστημα, ως καὶ τὸ διαπασῶν· πρὸς τούτοις μὲ τὰς χρωματικὰς λέξεις τῆς παραλλαγῆς δὲν ἔδύναντο νὰ διαχρίνωσι τὴν παραλλαγὴν τοῦ δευτέρου ἥχου ἀπὸ τὴν τοῦ

(α) Περὶ τῶν πολυσυλλάβων φθόγγων τῆς παραλλαγῆς μᾶς λέγει τὰ ἔξης ὁ διδάσκαλος Χρύσανθος Προύσης, εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ (§ 66), ἐν τῷ Μ. Θεωρητικῷ· ὅπου προηγουμένως μὲν κάμνει τὴν παραγωγὴν, ἐπομένως δὲ τὴν ἔξομοίωσιν αὐτῶν μὲ τὴν τῶν Ἀραβικῶν πολυσυλλάβων φθόγγων. Παράγεται λοιπὸν κατ’ αὐτὸν, τὸ μὲν Ἄγγακες, ἀπὸ τοῦ Ἄνα ἄνες, τούτεστιν, Ἄναξ ἄφες· τὸ δὲ λέακες, ἀπὸ τὸ ναὶ ἄνες· τὸ δὲ λέακες, ἀπὸ τοῦ ἄνα ἄνα· τὸ δὲ ἄγια, ἀπὸ τοῦ Ἅγιες, τὸ δὲ δλον οὔτως; ἔχον, Ἄναξ ἄφες, ναὶ ἄφες; Ἄναξ, Ἄναξ Ἅγιες, εὐχὴ πρὸς τὸν Θεὸν ἀναφερομένη· καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Χρύσανθον.

πλ. δευτέρου, καὶ νὰ προφέρωσι μὲ ἀκρίβειαν τὰ διαστήματα αὐτοῦ, ἔνεκα τῆς ἀνωμάλου καταμετρήσεως τῶν φθόγγων τοῦ συστήματός των· ἀλλὰ τὸ μέλος αὐτοῦ τὸ ἐπρόφερον καλῶς ἔχ συνηθείας· καὶ τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὰ ἔξης παραδείγματα.

χ νη Νε ε χε ακειετ⁶ λε γα
γω πλε α λειε⁶ λε γα γω πλε α λειε⁶ λε γα
γω πλε χε ακειετ⁶ λε γα γω πλε χε ακειετ⁶ λε γα
γω πλε χε ακειετ⁶ λε π Νε ε χε ακειετ⁶
λε γα γω πλε α λειε⁶ λε γα γω πλε λε γα

Κωνσταντῖνος δὲ δ Πορφυρογέννητος λέγει, ὅτι τὸ μὲν γαγὰ σημαίνει Θεὸς Θεός· τὸ δὲ ἄγια, σῶσον δή· ποιεῖ δὲ καὶ μίαν λέξιν ἔκ τῶν δύο σύνθετον, νανάϊα.

Οἱ Ἀραβεῖς ἔχουσι διὰ φθόγγους τὰς ἔξης λέξεις, ταγιγί, ταγιγί, βακυά, ταγιγί, ταγιγί, ταγιγί βακυά· αἱ δποίαι ἔχουσι πολλὴν δμοιότητα μὲ τοὺς ἴδιους μας φθόγγους· ὅθεν ἡ ἐκείνοις, παρήγαγον τοὺς φθόγγους των ἀπὸ τοὺς ἴδιους μας, ἡ ημεῖς ἀπὸ τοὺς ἴδιους των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῶν συστατικῶν τῶν Ἡγων.

---

§ 154. Τὰ συστατικὰ τῶν ἥχων, τὰ ὅποια δειχνύουσι τὸν δρόμον, ὁδηγοῦσι τὰς φωνὰς, φυλάττουσι τοὺς ὄρους, καὶ χωρίζουσι τὰ μέλη ἑκάστου γένους, εἶναι τέσσαρα· τὸ ἀπήχημα, ἡ κλίμαξ, οἱ δεσπόζοντες φθόγγοι, καὶ αἱ μαρτυρίαι τῶν καταλήξεων. Δηλωτικὰ (γνωριστικὰ) δὲ μέσα εἶναι δύο· τὸ ἀπήχημα, καὶ αἱ καταλήξεις· διότι ἀπὸ μὲν τὸ ἀπήχημα, γνωρίζεται δὲ ἡ ἥχος εὐθὺς, ἀνὴναι κύριος ἡ πλάγιος· ἀπὸ δὲ τὰς καταλήξεις, γνωρίζεται τὸ αὐτὸ μὲν τὸ τοῦ ἀπηχήματος, κυρίως δὲ, ἀνὴναι ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ αὐτοῦ ἥχου, Προσόμοιον, ἡ Ἰδιόμελον, Στιγμαρικὸν, ἡ Εἰμολογικόν.

§ 155. Οἱ παλαιοὶ ψάλται, ἐδήλουν τὰ ἀπηχήματα τῶν ἥχων κατὰ πολλοὺς τρόπους. Καὶ εἰς μὲν τὸ διατονικὸν καὶ ἐναρμόνιον γένος, ἐδήλουν διὰ τῶν ἔξης φθόγγων τῆς παραλλαγῆς. Ἄγγακες, λέγετος, ζαζὰ, ἄγια, ἄσκες, ἀλέακες, καὶ ἄγιε· εἰς δὲ τὸ χρωματικὸν γένος, ἐδήλουν μὲ τοὺς ἔξης φθόγγους τῆς παραλλαγῆς λέακες, λεχέακες, λειχαζὼ, τὰς ὅποιας μετεχειρίζοντο καὶ ἀντὶ φθόγγων τῶν ἥχων εἰς τὴν παραλλαγὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ Μαρτυριῶν.

---

§ 156. Αἱ παρ' ἡμῶν καλούμεναι μαρτυρίαι, καλοῦνται κλειδία παρὰ τῶν Εὐρωπαίων· καὶ ὅντως ἔχουσι τόπου κλειδὸς, ἐπειδὴ δι' αὐτῶν ἀνοίγει δρόμος καὶ ἡ ἔναρξις τῆς μελωδίας· ὅπως καὶ ἡ χρήσις ἐκάστης μαρτυρίας δηλοῖ εἰς τὸν μουσικὸν, ποῖος φθόγγος γίνεται ἀρχὴ τῆς μελωδίας, καὶ ἀπὸ τοῦτον ὡς ἀρχτικὸν, προσδιορίζονται καὶ οἱ λοιποὶ φθόγγοι τῶν χαρακτῆρων τῆς ποσότητος.

§ 157. Αἱ μαρτυρίαι, αἵτινες μαρτυροῦσι τὸ μέλος, γράφονται ἐν τῇ ἀρχῇ, ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐν τῷ τέλει. Καὶ εἰς μὲν τὴν ἀρχὴν, εἰς δήλωσιν βάσεως, ἐν δὲ τῷ μέσῳ καὶ ἐν τῷ τέλει, εἰς πίστωσιν ἀσφαλείας. Καὶ αἱ μαρτυρίαι αἱ μαρτυροῦσαι τὸν ἥχον (§ 15), προτάττονται εἰς τοὺς χαρακτῆρας ἡ προτίθενται ἐπὶ κεφαλῆς ἐκάστου μαθήματος. Καὶ ἐπειδὴ αὗται θετόμεναι ἀπλῶς οὔτως, ἡ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἥχων, δὲν φανερόνουσι βάσιν στερεὰν, προστίθεται παρ' αὐτῶν καὶ ἡ συλλαβὴ τοῦ φθόγγου, ἵνα γνωστοποιεῖ τὴν βάσιν ἡ καὶ τὴν κλίμακα τοῦ ἥχου. Καὶ διατονικῶς μὲν τίθενται μόναι ὡς ἐφεξῆς.

‘Η τοῦ Πρώτου ἥχου.

ἢ Πα. ἡ Κε.

ἡ τοῦ Τρίτου ἥχου.

ἢ Γα.

ἡ τοῦ Τετάρτου ἥχου.

ἢ Δι. ἡ Πα.

ἡ τοῦ Πλαγίου ἀ. ἥχου.

ἢ η Πα.

Ἡ τοῦ Βαρέως ἥχου.

Zω. ἡ Γα.

ἡ τοῦ Πλαγίου δ'. ἥχου.

$\lambda\pi\delta\eta.$ ἡ Γα.

ἡ τοῦ Λεγέτου ἥχου.

$\chi^{\tau\sigma}$ Βου.

§ 158. Χρωματικῶς δὲ μετὰ τῆς φθορᾶς, ἵνα γνωστοποιῶσι τὴν βάσιν ἡ τὴν χλίμακα τοῦ χρωματικοῦ γένους.

Ἡ τοῦ Δευτέρου ἥχου.

$\Delta\iota.$ ἡ Βου.

ἢ τοῦ Πλαγίου β'. ἥχου.

$\lambda\pi\iota\alpha.$ ἡ Δι.

Αἱ μαρτυρίαι δὲ, αἱ μαρτυροῦσαι τὸ μέλος, εἶναι ἡ διατονικαὶ ἡ χρωματικαὶ, (καὶ ἀναλελυμένων τῶν διατονικῶν, ἐναρμόνιαι). Πᾶσα δὲ μαρτυρία ἔχει δύο μέρη, ἐξ ὅν π. χ. τὸ μὲν η εἶναι σημεῖον μαρτυροῦν τὴν ποιότητα τοῦ μέλους, τὸ δὲ π., ἀρχτικὸν σύμφωνον τῶν ἐπτὰ συλλαβῶν τῶν φθόγγων, εἶναι σημεῖον μαρτυροῦν τὴν βάσιν τοῦ τόνου, ἡ τῆς χλίμακος· καὶ προγράφεται συνθέτως η , εἰς μαρτυρίαν ἐπὶ κεφαλῆς μαθήματος, εἰς δήλωσιν ὅτι, τὸ ἴσον τοῦ μέλους εἶναι ὁ φθόγγος Πα.

§ 159. Τὰ σημεῖα τοῦ διατονικοῦ γένους εἶναι τὰ ἐν τῷ (13 §), τὰ ὅποια μαρτυροῦσι τὰ διαστήματα τῆς χλίμακος, τὰ προξενοῦντα τὴν ποιότητα τοῦ μέλους· τὰ δὲ ἐπιτιθέμενα καὶ ὑποτιθέμενα σύμφωνα τῶν φθόγγων, μαρτυροῦσι τὸν τόνον ἡ τὴν χορδὴν τῆς χλίμακος. π. χ. τῆς μαρτυρίας ταύτης $\lambda\pi$, τὸ μὲν $\lambda\pi$ μαρτυρεῖ ἀνάβασιν τόνου ἐλαχίστου, καὶ κατάβασιν ἐλάσσονος· τὸ δὲ θ , μαρτυρεῖ τὸν τόνον τῆς χλίμακος, ὃς εἴν' ἐπὶ τὸ δέκατον δεύτερος ἀπὸ τοῦ Πα.

§ 160. Τὰ σύμφωνα τίθενται ἀνωθεν τῶν μαρτυριῶν εἰς ὅλον τὸ διαπασῶν, ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς νήτης μαρτυρίας ταύτης ^χ ḥ, καὶ καταβαίνοντα ἔως εἰς αὐτὴν ^ζ. Εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἐπὶ τὸ βαρὺ διαπασῶν τὰ σύμφωνα τίθενται κάτωθεν τῶν μαρτυριῶν, ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς ὑπάτης μαρτυρίας ταύτης ^γ καὶ καταβαίνοντα ἔως τῆς ὑποϋπάτης ταύτης ^ζ.

§ 161. Εἰς τὰς βαρείας τῶν διαπασῶν, ἀρχεται ἡ βαρεῖα', νὰ ὑποτίθηται· καὶ ὑπὸ μὲν τὸν ^γ γ ^τ ὑποτίθεται μία βαρεῖα· εἰς δὲ τὰς λοιπὰς μαρτυρίας δύο ὡς ^χ ^γ ^δ, ^ε π. ^γ, ^η καὶ ἔως ἐκεῖ ὅπου ἥθελε τὸ καλέσῃ ἡ φαντασία.

§ 162. Εἰς δὲ τὸ δεύτερον πάλιν ἐπὶ τὸ δέξιον διαπασῶν τίθενται μὲν τὰ σύμφωνα ἀνωθεν τῶν μαρτυριῶν, πλὴν μὲ μίαν δέξεῖαν', ἀρχομένης ἀπὸ τῆς νήτης μαρτυρίας ταύτης ^ζ ^{χ'}, καὶ ἀναβαίνοντος ἔως αὐτῆς ^ἥ, ὁ καλεῖται δέξεῖα διαπασῶν. Εἰς δὲ τὸ τρίτον ἐπὶ τὸ δέξιον διαπασῶν, προστίθενται δύο δέξεῖαι", ἀνωθεν τῶν συμφώνων, ἀρχομένων ἀπό τῆς μαρτυρίας ταύτης ^ζ ^{χ''}, καὶ ἀναβαίνουσῶν ἔως τῆς νήτης ὑπερβολαίου αὐτῆς ^ἥ καὶ ^{ζ''}, κατὰ τὸν τροχὸν, ὁ καλεῖται διοξεῖα (α).

§ 163. Τῶν δὲ χρωματικῶν μαρτυριῶν ἵδια σημεῖα διὰ μὲν τὴν χλίμακα τοῦ Δευτέρου ἥχου εἶναι ταύτα ^τ ^ρ, διὰ δὲ τοῦ πλ. ^β. ταῦτα ^τ ^ρ, ἀτινα ἐπιδέχονται δμοίως καὶ ὑποδέχονται τὰ σύμφωνα, τὰς βαρείας,

(α) Περὶ διβαρείας καὶ διοξείας, ἵδε ἐμ. προσθεν εἰς τὰ κανόνια τῆς παραχορδῆς τοῦ γρωματικοῦ καὶ ἐναρμονίου γένους (§ 299).

τὰς δξείας, τὰς διοξείας κτλ. ὡς αἱ εἰρημέναι μαρτυρίαι τοῦ διατονικοῦ γένους. Ἐκ τῶν μαρτυριῶν τῶν δύο ἥχων τοῦ χρωματικοῦ γένους, αἱ μὲν τοῦ Δευτέρου ἥχου ← ρ, εἰσὶν ἀναλελυμέναι διὰ τῶν ἀπλῶν, καὶ τῆς κοπῆς, αἱ δὲ τοῦ πλ. β'. ← ρ, εἰσὶ συνεπτυγμέναι.

§ 164. Τοῦ δὲ ἐναρμονίου γένους αἱ μαρτυρίαι, διὰ τὰς κλίμακας τῶν ἐναρμονίων ἥχων, ἴδιαίτερα σημεῖα μαρτυριῶν δὲν ἔχουσι· ἀναπληροῦται δὲ ἡ χρεία αὐτῶν μὲ τὰ σημεῖα τῶν διατονικῶν μαρτυριῶν, συγχροτούμενα μὲν ἀπὸ τὰ σημεῖα ἔκεινα (§ 13) συνεπτυγμένως, μεταχειριζόμενα δὲ αὐτὰ εἰς τὸ ἐναρμόνιον μέλος ἀναλελυμένως. Καὶ δσαι μαρτυρίαι τοῦ διατονικοῦ γένους εἶναι συνεπτυγμέναι ^{ν π ν π'} ρ ρ ρ, αὗται ἀναλύονται διὰ τῶν ἀπλῶν ^{ν π ν π'} ρ ρ ρ εἰς τὸ ἐναρμόνιον γένος. Καὶ αἱ μὲν τοῦ διατονικοῦ γένους μαρτυρίαι θεωροῦνται συνεπτυγμέναι, ἡ δὲ τοῦ ἐναρμονίου ἀναλελυμέναι.

§ 165. Ὁρθώτατα ἐπενοήθησαν τὰ μαρτυρικὰ σημεῖα τῆς Μουσικῆς ὡς εὔχρηστότατα μεταξὺ τῶν προσόντων αὐτῆς. Ὁρθώτατα δ' ἐπωνόμασαν αὐτὰ καὶ οἱ Εύρωπαῖοι κλειδία, διότι τὸ μόνον ἐκ τῶν τῆς μουσικῆς σημείων, ὅπερ φέρει εἰς φῶς, τὸ μόνον, ὅπερ ἀνοίγει τὸν δρόμον πάσης γραπτῆς μελωδίας, τὸ μόνον, τέλος πάντων, ὅπερ ὁδηγεῖ τὸ ὄρθόν, τὸ σωστὸν, τὸ ἐλλειπές, τὴν βάσιν, τὴν ἀρχὴν, τὰ μέσα καὶ τὸ τέλος, εἶναι εἰς τὴν Μουσικὴν αἱ μαρτυρίαι.

Διὰ τῶν μαρτυριῶν ἐποίησεν ἐν κανόνιον τοῦ τροχοῦ ὁ ἄριστος μουσικὸς Ἰωάννης ὁ Ἱερεὺς ὁ Πλουσιαδινὸς, ὃνομάσας αὐτὸν, ἡ Σοφωτάτη παραλλαγή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τοῦ Πρώτου Ἡγού.

---

§ 166. Ο πρώτιστος πάντων τῶν ἥχων ἡ ἀρμονιῶν ὄνομάζεται, ἀπὸ μὲν τοὺς "Ἐλληνας Δώριος, ἀπὸ δὲ τοὺς Τουρκοάραβας Σεπὰ, καθ' ἡμᾶς δὲ Πρῶτος. Ὄνομασθη δὲ Πρῶτος διότι, τὸ ἀπήχημά του συνίσταται ἀπὸ μείζονα τόνον, ὃστις εὔρεθη πρῶτον ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους μουσικοὺς "Ἐλληνας. Ο πρῶτος ἥχος εἶναι ἐνας ἀπὸ τοὺς κυρίους καὶ δξεῖς ἥχους. Ήας δὲ κύριος ἥχος, ἀνάγκη πάσῃ, νὰ ἔναι καὶ δξὺς, διὰ νὰ κάμη τὴν ἀντήχησίν του ἀπὸ τὴν δξεῖαν αὐτοῦ βάσιν ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ νὰ δειχνύῃ τὸν ἔαυτόν του κύριον (§ 34). Κατὰ τοὺς κλάδους εἶναι ἀρχετός

§ 167. Ο πρῶτος ἥχος μεταχειρίζεται κλίμακα διατονικήν· μερικῶς μὲν τὴν διαπασῶν, τὴν δειχνύουσαν τὰ δύο τετράχορδα ὅμοια Νη, Ηα 9, Βου 7, Γα 12, Δι 12, Κε 9, Ζω 7, Νη 12, Πα. Γενικῶς δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸν τροχόν. διότι εἰς αὐτὸν τὸν διατονικὸν τροχὸν, ὁ Νη, φθόγγος κεῖται προσλαμβανόμενος, κατὰ τὴν ἴδεαν τῆς ἀπηχήσεως τοῦ ἀργοῦ Στιχηραρίου, καί τινων μαθημάτων τοῦ παπαδικοῦ μέλους κατὰ τὸ κυριώτερον ἵσον τοῦ ἥχου τούτου· ὡς εἶναι τὸ Γεύσασθαι, τοῦ Κλαδᾶ. Λύτρωσιν ἀπέστειλε, Δανιὴλ Πρωτοψάλτου. Τὴν γὰρ σὴν Μῆτραν, καὶ ἀλλα παρόμοια ἐκ τῶν τοῦ ἀργοῦ Στιχηραρίου Ἰακώβου Πρωτοψάλτου, καὶ οὕτως ὁ προσλαμβανόμενος

τοῦ Νη, ἡ Δι, φθόγγου διὰ τοῦ μείζονος τόνου συμβάλλει εἰς ἀποπλήρωσιν τοῦ πενταχόρδου Νη, Πα Βου Γα Δι, καὶ εἰς τὸ νὰ μετρήσῃ τὸ τονιαῖον διάστημα τοῦ Νη Πα, ὃ εἶναι ἵσον μὲ τὸ Δι Κε· διότι, ὁ Δι φθόγγος νοεῖται (ώς Νη) προσλαμβανόμενος τοῦ δευτέρου πενταχόρδου Δι Κε Ζω Νη Πα.

§ 168. Ἐὰν ζητηθῇ καὶ περισσοτέρα ἀνάβασις ὡς ἀπὸ προσλαμβανομένου τοῦ Πα, γίνεται καὶ ἄλλο τετράχορδον ἐπὶ τὸ δξὺ ὅμοιον, καθὼς εἶναι π. χ. ἔκ τῶν τοῦ ἀργοῦ Στιχηραρίου. Τὴν παγκόσμιον δόξαν, κατὰ τὴν περίοδον. « Καὶ τὸ βασίλειον ἡνέωξε ». Καὶ εἰς τὸ θαυμαστὴν ἡ τοῦ Σωτῆρος, κατὰ τὴν περίοδον. « Καὶ τοῦ πλουσίου τὸν βίον ἐστηλίτευσε ». Ἀναλόγως γίνεται καὶ ὅταν ζητηθῇ περισσοτέρα κατάβασις ἐπὶ τὸ βαρὺ ὅμοιον, καθὼς εἶναι π. χ. εἰς τὸ σύντομον Στιχηράριον, εἰς τὸ, ποία τοῦ βίου, κατὰ τὴν περίοδον. « Καὶ ταῦτα πάντα θάνατος διαδέχεται ». ὡς καὶ εἰς τὸ β'. καὶ γ'. τροπάριον τοῦ πρώτου ἥχου, κατὰ τὴν περίοδον, « ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν ». Ἐπειδὴ δὲ καταμετροῦνται οἱ φθόγγοι ὡς πρὸς τὸν τροχὸν, κατὰ τὴν ἴδεαν τοῦ πενταχόρδου συστήματος, καθὼς φαίνονται εἰς τὸ διάγραμμα τοῦ τροχοῦ, διὰ τοῦτο καὶ ὑπάγεται τὸ σύστημα αὐτοῦ εἰς τὸ διαπέντε συμφωνία.

$\ddot{\eta}$	12	$\Pi\alpha.$
γ'	—	$N\eta.$
$\gamma\gamma$	7	
$\zeta\chi$	—	$Z\omega.$
$\chi\ddot{q}$	9	
$\Delta\ddot{\alpha}$	—	$K\varepsilon.$
$\Delta\ddot{\alpha}$	12	
$\Gamma\gamma$	—	$\Delta t.$
$\Gamma\gamma$	12	
$\epsilon\chi$	—	$\Gamma\alpha.$
$\epsilon\chi$	7	
πq	—	Bou
πq	9	
		$\Pi\alpha.$

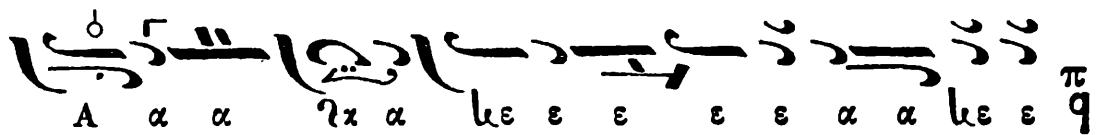
‘Η κατὰ τὸ δια-
πασῶν μερικὴ Κλί-
μαξ.

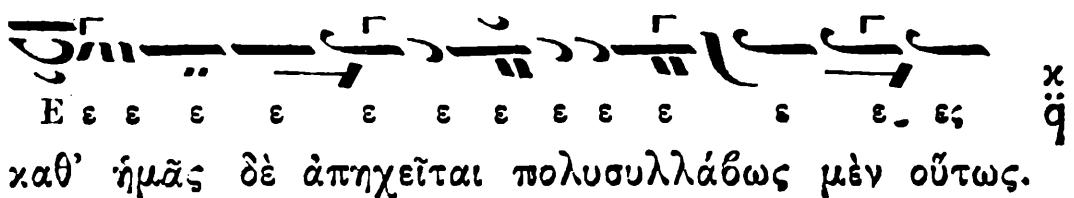
“**Η** κατὰ τὸν τροχὸν γενετὴ ἢ φυσικὴ **Κλίμαξ**.

§ 169. Ἀπηχεῖται ὁ Πρῶτος ἥχος, κατὰ μέν τοὺς παλαιοὺς, μὲ τὸ Ἀγγακες, τὸ ὄποιον κατ’ αὐτοὺς μὲν ἐμελωδεῖτο οὕτως.

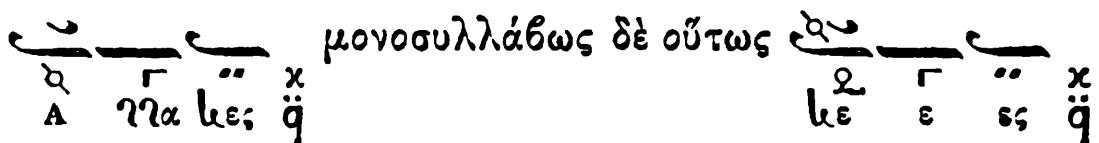

 ♩ A γακε α λε ε ε ε ε ε ε ε ♩

κατὰ τὴν ἐξήγησιν δὲ τῶν τριῶν Διδασκάλων οὕτως.

 A α α γα λε ε ε ε α α λε ε ♩

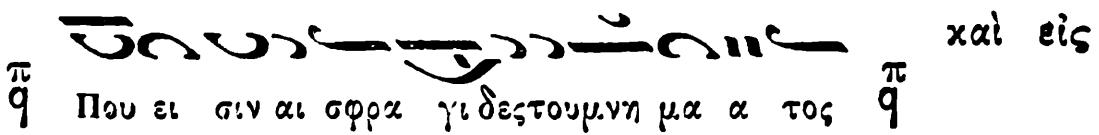

 Ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ♩

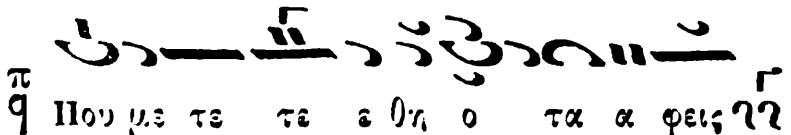
καθ’ ἡμᾶς δὲ ἀπηχεῖται πολυσυλλάβως μὲν οὕτως.

 ♩ A γα λε ε ♩ μονοσυλλάβως δὲ οὕτως ♩ λε ε ε ε ♩

ἄτινα φανερόνουσιν ἀμφότερα ἀνάβασιν τόνου μείζονος κατὰ τὴν ιδέαν τοῦ τροχοῦ, ὅταν ἔχῃ ἵσον τὸν Κε. "Οταν δὲ ἔχῃ ἵσον τὸν Πα, τότε δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ δείξῃ ἀνάβασιν τόνου· διότι γίνεται κατὰ τὴν ιδέαν τοῦ διαπασῶν, καὶ δχι τοῦ τροχοῦ.

§ 170. Ο Πρῶτος ἥχος, Στιχηραρικῶς μὲν δεσπόζοντας φθόγγους ἔχει τοὺς Πα, Γα· καταλήξεις δὲ ἀτελεῖς μὲν κάμνει εἰς τὸν Ηα, καὶ εἰς τὸν Γα, π. χ.

 π Που ει σιν αι σφρα γιδεστουμη μα α τοι ♩ π
 καὶ εἰς

τὸν Γα, οὕτως.

 π π Που με τε τε ε θη ο τα α φεις ??

ἀτελεῖς δὲ εἰς τὸν Πα, οὕτως.

καὶ τελικὰς δέ ὁ-

γῇ Καὶ τῷ βᾳ σι λει ο

οὐ γ νε ε ε ε ω ω ω ω ξε π
καὶ τελικὰς δέ ὁ-

μοίως. καὶ τελικὰς δέ ὁ-

γῇ ως παν τῷ δυ υ υ υ να α α α ο ο

πάρα

ο ος

§ 171. "Οταν δὲ δδεύῃ εἱρμολογικῶς, διεσπόζοντας φθόγ-
γους ἔχει τοὺς Πα, Δι· καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν
Δι, οὕτως.

Ι να κρα ζω σω σονιμε

τὸν Πα, οὕτως. διανάτηση π
ο Θε ος και ε λε γ σον με π

καὶ τελικῶς οὕτως. διανάτηση π
δι α του τῷ ο κου σου υ οι ου

§ 172. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς τοῦ Πρώτου ἥχου εἶναι
τοῦτό δ, καὶ τίθεται ἐπὶ τοῦ Κε· ὅταν δμως μετατεθῇ
καὶ ἐπὶ ἄλλου τόνου, τότε αὐτὸς πρέπει ν' ἀφίνη τὸν ἴδιον
του φθόγγον, καὶ νὰ παραλλαγίζηται τὸ ἔξης μέλος ώς
ἀπὸ τοῦ Κε, καὶ νὰ δίδῃ ποιότητα τοῦ Ἀγγακες, ἥγουν
τοῦ Κε, διὰ νὰ πληροῦται τὸ ἴδιον τοῦ τροχοῦ.

§ 173. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν τοῦ Πρώτου ἥχου κατὰ
τὸ διμαλὸν, ἥγουν, τὸ διαπασῶν, διὰ μὲν τὸν φθόγγον Κε,
τίθεται αὗτη ḥ διὰ δὲ τὸν Δι, αὗτη ḥ, διὰ δὲ τὸν Γα,

αὗτη γη· διὰ δὲ τὸν Βου, αὕτη ἔ· καὶ διὰ τὸν Πα, αὕτη. ^π “Ομοίως δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ὄξὺ μετὰ τὸν Κε, εἶναι ἔκεῖνα, τὰ δόποια φαίνονται εἰς τὸ δικτάχορδον διάγραμμα. Κατὰ δὲ τὸ ἀνώμαλον, ἀναλόγως τίθεται ἔκαστη μαρτυρία, κατὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ τροχαῖκοῦ πενταχόρδου συστήματος. ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀγώμαλον καταμέτρησιν τῶν φθόγγων τοῦ τροχαῖκοῦ συστήματος, μερικαὶ μαρτυρίαι ἀφίνουσι τὰ σημεῖα τοῦ διατονικοῦ γένους, καὶ λαμβάνουσι σημεῖα τοῦ ἐναρμονίου γένους, ὅπως φαίνονται εἰς τὸ διάγραμμα τοῦ τροχοῦ.

§ 174. Τὸ ἥθος δὲ τοῦ Πρώτου ἥχου σώζει χαρακτῆρα σεμνὸν, μεγαλοπρεπὴ καὶ ἀξιωματικόν. οὐ τὸ μέλος ἐνθαρρύνει τὸν ἀνανδρον, καὶ διεγείρει δύναμιν εἰς τὴν ψυχὴν ἔκαστου σώφρονος. Οἱ δὲ ἐν τῇ Ὁκτωήγῳ στίχοι οὗτω λέγουσι περὶ αὐτοῦ.

- » Τέχνη μελουργὸς σοὺς ἀγασθεῖσα κρότους,
  - » Πρώτην νέμει σοι τάξιν· ὡς τῆς ἀξίας!
  - » Ἡχὸς δ Πρώτος Μουσικὴ κληθεὶς τέχνη,
  - » Πρώτος παρ’ ἡμῶν εὐλογείσθω τοῖς λόγοις,
  - » Τὰ πρῶτα Πρῶτε τῶν καλῶν λαχῶν φέρεις·
  - » Πρώτεῖα γίκης πανταχοῦ πάντων φέρεις.
-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τοῦ Δευτέρου "Ηλίου.

---

§ 175. Ὁ Δεύτερος ἥχος ὀνομάζεται ἀπὸ μὲν τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας μουσικοὺς Λύδιος, ἀπὸ δὲ τοὺς Τουρκοάραβας, Χουζάμ, καθ' ἡμᾶς δὲ, Δεύτερος. Ὁ Δεύτερος ἥχος εἶναι ἀπὸ τοὺς κυρίους καὶ ὁξεῖς ἥχους· καὶ καθὰ ὁξὺς, κάμνει καὶ αὐτὸς τὴν καταρέτρησιν τῶν φθόγγων τῆς ἀντιχήσεως ἀπὸ τὴν ὁξεῖαν αὐτοῦ βάσιν ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ δεικνύει τὸν ἑαυτόν του χύριον, ὡς οἱ ἄλλοι· ἐπειδὴ εἰς τὴν ἐπὶ τὸ βαρὺ καταμέτρησιν τῶν φθόγγων τῆς ὁξήτητος, παράγει τὸν πλάγιον του τετρατόνως, διὰ τῆς πλαγίας αὐτοῦ πτώσεως (§ 21).

§ 176. Ὁ Δεύτερος ἥχος μεταχειρίζεται κλίμακα χρωματικὴν κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα, καὶ τοῦτο κατὰ τετράχορδον, ὅδεύει δὲ κατὰ διφωνίαν ὁμοίαν (§ 152), ἀρχίζων γενικῶς μὲν ἀπὸ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ βάσιν Δι, ὅδεύει ἔως εἰς τὸν ἐπὶ τὸ βαρὺ τελευταῖον φθόγγον Δι, ἀπὸ τόνον μείζονα πρὸς ἐλάχιστον· (καὶ ὅχι ἀπὸ ἐλάχιστον πρὸς μείζονα, διότι τότε ἀποδεικνύεται ἐλλειπῆς). κάμνοντες ἀρχὴν ἀπὸ τὸν φθόγγον τοῦ "Ισου, καταβαίνομεν τὸ διάστημα Δι 12 Γα, τόνον μείζονα· τὸ δὲ Γα 7 Βου, τόνον ἐλάχιστον· κτλ. ὁμοίως, Βου 12 Πά, 7 Νη, 12 Ζω, 7 Κε, 12 Δι· ἀπὸ τόνον μείζονα πρὸς ἐλάχιστον μέχρι τοῦ τελευταίου Δι. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ τὸ ὁξὺ ἀρχίζων ἀπὸ τὴν φυσικὴν βάσιν Δι, ὅδεύει ἀπὸ ἐλάχιστον πρὸς μείζονα; μέχρι τοῦ ἐπὶ τὸ ὁξὺ τετάρτου τετραχόρδου. △ 7, ✘

12, ζ 7, π 12, ζ 7, π 12, ζ 7, Δ καὶ οὕτω πως ὁδεύει κατὰ διφωνίαν ὁμοίαν καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ ἐπὶ τὸ δέξιν κατὰ τὸν χυριώτερον αὐτοῦ κανόνα (α). ὅθεν ὑπάγεται τὸ σύστημα αὐτοῦ εἰς τὸ διατριῶν συμφωνία.

N.η.	Δ	Φ
Zω.	12	7
Kε.	7	12
Δι.	12	7
Γα.	7	12
Bou.	12	7
Πα.	7	12
N.η.	Δ	Φ

Φ
Ζ
Κ
Δ
Γ
Β
Π
Ν

ζ
 π
 ζ
 π
 ζ
 ζ
 π
 ζ

π
 ζ
 π
 ζ
 π
 ζ
 π
 ζ

Δ
 ζ
 π
 ζ
 π
 ζ
 π
 ζ

ζ
 π
 ζ
 π
 ζ
 π
 ζ
 π

π
 ζ
 π
 ζ
 π
 ζ
 π
 ζ

ζ
 π
 ζ
 π
 ζ
 π
 ζ
 π

π
 ζ
 π
 ζ
 π
 ζ
 π
 ζ

Δ
 ζ
 π
 ζ
 π
 ζ
 π
 ζ

‘Η δι’ ἔνδε ἀρτίου τριήματος ἀναπληρωθεῖσα Κλίμαξ,
παρὰ Σουρῆ. Χαρτοφ. κατὰ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ (39 §).

‘Η διὰ τὴν γύμνασιν τῶν ἀρχαίων μερικὴ Κλίμαξ.

Διὰ τὸν περιττεύοντα περιττὸν ἀριθμὸν, ἵδε τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ (20 §).

N.η.	Δ	Φ
Zω.	12	7
Kε.	7	12
Δι.	12	7
Γα.	7	12
Bou.	12	7
Πα.	7	12
N.η.	Δ	Φ

Φ
Ζ
Κ
Δ
Γ
Β
Π
Ν

ζ
 π
 ζ
 π
 ζ
 ζ
 π
 ζ

π
 ζ
 π
 ζ
 π
 ζ
 π
 ζ

Δ
 ζ
 π
 ζ
 π
 ζ
 π
 ζ

‘Η κατὰ διφωνίαν ὁμοίαν γενικὴ ἢ φυσικὴ Κλίμαξ.

(x) Περὶ τῆς τελείας καταμετρήσεως τῶν τόνων τῆς ὁξύτητος κατὰ τὸ διφωνίαν ὁμοίαν, εἴναι μία καὶ ἡ αὐτὴ γνώμη τῶν τριῶν Διδασκάλων τοῦ ἡμετέρου συστήματος, καθὼς ἀναφέρομεν μὲ μερτυρίας καὶ παραδείγματα (§ 31).

Ἐνίστε μεταχειρίζεται τὴν διόλου χρωματικὴν κλίμα-
κα τοῦ πλ. 6'. μάλιστα εἰς τὰ εἱρμολογικὰ μέλη, τὸ ὅποῖον
ὅταν ἀκολουθήσῃ, τὸ διακρίνομεν μὲν ὡς μέλος τοῦ Δευ-
τέρου ἥχου, τὸ σαφηνίζομεν δὲ μὲν τὰς φθορὰς τοῦ πλ. 6'.
εἶναι δὲ κατὰ τοὺς κλάδους μέτριος.

§ 177. Ἀπηχεῖται δὲ ὁ Δεύτερος ἥχος κατὰ μὲν τοὺς
παλαιοὺς μὲ τὸ Κέακες, τὸ ὅποῖον ἀπήχημα, κατὰ τὴν
ἰδέαν τῆς διφωνίας, ἀφ' ὅποιον δήποτε φθόγγον καὶ ἀν ἀρ-
χίσῃ τῶν τριῶν ἵσων Δι, Βου, Νη, φανερόνει ἐπὶ τὸ δέκατον
τόνον ἐλάχιστον καὶ τόνον μείζονα.

δὲ ἔξηγεῖται ἀπὸ τοὺς Διδασκάλους, καὶ μελωδεῖται οὕτως.

ke ε ε α α α α α γξ α α α ke ε ε

κατὰ δὲ ε ε ε ε ε ε ε ε ε ες

τὸ ἡμέτερον σύσημα ἀπηχεῖται πολυσυλλάβως μὲν οὕτως

ke α keς ḥ καὶ μονοσυλλάβως
ke α keς ke α keς

οὕτως φυσικὰ δὲ Δεύτερος ἥχος ἔχει ἵσον

τὸ Δι· διὰ τὴν ὁμοιότητα δὲ τῆς διφωνίας, λαμβάνει ἵσον
καὶ τὸν Βου· καὶ κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ ποιητοῦ, λαμβάνει
καὶ τὸν Νη.

§ 178. Δεσπόζοντες δὲ φθόγγοι εἰς τὸν Δεύτερον ἥχον,
Στιχηραρικῶς μὲν εἶναι δὲ Δι, Βου· καταλήξεις δὲ κάμνει,

ἀτελεῖς μὲν εἰς τὸν Βου, καὶ εἰς τὸν Δι. π. χ.

πε την πε

κατατην πε
τρα αντην ζω ω γε λε γοντες συν
η η μιν ου τω Παρ θε
ε νος ε ε ε ε τε ε ε ε κες
οῦτως και αι Πα α α αρ θε νος ε ε ε μει
ει ει νας των ψυ υ

Τῶν ἐν τῷ
χω ω ων ηη ηη μω ω ω ων
Μεγάλῳ Σπιχηραρίῳ ἀργῶν Δοξαστικῶν τοῦ Δευτέρου ἥχου οἱ δεσπόζονοες φθόγγοι εἴν' οἱ αὐτοί· ἀλλὰ διὰ τὰ μουσικὰ μέτρα τῆς μελοποιίας, ὅσα μὲν ἀρχονται ἀπὸ ἴσον Δι, ἔκεινα κάμνουσι τὰς τελικὰς καταλήξεις εἰς τὸν Δι, ώς ἀνωτέρῳ· ὅσα δὲ ἀρχονται ἀπὸ ἴσον Βου, ἔκεινα κάμνουσι τὰς τελικὰς καταλήξεις εἰς τὸν Βου.

§ 179. Είρμολογικῶς δὲ ὅταν ὁδεύῃ κατὰ τὴν ἴδεαν τῆς χλίμακος τοῦ πλ. β'. , δεσπόζοντας φθόγγους ἔχει τὸν Πα, Δι, καὶ καταλήγει, ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, (ἀντὶ εἰς τὸν Κε).

ε πι καλουμακι α θυσ σον ρ

ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Πα, (ἀντὶ εἰς τὸν Βου).

χ εκ φθο ρας ο Θε ο οσμε α να γα γε ε ε

§ 180. Σημεῖα δὲ τῆς φθορᾶς τοῦ ἥχου τούτου εἶναι τὰ δύο ταῦτα — θ ρ· καὶ τοῦτο — θ μὲν τίθεται εἰς τοὺς ἀπὸ τὴν βάσιν κατὰ διφωνίαν τόνους Δι, Βου, Νη· καὶ ἐπὶ τὸ δέξιον δμοίως ἐπὶ τῶν λοιπῶν διφώνων. Τοῦτο δὲ ρ τίθεται εἰς τοὺς μετὰ τὴν βάσιν κατὰ διφωνίαν τόνους Γα, Πα, Ζω, Δι, καὶ ἐπὶ τὸ δέξιον δμοίως ἐπὶ τῶν λοιπῶν διφώνων, καθὼς φαίνονται ἐπὶ τῶν κλιμάκων.

Οταν δὲ μετατεθῇ κανὲν ἐξ αὐτῶν εἰς ἄλλον τόνον κατὰ παραχορ-
ον
τὰ
αι,
ρ,
ναι
τα
ναι
αι,
ό⁶
ναι
ει
γν-
ος
χν-
ρία

οηγόποιουστήποτε ἥχου; τότε ο τοῦος εκείνος αφίνει τ
ἴδιον φθόγγον, καὶ φθέγγεται τὸ ἑκάτης μέλος κα
τὴν ιδέαν τῆς μετατιθεμένης φθορᾶς.

§ 181. Σημεῖα μαρτυριῶν εἰς τοῦτον τὸν ἥχον εἶναι
αὐτὰ τὰ φύσει γρωματικὰ σημεῖα, ἀναλέλυμένα
ἐκ τῶν συνεπτυγμένων ρ· καὶ διὰ μὲν τὸν Δι, εἶναι
τοῦτο ρ, διὰ δὲ τὸν Γα, τοῦτο ρ. Διὰ δὲ τὸν Βου, τοῦτο
χτλ. δμοίως καὶ ἐπὶ τὸ δέξιον, εἰς κάθε διφωνίαν εἶναι
τὸ αὐτό· μόνον δὲ τὰ στοιχεῖα τῶν φθόγγων ἀλλάζονται
καθὼς φαίνονται καὶ εἰς τὰς κλίμακας.

§ 182. Περὶ δὲ τοῦ ἥθους τοῦ Δευτέρου ἥχου λέγει
Χρύσ. Προύσης. « Τὸ ἥθος τοῦ ἥχου τούτου, ἀν τὸν ἥχον
έκείνος, ὅστις ὡνομάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Λύδιος, σώλη
χαρακτῆρα ἐμψυχοῦντα καὶ κεντῶντα, ἔτι δὲ καὶ λυποῦ-
τα καὶ πάθος ἐνστάζοντα ταῖς ψυχαῖς. Ἐφαίνετο δὲ οὕτω
ὅ ἥχος, ὅτι ῥέπει εἰς τρυφὴν, καὶ φέρει τὴν ψυχὴν εἰς ἀνα-
δρίαν. Οθεν λέγουσιν ὅτι δ 'Ορφεὺς ἥμέρονε τὰ θηρ

διὰ τούτου τοῦ ἥχου (α). 'Ο δὲ Πλάτων λέγει τὴν Λυδίστι συμποτικὴν καὶ ἀνειμένην. "Οθεν καὶ παραιτεῖται αὐτὴν διὰ τὸ νὰ ἐκχαυνῇ τὰς ψυχὰς τῶν νέων ». (Θεωρ. Μ. § 332). Οἱ δὲ ἐν τῷ Ὁκτωήχῳ στίχοι, περὶ τοῦ ἥθους τοῦ ἥχου τούτου ἐκφράζουσι τὰ ἔξῆς.

- » Κἄν δευτέρων εἴληφας ἐν τάξις θέσιν,
  - » Ἄλλ' ἥδονὴ πρώτη σοι τῷ μελιρρύτῳ.
  - » Τὸ σὸν μελιχρὸν, καὶ γλυκύτατον μέλος,
  - » Όστα πιαίνει, καρδίας τ' ἐνγδύνει.
  - » Σειρῆνες ἥδον δευτέρου πάντως μέλη.
  - » Οὕτω πρᾶψι σοι φέτη μελισταγές μέλος.
-

(α) Θηρία ἐννοεῖ τὸν πάλαι βάρβαρον, σκληρὸν, καὶ ἀμαθῆ λαὸν, ὅστις γεννηθεὶς εἰς τὸ πάχος τῆς ἀμαθείας ἀνετρέφετο ὡς τὰ ἄλογα ζῶα μὲν τὰ σκληρὰ αἰσθήματα τῆς βαρβαρότητος, τοῦ ὄποιου τὴν σκληροκάρδιον διάθεσιν, διήγειρεν εἰς μαλακότητα δ. Ὅρφεὺς διὰ τοῦ μέλους τοῦ ἥχου τούτου. Όθεν καὶ δ. Πλανυύδης Μάξιμος εἰς τὴν περὶ Μουσικῆς διάλεξιν μετὰ τοῦ Εὔσταθίου λέγει.. « Ἐκ τούτων δὲ στοχάζομαι, ὅτι δ. μῆθος τοῦ Ὅρφέως καὶ ἀμφίωνος, ἀπὸ τοὺς δποίους, δ. εἰς μὲν ἐκίνει εἰς τέρψιν τὰ ἄλογα ζῶα, δ. ἄλλος δὲ καὶ τοὺς λίθους τῆς γῆς, ἔλαβεν τὴν ἀρχήν του. Ἰσως ὅμως πρῶτοι ἐκεῖνοι ἐκεῖνα τὰ ὡς ἄλογα, καὶ βάρβαρα γένη, καὶ τὰ δποία ὡς λίθοις δὲν ἐκτελάμβανον καμμίαν τέρψιν, εἴλκυσαν εἰς τέρψιν ψάλλοντες· καὶ διὰ νὰ εἴπω ἐν συνόψει, ἐκάστη ψυχικὴ συνήθεια κυνέρναται μὲ ἄσυντα ». Ποικίλα Ἑλληνικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ τοῦ Τρίτου "Ηλίου.

---

§ 183. Ο κατὰ τὸ γένος ἐναρμόνιος καὶ ἀνδρικὸς οὐτος ἥχος, δόποῖος κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας μουσικοὺς δονομάζετο Φρύγιος, κατὰ δὲ τοὺς Τουρκοάραβας Τζαρκιάχ, καθ' ἡμᾶς δὲ Τρίτος, εἶναι μὲν πάμπτωχος κατὰ τοὺς κλάδους τῆς μουσικῆς· ἀλλ' ὅμως εἶναι μήτηρ πασῶν τῶν ἀρμονικῶν φθορῶν, καὶ εἶναι ἡγεμών μεταξὺ τῶν ἄλλων ἥχων.

§ 184. Ο Τρίτος ἥχος εἶναι ἀπὸ τοὺς κυρίους καὶ δέεις ἥχους· καὶ καθὰ δέες, κάμνει καὶ αὐτὸς τὴν καταμέτρησιν τῶν φθόγγων τῆς ἀντηχήσεως ἀπὸ τῆς δέειας αὐτοῦ βάσεως ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ δυκνύει τὸν ἑαυτόν του ὡς καὶ οἱ ἄλλοι Κύριον· ἐπειδὴ εἰς τὴν ἐπὶ τὸ βαρὺ καταμέτρησιν τῶν φθόγγων τῆς δέεύτητος, παράγει τὸν πλάγιόν του τετρατόνως διὰ τῆς πλαγίας πτώσεως· καὶ τοῦτο διακρίνεται ἀπὸ τὴν καταμέτρησιν τῶν φθόγγων τῆς δέεύτητος, ἀπὸ τὸν ἀ. καὶ ἔννατον στίχον τοῦ πολυελέου, ἐπὶ τὸν ποταμὸν Βαβυλῶνος, κατὰ τὴν περίοδον « ἐκεῖ ἐκαθήσαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν ». Καὶ ἀπὸ τὸν θ'. στίχον. « Ηυγάτηρ Βαβυλῶνος ἡ ταλαιπωρος ». Χουρμ. Χαρτοφ.

§ 185. Ο Τρίτος ἥχος μεταχειρίζεται κλίμακα ἐναρμόνιον διὰ τῆς ἐναρμονίου ταύτης ω φθορᾶς, (ἀτζέμ) ἥτις τιθεμένη ἐπὶ τοῦ Γα, ἥ ἐπὶ τοῦ Ζω, καὶ Βου, ζητεῖ τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τὸ βαρὺ διάτημα τεταρτημόριον, τὸ δὲ δεύτε-

ρον καὶ τρίτον μείζονας. Ἐπὶ δὲ τὸ ὄξυν, ζητεῖ δύο μείζονας τόνους. Ὅταν δὲ τεθῇ ἡ φθορὰ αὗτη φ ἐπὶ τοῦ Κε, τὸν θέλει ἀκίνητον ἀπὸ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ βάσιν· τὸν δὲ Ζω, ὕφεσιν· καὶ τὸ διάστημα Κε, Ζω τριτημόριον τυῦ μείζονος τόνου. Ὅθεν ὑπάγεται τὸ σύστημα αὐτοῦ κατὰ τοὺς ἐναρμονίους τόνους, εἰς τὴν συμφωνίαν διατεσσάρων. Θεωρεῖται τὸ διατεσσάρων ἢ ἡ τριφωνία καθ' ὃν τρόπον φαίνεται εἰς τὸ διάγραμμα τῆς μουσικῆς, καὶ τῆς γενικῆς χλίμακος· δηλ. τὸ Νη Γα, διάστημα εἴν' ὅμοιον μὲ τὸ Γα Ζω, καὶ μὲ τὸ Ζω Βου· καὶ ἐπὶ τὸ ὄξυν, καὶ ἐπὶ τὸ βαρύ· ὡς φαίνεται.

Ἐκατὸν τρισιθωνίαν περιεχεὶ Κλίμαξ τοῦ Γ'. Ἡχοῦ.

12	ν δ ζ
4	χ ϙ
12	Δ Ϙ
12	τ ϙ
4	γ ϙ
12	π ϙ
12	ν ϙ

13	τ ϙ
3	γ ϙ
12	ν ϙ
13	τ ϙ
3	γ ϙ
12	ν ϙ
12	ν ϙ

Ἡ γενικὴ ἡ φυσικὴ Κλίμαξ τῆς ὄξυντης τοῦ Γ'. Ἡχοῦ.

§ 186. Ἀπηχεῖται δὲ ὁ Τρίτος ἥχος κατὰ μὲν τοὺς παλαιοὺς μὲν τὸ ζατα — — δπερ κατὰ τρι-
— —
 ῥ. ζα α ζα
 φωνίαν μελωδεῖται κατὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν τριῶν Διδα-
 σκάλων οὕτως, — — — — — —
 ζα α ζα α ζα α α α ῥ.

καθ' ἡμᾶς δὲ ἀπηγχεῖται μὲν μόνον τὸ Κες' τὸ δποῖον
ζητεῖ προφορὰν βομβώδη καὶ σοθαρὰν, διὰ νὰ δείξῃ τὴν
ποιότητα τῶν σημείων τοῦ Γ'. Ή δὲ βάσις τοῦ Τρίτου
ῆχου φυσικῶς εἰς ὅλα τὰ μέλη εἶναι δ. Γα.

§ 187. Δεσπόζοντες φθόγγοι εἰς τὸν Τρίτον ἥχον εἶναι οἱ Κε, Γα, Πα· καταλήξεις δὲ κάμνει ἀτελεῖς μὲν εἰς

τὸν Κε π. χ.   ξ   ο   θ   ε   αν   δρι   κο   ο ον
 η   το   ον   Θε   ε   αν   δρι   κο   ο ον

ἐντλεῖς δὲ εἰς τὸν Πα, οὗτως π. χ.   ξ   ο
 οου ου   η   το   ο

Τελικὰς Ιησαΐαντον πάντα σε ε ἔα α α συι ι ι ε ε

δὲ πάντοτε εἰς τὸν Γα. የኢትዮጵያናናናናናናና

ο μο ο λογουντω ανσε ε ε σ
Καὶ εἰς τὰ είμολογικὰ τὸ ἔδιαν γίνεται καὶ κατὰ τοὺς δε-
σπόζοντας φθόγγους, καὶ κατὰ τὰς ἀτελεῖς, ἐντελεῖς καὶ
τελικὰς καταλήξεις· ἐξηρημένου τοῦ στίχου, Τὴν ὥραιό-
τητα τῆς Παρθενίας σου· τὸ δποῖον κάμνει τὰς ἀτελεῖς

καταλήξεις εἰς τὸν Διό, διὰ τὸν δυθμόν τοῦ περιπατήματος, ἔνεκα τοῦ μωσικοῦ καὶ ποιητικοῦ μέτρου.

§ 188. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς τοῦ Τρίτου οὖχου εἶναι τοῦτο ϕ, ὅπερ λέγεται τοῦ Γα, κατὰ τὸ διατονικόν· κατὰ δὲ τὸ ἐναρμόνιον εἶναι τοῦτο ω, τὸ δποῖον, ὅταν εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ Γα, ζητεῖ τὸν μὲν Γα, ἀκίνητον καθὼν φυσικὴ βάσις τοῦ Τρίτου· τοὺς δὲ ἀνιόντας καὶ κατιόντας φθόγγους, κατὰ τὰ διαστήματα, ἄτινα φαίνονται εἰς τὴν μερικὴν κλίμακα· τιθεμένου δὲ ἐπὶ τοῦ Ζω, καὶ τοῦ Βου, ζητεῖ τούτους ὑφεσιν, ὡς φαίνονται εἰς τὴν γενικὴν κλίμακα τῆς δξύτητος. "Οταν δὲ τεθῇ ἐπὶ ἄλλου τόνου, τότε αὐτὸς ὁ τόνος ἀφίνει τὸν φθόγγον του, καὶ φθέγγεται Γα, ἢ κατὰ τὸ διατονικὸν, ἢ κατὰ τὸ ἐναρμόνιον, διὰ νὰ διαχρίνηται ἡ ποιότης τοῦ ζαζα οὗγουν τοῦ Γα· καὶ νὰ παραλλαγίζηται τὸ ἐξῆς μέλος κατὰ τὴν ἰδέαν τὴν δποίαν ζητεῖ ἢ αὐτὴ ϕ, ἢ αὐτὴ ω ἢ φθορά.

§ 189. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς τὸν Τρίτον οὖχον, διατονικῶς εἶναι ἐκεῖνα, τὰ δπεῖα διωρίσθησαν καὶ διὰ τὸν Πρῶτον οὖχον· ἐκτὸς τῆς μαρτυρίας τοῦ ^ΖΓα, καὶ τῆς τριφωνίας αὐτοῦ ⁶Γα, ἄτινα γράφονται κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ ἐναρμονίου γένους, καθὼς φαίνεται καὶ εἰς τὰς κλίμακας.

§ 190. Περὶ δὲ τοῦ οὗθους τοῦ Τρίτου οὖχου, ἀναφέρει τὰ ἐξῆς δ Χρύσανθος Προύσης. «Τὸ οὗθος τοῦ Τρίτου οὖχου, ἀν οὗναι ἐκεῖνος ὅστις ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων 'Ελλήνων Φρύγιος, σώζει χαρακτῆρα, σχληρὸν, ἔνθερμον, ἀλαζονικὸν, δρμητικὸν καὶ φρικώδη. Διὸ λέγει δ 'Αθήναιος, ὅτι ἐπὶ τοῦ Φρυγίου τρόπου οὖχον τὰς σάλ-

πιγγας και τὰ πολεμικὰ ὅργανα ». (α) Θεωρ. Μ. § 339. Οἱ δὲ ἐν τῇ Ὀκτωήχῳ στίχοι ἀναφέρουσιν, ὅτι σώζει καὶ τὸ ἀνδρικὸν, ἄκομψον καὶ ἀπλοῦν.

- » Εἰ καὶ Τρίτος σὺ, πλὴν πρὸς ἀνδρικοὺς πόνους,
- » Σύνεγγυς εἴ πῶς τοῦ προάρχοντος Τρίτε·
- » ἄκομψος, ἀπλοῦς, ἀνδρικὸς πάνυ, Τρίτε,
- » Πέφηνας δῆτως, καὶ σὲ τιμῶμεν Τρίτε.
- » Πλήθους κατάρχων, ἴσχρίθμου σοὶ Τρίτε,
- » Πλήθει προσήκεις προσφινῶς ἡρμοσμένῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τοῦ Τετάρτου Ἡχοῦ.

---

§ 191. Ο πανηγυρικὸς οὗτος καὶ ἥδονικὸς ἦχος, ἀπὸ μὲν τοὺς ἀρχαίους "Ἐλληνας μουσικοὺς ὡνομάζετο Μιξολύδιος (β), ἀπὸ δὲ τοὺς Τουρκοάραβας Νεβά (γ), καθ' ἥ-

(α) Ταύτη τοι καὶ ἀλεξάνδρῳ ποτὲ τὸν Φρύγιον ἐπαυλήσαντα, ἔξαναστῆσαι αὐτὸν ἐπὶ τὰ δπλα, λέγεται, μεταξὺ δειπνοῦντα· καὶ ἐπαναγαγεῖν πάλιν πρὸς τοὺς συμπότας, τὴν Ἀρμονίαν χαλάσαντα. Μ. Βασίλ. Παραίν. πρὸς τοὺς νέους (§ 16).

(β) Μιξολύδιος ὡνομάσθη, διότι ἦνωσαν αὐτὸν οἱ ἀρχαῖοι Ἐλληνες μουσικοὶ μὲ τὸν Δώριον τρόπον (ἀ. ἦχον) ἐκεῖνο, ὡπερ φαίνεται εἰς ἡμᾶς κατὰ τὸ Στιχηραρικὸν μέλος. Ἐφεῦρε δὲ αὐτὸν ἡ δεκάτη Μοῦσα Σαπφώ.

(γ) Νεβά δυομάζουν οἱ ἔξωτερικοὶ μουσικοὶ τὸν Τέταρτον ἦχον κατὰ τὸ ἵσον Δι τοῦ Παπαδίκοῦ μέλους, δεστις ἀπηχεῖται διὰ τοῦ Ἅγια. Τὸ δὲ ἵσον Πα, τοῦ Στιχηραρικοῦ μέλους δυομάζουν Πεγιατί. Καὶ κατὰ τὸ ἵσον Βου, ἡ Λέγετος, Σεκιάχ· καθὼς καὶ τοὺς λοιποὺς κλάδους αὐτοῦ ὡς τὸ Τίζ Σεκιάχ. Γεκιάχ, Νουούφτ, Φεραχνὰκ κτλ.

μᾶς δὲ Τέταρτος. Οὗτος εἶναι ἀπὸ τοὺς χυρίους καὶ ὁξεῖς ἥχους· καὶ καθὼ δξὺς, κάμνει καὶ αὐτὸς τὴν καταμέτρησιν τῶν φθόγγων τῆς ἀντηχήσεως ἀπὸ τὴν δξεῖαν αὐτοῦ βάσιν ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ δυκνύει τὸν ἑαυτόν του, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι, κύριον. Εἰς δὲ τὴν ἐπὶ τὸ βαρὺ καταμέτρησιν τῶν φθόγγων τῆς δξύτητος, παράγει τὸν πλάγιόν του τετρατόνως διὰ τῆς πλαγίας πτώσεως, ὅπερ διακρίνεται ἀπὸ τὸν, Καλοφων. Είρμδν, Ἐσείσθησαν λαοί· κατὰ τὴν περίοδον «Ἐκλιναν». Π. Μπερεκέτου· ὡς καὶ ἀπὸ τὸ Κοινωνικὸν. Εἰς πᾶσαν, κατὰ τῆς περίοδον «γῆν». Καὶ ἀπὸ τὸ Χερουβικὸν, εἰς τὸ «μυστικῶς». Π. Λαμπαδ. Καὶ ἀπὸ ἄλλα διάφορα μαθήματα, πολλῶν Διδασκάλων. Οὗτος δ ἥχος εἶναι ὑπέρπλουτος κατὰ τοὺς λαμπροὺς, ἥδονικοὺς καὶ παθητικοὺς κλάδους. Μεταχειρίζεται δὲ κλίμακα διατονικὴν κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα. "Οθεν ὑπάγεται τὸ σύστημα αὐτοῦ, κατὰ μὲν τὸ Στιχηραρικὸν, τροχαϊκῶς, εἰς τὸ διαπέντε συμφωνία· κατὰ δὲ τὸ Παπαδικὸν, δμαλῶς εἰς τὸ διαπασῶν συμφνία.

‘Η κατὰ τὸν τροχὸν μερικὴ Κλίμαξ τοῦ Δ'. "Ηχου.

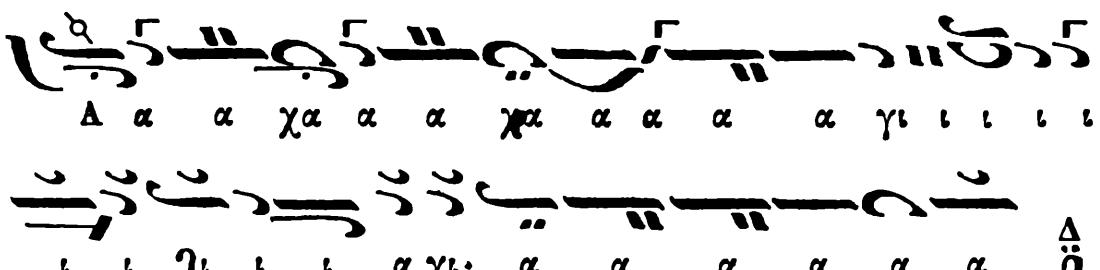
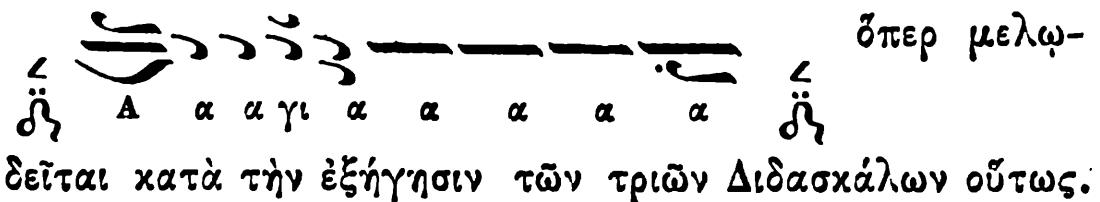
Δ.	Φ	Ψ	Ω	Ζ	Ε	Δ.	Δ.	Δ.
12	6	7	12	12	9	7	12	12

‘Η γενικὴ ἡ φυσικὴ Κλίμαξ τῆς δξύτητος τοῦ Δ'. "Ηγου.

Δ.	Λ.	Ζ.	Ω.	Ε.	Φ.	Δ.		
12	6	7	12	12	9	7	12	12

Δ.	Λ.	Ζ.	Ω.	Ε.	Φ.	Δ.		
12	6	7	12	12	9	7	12	12

§ 192. Τοῦ Τετάρτου ἥχου διακρίνομεν εῖδη τρία. Παπαδικὸν, Στιχηραρικὸν καὶ Είρμολογικόν. Καὶ κατὰ μὲν τὸ Παπαδικὸν, ἔχει ἵσον τὸν Δι, κατὰ δὲ τὸ Στιχηραρικὸν τὸν Πα, καὶ εἰς τὸ Είρμολογικὸν τὸν Βου. Ἀπηγεῖται δὲ τὸ μὲν Παπαδικὸν κατὰ τοὺς παλαιοὺς μὲ τὸ "Ἄγια οὕτως.

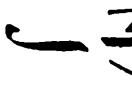

(α) Πολλοὶ ἐκ τῶν περιέργων μουσικῶν τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ ἡμετέρου συνέματος ἀποροῦσι διὰ τὴν πολυσύλλαβον ἀπήχησιν, Ἄγια, τοῦ Τετάρτου ἥχου· διατὶ δηλαδὴ τὰ ἀπηχήματα τῶν ἄλλων ἥχων διωρίσθησαν ἀπὸ τοὺς τρεῖς Διδασκάλους μονοσυλλάβως, τὸ δὲ ἀπήχημα, Ἄγια, τοῦ Τετάρτου ἥχου διωρίσθη πάλιν τὸ αὐτό· λέγομεν λοιπὸν, ὅτι εἰς τὸ Παπαδικὸν μέλος τὸ ἀπήχημα τοῦ Τετάρτου φέρει φθόγγον Δι, καὶ ἐπειδὴ Δι ἵσον φέρει καὶ ὁ Δεύτερος ἥχος, καὶ Δι ἵσον φέρει καὶ τὸ Κειλαῖω τοῦ πλ. 6'. Διὰ νὰ μὴ προκύπτῃ ἀνωμαλία μεταξὺ τῶν ἀπήχημάτων τῶν τριῶν ἵσων Δι, ἔμεινε τοῦ Τετάρτου ἥχου τὸ ἀπήχημα πάλιν τὸ αὐτὸ, Ἄγια.

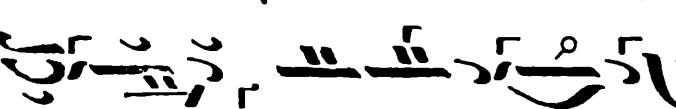
ἐξήγησιν τοῦ Διδασκάλου Π. Πελοποννησίου οὕτως,

 Δ^Δ
 Η^Η A γι α α α α α

§ 193. Τὸ δὲ Στιχηραρικὸν ἀπηχεῖται μὲ μόνον τὸ λει,
ἄνευ προσλαμβανομένου. Τὸ δὲ Είρμολογικὸν, ὅπερ εἶναι
μέσος ἥχος τοῦ Τετάρτου, ὡς σημαντικὸς χλάδος, εἶναι
εἰς αὐτὸν βάσις τὸ ἵσον Βου, ὅπερ γινώσκεται καὶ παρ'
ἥμῶν Λέγετος, ἦτον δὲ εἰς χρῆσιν ἀπηχήματος τῶν ἀργῶν
μαθημάτων, ὡς τῶν Καταβασιῶν, Πολυελέων, Καλοφω-
νικῶν Είρμων καὶ ἄλλων ὁμοίων χλάδων. Τοῦτο δὲ τὸ ἵσον
ἀπηχεῖται οὕτως.

ρτος ρτος ὅπερ με-
 χ λε ε γε τος χ

λωδεῖται κατὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν Διδασκάλων οὕτως.

 λε ε ε ε ε ε γη λε ε ε ε ε γε ε ε το ος

§ 194. Δεσπόζοντες φθόγγοι τοῦ Τετάρτου ἥχου, εἰς
μὲν τὸ Παπαδικὸν καὶ Στιχηραρικὸν εἶναι δὲ Πα, Δι, Ζω,
καταλήξεις δὲ ποιεῖ ὅταν ἔχῃ ἵσον τὸν Δι, διαφόρους, διὰ
τὸ ἔχειν λέξεις πολλὰς εἰς τὰ μαθήματα· ὡς εἰς τὰ, οἱ τὰ
Χερουθίμ, ὡς εἰς τὰ Κοινωνικὰ τὸ, Ἀνέθη δὲ Θεός, εἰς τὸ,
Ο τρώγων μου τὴν Σάρκα, εἰς τὸ, Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν· ὡς
εἰς τοὺς Καλοφωνικοὺς Είρμους· καὶ τὰ, Δόξα καὶ νῦν
τῶν Πολυελέων καὶ εἰς ἄλλα μαθήματα ὁμοια. Στιχη-
ραρικῶς δὲ, τὰς μὲν ἀτελεῖς καταλήξεις ποιεῖ εἰς τὸν

Δι. π. χ.
 καὶ Σταυρούχαι Ήα γατον ο πε με εινας

Τὰς δὲ ἐντελεῖς εἰς τὸν Πα. σα αρ κι ο α πα

θης τη Θε ο ο ο τη η η η πι Τὰς τελικὰς

δὲ εἰς τὸν Βου οὗτως.

και πλου ου ε ον ε ε

λε ε ε ο ο ο ο ος

§ 195. Είρμολογικῶς δὲ ὅταν ὁδεύῃ, χαταλήξεις ποιεῖ
ἀτελεῖς μὲν εἰς τὸν Δι οὗτως. π. χ.

χ συγ κα τα βας ε

Καὶ εἰς τὸν Βου, οὗτως, δρο σι σας και ε δι :

Ενίσται καὶ εἰς τὸν Πα, οὗτως.
δαξας με ελπειν χ

έντελεῖς δὲ καὶ τελικὰς εἰς τὸν Βου
χ παν τα τα ερ γα

ευ λο γει τε υ μνει ειτετον Κυ ρι ο ο ο ο ον

§ 196. 'Ο Τέταρτος ἥχος ἐνίστε θέλει τὸν Κε, νὰ
ἀκούεται μὲ ῦφεσιν, διὰ νὰ γίνηται διάκρισις, εἰς μὲν τὰ
'Εκκλησιαστικὰ μέλη τοῦ Λεγέτου ἀπὸ τοῦ Βαρέως ζ.
εἰς δὲ τὰ ἔξωτερικὰ, τὸ μέλος τοῦ Τετάρτου ἀπὸ τοῦ
Πρώτου, ἥγουν, τοῦ Πεγιατὶ ἀπὸ τοῦ Σαπᾶ. Εἰς τὰ 'Εκ-

κλησιαστικὰ μέλη μολονότι ὁ Τέταρτος ἥχος ἔχει ἵσον τὸν Πα εἰς τὸ σύντομον Στιχηράριον, δν ἔχει καὶ ὁ Πρῶτος, διαφέρουσιν δμως ἀπ' ἀλλήλων, κατὰ τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους, καὶ κατὰ τὰς ἀτελεῖς καὶ τελικὰς καταλήξεις.

§ 197. Σημεῖον τῆς φθορᾶς τοῦ Τετάρτου ἥχου, εἰς μὲν τὸ Παπαδικὸν εἶδος εἶναι τοῦτο ό. καὶ ἔχει τὴν φυσικήν του θέσιν εἰς τὸν Δι. Εἰς δὲ τὸ Στιχηραρικὸν, εἶναι τοῦτο ϕ, καὶ τίθεται εἰς τὸν Πα. Καὶ εἰς τὸ Είρμολογικὸν τοῦτο ξ, καὶ τίθεται εἰς τὸν Βου.

§ 198. Σημεῖα δὲ τῶν μαρτυριῶν εἰς τοῦτον τὸν ἥχον εἶναι ἔκεινα, τὰ δποῖα διωρίσθησαν καὶ εἰς τὸν Πρῶτον ἥχον, κατὰ τὸ διαπασῶν (§ 168), ὧντινων μετέχει ἔκαςος ἥχος τοῦ διατονικοῦ γένους.

§ 199. Περὶ τοῦ ἥθους τοῦ Τετάρτου ἥχου, δ Χρύσανθος Προύσης ἐν τῷ Μ. Θεωριτικῷ μᾶς ἔκφράζεται τὰ ἔξης. «Τὸ ἥθος τοῦ Τετάρτου ἥχου, λέγει, σώζει χαρακτῆρα πανηγυρικὸν καὶ χορευτικόν· καὶ ὅταν μὲν ἔχει ἵσον τὸν Δι, σώζει τὸ ἀξιωματικὸν καὶ μεγαλοπρεπές· ὅταν δὲ τὸν Βου, τὸ παθητικὸν καὶ ἡδονικόν· καὶ ὅταν τὸν Πα, τὸ ταπειγὸν καὶ διαπεραστικὸν τῆς χαρδίας εἰς παρακίνησιν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων». (§ 347). Οἱ ἐν τῇ Ὁχτωήχῳ δὲ στίχοι ταῦτα ἔκφράζονται.

- » Πανηγυριστὴς καὶ χορευτὴς ὃν φέρεις,
- » Τέταρτον εὔχος μουσικωτάτη κρίσει.
- » Σὺ τοὺς χορευτὰς δεξιούμενος πλάττεις.
- » Φωνὰς βραβεύεις, καὶ κροτῶν ἐν κυμβάλοις.
- » Σὺ τὸν Τέταρτον Ἡχὸν ὃς εὐφωνίας
- » Πλήρη, χορευτῶν εὐλογοῦσι τὰ στίφη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τοῦ Πλαγίου Α'. Ἡχον.

---

§ 200. Ο δὲ Πέμπτος ἥχος δινομάζεται ἀπὸ μὲν τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας Ὑποδώριος, ἀπὸ δὲ τοὺς Τουρκοάραβας Χουσεΐνη, καθ' ἡμᾶς δὲ Πλάγιος τοῦ Α'. Ο ἥχος οὗτος εἶναι ὁ Πρῶτος ἀπὸ τοὺς βαρεῖς καὶ Πλαγίους ἥχους, ἔχει βάσιν ἡ ἵσον τὸν Πα· μεταχειρίζεται δὲ τὴν καταμέτρησιν τῶν φθόγγων τῆς δικταχόρδου διαπασῶν, τὰν κλίμακα τοῦ Πρώτου ἥχου Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη, Πα. « Καὶ ἐπειδὴ δ Πα, εἶναι βαρύτερος τέσσαρας τόνους ἀπὸ τὸν Κε, πρῶτον ἥχον κατὰ τὴν βάσιν, διὰ τοῦτο ὡνομάσθη παρὰ τῶν παλαιῶν Πλάγιος τοῦ Α' ». Χουρμούζιος Χαρτοφύλαξ.

§ 201. Κατὰ δὲ τὸ Μ. Θεωριτικὸν, διμοίως ὁ Χρύσανθος Προύσης λέγει. « Πλάγιον τοῦ ἀ. ἥχον ὡνόμασαν οἱ ψαλμῳδοὶ ἔχεινον, ὅστις εὔρισκεται ἔχων τέσσαρας τόνους βαρύτερον τὸ ἵσον ἀπὸ τὸ τοῦ Πρώτου, τούτεστιν, ἀν, τὸ ἵσον τοῦ Πρώτου ἥχου ἥναι ὁ Κε, τὸ ἵσον τοῦ Πλαγίου ἀ. εἶναι ὁ Πα· διότι βάσιν ἡ ἵσον πρέπει νὰ ἔχῃ τοιαύτην, ὥστε ἐλευθέρως μὲν ν' ἀναβαίνῃ τόνους ἐπτὰ, νὰ δειχνύῃ δὲ τὸν Πρῶτον ἥχον τέσσαρας τόνους ἐπὶ τὸ δέκατον· » δηλονότι, ὅπως φανερόνει ἐλευθέρως ὁ κύριος μὲ τὴν καταμέτρησιν τῶν τεσσάρων τόνων τῆς πλαγίας πτώσεως τὴν βάσιν τοῦ πλαγίου ἥχου ἐπὶ τὸ βαρύ, οὕτω νὰ φανερώνῃ ἐλευθερώτατα καὶ ὁ Πλάγιος μὲ τὴν αὐτὴν καταμέτρησιν τῆς ὄρθης πτώσεως τὴν βάσιν τῷ χυρίου του ἥχου ἐπὶ

τὸ δέκατον (§ 35. § 36). Ὡνομάσθη δὲ Πλάγιος τοῦ ἀ. ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν συνηθίζει νὰ πλαγιάζῃ ὁ Πρῶτος ἥχος κατὰ τὸ τετράτονον τῆς δέκατητος· καθὼς φαίνεται εἰς τὸ β'. καὶ γ'. τροπάριον τοῦ Πρώτου ἥχου κατὰ τὴν περίοδον « ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν ».

§ 202. Ο Πλάγιος τοῦ ἀ. ἥχος ἴδικήν του κλίμακα δὲν ἔχει, ἀλλ' ἐνίοτε μὲν μεταχειρίζεται τὴν διατονικὴν τοῦ Πρώτου ἥχου, ἐνίοτε δὲ τὴν συγκειμένην ἀπὸ τὸ πεντάχορδον τοῦ τροχοῦ, καὶ ἀπὸ τὸ τρίχορδον τοῦ ἐναρμονίου· ὥστε ἡ Φυσικὴ αὐτοῦ κλίμακα ἐίναι μικτὴ ἐκ διατονικοῦ καὶ ἐναρμονίου· ἐπειδὴ δὲ ἀπαιτεῖται πολλάκις εἰς τὸν Ζω ὕφεσις μὲ τὴν φθορὰν ταύτην ω τοῦ ἐναρμονίου γένους, καὶ ἐξεταζόμενον τὸ Ζω Κε διάστημα, εὑρίσκεται τεταρτημόριον τόνου, Πα, Βου, Γα, Κε, ♀, Νη, Πα. Διὰ τοῦτο τὸ σύστημα αὐτοῦ ὑπάγεται, καὶ εἰς τὸ διὰ πέντε συμφωνία, καὶ εἰς τὸ διαπασῶν. Κατὰ δὲ τοὺς κλάδους τόσον εἰς τὰ Ἐκκλησιατικὰ, ὅσον καὶ εἰς τὰ ἐξωτερικὰ εἴναι ἐλάχιστος μὲν, πλὴν ὅσους φέρει εἴναι λαμπρότατοι.

Ἡ κατὰ τὸ διαπασῶν διατονικὴ Κλίμακ τῆς βαρύτητος.

Πα.	Βου	Γα.	Δι.	Κε.	Ζω.	Νη.	Πα.
9	7	12	12	9	7	12	
9	7	12	12	9	13	12	

Ἐπί αὐτῷ γίγνεται διαπάσιον κλίμακα τοῦ Πλαγίου.

Ἡ Φυσικὴ ἐκ διατονικοῦ καὶ ἐξ ἐναρμονίου μικτὴ Κλίμακ τοῦ Πλαγίου ἀ. ἥχου.

§ 203. Ο Πλάγιος του ἀ. ἥχος δὲν έχει προσλαμβανόμενον εἰς καταμέτρησιν του ὑπ' αὐτοῦ διαστήματος

Νη Πα, ἀλλ' ἀπηχούμενος κατὰ τοὺς παλαιοὺς μὲ τὸ
Ἀλέακες, μὲ τὰ τονικὰ διαστήματα Πα, Γα, Βου, Πα, φα-
νερόνει τὸν ἑαυτόν του τὰ ὅποιον, κατὰ

τὴν ἐξήγησιν τῶν διδασκάλων μελῳδεῖται οὕτως. Ω

A α

ይ ደንብ ተናኝ አገልግሎት እና ስራ ነው
ke ε ε ε ε ε ε α α α α α α α keς

Καθ' ἡμᾶς δὲ ἀπηχεῖται μὲν μόνον τὸ Ιες, πρὸς διάκρισιν τοῦ πρώτου ἥχου. Καὶ διαφέρει τοῦτο τὸ ἵσον ἀπὸ τὸ τοῦ Πρώτου κατὰ τὴν βάσιν· ἐπειδὴ ὁ Πρῶτος ἀρχεται ἀπὸ δέκυτέραν βάσιν.

§ 204. ‘Ο Πλάγιος του α’. ἕχος, κατὰ τὸ Στιχηράριον, ὅταν ὁδεύῃ διατονικῶς, ἔχει δεσπόζοντας φθόγγους τὸν Ηα, Κε· καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Κε, Δι. π. χ.

τη **η** **η** **σχ;** **π** **χαὶ τελικῶς εἰς τὸν Δι, οὕτως.** **δ** **—**

χαρισμάτων πολλών π
χαρισμάτων πολλών π
χαρισμάτων πολλών π

§ 205. "Οταν δὲ ὁδεύῃ μὲ τὴν φυσικήν του κλίμακα
ἐναρμονίως, ἔχει δεσπόζοντας φθόγγους, τὸν Ζω, Δι, καὶ
καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Κε, Δι. π. χ. π
Λουσούκα δε
π

καὶ εἰς τὸν Δι.
ε καὶ αι Κλε ε ω ω ω πα χ
ε

ἐντελῶς δὲ εἰς τὸν Πα.
εν Ι ε ρου σα α λημ. π
π

Ωτων σο ο φω ων σου ου κρι μα α α α α
π

καὶ ἐν τέλει στίχου εἰς τὸν Δι.
τω ων Χρι στε π

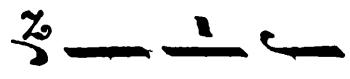
τελικῶς δὲ εἰς τὸν Πα.
ε λε ε η σο ον ηη μας

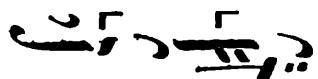
η μα α α α ο α ας

§ 206. Είρμολογικῶς δὲ ὅταν ὁδεύῃ ἀπὸ τοῦ Κε ως
ἀπὸ τοῦ Πα. Δεσπόζοντας φθόγγους ἔχει τὸν Νη, Κε·
καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Νη, ως εἰς Γα.

ἐντελῶς δὲ
π Α ρι ρε στω δι α θε σεψ χης γι

εἰς τὸν Κε, ως εἰς Πα.
Α α α γι οι Μαρ τυρες ^χ ₉.

τελικῶς δὲ εἰς τὸν Κε, ως εἰς τὸν Πα.
μα κα ρι ζο

με ε ε εν σε

§ 207. Σημεῖον δὲ φθορᾶς εἰς τοῦτον τὸν ἥχον, ὅταν ὀδεύῃ διατονικῶς εἶναι τοῦτο οἱ καὶ τίθεται φυσικῶς εἰς τὸν Πα· ή ἐν ἄλλῳ ἔχ τῶν διατονικῶν (§ 178), ὃν ἔχαστον τίθεται εἰς τὴν θέσιν του, καὶ γίνεται γνωστὸν τὸ μέλος αὐτοῦ. "Οταν δὲ τὸ μέλος ζητῇ τὴν φυσικὴν ή μετὴν κλίμακα τὴν ἔχουσαν ὕφεσιν τὸν Ζω, διὰ νὰ ὀδεύῃ ἐναρμονίως, τότε τίθεται αὕτη ή φθορὰ ρ ἐπὶ τοῦ Ζω, καὶ γίνεται γνωστόν.

§ 208. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς τοῦτον τὸν ἥχον διατονικῶς μὲν εἶναι ἔκεινα, τὰ ὅποια ἔχει καὶ δ πρῶτος ἥχος κατὰ τὸν τροχὸν, καὶ δ Τέταρτος εἰς τὸ διαπασῶν. Ἐναρμονίως δὲ, ἔκεινα τὰ ὅποια φαίνονται εἰς τὸ δεξιὸν διάγραμμα τῆς κλίμακος.

§ 209. Διὰ τὸ ἥθος τοῦ ἥχου τούτου· φυσικῶς μᾶς ἐρμηνεύει ὁ Χρύσανθος Προύσης. «Τὸ ἥθος τοῦ Πλαγίου ἄ. ἥχου κλίνει μὲν εἰς τὸ φιλοικτίρμον καὶ θρηνῶδες, εἰς τὰ Στιγηραρικὰ μέλη καὶ Παπαδικά (α). κλίνει δὲ εἰς τὸ διε-

(α) Ό. μὲν πατήρ, τῆς ἐξωτερικῆς μελιποιΐας δ ἄριστος μουσικὸς Ντετὲ Ισμαϊλάκης, (πολλάκις δὲ μᾶς ἀνέφερον καὶ οἱ σύγχρονοι· τὰ τοῦ σεφοῦ τούτου Ἀνδρὸς) διε ἐμελλε νὰ τονίσῃ κανὲν μάθημα, προηγουμένως ἐξετέτει: τὰ θρησκευτικὰ αὐτοῦ γρέη,

γερτικὸν καὶ χορευτικὸν εἰς τὰ Εἱρμολογικὰ ταχείας

καὶ ἐλάθηνεν ἐπ’ ὅψιν καὶ τὴν ὥραν, εἰς τὴν εὔρισκετο κατὰ τοὺς
καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἀκόμη καὶ τὰς τοῦ ἡμερονυκτίου, δῆλ.
τὰς πρωΐνας, τὰς μεσημέρινας τὰς ἐσπερινας, καὶ ἀναλόγως τῆς
ἐποχῆς καὶ τῆς ὥρας φυσικῶς πως, ἔξελεγε τὸν ἥχον, καὶ ἐτόνι-
ζε τὸ μέλος. Ἐλεγε δὲ ὅτι « δ δεῖνα ἥχος ἀνήκει εἰς τὴν ἐσπερινὴν
ὥραν, δ δεῖνα εἰς τὴν πρωΐνην κατὰ τὸ λυκαυγὲς χτλ».

Ο δὲ μουσικώτατος Ἀναξ Σουλτάν Μαχμούτ, ἐπρόσταζε τὸν
γανεντὲ Γεωργάκην καὶ ἄλλους, ὥστε τὸ ἄσμα « Σοῦ καρσικὲ
νταγτὰ » μακάμ Χουσεῖν (ἥχος πλάγιος ἀ.) νὰ τὸ ψάλλωσι πάν-
τοτε τὰ ἔξημερόματα.

Άλλὰ καὶ δ σοφὸς Γερμανὸς Ἀρχιερεὺς Νέων Πατρῶν, ἐπειδὴ
εἰς τὸ παρ’ αὐτοῦ ποιηθὲν τροπάριον, « Τὸν ἥλιον κρύψαντα »
οὐκ ὀλίγον ἐμφαίνεται τὸ φιλοικτίρμον καὶ θρηνῶδες, καὶ μάλι-
στα ὅτε, ως ἐκ μέρους τοῦ Ἰωσὴφ ζητοῦντος τὸ ἀκήρατον Σῶμα
τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγει· « δός μοι τοῦτον τὸν Ξένον »· καὶ
ἐπειδὴ, ως εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσι τὰ τοῦ Ἐπιταφίου ἐκτελοῦνται
κατὰ τὸ ἔκρ καὶ πρὸς τὸ λυκαυγές· διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν
ἔννοιαν τῶν στίχων καὶ τὴν ἐποχὴν τῆς ὥρας τοῦ ἔτους καὶ τοῦ
ἡμερονυκτίου, φυσικῶς πως ἐμελοποίησεν αὐτὸν εἰς ἥχον πλάγιον
τοῦ ἀ. μὲν τὴν φυσικὴν κλίμακα τοῦ Στιχηροχρικοῦ καὶ Παπαδί-
κοῦ μέλους αὐτοῦ τοῦ ἥχου. « Άλλοι μὲν ἥχοι φαίνονται δρα-
στικοὶ τὸ ἔκρ, ἄλλοι δὲ τὸ Θέρις, ἄλλοι τὸ φθινόπωρον, καὶ ἄλλοι
τὸν χειμῶνα· καὶ πάλιν ἄλλοι μὲν ἥχοι ἀρέσκουσι τὴν ἡμέραν,
ἄλλοι δὲ τὴν νύκτα, ἄλλοι δὲ τὸ πρωΐ, ἄλλοι δὲ τὴν μεσημ-
βρίκν, καὶ ἄλλοι τὴν ἐσπέραν ». (Μ. Θεωρ. § 441). Άρα κακῶς
ποιοῦντες οἱ μεταγενέστεροι ως πρὸς τὸ ἥθος τοῦ ἥχου τούτου,
καὶ τὴν ἔννοιαν τῶν στίχων, μετέβαλον τὸν ὅμινον τοῦτον ἀπὸ
τὸν Πλάγιον τοῦ Α΄. εἰς τὸν Πλάγιον τοῦ Δ΄. ἥχον.

οῦσης τῆς ἀγωγῆς τοῦ χρόνου (α)· βραδείας δὲ, εἰς τὸ κεχηνός καὶ χαῦνον ». Μ. Θεωρ. § 354. ‘Ο δὲ Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς μᾶς φανερόνει τὸ ἥθος τοῦ ἥχου τούτου διὰ τῶν ἔξι τοῖς στίχων.

- » Θρηνωδὸς εἴς σὺ, καὶ φιλοικτίομων ἄγαν.
- » Άλλ’ εἰς τὰ πολλὰ, καὶ χορεύεις εὔρυθμως.
- » Ο μουσικὸς νοῦς, θν ἐγνώρισε τέχνη,
- » Τίς ή παρεκλίνουσα κλίσις πλαγίων;
- » Πέμπτον σε τάξις, ἀλλὰ πρῶτον τοῦ μόνου,
- » ἔχει σε καὶ λέγει σε, Πρῶτε πλαγίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ τοῦ Πλαγίου Β'. "Ηγον.

---

§ 210. ‘Ο δὲ ἕκτος ἥχος, ὅστις ὀνομάζεται ἀπὸ μὲν τοὺς “Ἐλληνας” οὐ πολύδιος, ἀπὸ δὲ τοὺς Τουρκοάραβας Χιτζὰς, καθ’ ἡμᾶς δὲ πλάγιος τοῦ Β’. εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς βαρεῖς καὶ πλαγίους ἥχους· διὰ δὲ τὸ χρωματικὸν τῶν Κλιμάκων τὰς ὀποίας μεταχειρίζεται (διότι εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν Δεύτερον ἥχον ἴδιάζει τὸ χρωματικὸν γένος) ὠνομάσθη πλάγιος τοῦ Β’. Αὐτὸς εἰς τὴν πλουσιότητα τῶν κλάδων ὑπερβαίνει ὅλους τοὺς ἥχους· διὰ τοῦτο καὶ ἔγι-

---

(α) Τὸ διεγερτικὸν καὶ χορευτικὸν ἥθος καταφίνεται εἰς τὰ εἰς ταχεῖαν ἀγωγὴν ὅντα μέλη, ὡς εἰς τὸ Πάσχα Ἱερὸν κτλ. Τὸ δὲ χαῦνον καὶ κεχηνός εἰς τὰ εἰς βραδεῖαν ἀγωγὴν ὅντα, ὡς εἶναι αἱ Κατακήκσιαι. «Τῷ Σωτῆρι Θεῷ. Ἱππον καὶ ἀναβάτην κτλ.»

νε τὸ ἔντεχνον κανόνιον τῆς παραχορδῆς τοῦ χρωματικοῦ γένους.

§ 211. Ἀπὸ τὸ Μ. Θεωριτικὸν ἐρμηνευόμεθα οὕτως. «Πλάγιον τοῦ Β'. ἦχον ὡνόμασαν οἱ ψαλμῳδοὶ ἐκεῖνοι, δοτις ἀπηγεῖται μὲ τὸ λεχέακες, τὸ ὅποῖον ἀπήγημα δειχνύει ἀνάβασιν ἐλαχίστου, τριημιτονίου, καὶ τεταρτημορίου, καὶ κατάβασιν τὴν αὐτήν. Βάσιν δὲ πρέπει νὰ ἔχῃ τοιαύτην, ὥστε ἐλευθέρως μὲν ν' ἀναβαίνῃ τόνους ἐπτὰ, νὰ δειχνύει δὲ τὸν Δεύτερον ἦχον τέσσαρας τόνους ἐπὶ τὸ δξύ». Δηλονότι, ὅπως φανερώνει ἐλευθέρως ὁ κύριος ἦχος, ἦγουν, δι Δεύτερος μὲ τὴν καταμέτρησιν τῶν τεσσάρων τόνων τῆς πλαγίας πτώσεως τὴν βάσιν τοῦ πλαγίου του, ἦγουν τοῦ πλ. 6'. ἐπὶ τὸ βαρὺ, οὕτω νὰ φανερώνῃ ἐλευθερώτατα καὶ δι πλ. τοῦ 6'. μὲ τὴν αὐτήν καταμέτρησιν τῆς ὀρθῆς πτώσεως τὴν βάσιν τοῦ κυρίου του ἦχου ἐπὶ τὸ δξύ.

§ 212. Ὡνομάσθη δὲ Πλάγιος τοῦ Δευτέρου διότι, μὲ τὴν αὐτήν καταμέτρησιν τῶν τεσσάρων τόνων τῆς πλαγίας πτώσεως δειχνύει τὴν βάσιν του δι Δεύτερος ἦχος. Καὶ διότι εἰς αὐτὸν συνηθίζει νὰ πλαγιάζῃ δι Β'. ἦχος, καθὼς φαίνεται εἰς τὸ, Σὲ τὸν σταύρωθέντα καὶ ταφέντα, κατὰ τὴν περίδοσον «Ἴκαμός ἔιπεν ὡς παντόδουναμος». (Χρύσ. Προύσης. Ἐγχειρ. Κεφ. 15).

§ 213. Ἡ Κλίμαξ τοῦ Πλαγίου Β'. ἦχου συνίσταται ἀπὸ δύο χρωματικὰ τετράχορδα ὅμοια Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη, Πα, ἐπειδὴ οἱ τόνοι τοῦ πρώτου τετραχόρδου ἐλάχιστος, ἥμισθιος, ἡ τριημιτόνιος, καὶ τεταρτημόριον, εἶναι ὅμοιοι μὲ τοὺς τοῦ δευτέρου τετραχόρδου. Καὶ

ἀν ἦναι ἀνάγκη νὰ ὀδεύσῃ τις καὶ ἄλλο τετράχορδον, ἢ
ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἢ ἐπὶ τὸ ὁξὺ, μὲ τὰ αὐτὰ διαστήματα ὀδεύει.
"Οθεν ὑπάγεται τὸ σύστημα αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ διαπέντε
συμφωνία, καὶ εἰς τὸ διαπασῶν.

Κλίμακες τοῦ Πλαγίου Δευτέρου Ἑχοῦ.

‘Η διόλου χρωματική.

८	१८	३	१२	७	१८	३
८	१८	३	१२	७	१८	३

‘Η ἐξ χρωματικοῦ καὶ διατονικοῦ μικτή.

‘Η ἐξ διατονικοῦ καὶ χρωματικοῦ μίκτη.

♀		♂		♂		♂
9	7	12	12	7	18	3
π	χ ⁶	χ ⁷	χ ⁴	χ ⁵	χ ⁸	χ ⁵

•*H ἐx διατονικοῦ κai χρωματικοῦ 6'. μικτή.*

9		8									
6		7		12	7	18	3	25	12	1	30
9	2	3	6	4	2	18	6	25	12	1	30
9	2	3	6	4	2	18	6	25	12	1	30
9	2	3	6	4	2	18	6	25	12	1	30

•Π Συνεχής παραλλαγή τοῦ χρωματικοῦ γένους.

§ 214. Ο ἕχος οὗτος, δταν ὁδεύη Στιχηραρικῶς, ἔχει
ἴσον τὸν Πα, καὶ ἀπηχεῖται κατὰ μὲν τοὺς παλαιοὺς μὲ
τὸ λεγέακες οὕτως. τὸ ὄποιον

λε κε χε ακες πε
κατὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν τριῶν Διδασκάλων φέρει μελῳδίαν
τοιαύτην.

πὸ τοῦ πυλοσυλλάβως δὲ οὗτως ἡ παραγένεσις
κεῖται εἰς χεῖρα καὶ λεπτή περιτομή.

Είρμολογικῶς δὲ ὅταν ὀδεύῃ, ἔχει ἵσον τὸν Δι, καὶ μετα-
χειρίζεται τὴν μερικὴν κλίμακα τοῦ Δευτέρου ἥχου, κα-
θὼς φαίνεται εἰς τὰ είρμολογικὰ αὐτοῦ μέλη.

§ 215. Δεσπόζοντας φθόγγους, κατὰ μὲν τὰ Στιχηρά-
ρικὰ καὶ Παπαδικὰ ἔχει τὸν Πα, Δι, καὶ καταλήγει ἀτε-
λῶς μὲν εἰς τὸν Δι. π. χ.

π ——————
— Ε ἔ ε λααμψε ση μι ρον σ

ἐντελῶς δὲ εἰς τὸν Πα. π. χ. ——————
— ο χ ——————
· μη, η, η, η, μη, η, η, μη

—————
— Α α ναρ γυ υ ς υ ρου ——————
καὶ τελικῶς εἰς τὸν Δι, οὕτως.

—————
τω ωνψυχω ω ων η η η η μω ω ω ω ων
καὶ εἰς τὸν Πα, οὕτως.

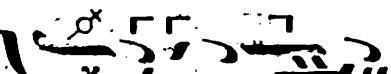
Δ ——————
σ ω ω ω ων

§ 216. Κατὰ δὲ τὸ ἀργὸν Στιχηράριον καὶ Παπαδι-
κὸν δεσπόζοντας φθόγγους ἔχει τὸν Πα, Δι, Κε, ώς εἰς τὰ
Χερουβικὰ, Κοινωνικὰ, Ἀργὰ πασαπνοάρια καὶ εἰς ἄλλα
παρόμοια· καὶ ποιεῖ, τὰς μὲν ἀτελεῖς καὶ ἐντελεῖς κατα-
λήξεις εἰς τὸν Δι, καὶ εἰς τὸν Κε, τὰς δὲ τελικὰς καταλή-
ξεις εἰς τὸν Δι, καὶ εἰς τὸν Πα· ώς τὸ Ἀλληλούϊα τῶν
Χερουβικῶν καὶ Κοινωνικῶν, κτλ.

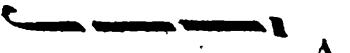
§ 217. Εἶναι δὲ καὶ μαθήματα τὰ ὅποῖα ἀρχονται ἀπὸ
τὴν τριφωνίαν τοῦ ἥχου τούτου, μὲ τὴν ἀπήχησιν τοῦ
κειλιώ· ώς τὸ νεκρώσιμον "Ἄγιος ὁ Θεὸς, τὰ ἀσματικὰ,
τὸ ἀργὸν Κύριε τῶν Δυνάμεων, καὶ ἄλλα τιγὰ, τὰ ὅποῖα

μετέχουσιν ἀπὸ τὰς γραμμὰς τοῦ Παπαδικοῦ καὶ Στιχηραρικοῦ μέλους· χάμνουσι δὲ καὶ αὐτὰ τὰς τελικὰς καταλήξεις ὡς τὸ Ἀλληλούια.

§ 218. Εἰρμολογικῶς δὲ ὅταν ὁδεύῃ, δεσπόζοντας φθόγγουν ἔγει τὸν Δι, Βευ· καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι οὗτως.

 En τῷ οὐ ρᾷ νῷ τους φθαλμους μου αἱ ρῷ
 τελικῶς δὲ εἰς τὸν Βευ ὡς.

 οικτι ρον με · νῷ ζῷ σος
 καὶ ἐντελῶς ὁμοίως ὡς.

 μᾷ α α α α ας

§ 219. Τὸ ἀπὸ τὸν Δι. δεύτερον ἀπῆχημα τοῦ πλ. 6'. ἀρχεται διὰ τοῦ λεγαχῶ, κατὰ τοὺς παλαιοὺς οὕτως

 τὸ ὄποιον κατὰ τὴν ἐξήγησιν
 τῶν Διδασκάλων φέρει μελῳδίαν τοιαύτην.

§ 220. Σημεῖα μαρτυριῶν τοῦ ἥχου τούτου. εἶναι τὰ (158 §). Σημεῖα δὲ φθορῶν εἶναι τοῦτο ω, καὶ τοῦτο ρ, καὶ τοῦτο μὲν ω τίθεται εἰς τὸν Πα, καὶ εἰς τὸν Κε, εἰς τὴν ἀρχὴν δηλαδὴ ἐκάστου τετραχόρδου. Τοῦτο δὲ ρ τίθεται εἰς τὸν Δ καὶ εἰς τὸν ὑψηλὸν π', ὁμοίως καὶ αὐτὸς εἰς τὸ τέλος ἐκάστου τετραχόρδου. Καὶ τρῦτο ω μὲν ἐνεργεῖ ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ ζητεῖ τόνυ τεταρτημόριον, τριημιτόνιον,

καὶ ἡμιτόνιον· ὅπως τὰ παριστάνουσιν αἱ τονιαῖοι ἀριθμοὶ τῆς Κλίμακος.

Σημ. Ἀναγνῶστα! καὶ ὡς πρὸς τὴν πλουσιότητα τοῦ Πλαγίου Β'. ἀφεῦ δὲν ἡμπερῷ γὰρ ἐκφράσω τὸ ἀπαιτούμενα ἐγκώμια μόνον διὰ τὸ μέλος τοῦ Ιεχεάκεες, πολλῷ μᾶλλον διὰ τοῦ Ιεζαχὼ, ὅστις εἶναι τὸ ἄνθος καὶ ἡ χρυφὴ ὅλων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐξωτερικῶν μελῶν ἡ κλάδων· ὥστε καταντῷ νὰ ἔναι μεταξὺ τῶν δκτῶν ἥχων, ἴδιαίτερός τις ἥχος. « Τὸ δὲ Ιεζαχὼ ἐκτεταμένον μέλος, λέγει Ἰωάννης ὁ Πρωτοψάλτης ὁ Τραπεζούντιος, ὑπὲρ τοὺς δκτῶν ἔνατος ἥχος πέλει ». Καὶ ὁ Μαΐστορ Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Μ. Ἰσου τῆς Παπαδικῆς λέγει. « Τὸ δὲ Ιεζαχὼ δέμα, ὑπάρχει ἔξω τῶν δκτῶν ἥχων ». Ἀφίγω δὲ τὰ ὑπὲρ τῆς λαμπρότητος καὶ πλουσιότητος ἀναφερόμενα τοῦ Ιεζαχὼ παρὰ τοῦ πατρὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Διότι ἀρκοῦσι μόνον τὰ ἕιὰ στίχων ἐγκώμια, ἃτινα ἐκφέρει περὶ αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς.

Στίχοι Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ.

- » Ἐπωφελής μέθοδος ἡ τοῦ Κορώνη,
κρατημάτων φέρουσα χειρονομίας..
- » Εἰς ἥχον τερπνὸν τοῦ Πλαγίου Δευτέρου,
καὶ τοῦ Ιεζαχὼ δέματος ἥκρινομένου.
- » Ἡδιστον καὶ γὰρ τοῦ Ιεζαχὼ τὸ μέλος,
ώς ἡ τέχνη δείκνυσι τῆς μελουργίας.
- » Τὰ γὰρ ἄλλα δέματα τῶν δκτῶν ἥχων,
τοῦ Πρώτου φημὶ, καὶ καθεξῆς τῶν ἄλλων.
- » Δένουσι καὶ λύουσιν ἐντέχνως πάνυ,
τὴν μεταβολὴν ὡς ἐν βραχὺ δεικνύντες.
- » Τὸ δὲ Ιεζαχὼ ἐκτεταμένον μέλος,
ὑπὲρ τοὺς δκτῶν ἔνατος ἥχος πέλει.

‘Ως ἐκ τούτου πρέπει νὰ συμπεράνῃ ὁ μουσικὸς, τί εἶναι ὁ Πλάγιος τοῦ Β'. ἦχος, καὶ τί πολύτιμα εἶναι τὰ ἀρχαῖα μέλη, πρὸ πάντων τὰ ἀπὸ τοῦ λεγατὸς σ ἀρχόμενα μαθήματα, εἰς τὰ δποῖα δὲν πρέπει νὰ γίνηται ποτε παρεκτροπή τις, η καινοτομία.

§ 221. Διαφέρει δὲ αὐτὸς ὁ ἦχος ἀπὸ τοὺς ἄλλους καθὸ χρωματικός· ἀπὸ δὲ τοῦ Δευτέρου ἦχου διαφέρει κατὰ τὴν βαρύτητα· διότι ὁ Δεύτερος ἦχος καθὸ δέξις, εἰς τὴν καταμέτρησιν τῶν φθόγγων τῆς δέξιτητος ἀφοῦ διαπερᾷ τὴν τετράτονον καταμέτρησιν τῆς δρυθῆς πτώσεως, ἔκτείνεται τρεῖς τόνους περισσότερον ἐπὶ τὸ βαρὺ ἀπὸ τὴν βάσιν τοῦ Πλαγίου Β'. ‘Ο δὲ Πλάγιος τοῦ Β'. καθὸ βαρὺς, εἰς τὴν καταμέτρησιν τῶν φθόγγων τῆς βαρύτητος, ἀφοῦ διαπερᾷ τὴν τετράτονον καταμέτρησιν τῆς πλαγίας πτώσεως, ἔκτείνεται τέσσαρας τόνους περισσότερον ἐπὶ τὸ δέξιν ἀπὸ τὴν βάσιν τοῦ Δευτέρου ἦχου.

§ 222. Διαφέρει δὲ πρὸς τούτοις ἀπὸ τὸν Δεύτερον ἦχον ὅχι κατὰ τὸ χρωματικὸν, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐντελεῖς καταλήξεις· διότι δὲν Δεύτερος ἦχος εἰς τὰ Στιχηραρικὰ κάμνει τὰς ἐντελεῖς καταλήξεις δύο τόνους κάτω ἀπὸ τὴν βάσιν του· ὁ δὲ Πλάγιος τοῦ Β'. εἰς τὴν φυσικήν του βάσιν.

§ 223. Περὶ δὲ τοῦ ἥθους αὐτοῦ, οὕτως ἔρμηνευόμεθα ἀπὸ τὸ Μ. Θεωρητικὸν § 361. « Τὸ ἥθος τούτου τοῦ ἦχου σώζει χαρακτῆρα ἀρμόζοντα εἰς ἀσματα ἐπικήδια, καὶ εἰς μελέτας ὑψηλὰς καὶ θείας, τοῦτο μάλιστα ἐμφαίνεται εἰς τὰ Στιχηραρικὰ καὶ Ηπαδικὰ μέλη· εἰς δὲ τὰ Είρμολογικὰ σώζει χαρακτῆρα ἡδονικὸν, εἶναι δὲ η ἡδονή του διπλασία. τῆς τοῦ Δευτέρου· καθὼς φαγερόγουσι

τοῦτο καὶ οἱ ἔξις στίχοι Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.

- » Ἐκτος μελῳδὸς, ἀλλ᾽ ὑπέρπλουτος πέλεις
  - » ὁ Δεύτερος σὺ, τῶν μελῶν δευτερεύων.
  - » Τὰς ἥδονάς σὺ διπλοσυνθέτους φέρεις,
  - » Τοῦ δευτέρου πως δευτερεύων δευτέρως.
  - » Σὲ τὸν μελιχρόδν, τὸν γλυκὺν, τὸν τέττιγα,
  - » Τὸν ἐν πλαγίοις δεύτερον, τίς οὐ φιλεῖ;
-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ τοῦ Βαρέως "Ηγεθοῦ."

---

§ 224. Ο ἕβδομος ἥχος, δνομάζεται ἀπὸ μὲν τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας Ὑποφρύγιος ἡ Βαρὺς, ἀπὸ δὲ τοὺς Τουρκοάραβας Μπεστεγκιάρ, καὶ καθ' ἡμᾶς Πλάγιος τοῦ Γ'. ἡ Βαρύς. « Βαρὺν ἥχον ὡνόμασαν οἱ ψαλμωδοὶ τὸν Πλάγιον Γ'. ἥχον ἐξ ἀρχαιολογίας. διότι καθὼς λέγουσιν, ἐπενοήσας δ 'Ερμῆς τὴν λύραν ἐπτάχορδον, ἐδίδαξε καὶ φθόγγους ἐπτὰ, καὶ ἥχους ἐπτά. Βαρύτατος δὲ τῶν ἐπτὰ φθόγγων ἦτον δ Ζω. διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἥχος, δστις εἶχεν ἵσον τὸν Ζω, δνομάσθη Βαρύς ἥχος. Ὑστερον ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ηὔξησαν μὲν εἰς δκτὼ τὰς χορδὰς, καὶ τοὺς φθόγγους, καὶ τοὺς ἥχους, δὲν γέλησαν ὅμως ν' ἀλάξωσι τὸ δνομα τοῦ Βαρέως ἥχου, διὰ νὰ μὴν λησμονηθῇ παντάπασιν ἡ ἀρχαιότροπος λύρα ν. Χρυσ. Προύσης Μ. Θεωρ. § 362.

§ 225. Ο ἕβδομος ἥχος εἶναι ἔνας ἀπὸ τοὺς βαρεῖς καὶ Πλαγίους ἥχους. Βαρὺς δὲ λέγεται, διότι ὁ Τρίτος ἥχος

ἀπὸ τὴν ἔδεικήν του βάσιν Γα. κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα, πλαγιάζει τετρατόνως καὶ ἀναπαύεται ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ βαρέως Ζω. Καὶ ἐπειδὴ τὰ θεμέλια ὅλων τῶν χυρίων ἥχων εἰσὶν ἀπὸ τοῦ Κε, ἕως τοῦ Γα, καὶ ὅπως ἐξ ὅλων τῶν δξέων βάσεων ἡ τελευταία ἐπὶ τὸ βαρὺ εἶναι ἡ τοῦ Τρίτου ἥχου Γα, οὗτως καὶ ἐξ ὅλων τῶν βαρέων, κατὰ τὴν καταμέτρησιν τῶν φθόγγων καὶ τόνων τῆς πλαγίας πτώσεως, ἡ τελευταία ἐπὶ τὸ βαρὺ εἶναι ἡ τοῦ Πλαγ. Γ'.

Ζω. ‘Ο κατὰ τὸ ἐναρμόνιον τόνος ζ δὲν εἶναι στεραιός (διότι τὴν ἀπὸ 40 τμήματα τελείαν μερικὴν ἀπόστασιν τῆς πλαγίας πτώσεως (§ 39) τὴν ἀποδεικνύει ἀτελῆ ἀπὸ 5 τμήματα), διὰ τοῦτο καταμετρουμένη ἡ μερικὴ ἀπόστασις τῆς πλαγίας πτώσεως κατὰ τὸ ἐναρμόνιον ἐπὶ τοῦ $\gamma\gamma$, δεικνύεται ἐντελῆς διὰ τῶν τόνων τοῦ τροχοῦ καὶ δ Πλάγιος τοῦ Γ'. καθ' ἄ καὶ αὐτὸς εἴναι τοῦ ἐναρμονίου γένους. ’Εχει δὲ ἵσον πάλιν αὐτὸν τὸν Ζω, πλὴν μὲ τὰ διαστήματα τοῦ τροχοῦ· τούτεστι βαρύτερον ἡμιτόνου. ’Εγχειρίδιον Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος.

§ 226. Πλάγιος δὲ τοῦ Γ'. ὡνομάσθη, διότι εἰς αὐτὸν συνηθίζει νὰ πλαγιάζῃ τετρατόνως δ Γ'. ἥχος ἐναρμονίως, καθὼς παριστάνει αὐτὸ δ μὲν Χουρμουζίος Χαρτοφύλακος εἰς τὸν εἰς ἥχαν Β'. πολυέλεων, ’Επὶ τὸν ποταμὸν Βαθυλῶνος, κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Θ'. στίχου « Μνήσθητι Κύριε τῶν υἱῶν ‘Εδώμ »· δ δὲ Ιάκωβος Πρωτοψάλτης εἰς τὸ ἀργὸν Στιχηράριον εἰς τὸ ‘Εωθινὸν Γ'. κατὰ τὴν περίοδον « δνειδίζοντο τὸ τῆς χαρδίας σκληρόν».

§ 227. Βάσιν δὲ πρέπει νὰ ἔχῃ τοιαύτην ὥστε ἐλευθέρως μὲν ν' ἀναβαίνῃ τόνους ἐπτὰ, γὰ δεικνύει δὲ τὸν Τρί-

τον ἥχον τέσσαρας τόνους ἐπὶ τὸ δέκατον, δηλαδὴ ὅπως φανερόνει ἐλευθέρως ὁ κύριος ἥχος, ἥγουν ὁ Τρίτος μὲ τὴν καταμέτρησιν τῶν 4 τόνων τῆς πλαγίας πτώσεως τὴν βάσιν τοῦ πλαγίου του, ἥγουν, τοῦ Βαρέως, ἐπὶ τὸ βαρύ, οὗτώς νὰ φανερόνη ἐλευθερώτατα καὶ ὁ πλάγιος τοῦ Γ'. ἡ δ. Βαρύς, μὲ τὴν αὐτὴν καταμέτρησιν τῆς δρθῆς πτώσεως, ἐναρμογίως, σὰν βάσιν τῶν χωρίου του ἥχου ἥγουν τοῦ Τρίτου ἐπὶ τὸ δέκατον.

§ 228. Ἐπειδὴ ὁ κατὰ τὸ διαπασῶν διατονικὸς χ , παραβαλλόμενος μὲ τὸν τοῦ τροχοῦ χ , δὲν εἶναι στεραιός, καὶ τὰ ἐκ τούτου τοῦ ἐναρμονίου χ διαστήματα, Ζω, Νη, Νη, Πα, εἶναι ὅμοια μὲ τὰ διαστήματα τοῦ Γα, Δι, Δι, Κε, διὰ τὴν εύκολίαν τῶν ἀρχαρίων (λέγουσιν οἱ διδάσκαλοι), μετατίθεται τὸ ἵσον τοῦ Είρρημολογικοῦ καὶ τοῦ συντόμου Στιχηραρικοῦ μέλους ἐπὶ τοῦ Γα. Οθεν καὶ ὑπάγεται τὸ σύστημα αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ διατεσσάρων συμφωνία, καὶ εἰς τὸ διαπασῶν.

‘Η ἐναρμόνιος Κλίμαξ τοῦ Βαρέως ἥχου.

13	ω	21	12	ω	13	12
----	---	----	----	---	----	----

ἥστερον τετρατονικόν τετρατονικόν τετρατονικόν τετρατονικόν

‘Η κατὰ τὸ διαπασῶν διατονικὴ Κλίμαξ τοῦ Βαρέως ἥχου.

μητρική	τετρατονική						
7	12	6	7	12	12	6	7

τετρατονική μητρική τετρατονική τετρατονική τετρατονική τετρατονική τετρατονική μητρική τετρατονική

Ἡ συνεχὴς παραλλαγὴ τοῦ ἐναρμονίου γένους.

Γᾱ βου πᾱ βου γᾱ δῑ γᾱ βου γᾱ δῑ κε̄ δῑ γᾱ
 δῑ κε̄ ζω̄ κε̄ δῑ κε̄ ζω̄ νη̄ ζω̄ κε̄ δῑ κε̄ ζω̄
 νη̄ πᾱ νη̄ ζω̄ κε̄ ζω̄ νη̄ πᾱ βου πᾱ νη̄ ζω̄ νη̄ πᾱ
 βου γᾱ γη̄ βου πᾱ νη̄ ζω̄ νη̄ πᾱ βου πᾱ νη̄ ζω̄ κε̄ ζω̄
 νη̄ πᾱ νη̄ ζω̄ κε̄ δῑ κε̄ ζω̄ νη̄ ζω̄ κε̄ δῑ γᾱ δῑ
 κε̄ ζω̄ κε̄ δῑ γᾱ βου γᾱ δῑ κε̄ δῑ γᾱ βου γᾱ

§ 229. Ο Βαρὺς ἥχος μεταχειρίζεται τὴν ἐναρμόνιον
 χλίμακα, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεται καὶ δ Τρίτος ἥχος·
 διαφέρει δμως ἀπὸ τοὺς ἄλλους κατὰ τὸ ἐναρμόνιον· ἀπὸ
 δὲ τὸν Τρίτον, κατὰ τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους, καὶ κα-
 τὰ τὰς ἀτελεῖς καταλήξεις· ἐπειδὴ, δ μὲν Βαρὺς ἔχει δε-
 σπόζοντας φθόγγους τὸν Δι, Γα· δ δὲ Τρίτος τὸν Κε, Πα.
 Καὶ δ μὲν Βαρὺς καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντε-
 λῶς δὲ εἰς τὸν Γα· ὁ δὲ Τρίτος ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Κε·
 ἐντελῶς δὲ εἰς τὸν Πα.

§ 230. Απηχεῖται δὲ δ Βαρὺς ἥχος Εἰρμολογικῶς
 καὶ Στιχηραρικῶς κατὰ μὲν τοὺς παλαιοὺς μὲ τὸ Ἀακες.

A   α   α   λες

ὅπερ, κατὰ τὴν ἐξήγησιν

τῶν. Λεπτούσαντας. οὐδέποτε. μελανότατος. την αύτην. —

Α α α

κε ε κε ε ες γη Καθ' ἡμᾶς δὲ

μὲν μόνον τὸ κες μὲν ζωηρὰν ὄμως φωνὴν οὗτως. γη κες
Εἰς δὲ τὰ Παπαδικὰ μέλη δηλαδὴ εἰς Χερουβικὰ, Κοινωνικὰ, καὶ εἰς Καλοφωνικοὺς Είρμους, ἀπηχεῖται οὗτως.

κε ε ε ε ες ἀπλούστερα δὲ καθ' ἡμᾶς

κε ε ε ες δπερ δειχνύει ἀνάβασιν μείζονος τόνου.

§ 231. Δεσπόζουσι τὴν μελωδίαν τοῦ Βαρέως ἦχου ἐναρμονίως, οἱ φθόγγοι Ζω, Δι, καὶ εὐθὺς ἀρχόμενος οὗτος δ ἦχος ἀγαπᾷ νὰ δειχνύῃ τὸν Βου δίεσιν, καὶ τὸν Ζω σφεσιν, καθὼς φαίνεται εἰς τὸ Ἀναστασιματάριον τοῦ Μ. Διδασκάλου τῆς μουσικῆς Πέτρου Λαμπαδαρίου· εἰς δὲ τὸ Ἀργὸν Στιχηράριον καὶ εἰς τὰ τῆς Παπαδικῆς μέλη, κατὰ τὰς διαφόρους ιδέας, ἔχει καὶ τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους διαφόρους.

§ 232. Τὸ σιχηραρικὸν μέλος καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, π. χ. γη Α νε ση Χρι στο ο ο ος εκ νε ε

εντελῶς δὲ εἰς τὸν Γα. θα να α του τα
χρω ω ων

Καὶ τελικῶς ὁμοίως. δε σμα α γη η η μα α α ας
 Καὶ εἰς τὰ Εἰρμολογικὰ ὁμοίως γίνονται αἱ ἀτελεῖς, ἐντελεῖς καὶ τελικαὶ καταλήξεις.

§ 233. Εἰς τὸ Παπαδικόν μέλος (ἐνίστε καὶ εἰς τὸ Εἰρμολογικόν) μεταχειρίζεται τὴν ἀνωτέραν διατονικὴν κλίμακαν καὶ τότε καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, π. χ.

ἐντελῶς δὲ εἰς τὸν Ηα. πα: δας ζηη λος Θε. ε. ου. πι
 τὸν Ηα. οῦτως. π. μνω δου ους ε ε δει ει ει ξε π
 Καὶ τελικῶς εἰς τὸν Ζω. π. σε με ε γα λυ ι νθ ο με ε

ε εν ι

§ 234. Σημεῖα δὲ φθορᾶς τοῦ Βαρέως ἥχου, κατὰ μὲν τὸ ἐναρμόνιον εἶναι τοῦτο ρ, καὶ τίθεται εἰς τὸν Γα, καὶ εἰς τὴν ὑφεσιν τοῦ Βου, καὶ εἰς τὸν ὑψηλὸν Ζω, ὅστις ἀντηχεῖ εἰς τὸν βαρὺν Ζω· ἐπειδὴ αὐτὸς κατὰ τὸν τροχὸν εἶναι μὲν ὑφεσιν. Κατὰ δὲ τὸ διατονικόν, εἶναι τοῦτο ξ. καὶ τίθεται ἐπὶ τὸν Ζω, ὡς φαίνεται εἰς τὴν διατονικὴν κλίμακαν.

§ 235. Σημεῖα τῶν μαρτυριῶν εἰς τοῦτον τὸν ἥχον, ἐναρμονίως μὲν εἶναι ἔκεινα, ἄτινα ἔχει καὶ ὁ Τρίτος ἥχος· διατονικῶς δὲ καθὼς ἀκολουθοῦσι τὰς φθορᾶς, εἶναι ἔκεινα, ἄτινα ἔχει καὶ ὁ Τέταρτος, ἢ καθὼς φαίνονται εἰς τὴν διατονικὴν κλίμακαν.

§ 236. Ο Βαρὺς ἥχος, κατὰ μὲν τὸ ἐναρμόνιον ἔχει ὀλίγους κλάδους δὲν εἶναι δὲ καὶ πτωχὸς ὡς ὁ Τρίτος· διότι ὁ μὲν Τρίτος ἥχος περιορίζεται εἰς τὸ διαπασῶν σύστημα. Ο δὲ Βαρὺς, ἐκτείνεται κατὰ τὸ σύστημα τοῦ τροχοῦ, καὶ ἔξαγει κλάδους περισσοτέρους καὶ κατὰ τὸ ὄμαλόν, καὶ κατὰ τὸ ἀγώμαλον, διὸ καὶ ἔγινεν εἰς τοῦτον τὸν ἥχον τὸ ἔντεχνον καὶ στρατηγηματικὸν Κανόνιον τῆς Παραχορδῆς, ἣτοι, τῆς μεταβολῆς τῶν κλιμάκων τοῦ ἐναρμονίου γένους, κατὰ μίμησιν τοῦ Διδασκάλου Γρηγορίου Πρωτοψάλτου. Κατὰ δὲ τὸ δικτονικὸν πολλοτάτους ἔχει κλάδους, καὶ κατὰ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ, καὶ κατὰ τὰ Ἐξωτερικὰ μέλη.

§ 237. Περὶ δὲ τὸ ἥθος αὐτοῦ λέγει ὁ Χρύσαυθος Προύσης. « Τὸ ἥθος τοῦ Βαρέως ἥχου κλίνει εἰς τὸ ἡσυχαστικόν· καὶ μάλιστα, ὅταν μεταχειρίζηται τὴν ἐναρμόνιον κλίμακα, σώζει χαρακτήρα γαλήνιον, εἰρηνικὸν καὶ δυνάμενον μετριάζειν τὸ ἐξορμητικὸν τοῦ Τρίτου ἥχου, καὶ κατακοιμίζειν τὰ πνεύματα· διὰ τοῦτο ἀπαρέσκει μὲν τοῖς νέοις καὶ τοῖς εὐγενέσιν, ἀρέσκει δὲ τοῖς ἀπλοῖς καὶ γέρουσι ». Οἱ ἐν τῇ Ὁκτωήχῳ δὲ στίχοι Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ οὕτως ἐκφράζονται περὶ τὸ ἥθος αὐτοῦ.

- » Ὁπλητικῆς φάλλαγγος οἰκεῖον μέλος,
- » Ο τοῦ βάρους σὺ κλῆσιν εἰληφὼς, φέρεις.
- » Ἡχον τὸν ἀπλοῦν, τὸν βάρους ἐπώνυμον,
- » Ο τοὺς λογισμοὺς ἐν βιαῖς μισῶν, φιλεῖ.
- » Ἄνδρῶν δὲ ἄσμα, δευτερότριτε βρέμεις,
- » οὐ ποικίλος δὲ, τοὺς ἀπλοὺς ἔχεις φίλους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ τοῦ Πλαγίου Δ'. Ἡμέρα.

---

§ 238. Ο δύδοος οὗτος καὶ τελευταῖος ἥχος τῶν δκτώ, ἀπὸ μὲν τοὺς ἀρχαίους Ἐλληνας ὄνομάζετο ‘Ὕπομιξιλύδιος, ἀπὸ δὲ τοὺς Τουρκοάραβας ‘Ρὰστ καθ’ ἡμᾶς δὲ Πλάγιος τοῦ Δ’. Ο ἥχος οὗτος, εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς βαρεῖς καὶ πλαγίους ἥχως. Ἐνομάσθη δὲ Πλάγιος τοῦ Δ’. δύδοος ἥχος, διότι εἰς αὐτὸν συνηθίζει νὰ πλαγιάζῃ ὁ Τέταρτος, καθὼς φαίνεται εἰς τὸ, ‘Ο διὰ σὲ Θεοπάτωρ, κατὰ τὴν περίσδον « φθαρεῖσαν τοῖς πάθεσι ». Χρυσάνθου Προύσης ἐγχειρίδιον.

§ 239. Βάσιν δὲ πρέπει γὰρ ἔχη τοιαύτην, ὥστε ἐλευθέρως μὲν ν’ ἀναβαίνη τόνους ἐπτὰ, νὰ δειχνύει δὲ τὸν Τέταρτον ἥχον τέσσαρας τόνους ἐπὶ τὸ δξύ· δηλαδὴ, ὅπως φανερώνει ἐλευθέρως ὁ κύριός του, ἥγουν, ὁ Τεταρτος μὲ τὴν καταμέτρησιν τῶν τεσσάρων τόνων τῆς πλαγίας πτώσεως τὴν βάσιν τοῦ πλαγίου του ἐπὶ τὸ βαρὺ, ὃς εἶναι ὁ Νη, οὗτω νὰ φανερώνῃ ἐλευθερώτατα καὶ αὐτὸς μὲ τὴν καταμέτρησιν τῆς δρθῆς πτώσεως τὴν βάσιν τοῦ χυρίου του ἐπὶ τὸ δξὺ, ὃς εἶναι ὁ Δι.

§ 240. Η Κλίμαξ τοῦ Πλαγίου Δ’. εἶναι ἡ διατονικὴ κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα· ὅθεν καὶ ὑπάγεται τὸ μέλος αὐτοῦ εἰς τὸ διαπασῶν συμφωνία. Πολλάκις ὅμως ὁδεύει κατὰ τριφωνίαν ἥτοι κατὰ τὸ τετράχορδον σύστημα, ὅπου διὰ τριῶν τόνων, ἢ ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἢ ἐπὶ τὸ δξὺ φανερόνει τὸ αὐτὸ μέλος, κάμψων τὸ ἵσου του ἐπὶ τὸν Γα, ὡς ἀπὸ

τοῦ Νη, καθὼς φαίνεται εἰς τὸ ἔξής διάγραμμα· τοῦτο δέ τὸ μέλος ὑπάγεται εἰς τὸ διατεσσάρων συμφωνία.

‘Η κατὰ τὸ διαπασῶν διατονικὴ Κλίμαξ τοῦ Πλ. Δ’. ἦχου.

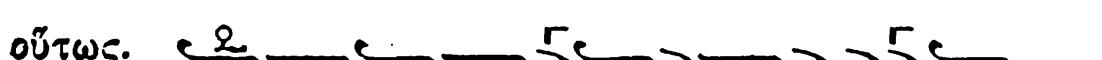

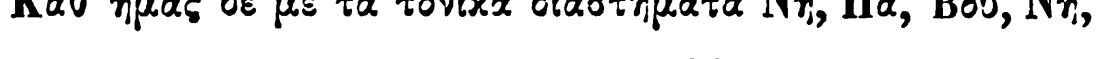
12	9	7	12	12	9	7	12
12	9	7	12	12	9	7	12

‘Η κατὰ τριφωνίαν φθορικὴ Κλίμαξ αὐτοῦ.

§ 241. Ἀπηχεῖται δὲ ὁ Πλάγιος τοῦ Δ'. ἦχος, | κατὰ μὲν τοὺς παλαιοὺς μὲ τὸ λεάγιε ώς,

τὸ ὄποῖον κατὰ τὴν ἔξήγησιν τῶν Διεῖσδικάλων μελωδεῖται οὕτως.

κε α α α α γι λε α α γι ε ε δη
Καθ' ἡμᾶς δὲ μὲ τὰ τονικὰ διαστήματα Νη, Πα, Βου, Νη,
Νη.

καὶ μονοσυλλάβως κατὰ τὸ ἡμέ-
λε α γι ε δη

τερον σύστημα οὕτως.

διατονικὰ διαστήματα φανερόνει τὸν ἐαυτόν του, ἐκπληροῖ δὲ τὴν αὐτὴν ἀνάγκην.

§ 242. ‘Ο Πλάγιος τοῦ Δ’. βάσιν ἔχει τὸν Νη, κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα· θέλει δημως πολλάκις νὰ πέρνῃ τὸν

ὑπ' αὐτοῦ Ζω μὲν δίεσιν εἰς τὰς καταλήξεις τῶν τελικῶν γραμμῶν τοῦ Παπαδικοῦ, καὶ τοῦ ἀργοῦ Στιχηραρικοῦ μέλους, κτλ. "Οταν ὅμως λαμβάνῃ βάσιν τὸν Γα, τότε τὸ μὲν ἵσον του εἶναι τρεῖς τόνους δεξύτερον, τὸ δὲ μέλος του διδεύει ἀπὸ τοῦ Γα ὡς ἀπὸ τοῦ Νη ω, τούτεστι κατὰ τριφωνίαν, διότι ἡ διὰ τριῶν τόνων μετάθεσις τῆς διατονικῆς ταύτης ω φθορᾶς, τόσον ἐπὶ τὸ βαρὺ, ὅσον ἐπὶ τὸ δέκα, δεικνύει τὸ αὐτὸ μέλος· ὅπως φαίνεται τοῦτο ἐπὶ τὰ ἡνωμένα μουσικὰ καὶ ποιητικὰ μέτρα τῶν εἰρμῶν, Ἰλάσθητί μοι Σωτήρ. Θεοῦ συγκατάβασιν. κτλ. καὶ τινῶν γραμμῶν τοῦ Παπαδικοῦ μέλους.

§ 243. Δεσπόζοντας δὲ φθόγγους, εἰς τὰ Στιχηραρικὰ καὶ Είρμολογικὰ μέλη ἔχει τὸν Νη, Βου, Δι· διότι ἀμα ἀρχίση θέλει νὰ δείξῃ τὴν μελῳδίαν τοῦ Βου, ὡς φανερόνεται ἀπὸ τὸ, Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος· καὶ ἀπὸ τῶν προλεγομένων στίχων· καὶ ποτὲ μὲν ἐπιστρέφει πρὸς τὴν βάσιν του, ποτὲ δὲ ἀποβλέπων εἰς τὸ δεξύτερον, φανερόνει τὸν Δι, καὶ ἀναβαίνει ἔως εἰς τὸν ὑψηλὸν Νη, διὰ νὰ κάμη καταληξιν ἀτελῆ μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντελῆ δὲ εἰς τὴν βάσιν του.

§ 244. Καταλήξεις δὲ κάμνει, ἀτελεῖς εἰς τὸν Δι.. π. χ.

χαὶ τας δι ας α κτι να ας δη τὸν Βου. εντελεῖς δὲ εἰς τὸν Νη, ὡς. καὶ τελικὰς οὕτως. τας ψυ χα ας η η μ.ω ω ω ων

Σπανίως γίνεται κατάληξις ἐν τέλει στίχου καὶ εἰς τὸν Δι., εἰς τὰ μέλη τὰ ἔχοντα γραμμὰς ἡνωμένας ἀπὸ Παπαδικὸν καὶ Στιγηραρικὸν μέλους, ώς εἶναι οἱ μεσαῖοι στίχοι τοῦ, Τῇ ὑπερμάχῳ, κτλ. Καὶ εἰς τὸν Βου, δὲ ἐνίοτε εἰς είρμολογικὰ μέλη ἔχοντα μὲν ἴσον τὸν Νη., καταλήγοντα ὅμως εἰς λέξιν δξύτονον, ἢ περισπώμενον, ώς θ Είρμος, Θάλασσαν ἐπηξας. Καὶ, Τῷ συντρίψαντι πολέμους. π. χ.

αὐ θος φε ρου σα τον Κυ ρον θ και λυτρω

τη η ην του παν θος θ

§ 245. "Οταν ἔχῃ βάσιν τὸν Γα, τότε δεσπόζοντας φθόγγους ἔχει, τὸν Γα, Δι., Ζω· καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι., ώς εἰς Πα, π. χ.

η ζω η και η

α να αςασιεη μων Δ
ώς εἰς Νη., π. χ.

λχ ον α πεγνωσμε ε νο ο ον δη

§ 246. Σημεῖον δὲ φθορᾶς εἰς τοῦτον τὸν ἥχον εἶναι τοῦτο ω· ὅπερ τίθεται ἐπὶ τοῦ Νη., ἢ ἐπὶ τοῦ Γα· εἰς τὴν ἐπὶ τὸ δξὺ δὲ ἀντίχησιν τοῦ Νη., τίθεται τὸ δμοιον σημεῖον, μὲ δξεῖαν ὅμως ἄνωθεν, οὕτως ω. "Οταν δὲ ἀπὸ τὸ διαπασῶν σύστημα ἀφῆσῃ τὸ μέλος του, καὶ λάβῃ τὸ τετράχορδον σύστημα τῆς τριφωνίας, καὶ ἔχῃ βάσιν τὸν Γα τόνον, τότε τὸ σημεῖον τοῦ Νη ω τίθεται ἐπὶ τοῦ Γα τόνου· παραλείπεται ὅμως ὁ φθόγγος τοῦ Γα, καὶ φθέγγε-

ταὶ ὁ Νη, καὶ παραλλαγῆς εται τὸ ἔξης μέλος ὡς ἀπὸ τοῦ Νη. Ἐπειδὴ μεταβάλλονται τὰ τονικὰ αὐτοῦ διαστήματα· καθὼς φαίνεται εἰς τὸ τριφωνίας διάγραμμα.

§ 247. ‘Ο Πλάγιος τοῦ Δ’. Ἡχος εἶναι πλούσιος κατὰ τὴν λαμπρότητα καὶ τὸν πληθυσμὸν τῶν κλάδων· ἔξισοῦται σχεδὸν μὲ τὸν Δ’. καὶ μὲ τὸν πλ. τοῦ Β’. Περὶ τοῦ ἥθους αὐτοῦ μᾶς ἀναφέρει τὰ ἔξης δ Χρύσανθος Προύσης. «Τὸ ἥθος τοῦ πλ. Δ’. Ἡχου σώζει χαρακτήρα, κλίνοντα εἰς τὸ θελκτικὸν, ἥδονικὸν, καὶ ἐλκυστικὸν εἰς πάθη· διὰ τοῦτο καὶ οἱ Κῶμοι κατὰ τοῦτον τὸν Ἡχον ἐμελίζοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον (α)· πρὸς τούτοις κλίνει καὶ εἰς τὸ σεμνὸν εἰς τὸ ὄποιον συμβάλει μεγάλως ἡ βραδεῖα ἀγωγὴ τοῦ χρόνου, καὶ ἡ μετάθεσις τοῦ τόνου ἀπὸ τοῦ Νη, ἐπὶ τοῦ Γα (β)» Μ. Θεωρ. § 375. Οἱ δὲ ἐν τῇ Ὁκτωήχῳ Ἰωάν. τοῦ Δαμασκηνοῦ στίχοι λέγουσι τὰ ἔξης περὶ αὐτοῦ.

- » Ἡχων σφραγὶς Τέταρτε σὺ τῶν πλαγίων,
- » Ὡς ἐν σεαυτῷ πᾶν καλὸν μέλος φέρων.
- » Λνευρύνεις σὺ τοὺς χρότους τῶν ἀσμάτων,
- » Ἡχων κορωνὶς ὡς ὑπάρχων καὶ τέλος.
- » Ὡς ἄκρον ἐν φθόγγοις τε καὶ φωνῶν στάσει,
- » Ἅκρον σε φωνῆς δίς σε καλῶ καὶ τέλος.

(α) Κώμους ἡ Κωμικὰ ἀσμάτα, ἐνταῦθα ἐννοεῖ ὅχι ἔκεινα τὰ δποῖς ἔψαλλον οἱ Κωμασταὶ ἀπὸ οἰνοκατάνυξιν εἰς τιμὴν τοῦ Βίκχου, οὔτε τὰς εἰς τοὺς ἀγῶνας διὰ τοὺς νικητὰς εἰς παράταξιν καὶ πομπὴν γενομένας ὡδὰς, ἀλλὰ τὴν εἰς κηδευτικὴν παράταξιν φορᾶς, συνοδεύονταν τινα εἰς τάφον λυπηρὰν ὡδήν. ὡς ψάλλεται καὶ ἀφ’ ἡμῶν ἥδη τὸ, Θρηνῶ καὶ δδύρομαι· εἰς πλ. δ’. Ἡχον.

(β) Ἀπὸ βραδεῖχν ἀγωγὴν χρόνου ἀρχόμενα σεμνὰ μέλη, κατὰ μετάθεσιν τοῦ ἵσου ἀπὸ τοῦ Νη εἰς τὸν Γα, ἐννοεῖ ἐνταῦθα τὰ τῆς τριφωνίας, ὡς εἶναι τὸ, ίδού δ Νυμφίος ἔρχεται.. Τὸ, Ὁτε οἱ ἔνδοξοι Μαθηταί. Καὶ ἐκ τῶν Καταβίσιῶν, τὸ, Σταυρὸν χαράξας Μωσῆς, καὶ ἄλλα παρόμοια.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

*Περὶ Μελοποιίας μετὰ καὶ τῆς ἀραιόσεως
τῶν Μουσικῶν Καρόρων.*

« Μελοποιία ἔστι ποιητικὴ ἔξις (α) ».

§ 248. ‘Η Μελοποιία εἶναι μία τις δύναμις τεχνικὴ, ἥτις δεικνύει εἰς τὸν Μελοποιὸν τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως τῶν φωνῶν, τὴν ἐφαρμογὴν τῶν χαρακτήρων καὶ τὸν τογεσμὸν τῶν λέξεων εἰς μέλος. Δεικνύει πρὸς τούτοις εἰς αὐτὸν καὶ τὰ διωρισμένα αὐτῆς μέρη εἰς τὸ ποιῆσαι μελωδίαν, ἀτινά εἰσιν ἡ Ληψίς, ἡ Μίξις καὶ ἡ Χρῆσις. Καὶ Ληψίς μὲν εἶναι τὸ εὑρίσκειν τὸν μελοποιὸν αἰτίαν τοῦ ἐκ τίνος τόπου τῆς φωνῆς πρέπει νὰ κάμη τὴν Μελωδίαν, ἐξ ὑπατοειδοῦς, μεσοειδοῦς, νητοειδοῦς (§ 287), ἢ καὶ κατ’ ἐνδεχομένην περίστασιν ἐξ ὑποϋπατοειδοῦς. Μίξις δὲ τὸ εὑρίσκειν αὐτὸν τὸν τρόπον τοῦ προσαρμόζειν ἀλλήλους τοὺς φθόγγους, τοὺς τόπους τῆς φωνῆς, τὰ γένη καὶ τοὺς ἥχους. Χρῆσις τέλος εἶναι ἡ διάφορος ἐνεργητικὴ ἐκτέλεσις τοῦ ἐπιχειρήματος.

§ 249. Τὸ τῆς χρήσεως ἴδιον πάλιν εἶναι τὸ φανεροῦν εἰς τὸν μελοποιὸν τὸ εἶδος τῆς ἀγωγῆς εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν χαρακτήρων· δηλαδὴ ἂν πρέπῃ νὰ γίνεται ὁ τονι-

(α) Όρισμὸς κατὰ τὸν Χρύσανθον Προύσης.

σμὸς διὰ τῆς συνεχοῦς ἀναβάσεως τῶν φθόγγων, ἥτις καλεῖται εὔθεῖα. π. χ. ἡ διὰ τῆς συνεχοῦς καταβάσεως, ἥτις καλεῖται ἀνακάμπουσα. π. χ. Καταβάση δὲ διὰ ποικιλίας, δηλονότι, ἐν ἀναβάσει διατονικῶς καὶ ἐν καταβάσει χρωματικῶς καὶ τάναπαλιν, ἥτις καλεῖται περιφερής. π. χ. Καταβάση

§ 250. Θεωρεῖται πρὸς τούτοις εἰς τὴν μελοποίαν καὶ τὸ θῆθος τῆς προσῳδίας, τῆς ‘Αρμονίας, τῆς παρεκβάσεως, τῆς περιπετείας, κτλ. δι’ ὃν διαχρίνεται ἡ πρᾶξις τοῦ μελοποιοῦ καὶ ἡ θεωρία τῆς Μελοποίας. Ἐξαιρέτως δὲ θεωρεῖται εἰς τὴν Μελοποίαν τὸ θῆθος τῆς μεταβολῆς (παρεκβάσεως), ώς θέλομεν ἀναφέρει ἀκολούθως.

§ 251. Ἀλλος δρισμὸς τῆς Μελοποίας, « Μελοποία ἔστι δύναμις κατασκευαστικὴ μέλους ». ‘Υπάρχει ἄρα διαφορὰ μεταξὺ μέλους καὶ μελοποίας. διότι τὸ μὲν μέλος ἀπαγγέλεται ἐκ τῆς μελῳδίας ἐνὸς ἑκάστου γένους, ἡ ἑκάστου ἥχου, ἡ δὲ μελοποία εἶναι αὐτὴ ἡ τῆς ποιησεως συνήθεια, ἥτις δειχνύει εἰς τὸν Μελοποιὸν τὰ βάσιμα μέρη τῶν φωνῶν, δηλαδὴ πόθεν καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐπιχειρισθῇ τὸ διὰ τὴν μελῳδίαν ἐπιχείρημά του (§ 262). Καὶ ως ἐκ τούτου λοιπὸν ἐξάγεται ὅτι ἄλλο εἶναι δ Μελοποιὸς καὶ ἄλλο ἡ μελοποία.

§ 252. Οἱ Παλαιοὶ Μουσικοδιδάσκαλοι εἰς τὴν τέχνην τῆς Μελοποίας ἐπρόσεχον μεγάλως εἰς τὰς στιγμὰς καὶ εἰς τὰ κόμματα τῶν ποιημάτων διὰ τὰς ἐντελεῖς, ἀτελεῖς, καὶ τελικὰς καταλήξεις. Ἰδοὺ δι’ αὐτὰ καὶ ἐν παράδειγμα

ἐκ τῶν τοῦ Ἀδαμαντίνου Πέτρου τοῦ Λαμπαδαρίου· ἥχος

πλ. δ'.

Ἄς τις λα α λη η η σει ει τας δυ να

στει ει ας σου Χρι ε στε η τις εξ αρι ιθ μη

η η σει Χ των θα αυ μα α των σου τα α α

πλη η η η θη

τὰ κόμματα κάμνει τὰς ἀτελεῖς καταλήξεις ποτὲ μὲν εἰς τὸν Δι, ποτὲ δὲ εἰς τὸν Βου, εἰς δὲ τὰς τελικὰς σιγμὰς, τὰς ἐντελεῖς πάντοτε εἰς τὸν Νη.

§ 253. Ἐφύλαττον τὰ τοιαῦτα οἱ παλαιοὶ Μουσικοδιδάσκαλοι διὰ τὰς τελικὰς καὶ ἀτελεῖς καταλήξεις, ἔτι περισσότερον δὲ ἐφύλαττον τὰ μέτρα εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς καταμετρήσεως τῶν τόνων καὶ τῶν χαρακτήρων, παρασταίνοντες τὸ ἐμμελὲς μάκρος τῶν συλλαβῶν μιᾶς σημαντικῆς λέξεως, ἢ δύο, κατὰ τὴν τετράχρονον μετροφωνίαν, ὡς ποιεῖ τοῦτο Πέτρος ὁ Λαμπαδάριος εἰς τὸ Ἀναστασιματάριον καὶ εἰς ἄλλα του ποιήματα π. χ.

π Την παγ κοσμι ον δο ο οξαν την

εξ αν θρω ω πων σπα ρει ει ει σαν λωδίας τῶν συλλαβῶν τούτων, τὴν παγκόσμιον χτλ· οἱ χρόνοι είκοσι τέσσαρες δύτες, περιχλείονται ἀνὰ τέσσαρες

ὑπὸ καθέτων γραμμῶν ἀπὸ ἐξ μέτρα. Ἀλλὰ καὶ Πέτρος ὁ Βυζάντιος καὶ Ἰάκωβος ὁ Πρωτοψάλτης καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐφύλαξαν αὐτὰ εἰς τὴν Μελοποιίαν τῶν ἀργῶν δοξολογιῶν, καὶ Θεόδωρος ὁ Φωκεὺς κατὰ μίμησιν τούτων εἰς τὴν εἰς Β'. ἦχον Δοξολογίαν του, ἥτις, κατὰ τὴν ἀγωγὴν, ἀνάγεται καὶ εἰς τὸ διπλοῦν καὶ εἰς τὸ ἀπλοῦν.

§ 254. Οἱ ἐνδοξότεροι μάλιστα τῶν παλαιῶν Μουσικοῖς ιδασκάλων ἐφύλαττον πρὸς τούτοις καὶ τὸν Ἑλληνικὸν τονισμὸν τοῦ ποιήματος, κατὰ τὸ δξύτονον, παροξύτονον καὶ προπαροξύτονον, καὶ ἐτόνιζον τὸ μέλος αὐτοῦ κατὰ τὰς διαιρέσεις τῶν δκτὼ ἤχων, ὡς φαίνονται καὶ εἰς ἥμᾶς τὰ ποιήματά των κατὰ μέσον ἦχον, κατὰ παράμεσον, κατὰ τρίφωνον, κτλ. Καὶ ὁ μὲν Λαμπαδάριος Πέτρος φυλάττει τὸν Ἑλληνικὸν τονισμὸν εἰς ὅλον τὸ Ἀναστασιματάριον, εἰς τὸ Είρμολόγιον τῶν Καταβασιῶν καὶ εἰς τὸ σύντομον Δοξαστάριον. Οἱ δὲ ἥρως τῶν Μουσικῶν Μανολάκης ὁ Πρωτοψάλτης εἰς τοὺς μαχαρισμοὺς τοῦ Βαρέως ἦχου καὶ εἰς ἄλλας είρμολογικάς του πρᾶξεις. Ἰάκωβος δὲ ὁ Πρωτοψάλτης εἰς τὸ σίλβωτρον τῶν Μουσικῶν, ἀργὸν Στιχηράριον, τὸ δποῖον, ἀν καὶ τὸ συγέτεμεν ἀπὸ τὸ παλαιὸν Στιχηράριον, ἐφύλαξεν ὅμως ὅλας τὰς παλαιὰς γραμμὰς κατὰ τὸ ἐμμελὲς μάκρος τῶν χαρακτήρων καὶ κατὰ τὸ τετράχρονον μέτρον (α), οὐδεμίαν ἐξ αὐτῶν ἀφῆσας λείψανον τοῖς μεταγενεστέροις.

Ίδοù δὲ καὶ ἐν παράδειγμα ἐκ τοῦ Στιχηραρίου Ἰακώβου· ἦχος πλ. δ'.

των αγιών πατερω^v

(z) Οὐχὶ δὲ καὶ ὡς τὸν Πελοποννήσιον Πέτρον Λαμπαδ.

וְיַעֲשֵׂה כָּל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְיַעֲשֵׂה כָּל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

po o 2o o o o os ð ex tw wv tñ nç

κτλ. Καὶ Πέτρος δὲ Ἀγιοταφίτης εἰς ἀνέχδοτον τῶν τοῦ
ὅλου ἐνιαυτοῦ ἴδιομέλων συλλογήν. Πέτρος δὲ ὁ Μπερε-
χέτης φυλάττει εἰς ὅλον τὸ Καλοφωνικὸν εἱρμολόγιον τὰς
διαιρέσεις τῶν ἥχων κατὰ τὸ Κανόνον Ἰωάννου τοῦ Δα-
μασκηνοῦ καὶ Κοσμᾶ τοῦ Ἰχέτου· ως καὶ Δανιὴλ ὁ Πρω-
τοψάλτης, Γεώργιος δὲ Κρὺς, Πέτρος δὲ Βυζάντιος, Ἱάκω-
βος δὲ Πρωτοψάλτης, Γρηγόριος δὲ Πρωτοψάλτης, Χουρ-
μούζιος δὲ Χαρτοφύλαξ, Κωνσταντῖνος δὲ Πρωτοψάλτης,
εἰς τὰς ἀρχὰς Δοξολογίας καὶ εἰς ἄλλας πράξεις καὶ εἰς
τοὺς Πολυελέους.

§ 255. Ὅλα τὰ εἴδη τῆς ψαλμωδίας, ἀτινα ψάλλονται καθ' ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν καὶ τὰ ἔκτακτα μαθήματα ἀνάγονται εἰς μέλη τεσσάρων εἰδῶν, εἰς Στιχηράριον παλαιὸν ἢ ἀργὸν, εἰς Στιχηράριον νέον ἢ σύντομον (α), εἰς Παπαδεικόν καὶ Είρμολογικόν. Ταῦτα δὲ τὰ εἴδη κατὰ τὸ ἥθος ἑκάστου ἥχου ἔγραφον καὶ ἔψαλλον οἱ παλαιοὶ μὲ χαρακτήρας, ἢ φθόγγῳς 15, διότι ἔκτος τῶν εἰς ἡμᾶς 10, γνωστῶν χαρακτήρων (§ 61) τῆς ποσότητος εἶχον εἰς χρῆσιν καὶ ἄκλους πέντε τρεῖς ἀνιόντας, τὴν Ὁξεῖαν —, τὸ Πελασὸν — καὶ τὸ Κούφισμα — δύσ δὲ κατιόντας, τὸν Σύνδεσμον —, καὶ τὸ Κρατημοῦπόρδοον —, ἀτινα θεωρηθέντα ως περιττὰ ἀπὸ τοὺς τρεῖς διδασκάλους παρε-

(α) Πρὸς διάκρισιν τεῦ ἀργοῦ Στιχηραρίου τὴν σύνθομον διάτεξην μέλος ὄγοικάζει Χρύσανθος ὁ Προύστης.

λείφθησαν· διότι τὴν μὲν χρῆσιν τῆς Ὀξείας ἀναπληροῖ τὸ
Ὀλίγον —, τὴν δὲ τοῦ Πελαστοῦ καὶ τοῦ Κουφίσμα-
τος ἡ Πεταστὴ , τὴν τοῦ Συνδέσμου ἡ Ἀπόστροφος
καὶ τὴν τοῦ Κρατημοῦπορθόου τέλος, τὸ Ἐλαφρόν .

§ 256. Διὰ δὲ τὴν ποιότητα τοῦ μέλους ἔκτὸς τῶν εἰς
ἡμᾶς 11 γνωστῶν ὑποστατικῶν σημείων, εἶχον καὶ ἄλλα
πολλὰ καὶ ἀλλόχοτα, ἅτινα ἐλέγοντο καὶ μεγάλαι ὑπο-
στάσεις, καὶ μετεχειρίζοντο αὐτὰ διὰ χειρονομίαν δι' ἔκ-
τασιν μελῶν τῶν Παπαδικῶν καὶ Στιχηραρικῶν γραμμῶν
καὶ διὰ σχήματα διάφορα· εἰσὶ δὲ τὰ ἐξης, καὶ δοκά-
ζονται οὕτως.

Παρακλητικὴ	Ζ Εηρὸν Κλάσμα	
Σύναγμα	Ζ 'Ημίφωνον	
Χόρευμα	ϘϘ 'Ημίφθορον	
Οὐράνισμα	ϘϘ Λύγισμα	
Ἐπέγερμα	ϘϘ Κύλισμα	
Θὲς καὶ Ἀπόθες	ϘϘ 'Αντικενωκύλισμα	
Θέμα ἀπλοῦν	ϘϘ Κράτημα	
Τρομικὸν	Ϛ Σεῖσμα	
Ἐκστρεπτὸν	Ϛ Πίεσμα	
Τρομικοσύναγμα	Ϛϟ 'Εσω Θεματισμὸς	
Ψηφιστοσύναγμα	Ϛϟ 'Εξω Θεματισμὸς	
Παρακάλεσμα.	Ϛ 'Αργοσύνθετον	
Ψηφιστοπαρακάλεσμα	ϚϚ Γοργοσύνθετον	
Ἐναρξίς	Ξ 'Απόδομα	

§ 257. Αὐτὰ δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ γίνονται ἐκ τῆς
κατὰ συμπλοκὴν συγθέσεως, ἅτινα, κατὰ Ἰωάννην τὸν

Κουκουζέλην λέγονται ἄφωνα. « Τὰ δὲ μεγάλα σημάδια, τὰ ὅποια λέγονται καὶ μεγάλαι ὑποστάσεις, εἰσὶ διὰ μόνην χειρονομίαν κείμενα καὶ σχήματα διάφορα, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ φυνήν· ἄφωνα γάρ εἰσί ».

§ 258. Ἐκ τούτων δὲ μερικὰ εἶχον τὴν δύναμιν τοῦ νὰ ἐκτείνωσι τὰ μέλη εἰς μεγάλας γραμμὰς, ώς ἡ Παρακλητικὴ, τὸ Σύναγμα, τὸ Οὐράνισμα, τὸ Ἐπέγερμα καὶ ἄλλα τινά· τὰ δὲ λοιπὰ, ώς εἴπομεν, ἥσαν εἰς χρῆσιν ἀγωγῆς, χειρονομίας καὶ σχημάτων διαφόρων. Δύναται δέ τις νὰ γνωρίσῃ εὔκόλως πῶς ἔγραφον οἱ παλαιοὶ Μουσικαὶ τὰ μέλη των μὲ τὰ παλαιὰ σημαδόφωνα διὰ τοῦ παραλληλισμοῦ ἐνὸς ἐξηγημένου μαθήματος εἰς τὸ νέον σύστημα μὲ τὸ παλαιὸν πρωτότυπον αὐτοῦ. Ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ ἔναι εἰς τύπον τὰ παλαιὰ μουσικὰ βιβλία, καὶ μάλιστα, τὸ Οἰκηματάριον, τὸ Κρατηματάριον, ἡ Παπαδικὴ, τὸ Στιχηράριον, κτλ. καὶ διὰ τὴν σπάνιν τῶν χειρογράφων αὐτῶν, εἶναι ἀδύνατον τοῦτο τοῖς περισσοτέροις.

§ 259. Ἡ μεγαλητέρα δυσκολία τῆς ἐνεργείας τῶν παλαιῶν σημαδοφώνων συνίσταται εἰς τὸ, ὅτι, ἐν ἀπὸ τὰ μεγάλα σημεῖα δὲν ἐπέκτεινε τὴν ἐνέργειάν του δμοίως εἰς πᾶν γένος, καὶ εἰς καθ' ἓνα φθόγγον. Ἀλλ' ἀλλέως ἐνείργει εἰς τὸ διατονικὸν καὶ ἀλλέως εἰς τὸ χρωματικόν· καὶ ἀλλήν γραμμὴν ἔφερεν ὅταν ἐτίθετο εἰς τὸν φθόγγον τοῦ Πα, ἀλλην δὲ εἰς τὸν τοῦ Κε, καὶ ἀλλην εἰς τὸν τοῦ Βου, κτλ. Ἡ Παρακλητικὴ π. χ. ἐνείργει εἰς ἐπέκτασιν τοιούτων γραμμῶν, οἵαι εἶναι αἱ τῶν προπηχημάτων τῶν Χερουβικῶν καὶ τῶν Κοινωνικῶν, καὶ ἡ τοῦ προοιμίου τοῦ ἐντέχνου μαθήματος τοῦ ἀργοῦ Στιχηραρίου Ἰακώβου τοῦ Πρωτοψάλτου, « Δεῦτε χριστοφόροι λαοί ». Δόξα καὶ νῦν·

εὶς τὴν σ'. ὥραν τῆς Μ. Παρασκευῆς. Εἰς δὲ τὰς ἐντελεῖς καταλήξεις, διατονικῶς μὲν ἐνείργει οὕτως.

ପ୍ରମାଣିତ କାନ୍ତିକାଳୀଙ୍କ ପାଦପତ୍ର

$$0 \quad 0 \quad 0 \quad 0 \quad 0 \quad 0 \quad x\alpha \quad \alpha \quad \alpha \quad \alpha\alpha \quad \alpha \quad ?x \quad \alpha$$

የኢትዮጵያ-ስኩርያንያን

ବ୍ୟାକ୍ ପରିଚୟ

$\alpha \alpha \alpha \alpha \alpha \sigma \tau x \alpha \alpha \alpha \alpha \dot{\alpha} \alpha \gamma x \alpha$

Χρωματικῶς δὲ, οἵα
πο ρρ τρ α στρ α α σιν π

εἶναι ἡ γραμμὴ τοῦ σ'. ἀργοῦ 'Εωθινοῦ, κατὰ τὴν περίοδον
« διήγησις αὐτῶν τῶν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς Γραφάς ».

Τὸ Ἐπέγερμα, πάντοτε εἰς τὰς ἐναρμονίους ἐντελεῖς καὶ
ἀτελεῖς καταλήξεις ἐνείργει οὕτως. **¶**

M e s s e s

وَلِلَّهِ الْحَمْدُ لِأَنَّهُ أَعْلَمُ بِكُلِّ شَيْءٍ

45 8 6 6 6 θη η η η η η η η η με ε θη η

Τὸ Σύναγμα, ἐνείργει

၁၆၂ ရှိန်းအကြောင်းပေါ်မြတ်စွာ

— xai με χρι πα α α α θω ω ω ω ω χω ω

καὶ οὕτως.

καὶ οὐτως.

ወ ወ ወ ወ ወ ወ ገዢ ወ ወ ወ ወ ወ ወ ወ ወ ወ ወ ወ ወ ወ ወ ወ ወ

χτλ.
Αλ λη λου ου ου ου ου ε ε α α α α
Τὸ Χόρευμα ἐνείργει οὗτως. π ρε ε ε ε
ε ευ ου
ρει ου ου σι ι γ Λ α α α αγ γε ε αγ
γε ε λοι πα α α α α α α α α αν τε ε
Δ Τὸ Οὐράνισμα, ἐνείργει οὗτως. Δ α α α
ε ε ε ε ε α
α α δε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
δε ελ φοι οι
ε ε ε ε οι
Τὸ Θεὸς καὶ Ἀπόθεος πάντοτε εἰς
οι οι οι οι οι οι οι
τὰς ἐναρμονίους καταλήξεις, χυρίως τοῦ Βαρέως ἥχου,

Ἐνείργει οὐτως. ε ε ε ε ε α ε ε πι

Τὸ δὲ Θέμα ἀπλοῦν
τεσσάρας αντεισεὶς τε καὶ εἴδη εἶδεν.

Ἐνείργει οὗτως. Ἡ γένης τοῦ θεοῦ εἶναι τὸ πᾶν.

Ἐγκατέλειπεν τὸν πόλεμον ‘H Ἐγκατέλειπεν τὸν πόλεμον ὡς εἰς

τὸν (§ 193). Τὸ Παραχάλεσμα ἐνείργει οὕτως.

۲۲ ﴿۰۷۱﴾

χ^α α α α α α α α α α α α π^q

Τὸ Τρομικὸν εἰς μὲν τὸν ἀπλοῦν χαρακτῆρα ἐνείργει οὕτως.

μετὰ γοργοῦ δὲ οὗτως. ἦ

 Τὸ δὲ Ἐκστρεπτὸν ἐνείργει ὁμοίως ὡς τὸ

Τρομικόν· διότι λέγει τὸ Θεωρητικὸν τοῦ παλαιοῦ Συστήματος· « ὅταν μία γραμμὴ φέρῃ δύο θέσεις ὁμοίας, ἡ μὲν πρώτη γράφεται μὲν Τρομικὸν, ἡ δὲ δευτέρα μὲν Ἐκστρε-

πτόν». π.χ. $\pi \overline{q}$ Της Μαγ δα λι νη η ηςΜα ρι : α ας

Τὸ Τρομικοσύναγμα, ἐνείργει οὗτως.

دَلَّلَتْ كَوْكَبْ رَبِيعٌ

— אָמַרְתִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֶת־
0 0 0 φη η η η η η η η η η η με ε ε ε

אָלֵהֶנְדְּרַמְּסָדָה אֲלֵהֶנְדְּרַמְּסָדָה אֲלֵהֶנְדְּרַמְּסָדָה

Τὸ δὲ Ψηφιστοπαραχάλεσμα ἐνείργει

οῦτως. Δ ι η σου ου ου ουους ο ο κυ υ

Τούτων τῶν μεγάλων σημαδείων αἱ ἐνέργειαι δὲν φέρουσιν ἀπλῶς μίαν καὶ μόνην γραμμὴν, ἀλλὰ πολυειδεῖς καὶ πολυτρόπους, καὶ εἰς τὰ τρία γένη. Τὰ δὲ ἄλλα πάντα εἰσὶν ἐκ τῶν ἐγχρόνων καὶ ἀχρόνων ὑποστάσεων, διὰ κινήσεις καὶ ὑποκινήσεις, καὶ διὰ σχήματα διάφορα· ὡς τὸ

Ἐηρὸν χλάσμα ἡ τοῦ Ημίφθορον

Ἄγαρος ὡς τὸ Ἡμίφωνον αὐτεῖ **Ἄργαρος** ὡς τὸ

Σεῖσμα ἡ θύεται ὡς τὸ Πίεσμα, τὸ ὅποιον εἰ μὲν ἐγράφετο μὲν μαύρην μελάνην, ἐψάλλετο ἢ ἐνέργεια αὐτοῦ

συγεπτυγμένως καὶ μετὰ βραδύτητος ὡς εἰ δὲ

μὲ κοκκίνην, ἀναλελυμένως **λύττον** ὡς
τὸ Κράτημα, τὸ δόποῖον ἐμποδίζει τὴν κοπὴν τῆς φωνῆς
εἰς τὴν ἀργοπορίαν, ἕως γὰ πληρωθῶσιν οἱ κενοὶ χρόνοι.

π. χ. ἡ ἀναγέννηση τοῦ θεοῦ ως τὸ Λύγισμα.
ἡ κατάσταση ως τὸ Κύλισμα. ἡ παρένθεση ως τὸ Ἀντικενω-
κύλισμα. ἡ παράταξη ως τὸ Ἀργοσύνθετον,
ὅπερ συμπτύσει τὰ ἀναλελυμένα, καὶ ἀναχειτίζει τὴν τα-
χύτητα, ἐπικενόν εἰς κενούς χρόνους. ἡ παράταξη ως
τὸ Γοργοσύνθετον, ὅπερ ἀναλύει τὰ συνεπτυγμένα, καὶ
δὲν χρονοτριβεῖ περισσότερον καὶ ρὸν ἀφ' ὅσον ἀπαιτεῖ τὸ
κλάσμα. Τὸ Ἀπόδομα ἀποδί-
δει καὶ φυλάττει τὸ τέλος ὅλων τῶν ἐντελῶν καὶ τελικῶν
καταλήξεων εἰς ὅλα τὰ μέλη τῶν τριῶν γενῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ Μέλους.

Μέλος ἔτιν διορισμὸς τῶν μουσικῶν τόνων
εἰς διαφόρους στροφάς.

---

§ 260. Τὸ μόνον ἐκ τῶν διαφόρων τῆς μουσικῆς μέ-
σων, τὸ ὅποιον ἀπαγγέλλει τὴν μελωδίαν εἶναι τὸ πολυ-
ποίκιλον Μέλος. Σύγχειται δὲ τούτου ἐκ διαφόρων εἰδῶν
καὶ πρασντῶν, δηλαδὴ ἐκ λέξεως, ἐξ ἀρμονίας, ἐκ μελω-
δουμένων διαστημάτων, ἐκ μείζονος, ἐλάσσονος, καὶ ἐλα-
χίστου τόνου, ἐκ τριημιτονίου, τριτρυμορίου καὶ τεταρτη-
μορίου (§ 14)· καὶ ἐξ ἐκείνων καθὰ εἶναι ἔκαστον μάθη-
μα τονισμένον ἐκ μουσικῶν χαρακτήρων, τῶν ἐγχρόνων

δηλαδὴ καὶ ἀχρόνων σημείων, ἅτινα φέρουσιν εἰς τὸν πει-
ητὴν τὰ συστατικὰ τοῦ μέλους· δηλαδὴ τὴν ποσάτητα καὶ
τὴν ποιότητα εἰς ἀποτέλεσιν ἔχου.

§ 261. Μέλος δὲ εἶναι χυρίως ἔκεινο, τὸ ὄποῖον παρι-
στάνεται ἀπὸ τῶν μαρτυριῶν καὶ φθόγγων, οἱ ὄποῖοι δια-
δεχόμενοι ἀλλήλους (α), γίνονται αἰτίᾳ ἡ ὕλη εἰς τὴν με-
λωδίαν. Καὶ ἔκεινο τὸ ὄποῖον γίνεται ἐκ τούτων ὅλων, καὶ
διακρίνεται διὰ τῆς ἀκοῆς διὰ τῆς ἐνεργουμένης παραστά-
σεως ἐνὸς ἔκαστου ἔχου, λέγεται Μέλος. "Οθεν καὶ λέγο-
μεν, τὸ μέλος τὸ διατονικὸν, τὸ χρωματικὸν, τὸ ἐναρμό-
νιον· τὸ μέλος τὸ Παπαδικόν, τὸ Στιχηραρικόν, τὸ Εἰρ-
μολογικόν· τὸ μέλος τοῦ Πρώτου ἔχου, τοῦ Β'. τοῦ Γ',
τοῦ Δ'. τὸ μέλος τοῦ Πλαγίου α'. τοῦ πλ. β'. κτλ. 'Ο θεῖος
Πλάτων λέγει. « Τὸ μέλος συγίσταται ἀπὸ ρυθμὸν, λέ-
γον, καὶ ἀρμονίαν ».

§ 262. Χωρὶς τῶν προειρημένων, δὲν δύναται νὰ γίνῃ
μουσικὸν ποίημα (β), καθὼς οὔτε ρυθμὸς, χωρὶς χρόνου,
οὔτε ἔχος χωρὶς τῶν χαρακτηριστικῶν σημείων· ἀλλ' οὔτε
μέλος γίνεται χωρὶς τῶν ἀπαιτουμένων μέσων· τῆς μου-
σικῆς τέχνης. Καὶ καθὼς ἀναφέρομεν (§ 287) ὅτι, ἡ ἔνω-
σις τῶν συνηρμοσμένων δξέων καὶ βαρέων τόνων ἀποτε-
λεῖ τὴν ἀρμονίαν, καὶ ἡ ἔνωσις τοῦ ἀργοῦ καὶ γοργοῦ
χρόνου ἀποτελεῖ τὸν ρυθμὸν (§ 51), οὕτω καὶ ἡ ἔνωσις

(α) Μέλος δὲ εἶναι σειρὰ φθόγγων, διαδεχομένων ἀλλήλους
ἀρεσκόντων τῇ ἀκοῇ. Οἱ Διδάσκαλοι.

(β) Ἐν ποίημα δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ δινομάσωμεν μελωδικὸν,
ὅταν δὲν ἔναι μελωποιημένον διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς
μουσικῆς σημείων, ὡς τὸν ὑμνον, τὸ ἄσμα, τὴν ὠδὴν, κτλ. ἀλλ'
ὑποθέτομεν αὐτὸν ὡς ἐπιφόνημα, ἢ ὡς ἐν ἐγκώμιον.

δλων τῶν βοηθητικῶν μέσων τῆς ποσότητος καὶ τῆς ποιότητος, καὶ τῆς συμπλοκῆς τῶν φθόγγων, ἀποτελεῖ καὶ ποιεῖ τὸ λεγόμενον Μέλος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ Προσῳδίας.

Προσῳδία ἔστι τόνος τῶν ἀγραμμάτων φωνῶν, ὡς ἡ Παρακλητικὴ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, τὸ Ταξίμι τῶν Τουρκοράβων καὶ τὸ Μάρσι τῶν Εύρωπαίων.

---

§ 263. Ἡ Προσῳδία εἶναι τὸ χυριώτερον καὶ ἀναγκαιότερον μέσον εἰς δποιονδήποτε μουσικὸν, εἶναι τὸ συντελεστὸν ὅργανον, ἡ δύναμις τῆς ἀπηχήσεως, ὡς τὸ συντρόφευμα τοῦ ἴσοχράτους εἰς τὸν ψάλλοντα, ἀφ' οὗπερ ἔχει ἀνάγκην ἔκαστος μουσικὸς πρὸς ἐναρξιν εἰς τὸ νὰ δοκιμάσῃ ἐὰν εἴν' ὅλα τὰ ὅργανα σύμφωνα μεταξύ των· διότι δ πρῶτος εἰς τὴν ἐναρξιν θέλει δείξει τὴν βάσιν ἡ τὴν χορδὴν, νὰ ἐννοήσωσιν οἱ λοιποὶ τίς ἥχος, καὶ τίς φθόγγος εἶναι, διὰ νὰ φυλάττωσι τὴν βάσιν τῆς ἀπηχήσεως πρὸς ζωηρότητα καὶ βοήθειαν, ὡς ἡ Πασσοβιόλα εἰς τὰ ὅργανα τὰ Εύρωπαϊκὰ καὶ ἡ Κιθάρα εἰς τὰ τραγῳδία αὐτῶν.

Εἶναι τὸ βοηθητικὸν μέσον, ὡς τὸ ἥχεῖον ἡ ἥχοφόρον σίδηρον, δ εἴν' ἀναγκαιότατον εἰς τοὺς εἰδήμονας μουσικοὺς τοῦ Θεάτρου, πρὸς ζωηρότητα τῆς φωνῆς, εἰς ὁδηγίαν ἀπηχήσεως.

Εἶναι τὸ ἀναγκαιότατον μέσον, ὡς τὸ φθογγόμετρον, ὅπερ μεταχειρίζεται εἰς μελωδὸς εἰς τὰς μελοποιήσεις διὰ νὰ

καταλάβη ἀν τὸ μελοποιηθὲν μάθημα εἶναι τέλειον κατὰ τοὺς φθόγγους, ὡς πρὸς τὸ σύστημα τὸ ὅποῖον ἥθελε μεταχειρισθῆ, καὶ ἀν τοῦ μαθήματος οἱ τόνοι ἦναι δρθοὶ μέχρι τῶν μαρτυριῶν, κατὰ τὰς διαιρέσεις τῶν τριτημορίων καὶ τεταρτημορίων (α).

Εἶναι κατ' ἔκτασιν τονισμένη γραμμὴ ἄνευ λέξεων, ἢ τούλαχιστον διὰ φωνιέντων μόνον, ὡς εἶναι τὸ προοίμιον τῶν Κοινωνικῶν, τῶν Χερουβικῶν, καὶ ἄλλων Στιχηραρικῶν καὶ Παπαδικῶν γραμμῶν, δὲ λέγεται Παρακλητικὴ (β)· καὶ γράφεται διὰ τοῦ α, ο, καὶ ω· ἢ διὰ τοῦ ε, καὶ αι· ἢ διὰ του η, ι, υ, ει, καὶ οι. Τοῦτο δὲ γίνεται καὶ εἰς ἄλλας ἐκτεταμένας γραμμὰς περὶ τὰ μέσα τῶν Στιχηραρικῶν καὶ Παπαδικῶν μελῶν, εἰς τὴν μετὰ μαρτυρίαν ἀρχήν.

Εἶναι τὸ βοηθητικὸν μέσον πρὸ πάντων εἰς τοὺς Εκκλησιαστικοὺς ψάλτας ὡς δὲσοχράτης, ὅταν ψάλλωσιν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ. Εἶναι τέλος πάντων τὸ βοήθημα εἰς ἀναλαβὴν ἀναπνοῆς, ὡς εἰς τὰ σιωπητικὰ

(α) Δοκιμάζεται τὸ γεγραμμένον μέλος μὲ τὸ νὰ ψάλλῃ παραλλαγὴν δὲ τεχνίτης μουσικός· διότι ἀν ἦναι λάθος κανεὶς τόνος ἢ ἐπὶ τὸ βαρὺ ἢ ἐπὶ δέξι, διὰτῆς πχραλλαγῆς εὑρίσκεται· καλητέρα δοκιμὴ ὄμως γίνεται διά τινος δργάνου μουσικοῦ· διότι τότε εὑρίσκεται καὶ λάθος ἡμιτονίου, καὶ τεταρτημορίου τόνου. Χρύσανθος Προύσης Μ. Θεωρητικὸν § 431.

(β) ὅτι μετὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἥχου, γίνεται ἀρχὴ μελωδίας ἀρρύθμου, ἥτις δμοιαζει· μὲ προοίμιον· διότι εἰς αὐτὴν δεικνύεται ἡ δδὸς τοῦ ἥχου καὶ ἐπὶ τὸ δέξι καὶ ἐπὶ τὸ βαρύ, ἔπειτα γίνεται ἐντελῆς κατάληξις εἰς τὸ ἵσον τοῦ ἥχου. Ή τοιαύτη δὲ μελωδία λέγεται Παρακλητική· δὲ αὐτός· Μ. Θεωρ. § 418.

+, Υ., εἰς τὸ νὰ προέρχηται χρόνος ἀφθεγχτος, δι' ἀνα-
πλήρωσιν βυθμοῦ, η δι' ἄλλην τινὰ ἀνάγκην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ Συμφωνίας.

Συμφωνία ἔστιν ἔνωσις μελώδίας, ἀπαγγέλουσα τὴν
ἀναλογίαν τοῦ συστήματος.

---

§ 264. Ἡ Συμφωνία, τὸ ἐπισημονικώτερον Κεφάλαιον ἀπάσης τῆς μουσικῆς τέχνης, ἀναδεικνύουσα τὸ ἔξοχον αὐτῆς, εἴναι καὶ η βάσις τῆς Ἀρμονίας. Συνίσταται δὲ ἐκ τῆς διαφόρου κατὰ συμφωνίαν ἀναλογίας τῶν συστημάτων, διὰ πολλῶν δργάνων η καὶ φωνῶν. Ἐκεῖνο δὲ τὸ δποῖον βασίζεται εἰς ἔκαστον τόνον, καὶ μεταχειρίζεται μὲν ἀναλογίας ἀθροίσιν διὰ πολλῶν δργάνων η ἰσοχρατῶν ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ δέξι ἐνὸς ἔκαστου συστήματος, λέγεται Συμφωνία.

§ 265. Διαχρίνεται δὲ δ συνδιασμὸς τῶν εἰς ἔνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν καταπιπτόντων φθόγγων κατὰ τέσσαρας τρόπους « εἰς ἄρα φθόγγος συμφωνίαν οὐ ποιεῖ » κατὰ τὸ δμόφωνον, σύμφωνον, παράφωνον καὶ διάφωνον. Καὶ δμόφωνον μὲν λέγεται, ὅταν δύο φθόγγοι δὲν διαφέρουσι μεταξύ των, μήτε κατὰ τὴν δέξιτην, μήτε κατὰ τὴν βαρύτητα, ἀλλὰ προφέρονται δμοίως. ὡς — —

Σύμφωνον δὲ, ὅταν δύο φθόγγοι προφέρωνται μὲν εἰς ἔνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν κατὰ τὸ δμοίον, δὲν διαφέρουσιν δμως μεταξύ των ἀλλ' ὅπως εἴναι τὸ μέλος τοῦ βα-

ρυτέρου φθόγγου ὅμοιον τῇ ἀντηχήσει τοῦ δξυτέρου, οὕτως
εἶναι καὶ τὸ μέλος τοῦ δξυτέρου φθόγγου, ὅμοιον τῷ τοῦ
βαρυτέρου, ώς ἀπὸ ἵσου εἰς ἐπταφωνίαν ?

Διάφωνον δὲ, ὅταν δύο φθόγγοι, προφέρωνται μὲν εἰς
ἔνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν, δὲν φαίνεται ὅμως μεταξὺ αὐ-
τῶν οὔδεμία ἔνωσις κατὰ τὸ μέλος, τούτεστι, μήτε τοῦ βα-
ρυτέρου φθόγγου τὸ μέλος φαίνεται ὅμοιον τῷ τοῦ δξυ-
τέρου, μήτε τὸ τοῦ δξυτέρου τῷ τοῦ βαρυτέρου, ώς ?

Παράφωνον δὲ λέγεται τέλος, ὅταν δύο φθόγγοι, προφέ-
ρωνται μὲν εἰς ἔνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν, γίνεται ὅμως τὸ
μέλος αὐτῶν μεταξὺ συμφώνου καὶ διαφώνου, ώς ?

§ 266. ‘Η δὲ ἄθροισις τῶν συστημάτων ἀπαγγέλεται
κατὰ τοὺς ἀρχαίους “Ἐλληνας μουσικοὺς ἀπὸ ἐπιτρίτου,
διπλασίου, τριπλασίου καὶ τετραπλασίου· ὅ ἐστι ἀπὸ δια-
τεσσάρων, διαπέντε, διαπασῶν, διαπασῶν = καὶ διαπέντε
καὶ ἀπὸ τὸ δὶς διαπασῶν.

Συμφωνία διατεσσάρων.

§ 267. ‘Η διατεσσάρων συμφωνία συνίσταται ἐκ τό-
νων δύο, καὶ ἡμιτονίου κατὰ τοὺς Πυθαγορικοὺς κανόνας.
ὅ ἐστι, ἐκ τριῶν τόνων, μείζονος, ἐλάσσονος καὶ ἐλαχί-
στου (6). αὗτη σχηματίζει κλίμακα κατὰ τριφωνίαν τοῦ
διατονικοῦ γένους, ἐμπεριέχουσαν τόνους τρεῖς καὶ χορ-
δὰς τέσσαρας, καὶ γεννᾶται ἐκ τοῦ ἐπιτρίτου (6). Ἐπίτρι-

(α) Οἱ ἀρχαῖοι Ἐλληνες μουσικοὶ τόνον ἔλεγον κυρίως τὸν
καθ’ ἡμᾶς ἐλάσσονα 9, καὶ μείζονα 12, τὸν δὲ ἐλάχιστον 7, οἱ
μὲν Πυθαγορικοὶ ὡνδριαζόν ἡμίτονον, οἱ δὲ Πλατωνικοὶ λεῖμμα.

(β) Αὕτη ἡ διατεσσάρων συμφωνία ἔχει τὴν αὐτὴν δμοιδιγ-

τος δὲ εἶναι, δπόταν δύο ἀριθμῶν ὁ μεγαλείτερος ἔχη
στὸν τὸν ἐλάσσονα, καὶ πρὸς τούτοις τὸ τρίτον αὐτοῦ μέ-
ρος· καθὼς εἶναι π. χ. τὰ 4, πρὸς τὰ 3· εἰς τὰ τέσσαρα
ἔμπεριέχοντα τὰ τρία, καὶ ἐν μέρος τούτου.

Συμφωνία διαπέντε.

§ 268. Ή διαπέντε Συμφωνία συνίσταται ἐκ τόνων
τριῶν, καὶ ἡμιτονίου, ἐξ ὧν καὶ σχηματίζεται μία κλίμαξ
κατὰ τὸ πεντάχορδον τοῦ χρωματικοῦ γένους, ἐκ τόνων
τεσσάρων, καὶ χορδῶν πέντε· διότι ὁ συνδυασμὸς τῆς συμ-
φωνίας ταύτης γίνεται ἀπὸ τόνου ἡμιολίου (α). Ήμιόλιος
δὲ εἶναι δπόταν δύο ἀριθμῶν ὁ μεγαλήτερος ἔχη στὸν
τὸν ἐλάσσονα, καὶ πρὸς τούτοις τὸ ἡμισυ τούτου μέρος·
ώς τὰ 3, πρὸς τὰ 2, ἡ ὡς τὰ 12, πρὸς τὸν ἐλάσσονα 7· ἡ
κατὰ τὸν ἡμιόλιον τόνον, ὡς τὰ 18, πρὸς τὰ 12· εἰς τὰ
18, ἔμπεριέχονται τὰ 12, καὶ τὸ ἡμισυ μέρος αὐτοῦ τού-
τεστι τὰ 6.

Συμφωνία διαπασῶν.

§ 269. Ή δὲ διαπασῶν Συμφωνία συνίσταται ἐκ τό-
νων ἐξ, ἥτις σχηματίζει κλίμακα ἔμπεριέχουσαν τόνους
ἐξ, καὶ χορδὰς ἑπτὰ, κατὰ τὴν τριφωνίαν τοῦ ἐναρμονίου
τροχοῦ, καὶ τοῦτο γεννᾶται ἀπὸ τοῦ διπλασίου τοῦ ἑπι-
τα τῆς συμφωνίας διατεσσάρων τοῦ ἡμετέρου συστήματος· ὡς τὸ

Ω Ι Νη—Γα, 28.

(α) Οἱ Ἡμιόλιοι τόνοις καθ' ἡμᾶς ἀνάγεται μόνον εἰς τὸ χρω-
ματικὸν τοῦ Πλαγίου Β'. ὡς ἔχομεν τὸν ἡμιόλιον τόνον ὑπὸ ἀ-
ριθμὸν 18, καὶ ἔχει τὴν δμοιότετα τοῦ πενταχόρδου αὐτοῦ τοῦ
ἥχου καὶ τοῦ γένους, κατὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ λεχέχκεις· ὡς εἶναι
Πα—Κε, 40. ἡ κατὰ τὴν τοῦ λεχέχκεις, ὡς εἶναι Νη—Δι, 40.

τρίτου (α). Διπλάσιος δὲ εἶναι, δπόταν δύο ἀριθμῶν ὁ μικρότερος εἰς τὸν μεγαλύτερον δὶς ἀριθμῆται· ὡς τὰ 4, πρὸς τὰ 2.

Συμφωνία διαπασῶν — καὶ διαπέντε.

§ 270. Αὕτη ἡ διαπασῶν — καὶ διαπέντε συμφωνία (ἥτις εἰς ἡμᾶς εἶναι ἄγνωστος), συνίσταται ἐκ τόνων ἐννέα, καὶ ἡμίτονίου, ἐξ ὧν καὶ σχηματίζεται μία χλίμαξ ἀνωμαλωτάτη ὑπερβαίνουσα καὶ αὐτὰς τὰς ἀνωμάλους κατὰ τροχαίους χλίμακας τῶν τριῶν γενῶν, ἀπὸ τόνων ἐννέα, καὶ χορδῶν δέκα (ἢ καὶ μὲ τὸ ἡμίτονον δέκα, καὶ χορδὰς ἔνδεκα), καὶ γίνεται ἀπὸ τοῦ τριπλασίου τοῦ ἐπιτρίτου, καθὼς ὑπαγορευόμεθα ἀπὸ τοὺς Πυθαγορικοὺς καὶ Πλατωνικοὺς κανόνας.

Συμφωνία δὶς διαπασῶν.

§ 271. Ή δὲ δὶς διαπασῶν Συμφωνία σχηματίζει καὶ αὕτη μίαν χλίμακα ἐμπεριέχουσα τόνους δώδεκα, καὶ χορδὰς δεκατρεῖς, ἥτις γεννᾶται ἀπὸ τοῦ τετραπλασίου τοῦ ἐπιτρίτου. Τετραπλάσιος δὲ εἶναι, δπόταν δύο ἀριθμῶν ὁ μικρότερος τετράχις ἀριθμῆται εἰς τὸν μεγαλύτερον· ὡς

(α) Ἐπειδὴ ἡ ἀθροισίς τοῦ διπλασίου ἐπιτρίτου εἶναις ἀτελής (κατὰ τὸν λόγον, διαπασῶν), καὶ δεικνύει τὴν Συμφωνίαν ταύτην ἀνωτέραν μὲν τῆς πενταχόρδου, κατωτέραν δὲ τῶν ἀριθμῶν τῆς ὀκταχόρδου, διὸ τοῦτο καὶ δὲν ἔχει δυοιςτητα μὲ κανὸν ὀκτάχορδον διαπασῶν, κατὰ τὸ δυαλὸν, ἐκτὸς μὲ τὴν ἀπὸ τοῦ τροχοῦ τριφωνίαν τιῦ ἐνχρυμγίου γένους Γα — Ζώ — Βού. 56· καὶ μὲ τὴν τριπλασίαν τριφωνίαν τοῦ διατονικοῦ γένους τοῦ πλ. δ'. Νη — Ια^Φ Γά. 56.

τὰ 4, πρὸς τὸ 1, ἡ ώς τὰ 12, πρὸς τὰ 3, τούτεστιν, ὡς
ό μείζων τόνος πρὸς τὸ τεταρτημόριον (α).

§ 272. Οἱ συνδιασμοὶ τῶν ‘Ελληνικῶν Συμφωνιῶν,
κατὰ παραλληλισμὸν, τόσον μόνον ἐξηκριβώθησαν. ‘Ο δὲ
συνδιασμὸς τῆς Συμφωνίας διαπασῶν — καὶ διαπέντε, δχὶ
ὅτι δὲν ἐξακριβοῦται (καὶ τοι ἀγνοούμενος), ἀλλὰ δὲν φα-
νεροῦται ὅμαλῶς εἰς ποῖον γένος ἀνάγεται, ἡ εἰς ποῖον
εἶδος τῆς παραχορδῆς, ἔνεκα τοῦ περιττεύοντος ἡμιτόνου.
Κατὰ τὴν ἴδεαν ὅμως τῆς συμφωνίας διατεσσάρων, φαί-
νεται καὶ αὗτῇ ν' ἀνάγηται εἰς τὸ διατονικὸν γένος (εἰς
τὸν τροχὸν τοῦ α'. ἤχου): ἀλλὰ πρόκειται ἀμφιβολίᾳ
διὰ τὸν περιττεύοντα ἡμίτονον, μήπως αὐτὸς εἴναι βάσι-
μος τόνος δὶ' ἄλλο σύστημα τοῦ ἡμιολίου, καὶ τότε ἀνά-
γεται εἰς τὸ χρωματικὸν γένος.

§ 273. “Ολαι αἱ Συμφωνίαι τῶν ‘Ελληνικῶν μουσικῶν
κανόνων, καὶ τοῦ συνδιασμοῦ τῶν φθόγγων αὐτῶν εἴναι.

» ‘Η διατεσσάρων ἐπίτριτος	Nη—Γα	28.
» ‘Η διαπέντε ἡμιόλιος	Πα—Κε.	40.

» ‘Η διαπασῶν διπλάσιος Nη—Γα—Γά 56.

» ‘Η διαπασῶν — καὶ διαπέντε τριπλάσιος (ἀγνοούμενη).

» ‘Η δὶς διαπασῶν τετραπλάσιος Nη Γα^Ω Γα^Ω Γα^Ω Γα^Ω 112.

§ 274. “Ολοι οἱ τῶν ‘Ελληνικῶν Συμφωνιῶν συνδια-
σμοὶ ἀφοῦ δὲν εἴναι γνωστοὶ, δὲν εἴναι πρὸς τούτοις καὶ
ὅλοι εὑχρηστοι κατὰ τοὺς ἡμετέρους κανόνας τῆς μουσι-

(α) ‘Η ἀθροισις τῆς συμφωνίας ταύτης σχηματίζει μίαν κλί-
μακα δικτονικὴν, ώς ἀπὸ τὴν τοῦ πλ. δ'. ἐκ τετραπλασίου τρι-
χωνίας. Nη — Γα — Γα — Γα — Γα. 112.

καὶς. Γιγώσκονται δὲ εἰς ἡμᾶς αἱ ἔξης Συμφωνίαι, καθὼς διδάσκει ἡμᾶς καὶ ὁ Χρύσανθος Προύσης ἐν τῷ Μ. Θεωρητικῷ (§ 57). « ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ συνδιασμοῦ τῶν φθόγγων, γνωρίζονται εἰς ἡμᾶς τὴν σήμερον συμφωνίαι τέσσαρες.

Ἡ διατριῶν	Bou. Δι.	19.
Ἡ διατεσσάρων	Nη. Γα.	28.
Ἡ διαπέντε	Nη. Δι.	40.
Καὶ ἡ διαπασῶν	Nη. Νη.	68 ».

§ 275. Ἐντεύθεν δῆλον γίνεται ὅτι ἔχ τῶν προειρημένων Ἑλληνικῶν συμφωνιῶν ἡ διαπασῶν — καὶ διαπέντε Συμφωνία, παντελῶς εἰς ἡμᾶς ἀγνοεῖται, ώς καὶ τοῦ ἡμετέρου συστήματος ἡ διατριῶν Συμφωνία ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μουσικῶν ἡγνοεῖτο (α) διότι δὲν φαίνεται νὰ ἥγαι δι' ὅλου κατατεταγμένη ταῖς ἐκείνων Συμφωνίαις.

(α) Αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μουσικῶν ἀγνοούμενη διατριῶν συμφωνία ἀποδεικνύει ὅτι, οἱ ἄριστοι ἐγκρατεῖς τῆς Εύρωπαϊκῆς Μουσικῆς ὅλως ἀπατῶνται ὑπερασπιζόμενοι τὴν Εύρωπαϊκὴν Μουσικὴν διεσχυρίζονται πρὸς τούτοις καὶ διὰ τὰ σημαδίφωνα αὐτῶν καὶ σημαδόχρονα καὶ συστήματα. Άφοῦ δὲ πανδαιμάτωρ χρόνος ἀφαγίσας τὴν Ἑλληνικὴν Μουσικὴν δὲν ἐγκατέλιπεν εἰς τοὺς ἀπογόνους Ἑλληνας οὔτε κλείν, οὔτε θύραν, εἰμὴ μόνον τὰς δνομασίας αὐτῶν τῶν δκτὸς ἤχων τῆς ἡμιτέρας ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ τὴν διαίρεσιν αὐτῶν εἰς τὰ τρία τῆς μουσικῆς γένη, καὶ τὰς δνομασίας τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος, ώς καὶ τὰς τῶν συστημάτων, δηλαδὴ κατὰ τὸν τροχὸν, καὶ κατὰ τὸ διαπασῶν, καὶ ἄλλων τινῶν κανόνων δνομασίας ἐγγράφως διασυθείσας παρὸς Πλάτωνι καὶ Πυθαγόρᾳ, καὶ ἐν ἄλλοις σοφοῖς Ἑλλήσις

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ ‘Αρμονίας.

Άρμονία ἐστὶν ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀναλογία τῶν μουσικῶν τόνων ἢ φωνῶν.

---

§ 276. Η ‘Αρμονία εἶναι μέλος συστήματος, συνηρμοσμένον ἐκ βαρέων καὶ δέξεων τόνωγ, ὅποιουδήποτε ἥχου κατὰ τὰ ἐναντία ἄκρα τῶν δύο, ὅπερ ψάλλεται ἐνάρθρως μὲν ἀφ' ἑνὸς μόνου ψάλτου, συγχροτεῖται ὅμως ἀνάρθρως ἀπὸ τέσσαρας φωνὰς ἡνωμένας (οἱ καὶ εἶναι τὸ σύστημα τῆς μουσικῆς Συμφωνίας). Ἡγουν ψάλλων τις ἐν μάθημα κατὰ τὸ τυχὸν σύστημα, ἔχη καὶ 3, ἢ 4, ισοχράτας ἔχοντας βάσιν π. χ. δ α'. τὴν τριφωνίαν, ὁ δ'. τὴν πενταφωνίαν, ὁ γ'. τὴν ἑπταφωνίαν, καὶ ἄλλος δὲ προσῳδῶς τὴν ἐπὶ τὸ βαρὺ ἑπταφωνίαν δι' ὀργάνου.

μουσικοῖς, οἵτινες ἀφοῦ παρήγαγον ἐκ τῶν τεσσάρων κυρίων ἥχων καὶ τοὺς τέσσαρκς πλαγίους, ἀπεκατέστησαν τὴν Ἑλληνικὴν Μουσικὴν δικτάηχον (ἐξ ἣς καὶ πηγάζει καὶ ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησιαστικὴ δικτάηχος Μουσική). τὰ δὲ τόσον πολλὰ σημαδόφωνα καὶ σημαδόχρονα τοῖς ἀλλοτρίοις πύθεν;

Ἀφοῦ τοὺς φθόγγους τῆς μουσικῆς αὐτῶν ἀνεπλήρωσαν μόλις κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα, ἀς συμπεράνη λοιπὸν ἔκαστος. Καὶ ἀν αὐτοὶ εἶχον τοὺς φθόγγους τῆς μουσικῆς αὐτῶν ἀτελεῖς μέχρι τοῦ, 268 μετὰ τὸν Ιωάννην τὸν Δαμασκηνὸν εἶναι δύνατὸν νὰ ἔχωσι σημαδόφωνα καὶ σημαδόχρονα Ἑλληνικὰ 1200 καὶ ἐπέκεινα χρόνων π. Χ.; ὡς μαρτυρεῖται τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ εὐρυμαθοῦς Χ. Προύσης κατὰ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ 21 §. τοῦ Μ.

§ 277. Αἱ μὲν φωναὶ ἐκεῖναι τῶν πολλῶν ψαλτῶν ἡ ἴσοκρατῶν τῶν ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ ὀξὺ ἐκπληροῦσι τὸ ἕδιον τῆς Ἀρμονίας (α), ἥτις ἐνεργεῖται ἐκ τῆς πλοκῆς τῶν Συμφωνιῶν, τὸ δὲ μέλος τοῦ ἐξ ἀναλογίας ψαλτομένου μαθήματος, ὅπερ ἡχεῖ εἰς τὴν ἀκοήν κατὰ τὸ τέλειον μέλος εἶναι ἡ λεγομένη Ἀρμονία. Ἐξ ἐκείνου δὲ, ὅπερ φαίνεται ἡ ἀκούεται κατὰ τὴν διάφορον ἀναλογίαν ὅποιασδήποτε χλίμακος, καὶ ἐκ τῶν διαφόρων συστημάτων τῆς μουσικῆς καὶ τῶν τριῶν ἡ τῶν τεσσάρων μερῶν τῆς διαπασῶν ἀποτελεῖται καὶ γίνεται ἡ λεγομένη Ἀρμονία. δηλαδὴ ἀπὸ τῆς ὑπάτης, μέσης νήτης καὶ ὑποϋπάτης.

Θεωρ. περὶ τῶν ἐπτὰ συλλαβῶν τῶν φθόγγων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Μουσικῆς. « Τὰς δὲ ἐπτὰ συλλαβὰς τῶν φθόγγων ἔλαβεν δ Γοῦ; ἀπὸ τῆς ἀκροστιχίδος ἐνὸς ὕμνου ἀναφερομένου πρὸς τὸν Πρόδρομον Ἰωάννην· μετεχειρήσθη δὲ αὐτὰς ἐν τῇ Μουσικῇ κατὰ τὸ ακδ'. ἐτοις ἀπὸ Χριστοῦ, τούτεστι 263 ἐτη μετὰ τὸν Δακμασκηνὸν Ἰωάννην· μολονότι λέγουσιν ὅτι δ Γοῦ; μετεχειρίσθη μόνον τὰς ἐξ συλλαβῶν, ἡ δὲ ἑδόμη προσετέθη ὕστερον. Ἀπεδέχθησαν δὲ αὐτὸς κοινῶς ὅλοι οἱ μουσικοὶ τῶν Εὐρωπαίων, καὶ διαφόρους προσθήκας ἐπὶ τῷ κρείττον ποιήσαντες, τὸ μεταχειρίζονται ἔως τὴν σήμερον ».

Καὶ ταῦτα λέγοντες δὲν κατηγορῶμεν τὴν Εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν, ἀλλὰ συνομολογοῦμεν τῷ ἀοιδίῳ Σερουγίῳ Καθηγητῇ τῆς Σύρου, καὶ ἄλλοις τισὶ ὅτι, καὶ τοι μεταγενεστέρᾳ ἡ Εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ, εἶναι δύμως ἐπιστημονικωτέρα, ἐναρμόνιος, χαρμόσυνος καὶ διεγερτική, ὡς ἡ Τούρκικὴ, ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἡ ἀρχικά Ἑλληνικὴ εἶναι μελωδικὴ, κατανυκτικὴ καὶ παθητικὴ.

(α) Ψάλλεται δὲ ἡ Ἀρμονία παρὰ πολλῶν διότι εἰς μὲ μίαν φωνὴν δὲν δύνεται νὰ ψάλλῃ δικαὶο τὸ μέρη τῆς Ἀρμονίας, Χρύσανθος Προύσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ παρεκβάσεως ἢ παρεκτροπῆς τῆς Ἀρμονίας.

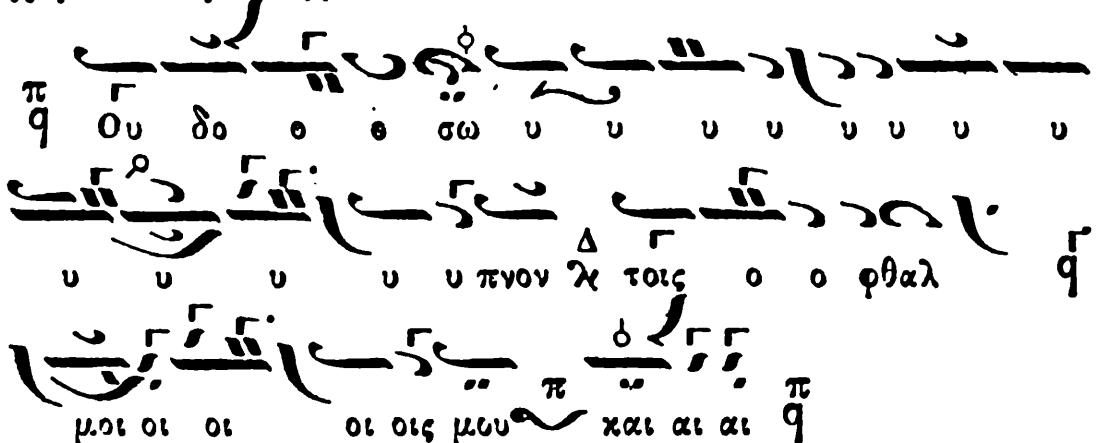
Παρέκβασίς ἐστι μεταλλαγὴ φωνῆς εἰς παραχορδὴν
καὶ δύναμις τόνου.

---

§ 278. Ἡ Παρέκβασις ἢ Μετάθεσις εἶναι τὸ βοηθητικὸν μέσον εἰς δυνάμωσιν ἑκάτου μουσικοῦ, ἵτις διὰ τῆς προσοχῆς φέρει τὸ ἀντιληπτικὸν εἰς τὸ βαθύνειν καλῶς εἰς τὰ τῆς τέχνης. Εἶναι δὲ μεταλλαγὴ χορδῆς (ἵτις καλεῖται Τουρκιστὶ Σὲπ περτὲ), εἰς μετάβασιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ φθόγγου δι’ ἄλλης φθορᾶς εἰς ἄλλο σύστημα, φέρουσα ποικιλίαν καὶ τερπνότητα, εἰς ἀποδίωξιν τοῦ τῆς ἐπιμόνου καὶ μονοτρόπου μελωδίας κόρου. « Ὁταν δὲ πρὸ τοῦ κόρου μεταβαίνωσιν εἰς ἄλλον ἥχον, νέον ἥθος εἰσερχόμενον εἰς τὰ πνεύματα τῶν ἀκροατῶν, ἔξανισται ταῦτα, καὶ τὰ κατασταίνει προσεκτικά ». Χρύσανθος Προύσης· (τοῦτο θιωρεῖται καὶ εἰς τὴν Μελοποιίαν).

§ 279. Ἡ μετάθεσις ἵτις λέγεται καὶ φθορά· εἶναι τὸ γὰρ φυλάττωμεν πλέον τὴν ἀναλογίαν τῶν διαστημάτων τῆς χλίμακος τῆς μετατιθεμένης φθορᾶς, καὶ ὅχι ἐκείνου τοῦ φυσικοῦ πρώτου ἥχου· π. χ. δταν εύρισκόμεθα περὶ τὰ μέσα ψαλλομένου τινὸς μαθήματος εἰς φθόγγον Κε, καὶ ἐπὶ τοῦ Κε, μεταθέσωμεν τὴν τοῦ Δευτέρου φθορὰν Δι·—θ·, ἀφοῦ μεταβάλλωμεν τὸ μέλος φυλάττοντες καὶ τὰ φυσικὰ διαστήματα τῶν τόνων, λέγομεν τὸν μὲν Κε, ἀντὶ τοῦ Δι· τὸν δὲ Δι·, ἀντὶ τοῦ Γα. κτλ. Ἐως οὖν γίνη ἡ λύσις τῆς φθορᾶς, καὶ γὰρ ἔμενη πάλιν εἰς τὸν πρῶ-

τον, ἣ εἰς ἄλλον τινὰ ἤχον. Ἰδού σοι καὶ τὸ τῆς παραχορδῆς παράδειγμα.

§ 280. Ἐκτὸς τῶν ὁσων ἀναφέραμεν φθιρῶν τῶν ὄχτων
ἥχων, εἶναι καὶ ἀλλα 3 σημεῖα· ὃν τὰ μὲν θυρούς, ἀνά-
γονται εἰς τὸ ἐναρμόνιον γένος· τὸ δὲ χρ, εἰς τὸ χρωμα-
τικόν. Καὶ ἡ μὲν χρ, τοῦ Μουστακάρ, φύσει τίθεται ἐπὶ τοῦ
Δι, καὶ φέρει ποιότητα τοῦ λειαγώ, ἥτις ἀφορῶσα ἐπὶ τὸ
βαρὺ ζητεῖ τὸν μὲν Γα δίεσιν, τὸν δὲ Βου εἰς τὸν τόπον
του, τὸν δὲ Πα δίεσιν, καὶ τὸν Νη ἀκίνητον· καὶ εἰς ὅποιον
τόνον τεθῆ ἐκεῖνος δ φθόγγος φθέγγεται διὰ τοῦ Δι, μὲ
τὴν ποιότητα τοῦ λειαγώ· ὅθεν ἔξουσιάζει τόνους 4, καὶ
χορδὰς 5.

Κλίμαξ τοῦ Μουσταάρ.

§ 281. Ἡ δὲ ἐναρμόνιος αὔτη θεοῦ, τοῦ Χιγισάρ, φύ-
σει τίθεται εἰς τὸν Κε, καὶ φέρει ποιότητα τοῦ Ιέακες·
καὶ ἐνεργεῖ μετὰ τὴν βάσιν του ἔνα τόνον ἐπὶ τὸ δξὺ, καὶ
ἔνα ἐπὶ τὸ βαρύ· καὶ τὸν μὲν ἐπὶ τὸ δξὺ ζητεῖ ὑφεσιν, τὸν
δὲ ἐπὶ τὸ βαρὺ δίεσιν· καὶ εἰς ὅποισν ἄλλον τόνον τεθῇ,

ἔκεινος ὁ φθόγγος φθέγγεται διὰ τοῦ Κε, μὲ τὴν ποιότητα τοῦ λέακες, καὶ φυλάττει τὰ αὐτὰ διαστήματα. "Οθεν ἔξουσιάζει τόνους 2, καὶ χορδὰς 3.

Κλίμαξ τοῦ Χισάρ.

$\frac{1}{q}$	$\frac{2}{q}$	$\frac{3}{q}$	$\frac{4}{q}$	$\frac{5}{q}$	$\frac{6}{q}$	$\frac{7}{q}$	$\frac{8}{q}$	$\frac{9}{q}$	$\frac{10}{q}$	$\frac{11}{q}$	$\frac{12}{q}$
9	7	5	3	21	12	9	4	3	2	1	0

§ 282. Ἡ δὲ ἐναρμόνιος αὔτη ἡ, τοῦ Νισαπούρ, φύ-
σει τίθεται εἰς τὸν Δι, καὶ φέρει ποιότητα τοῦ Ιαλα· ἀφο-
ρῶσα δὲ ἐπὶ τὸ βαρὺ ζητεῖ τὸν μὲν Γα δίεσιν, ἀπὸ τεταρ-
τημόριον, τὸν δὲ Βου δίεσιν ἀπὸ μείζονα σχεδόν· καὶ τὸν
Πα μείζονα, καὶ τὸν Νη εἰς τὸν τόπον του· οἱ δὲ ἐπὶ τὸ
ὅδυ τόνοι μένουσιν ἀκίνητοι· καὶ εἰς ὅποιον ἄλλον τόνον
τεθῆ, ἐκεῖνος ὁ φθόγγος φθέγγεται διὰ τοῦ Δι, μὲ τὴν
ποιότητα τοῦ Ιαλα, καὶ φυλάττει τὰ αὐτὰ διαστήματα.
Οθεν ἔξουσιάζει τόνους 4, καὶ χορδὰς 5.

Κλίμαξ του Νισαπούρ.

לְבָנָה בְּנֵי אַחֲרֶיךָ וְלִבְנָה בְּנֵי אַחֲרֶיךָ

‘Η κατὰ τὸ διαπασῶν ἐναρμόνιος Κλίμαξ.

13	12	3	13	12	12	3
----	----	---	----	----	----	---

‘Η ἐρμηνεία τῆς Κλίμ. τῆς φθορᾶς ταύτης εἶναι, δ 185 γ

Σημ.. Εἴκτὸς τῶν ἀριθμῶν τῶν κανονικῶν τόνων 3, 4, 7, 9, 12, 18, ὅσοι ἄλλοι τόνοι εἰναι εἰς τὰς κλίμακας τῶν ἔξω φθερῶν 11, 13, 14, 16, 17, 21, γίνονται διὰ τὴν ἀριθμητικὴν καὶ ἀρμονικὴν ἀναλογίαν τῆς κλίμακος ἐκάστου σημείου τῶν ἔξω φθερῶν.

§ 283. Ολαὶ δὲ αἱ φθοραὶ τὰς δποῖας μεταχειρίζομεθα εἰναι 18, ὡν τὰ σημεῖα ἐκτίθενται κατὰ τὰ τρία γένη. Καὶ 8 μὲν εἰναι διατονικαὶ ω δ ξ φ α ψ ξ ς. 5 δὲ χρωματικαὶ θ ρ ου ρ ρ, καὶ 5 ἐναρμόνιαι ρ ρ θ η φ. Εἰς τὴν μεταβολὴν μέλους τινδες, ὅταν θὰ γίνῃ λύσις μιᾶς οἰασδήποτε φθορᾶς, διὰ τῆς αὐτῆς πάλιν πρέπει νὰ γίνηται καὶ ἡ δέσις, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου, διὰ νὰ μὴ μένῃ ξεπεσμένη ἡ φωνὴ ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἡ ἐπὶ τὸ δέσυ, ἡ δὲ λύσις καὶ δέσις νὰ γίνηται μὲ προετοιμασίαν ἐκ χρονοτριβῆς μιᾶς διπλῆς τούλαχιστον, διὰ νὰ ἀκούηται εὐαρέστως. Εἰς δὲ τὴν μεταβολὴν, εἴτε παραχορδῆς, εἴτε ἄλλου συστήματος, ὅπου μετάθεσις φθορᾶς ἔκει καὶ ἐνέργεια.

§ 284. Εἰς τὰς γινομένας μεταθέσεις τῶν φθορῶν οίουδήποτε γένους ἀπὸ ἥχον εἰς ἥχον ὁ τόνος ἐπὶ τοῦ δποίου τίθεται ἡ φθορὰ ποτὲ μὲν φυλάττει τὰ διαστήματα τῆς κλίμακος τοῦ προψαλλομένου ἥχου ποτὲ δὲ τὰ τῆς ἐπιτιθεμένης φθορᾶς, ὅπερ μένει εἰς τὴν διάκρισιν καὶ προσοχὴν τῶν τε διδασκόντων καὶ διδασκομένων, μετὰ τὴν φθορὰν ὅμως ἀνεξαιρέτως φυλάττει ἀχριθῶς τὰ διασήματα τῆς κλίμακος τῆς μετατιθεμένης φθορᾶς καὶ κατὰ τὸ ὅμαλὸν καὶ κατὰ τὸ ἀνώμαλον.

§ 285. Ἐκ τῆς μεταθέσεως φθορᾶς ἥχου τινὸς εἰς τὸν αὐτὸν ἥχον τοῦ αὐτοῦ γένους, καὶ τοι ὅμαλὸν, ἐξαιρεῖται ἡ θέσις αὐτῇ.

π
τὸν Κυ υ υ υ υ ρι : ο ον

§ 286. Η παρέκβασις εἶναι πρὸς τούτοις ἡ κατ' ἥχον μεταλλαγὴ φθόγγου καὶ φθορᾶς ἀπὸ ἥχου εἰς ἥχον, ἀπὸ μέλους εἰς μέλος. Εἶναι ἡ μετάθεσις τόνου ἐπὶ τῆς βάσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος, ἀπὸ ἵσου εἰς τριφωνίαν, εἰς τετραφωνίαν, ἢ πλέον, εἰς τρίτην. Πρᾶγμα τοῦτο τοῦ παρατητικοῦ παρόμοια ἐξ αὐτοῦ. Στιχηραρίου Ἰακώβου τοῦ Πρωτοψάλτου. Κυρίως δὲ εἶναι, τὸ μεταβαίνειν διὰ τῶν φθορικῶν σημεῖων ἀπὸ ἥχου εἰς ἥχον, ως τὰ ἐν τῷ Δοξασταρίῳ ἔντεχνα τῆς παραχορδῆς μαθήματα Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτου. Καὶ τὰ εἰς γύμνασιν καὶ δυνάμωσιν ἔντεχνα τῆς παραχορδῆς Χερουβικὰ καὶ ἄλλα παρόμοια τοῦ Διδασκάλου Χ. Χαρτοφύλακος καὶ ἄλλων Διδασκάλων. Καὶ ως ὁ Πολυέλεος, « Ἐξομολογεῖσθαι τῷ Κυρίῳ ». Εἰς τὴν Μέλισσαν. Θ. Φωκέως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ.

Περὶ Περιπτείας ἡ μεγαβολῆς τῆς Ἀρμορίας.

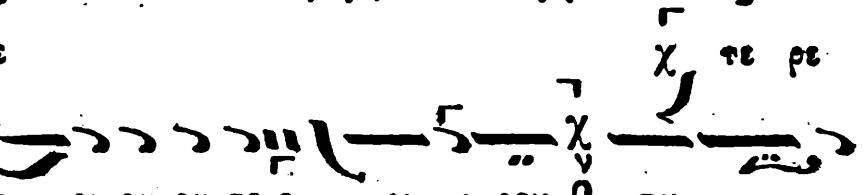
Περιπέτειά ἔστι λύσις καὶ δέσις Αρμονίας, καὶ ἡ
ὑπερβατῶς μεταβάσις τόνου.

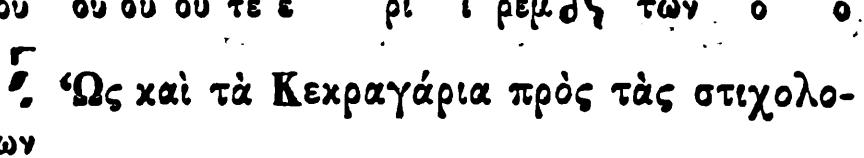
§ 287. Η περιπέτεια εἶναι τὸ αἰτιοφόρον μέσον τῆς Μουσικῆς τέχνης, εἰς τὸ νὰ δείξῃ ὑπερίφανον τὴν Ἀρμογίαν, ἡ ἐκαστον ἥχον, φέρουσα ἡλεκτρισμὸν εἰς τοὺς προσέχοντας αὐτῇ ἀκροατὰς, διὰ νὰ θέλῃ τὴν ψυχὴν διὰ

τῆς ποικιλίας τῶν ἥχων, ὡς ἐκ τῆς μεταβολῆς τῶν κατ' ἔννοιαν μελοποιημένων ἐπισήμων ἥρωϊκῶν λέξεων. Εἶναι τὸ ἐνεργητικὸν ὅργανον εἰς εὔθυμίαν καὶ ἀθυμίαν, τὸ πρόξενοῦν τὸν ἐνθουσιασμὸν κατὰ μελοποιίαν.

§ 288. Ή περιπέτεια εἶναι μεταλλαγὴ συστημάτων κατὰ διφωνίαν, τριφωνίαν, κτλ. Καὶ ὡς ἀπὸ μεταθέσεως φθορᾶς εἰς παραχορδήν. Εἶναι ἡ μεταβολὴ φωνῆς ἀπὸ ακυθρωποῦ εἰς εύσχημον, κατὰ γένος, καὶ μεταβολὴ χρόνου ἀπὸ ἀργοῦ εἰς γοργὸν, καὶ τ' ἀνάπταλιν, κατὰ ἀγωγὴν

χ. χ. κτλ.

κτλ. Καὶ ἀπὸ γοργοῦ εἰς ἀργόν.

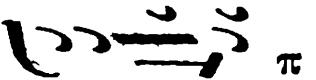

ο λων

‘Ως καὶ τὰ Κεχραγάρια πρὸς τὰς στιχολογίας, καὶ τὰ ‘Εωθινὰ πρὸς τὰς συντόμους Δοξολογίας, καὶ τ' ἀνάπταλιν, ἀπὸ Εἱρμολογικὸν, “Αγιος δ Θεός, πρὸς τὸ Ἀσματικόν κτλ. (α). Εἶναι πρὸ πάντων ἡ δέσις καὶ ἡ

(α) Τοῦθ' ὅπερ γίνεται, κατὰ τοὺς Τευρκοάραβας ἀπὸ Μπεστὲς εἰς γιουρούνκ Σεματί, ἡ ἀπὸ γιουρούνκ εἰς ἄγκρ, ὡς τὸ Σαρκί μακάμ Ταχίρ, ἥχος α. « Μπίρ σουχίν ὄλτσούμ μαῖλι »· κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Νακαράτίου. « Τουτὶ μισάλι σοζλερί, ἀχοῦ μισάλι γκιοζλερί ». (Εὐτέρπη σελ. 107). Καὶ ὡς τὸ Ρωμαϊκὸν τραγῳδεον. « Ὡ μετοίκησις φρικώδης, κατὰ τὴν γραμμήν, α συνεκδιτασεν δ Κόσμος ». (Πανδώρα σελ. 18).

λύσις τῶν φθιορῶν ἢ ἡ κατὰ γένος μεταβολὴ ἀπὸ διατονικὸν εἰς χρωματικόν ὡς,
καὶ αἱ τροοοοοο καὶ τροοο

 π Ἡ καὶ ἀπὸ χρωματικὸν εἰς ἐναρμόνιον,
οοομουου
καὶ τ' ἀνάπαλιν.

§ 289. Καὶ τούτων οὕτως ἔχόντων διὰ τῆς ἀλλαγῆς τῶν συστημάτων, καὶ τῆς μεταγωγῆς τῶν χρόνων, καὶ διὰ τῆς δέσεως καὶ λύσεως τῶν φθιορῶν καὶ τῶν Ἀρμονιῶν διεγείρονται τὰ ψυχικὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων καθ' ὅτι καὶ ὅπως ἥθελεν ἀρέσει εἰς ἔκαστον, κατὰ τὸ διαταλτικὸν, συσταλτικὸν, καὶ ἡσυχαστικὸν ἥθος (α). ὡς ἐκ τῶν ἀρμονικῶν καὶ ἡρωϊκῶν λέξεων, ἥγουν, τῆς λύπης, χαρᾶς, δρυγῆς, θυμοῦ, ἀνδρίας, δειλίας, δυνάμεως, ἀδυναμίας κτλ. ἡ ὡς ἐκ τῶν, Παράδεισος, "Ἄδης, παράκλησις, δάκρυα, Οὐρανὸς, Γῆ, Ήψος, βάθος, φόβος, τρόμος, φρίκη κτλ.

« (α) Ἡθος μὲν διασταλτικὸν εἶναι ἔκεινο, μὲ τὸ δπεῖον σημενταὶ μεγαλοπρέπεια, καὶ διαρματικὸν ἀνδριδεῖς, καὶ πράξεις ἥρωϊκαὶ, καὶ πάθη οἰκεῖα εἰς αὐτά. Ἡθος δὲ Συσταλτικὸν εἶναι ἔκεινο, διὸ οὖ συνάγεται ἡ ψυχὴ εἰς ταπεινότητα καὶ εἰς ἄναδρον διάθεσιν. Ἡσυχαστικὸν δὲ, διὰ τοῦ δποίου ἀκολουθεῖ ἥρεμότης ψυχῆς, καὶ κατάστημα ἐλευθέριον τε καὶ εἰρηνικόν ». Χρύσανθος Προύσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ ἐπεισαγωγῆς τῶν παραφθορῶν τῆς Μελοποιίας.

Ἐπεισαγωγή ἔστιν ἡ τῆς ποικιλίας ἐπεισακτος πρᾶξις.

§ 290. Ή ἐπεισαγωγὴ εἶναι τὸ παρεμβολικὸν μέτης μελοποιίας, τὸ παροικεῖν εἰς ἀδρίστον ἥχον, καὶ ράγειν ἔκτακτόν τι μέλος. Ἐχει ἐπίκτητον προτέρημα μεταβαίνειν διὰ ἔνης φθορᾶς εἰς ἄλλην ἀρμονίαν ἡ ἥγη. Καὶ αὕτη ἡ χάριν ποικιλίας καὶ καλλωπισμοῦ ἐπεισαγὴ ἑτέρου ἥχου ἀποτελεῖ ἥδιστόν τι, καὶ ποιεῖ ἰδιαίτερος μέλος· οἷα τὰ καθ' ἡμᾶς ἐκ συνηθείας λεγόμενα, «ἐπεισακτα ἡ πεποικιλμένα ἀρχαῖα μέλη». Ως τὸ, Ἀνωσοὶ Προφῆται. Τὸ ἀργὸν, τὸν Δεσπότην καὶ ἀρχιερέα. Ἀλληλουάριον τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸ, Χριστὸς ἀνέστη, γόν. Καὶ ἡ Δοξολογία Σουζινάχ. Ραχατουλεβάχ, καὶ λα παρόμοια (α'), ὅπερ ἀποτελεῖται, καθὼς εἴπομεν ἐξ ἥχου διὰ ἔνης φθορᾶς, καὶ λέγεται μέλος. ἐπεισακτα πεποικιλμένον.

§ 291. Τὰ ταιαῦτα πεποικιλμένα μελουργήματα, γίνονται τῷ ὄντι ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, ἀλλὰ διὰ τῆς τικῆς σκέψεως ἐμπείρου τεχνίται μακεσκοῦ, ὅστις ἐ-

(α) Πολλὰ τοιαῦτα πεποικιλμένα μέλη ἐκ τῶν κλασσῶν ὀκτὼ ἥχων, ὡς τὸ, Τὸν Τάφον σου Σωτήρ. Τὸ, Κάτεπλιωσήφ· καὶ ἄλλα, ἄτινα: ἔχουσι τὰ δνόματα αὐτῶν κατὰ Ταυροκαραβίκην γλωσσαν ἐπειδὴ στερούμενα τὰς δνομασίας τῶν κατὰ τὴν Ἑλληνικήν ὡς τὸ Σουζινάχ, τὸ ῥαχατουλετφεραχνάχ, καὶ ἄλλα παρόμοια.

σχολούμενος ὅλαις δυνάμεσιν εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ τῶν διαφόρων ξένων μουσικῶν τὴν συνήθειαν (α), δύναται ἔτι μᾶλλον νὰ εὑρίσκῃ μέσον πρὸς τὸ ποιεῖν τοιαῦτα πεποικιλμένα μέλη, δι’ ὅποιαςδήποτε φθορᾶς, ὥστε δι’ αὐτῆς νὰ κινῇ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀχροατοῦ εἰς ὃ, τι θέλει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ Μονοτονίας.

Μονοτονία ἐστὶ τὸ ποιεῖν καὶ φάλλειν μελούργημα
δι’ ἀπλοῦ χαρακτῆρας.

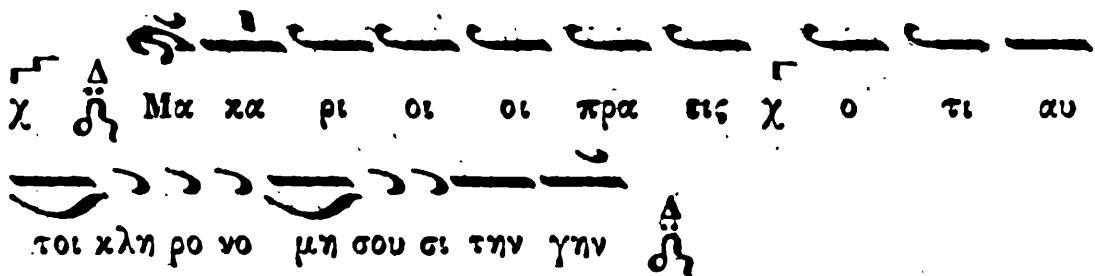
§ 292. Μονοτονία λέγεται ἡ ἀπλῆ σύνθεσις τῆς μελῳδικῆς γραμμῆς ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου τόνου, ἢ ἐξ διαλειμμάτων ἐκ δύο καὶ τριῶν χαρακτήρων, τῆς ὁποίας ἴδιον εἶναι. ἐξ τοῦ σκυθρώπου νὰ ἐγείρῃ χατάνυξιν εἰς Ἐκκλησιαστικά τινα μέλη, καθὼς λέγομεν « τὰ φαλλόμενα μνότονα μέλη », τὰ ὄπιστα δὲν φέρουσι κόρον, διὰ τὸ μὴ ἔνατε εἰς αὐτὰ ἔκτασις· ώς εἰς τὸ Μ. Ἀπόδειπνον τὸ, Ἐλέγοντας ἡμᾶς Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς, κτλ. Ής τὰ Ἀντίφωνα τῆς καθημερινῆς, Ἀγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι τῷ Κυρίῳ, κτλ. τὸ, εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένου (κατὰ τὸ ὑφος τῆς Μ. Ἐκκλησίας)· ώς τὸ, Ἐν τῇ βασιλείᾳ Σου μνήσθητε

ε (α) Ἐπειδὴ κάθε τόπος ἔχει καὶ μουσικὴν ἰδιαιτέραν διοσοῦν, ἥτις ἀρέσκει εἰς μόνους τοὺς ἐνταποίους· διὰ τοῦτο δεον περισσότερον ἔνας μουσικὸς ἐνασχολεῖται εἰς τὴν γνώρισιν καὶ διατριβὴν τούτων τῶν διαφόρων ἔξεων, τόσουν περιεστέρων δύναται νὰ εὑρίσκῃ μέλη ποικίλα καὶ δραστήρια». Χρύσ. Προϊστα.

ἡμῶν Κύριε. Τὸ, Ὁ ἐν τῇ ἐννάτῃ ὥρᾳ δι' ἡμᾶς, καὶ ἄλλα παρόμοια.

§ 293. Μονοτονία λέγεται καὶ τὸ χύμα λεγόμενον μέλος τῶν προλεγομένων στίχων, πρὸ τῶν ἑσπερίων ιροπαρίων, πρὸ τῶν ἀποστίχων, πρὸ τῆς Τριμιτέρας, πρὸ τῶν Μακαρισμῶν καὶ καθεξῆς, τῶν ὅποιων ἡ χρονικὴ ἀγωγὴ ἀρχεται ἀπὸ τοῦ γοργοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ διγόργου. π.χ.

§ 294. Μονοτονία λέγεται πρὸς τούτοις, καὶ τὸ μέλος, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐκ τῆς μονοχόρδου λύρας τῶν Κροατῶν· διὸ καὶ λέγομεν εἰρωνικῶς ἀστεῖζόμενοι « τὸ μέλος τῶν Κροατῶν (Χρεβατῶν), τὸ μονόχορδον καὶ ἀειδές ». Καὶ μονοτονία τέλος πάντων, τὸ μέλος ὅπερ γίνεται ἐκ τοῦ μονοχόρδου φθογγομέτρου εἰς τὴν δοχιμὴν τῆς μελοποιίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ Μιμήσεως.

Μίμησίς ἔστιν ἡ τελεία δμοιότης ἐνδεικνύουσα.

---

§ 295. Μολονότι δὲ ἀνθρωπος εἶναι φύσει μουσικὸς καὶ φύσει μιμητικός· ἔτι μεταλλον εἶναι τοιοῦτος, δοτις μετέχει καὶ τῆς πράξεως τῆς Μουσικῆς καὶ Θεωρίας, δέ δοιος μιμεῖται τὸν τρόπον, τὴν προφορὰν, τὸ μέλος, τὸ παρα-

στατικὸν καὶ τὸ ὕφος. Τότε δὲ λέγεται ὁ μουσικὸς ἄριστος μιμητὴς, ὅταν μιμῆται τὸ πρωτότυπον καλῶς καὶ κάμνη τὰς πράξεις δρθῶς καὶ ἀπαραλλάχτως, δι’ ὅλων τῶν ἀπαιτουμένων μέσων τῆς Μελοποιίας.

§ 296. Γίνεται δὲ ἡ μίμησις αὗτη δρθετάτη διὰ τοῦ μέτρου τοῦ ῥυθμοῦ, τῆς πρακτικῆς ἀγωγῆς, καὶ τῆς Ἀρμονίας. Γίνεται δὲ πρὸ πάντων ἐπὶ τῆς παραδόσεως διὰ ξώσης φωνῆς, ἢ δι’ ἀκοῆς καὶ μεγάλης προσοχῆς ἐν περιπτώσει, οὐ ἐπ’ Ἐκκλησίας. Ο δὲ μελοποιὸς τότε ἀναδεικνύεται κάλιστος, δταν θέλῃ νὰ φυλάττῃ τοὺς δρους τούτων τῶν κανόνων καλῶς. Α'. Εἰς τὰς μελοποιήσεις δν θέλῃ νὰ διατηρῇ καλῶς τὰ προειρημένα συντελεστικὰ μέσα τῆς μελοποιίας· καὶ Β', ὅταν, ψάλλων ὅποιονδήποτε μάθημα, ψάλλῃ αὐτὸ ἀπαραλλάχτως, ώς ἀπαιτεῖ ἡ μίμησις, καθὼς εἶναι μελοποιημένον κατὰ τὸ εὔρυθμον.

§ 297. Ἀποκαθίσταται δὲ μιμητὴς ἄριστος ἐν ταῖς μελοποιίαις τῶν μουσικῶν ἔκαστος, ἐὰν γίνηται ἐγκρατῆς τῶν ἐφεξῆς τριῶν.

Α'. Τῶν ἐγράφως σωζομένων μαθημάτων τῶν ἀρχαίων μελῶν τῆς παλαιᾶς γραφῆς (τῆς μουσικῆς), ώς τὰ Ἀνοιξαντάρια I. Μαίστορας τοῦ Κουκουζέλου, καὶ ἄλλων.

Β'. Τῶν ἐγγράφως σωζομένων μελοποιημένων Ἐκκλησιαστικῶν μαθημάτων, ώς τοῦ συντόμου Στιχηραρίου καὶ ἀλλων ὅμοιων Π. Λ. Πελοποννησίου, καὶ τοῦ κατὰ νόημα μελοποιημένου ἀργοῦ Στιχηραρίου Ιακώβου Πρωτοψάλτου· (ἰδὲ ὑποσημείωσιν τοῦ 99 §).

Γ'. Τῶν ἐγγράφως σωζομένων καὶ παραδιδούμενων κατὰ νόημα, κατὰ τὰς ἀπαιτουμένας ἐνεργείας τῶν φθορῶν, τὰς ἐξηγήσεις καὶ ἀναλύσεις τῶν τελικῶν γραμμῶν Γρη-

γορίου Πρωτοψάλτου, καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλαχος τῶν Διδασκάλων. Εἰς ταῦτα λοιπὸν τεθεμελιωμένος καλῶς, ὅταν θέλῃ αὐτὸς νὰ μελοποιήσῃ τι ἄξιος μιμητὴς αὐτῶν γίνεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ Παραστάσεως.

Παρόστασίς ἔστι τὸ ἐπιτηδείως καὶ εὐτόλμως ψάλλειν.

---

§ 298. Τὸ ἥθος τῆς Παραστάσεως εἶν' ἔμφυτον ἀποτέλεσμα τῆς μιμήσεως, εἰς τὸ νὰ ψάλλῃ τις ζωηρῶς καὶ κατανυκτικῶς μελοποιημένον τι μάθημα διὰ τοῦ φυσικοῦ τρόπου τῆς ἐπιτηδειότητος ἀπαραλλάκτως, ὅπως καὶ ἂν ἦθελεν ἦναι τονισμένον ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ, δι' ὅλων τῶν ἀναλόγων μέσων τῆς μελοποίίας, διὰ τοῦ δρθοῦ καὶ ζωηροῦ, καὶ τοῦ συνεχοῦντος καὶ ὑπερβατοῦ τόνου, προσέχων εἰς τὸ νόημα τῶν λέξεων, διὰ τοῦ γοργοῦ, ἀργοῦ, καὶ ἀργοσυντόμου χρόνου, διὰ τοῦ ἀπαιτουμένου προσωδιακοῦ δυθμοῦ καὶ τοῦ ἐπεισάκτου μέλους, διὰ τῆς ἀρμονίας, τῆς ἐπεισωδείου περιπετείας, καὶ τοῦ ἀγήκοντος ὑφους, ὅπως ἦθελε τύχη τὸ μάθημα, ἢ ἐκ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἢ ἐκ τῶν ἔξωτερικῶν.

Θαυμαστὸς, τῷ ὅντι ἄξιος καὶ εὐτυχῆς εἶν' ὅστις ψάλλει διποιονδήποτε μάθημα εἴτε προμελετημένως, εἴτε ἀπρομελετήτως, δι' ὅλων τῶν εἰρημένων συγτελεῖται τῆς παραστάσεως μέσων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ Ὑφους.

Ὕφος ἔστιν ἡ καλὴ καὶ τακτικὴ ἔμμετρος σύνθεσις τῶν μουσικῶν χαρακτήρων, ἢ τῆς γραφῆς τῶν μουσικῶν φωνῶν τοῦ μέλους.

---

§ 299. Ως ἐκ τῶν συντελεστικῶν ὅλων τῆς Μουσικῆς μέσων, τὸ ἐπάγον αὐτὴν εἰς ἀχμὴν, τὸ δραματοφοροῦν, τὸ ἀποπληροῦν μεθ' ὅλων τῶν προσόντων αὐτῆς καὶ ποιοῦν τὴν τέχνην εἰς ἐπιστήμην εἶναι τὸ "Ὕφος, τὸ ὁποῖον εἶναι πολλῷ ἀνώτερον τοῦ μέλους, πολυποίκιλον, καὶ πολύγρυφον. Εὔειδες, σκυθρωπὸν, ἥγεμῶν προφορᾶς καὶ ἔξουσιαστῆς σχήματος, ὁδηγὸς ἥθικοῦ τρόπου, καὶ πρὸ πάντων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς χοροστασίας τοῦ ἥθικῶς ψάλλειν, εἰς ὅπερ ὑπόκειται τὸ ἵσον, ἡ τάξις, ἡ προφορὰ, κτλ. Εἶναι ἡ δύναμις τοῦ βυθμοῦ καὶ ἡ οὐσία τοῦ μέλους· καὶ χωρὶς τοῦ ὄφους, ὁ βυθμὸς καὶ τὸ μέλος ἀποδεικνύεται ὡς ἐν τῃ ἔηρὸν καὶ ἀνούσιον· ἀρα καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ μέλους καὶ τοῦ βυθμοῦ εἶναι τὸ "Ὕφος. "Οθεν καὶ λέγομεν « τὸ ἀξιότιμον ὄφος τῆς Μ. Ἐκκλησίας.

§ 300. Λέγουσί τινες, ὅτι τὸ ὄφος εἴν' ἀπερίγραπτον, ἐννοοῦντες ὄφος, τὴν ἀπεριόριστον προφορὰν καὶ τὸν τρόπον τῆς λογογραφικῆς συνθέσεως. Ναὶ, ἀληθὲς τοῦτο, μάλιστα τὸ ὄφος τῶν μὴ ἔχόντων γραπτὴν μουσικὴν ἐκ σημαδοφώνων καὶ μαρτυριῶν, ὡς καὶ οἱ ἀρχαῖοι "Ἐλληνες μουσικοὶ καὶ ποιηταὶ, εἰς τὰς μελοποιήσεις αὐτῶν, θύραν μὲν εἶχον, οὐχὶ δὲ καὶ κλεῖν· καὶ δ τυχῶν οὐδὲν

ἔδούνατο νὰ ψάλλῃ ἐκ τῶν μελοποιήσεων ἔχείνων, ἐὰν δέν
ἐγνώριζε πρότερον τὸν ἥχον (α). οἱ δὲ Ἀραβες λαβόντες
πλείονα φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν εἰς τοῦτο τὸ κεφάλαιον
(§ 27), ἔφερον τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν πειθώ, ἐπινοήσαντες
τούλαχιστον ἀγωγὰς, χρονομετρίας, σημαδόφωνά τινα, καὶ
μαρτυρίας ἄτινα σώζονται καὶ ἔως τὴν σήμερον εἰς τοὺς
Τουρκους μουσικούς (β).

§ 301. Μετὰ δὲ ταῦτα, οἱ ἡμέτεροι προγενέστεροι
Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοδιδάσκαλοι λαβόντες ἔτι πλείονα
φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν, ηὔξησαν καὶ ἐκαλλώπισαν τὴν
τέχνην τῆς Μουσικῆς διὰ χαρακτήρων, καὶ πλειόνων μαρ-
τυριῶν καὶ σημαδοφώνων, διὰ ἵκανῶν φθορῶν τῶν τριῶν
γενῶν τῆς Μουσικῆς, ἀπερ πάντα διετηρήθησαν ἀλληλοδια-
δόχως ὑπὸ τῶν Διδασκάλων τῆς παλαιᾶς γραφῆς (τῆς

(α) Ἰσως τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἀποθλέπει εἰς τοὺς πεζογράφους
ρήτορας καὶ ἴστορικούς· ἢ εἰς τοὺς ἀρχαίους μουσικοὺς ποιητὰς
τῶν Ἑλλήνων, ὃς εἰς τὰς ποιήσεις τοῦ Πινδάρου, καὶ τοῦ ὘μή-
ρου, καθὼς ἀναφέρεται καὶ τὴν σήμερον τὸ ὄνομα τοῦτο ὑπὸ τῶν
νέων ποιητῶν Ἑλλήνων λεγόντων. Τὸ ὑψηλὸν ὕφος τοῦ Πινδά-
ρου, τὸ ὕφος τοῦ ὘μήρου, κτλ.

(β) Οἱ ἐξωτερικοὶ Τουρκοάραβες μουσικοὶ, χαρακτήρας φωνῶν
διόλου δὲν ἔχουσι· φθορὰς δὲ ὡς τὰς τῆς ἡμετέρας, ἀγωγὰς χρό-
νου κατὰ τὰ μακρὰ καὶ βραχχῖα τοῦ ῥυθμοῦ μέτρα ἀρκετάς· ση-
μαδόφωνα καὶ μαρτυρίας (ἄτινα τίθενται ἐπὶ κεφαλῆς μαθήμα-
τος) ὀλίγας, δι᾽ ὃν εἰς τὰς παραδόσεις διὰ τῆς προφορᾶς παρα-
δίδουσιν εἰς τοὺς μαθητὰς κάλλιστα τὸ ὕφος αὐτῶν. Ὁθεν καὶ λέ-
γομεν τὸ ὕφος τὸ ἐξωτερικὸν, τὸ ὕφος τὸ Χανεντέδικον.

Ἄρα τὸ ὕφος καὶ ὅλα τὰ δύσκολα καὶ καλὰ βοηθοῦντας καὶ
ὑπὸ τῆς παραδόσεως.

Μουσικῆς) μέχρι τῆς νέας μεθόδου 1813. Ἀκολούθως, καὶ ἐκ τῶν μεταγενεστέρων Ἐκκλησιαστικῶν μουσικοδιδασκάλων, οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι νουνεχεῖς ἄνδρες, οἱ δοκτῶντες ἀθανατοί Πατέρες τῆς νέας μεθόδου, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, εὑεργέται τοῦ ἔθνους, Γρηγόριος ὁ Πρωτοψάλτης, Χουρμούζιος ὁ Χαρτοφύλαξ, καὶ Χρύσανθος ὁ Προύσης, πολλῷ πλείω μογήσαντες καὶ ἐπιμεληθέντες περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ'. αἰώνος πρὸς εὔκολίαν τῆς τέχνης, μετὰ λαμπρὰν ἐπεξεργασίαν εἰς τὰ περὶ αὐτὴν διὰ τῆς ἀναλύσεως (α) τοῦ συνεπιυγμένου ἐκείνου ὁχληροῦ καὶ δυσνοήτου τρόπου, διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς καταμετρήσεως τῶν διαστημάτων τῆς ἀποστάσεως τῶν ἑπτὰ τόνων, διὰ συστηματικῶν κλιμάκων τῶν τριῶν γενῶν, διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν διατημάτων ὅλων τῶν φθιορῶν καὶ τῶν γενικῶν ὑφέσεων καὶ διέσεων, δι' ὧν γίνεται ἡ δέσις καὶ ἡ λύσις τῶν μελῶν, ἢ μετάβασις καὶ ἡ μεταβολὴ αὐτῶν ἀπὸ ἥχου εἰς ἥχον, καὶ ἀπὸ γένους εἰς γένος, διὰ τῶν μουσικῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος, τῶν ἐγχρόνων καὶ ἀχρόνων ὑποστατικῶν σημείων τῆς ποιότητος, καὶ διὰ τῆς μεταβολῆς τῶν συμβό-

---

(α) Μετὰ τὸν ὕσιον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν πεντάκις ἐγένοντο ἀναλύσεις ἐπὶ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Α. ἐπὶ ἡμερῶν I. Μικτορος τοῦ Κουκουζέλου. Β'. ἐπὶ τοῦ Παναγιώτου Χαλάτζιγλου· μᾶλλον ἐπὶ Ἰωάννου Πρωτοψάλτου τοῦ Τραπεζούντιου. Γ'. ἐπὶ τοῦ Ἀδαμ.αντίνου Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου. Δ'. ἐπὶ Ἰακώβου Πρωτοψάλτου εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ Στιλβίωτρου ἀργοῦ Στιχηραρίου. Καὶ Ε'. ἐπὶ τῶν τριῶν ἑξηγητῶν τῆς νέας μεθόδου, τῶν διποίων ἡ ἔντεχνος καὶ σοφωτάτη ἐπιστημονικὴ ἑξήγησις ἐπεσφράγισε πάσας τὰς ἄλλας ἀναλύσεις καὶ ἐπεξηγήσεις.

λων εἰς γράμματα, καὶ τῆς τέχνης εἰς ἐπιστήμην, ἀνέπτυξαν αὐτὴν τοιαύτην, δποία τις ὑπάρχει ἐξηγημένη ἀπὸ τῆς παλαιᾶς γραφῆς (τῆς μουσικῆς) εἰς τὴν νέαν μέθοδον.

§ 302. Ήμεῖς οὖν ἔχοντες μίαν τοιαύτην πεπλουτισμένην γραπτὴν Ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, καὶ κανονικὴν τέχνην, πεπλουτισμένην λέγω ἀπὸ χαρακτήρας καὶ μαρτυρίας, ἀπὸ διπλὰς καὶ τριπλὰς φθορὰς ἐκάστου ἥχου, ἀπὸ διαφόρους διαιρέσεις χρόνου, καὶ ἀπὸ διαιρέσεις τόνου, ἀπὸ τὴν σύμπτυξιν καὶ ἀνάλυσιν τῆς τέχνης, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι δέν περιγράφεται τὸ ῦφος κατὰ τὴν ἔμμετρον σύνθεσιν τῶν μελοδικῶν γραμμῶν ἢ μαθημάτων, διὰ τῶν μουσικῶν χαρακτήρων (α) καί τοι ἔχοντες τοσαῦτα παραδείγματα παλαιῶν καὶ νέων μουσικῶν, οἵτινες κεκτημένοι τὴν δύναμιν τῆς μελοποιίας καὶ τὴν δεξιότητα τοῦ γράφειν, καὶ τὴν τέχνην τοῦ κλέπτειν διὰ γραφῆς τὰ ψαλλόμενα ἄσματα παρὰ τῶν Μουσαίπιδων καὶ Χανεντέδων (β), καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην περίστασιν, διὰ τῆς μιμο-

---

(α) Καὶ τί λέγω περὶ τῆς περιγραφῆς τοῦ κατὰ τὴν μουσικὴν ῦφους; ἐκτὸς τῶν πολλῶν Ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν πονημάτων, μήπως δὲν ἔχομεν Εύτερπην; μήπως δὲν ἔχομεν Πανθώραν; καὶ τὸ ἐν αὐτῇ ἔντεχνον μάθημα (Κιάρι, ἦτοι ἀρχεικώτερον Φιγρὶς) τὸ ποιηθὲν παρὰ τῶν ἐκλαμπροτάτων εὔγενῶν τοῦ ἡμετέρου γένους; μήπως δὲν ἔχομεν Μοῦσαν; παρομοίως καὶ Ἀρμονίαν, παριστανούσας ὅλους τοὺς κλάδους τῆς μουσικῆς καὶ τὰ συστήματα (πεστρέφεια) τῶν ἥχων διὰ τοῦ ῦφους; καὶ τέλος μήπως δὲν σώζεται εἰσέτι τὸ δνομα Πέτρου Λαμπαδάριου τοῦ Πελοποννησίου καὶ πχρ' αὐτοῖς τοῖς ἴδιοις Τούρκοις τὸ χιρσὶς Πέτρο (κλέπτης Π).

(β) Μουσαίπιδες λέγονται οἱ Βασιλικοὶ ψάλται, καὶ Χανεντέδες οἱ ἔντεχνοι ἐξωτερικοὶ τραγῳδισταί.

φωνίας (ἐπειδὴ ἔκαστος μουσικὸς φύσει ἔχει τὸ μιμητικὸν εἰς τὰς προφορὰς), παριστῶσι μὲν τὰς ξενοφωνίας ἀπαραλλάκτως, προφέρουσι δὲ διὰ τῆς ἐμμέτρου μελωδικῆς συγθέσεως τῶν μουσικῶν χαρακτήρων καὶ φθορῶν, καὶ τὸ μέλος καὶ τὸ ὕφος (α).

§ 203. Σημειοτέον δὲ ὅτι, ὅπως γίνεται κατὰ διαφόρους τρόπους τὸ σχῆμα καὶ ἡ προφορὰ, οὕτω κατὰ διαφόρους τόπους γίνεται καὶ τὸ ὕφος κατὰ τὸν ρυθμὸν, τὸ δόποιον ἔχει διαφόρους δρόμους εἰς τὸν τρόπον τῆς μελοποιίας· δηλ. ὡς λέγομεν, ὁ δρόμος τῶν Καλοφωνικῶν Είρμων, ὁ δρόμος τῶν Χερουβικῶν, τῶν Κοινωνικῶν, τῶν Παπαδικῶν, τῶν Στιχηραρικῶν, τῶν Είρμολογικῶν, κτλ. γίνεται λέγω τὸ ὕφος κατὰ διαφόρους τρόπους, ὡς πρὸς τὸν ρυθμὸν καὶ τὸ μέλος τῶν διαφόρων κατὰ στίχων Τροπαρίων, ἀπὸ δξυτόνων, παροξυτόνων, καὶ προπαροξυτόνων· καὶ διὰ τῶν τοιούτων ἔξυφαίνεται τὸ ὕφος τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ γλαφυρὸν, τὸ ὕφος τὸ λαμπρὸν καὶ ἀξιωματικὸν, τὸ ὕφος τὸ ἡγεμονικὸν καὶ σοβαρὸν, τὸ ὕφος τὸ ταπεινὸν καὶ σκονταπτὸν, κτλ.

§ 304. Καὶ ἐκ μὲν τοῦ Παπαδικοῦ καὶ Στιχηραρικοῦ μέλους ἔξυφαίνεται τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ γλαφυρὸν ὕφος, ὡς ἐκ τῶν ἀργῶν Δοξαστικῶν, καὶ τῶν Ἀνοιξανταρίων,

(α) «Τίς δύναται νὰ ἀντείπῃ εἰς τοῦτο, ὅταν βλέπῃ εἰς τοὺς ἐντελεῖς τῆς μεθόδου ταύτης τὴν ἴκανότητα τοῦ νὰ ψάλλωσιν ἀπαραλλάκτως; ξένα καὶ ἀνήκουστα εἰς αὐτοὺς μ.έλη, τονισμένα μ.ὲ τοὺς ἡμετέρους χαρακτῆρας, καὶ νὰ γράφωσι παρομοίως τὰ τοιαῦτα, ὅταν διὰ μόνης τῆς ἀκοῆς γίνωνται γνωστὰ εἰς αὐτούς; οὐδὲὶς βέβαια». Παναγιώτης Γ. Πελθεπίδης.

ἐκ τῶν Χερουβικῶν, καὶ Κοινωνικῶν, καὶ ἐκ τῶν ἀργῶν Πασαπνοαρίων.

§ 305. Τὸ δὲ λαμπρὸν καὶ ἀξιωματικὸν ὕφος, ἐκ τῶν Καλοφωνικῶν Εἱρμῶν, τῶν Πολυελέων, τῶν Καταβασιῶν, τῶν Δοξολογιῶν, τῶν Κρατημάτων, κτλ.

§ 306. Τὸ δὲ ἡγεμονικὸν καὶ σοβαρὸν ὕφος, ἐκ τῶν ἀρχαίων μελῶν τοῦ ἀργοῦ Ἀλληλούϊα, Ἰδοὺ δὲ Νυμφίος ἔρχεται, "Οτε οἱ ἔνδοξοι Μαθηταὶ, Μὴ ἀποστρέψῃς, Ἐδωκας χληρονορίαν, Τῇ ὑπερμάχῳ, κτλ.

§ 307. Καὶ ἐκ μὲν τῶν Στίχων ἡ Τροπαρίων τὰ ὅποῖα ἐμελοποιήθησαν ὑπὸ διαφόρων Πατέρων καὶ μουσικοδιδασκάλων, κατὰ τὰ μέτρα τῶν διαφόρων τροπαρίων, ἀπὸ δξυτόνων καὶ παροξυτόνων, ἔξυφαίνεται κατὰ τὸν ρυθμὸν τοῦ βαδίσματος τὸ ταπεινὸν καὶ σχονταπτὸν ὕφος, ὡς ἐκ τοῦ, 'Ο Ἀγγελος ἐβόα, Ἀκατάληπτόν ἐστι, Τὸν τάφον σου Σωτῆρ, 'Ο Γψωθεὶς ἐν τῷ Σταυρῷ, Κατεπλάγει Ἰωσὴφ, Στείβει θαλάσσης, (ὡς καὶ ἐκ τοῦ, Τὸν Προφήτην Ἰωνᾶν), Βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς, καὶ ἄλλων παρομοίων.

§ 308. Ἐκ δὲ τῶν στίχων ἡ τροπαρίων, ἀπὸ παροξυτόνων, κατὰ τὸ μέλος καὶ τὸν ρυθμὸν τοῦ βαδίσματος, ἔξυφαίνεται τὸ ἀξιωματικὸν καὶ σοβαρὸν ὕφος, ὡς ἐκ τοῦ, Τοῖς Μαθηταῖς συνέλθομεν, Τῶν Μαθητῶν ὁρόντων Σε, Ἀπόστολοι ἐκ περάτων, καὶ ὡς ἐκ τοῦ, Θείῳ καλυφθεὶς, Ἀνοίξω τὸ στόμα μου, Ἐσωσε λαὸν, Ὁδὴν ἐπινίκιον, Χριστὸς γεννᾶται, Κύματι θαλάσσης, καὶ ὡς ἐκ τοῦ, 'Ο θεατὴς τῶν ἀρήτων, Πανεύφημοι μάρτυρες, Ἐδωκας σημείωσιν, 'Ως γενναῖον ἐν μάρτυσι, καὶ ἄλλων παρομοίων.

§ 369. Εἰσὶ δὲ καὶ Τροπάρια ἡ στίχοι, τὰ ὅποῖα ἔχουσιν ἀφ' ἑαυτοῦ τῶν ἰδιαίτερον ὕφος δι' ἴδιου ρυθμοῦ ὡς ἐκ

τοῦ βαδίσματος, διὰ τὴν μετ' ἀλλήλων περιπλοκὴν αὐτῶν, ἀπὸ δέξιτόνων, παροξυτόνων, καὶ προπαροξυτόνων· ως τὸ, Χριστὸς ἀνέστη, Ἡθελον δάκρυσιν ἐξαλεῖψαι, Ἰωσὴφ τὴν σωφροσύνην, Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ, ως τὸ Σάββα θεόφρον ("Οσιε πάτερ"), Ἡ Παρθένος σήμερον, Ἐπεφάνη σήμερον, ως τὰ Τυπικὰ καὶ οἱ Μακαρισμοὶ τῆς Ὁκτωήχου, τὸ Ἐλέησόν με ὁ Θεός, καὶ ἄλλων παρομοίων.

§ 310. Τὸ δὲ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ἀξιότιμον καὶ σεμνοπρεπέστατον ὕφος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας ἔχει τὴν ἐποχὴν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, λαβὸν τὴν ἀρχὴν καὶ εἰσαχθὲν εἰς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν πρῶτον ὑπὸ Ἰωάννου Πρωτοψάλτου τοῦ Τραπεζουντίου. Οὗτος ἐγένετο πρόξενος τοῦ ὕφαστού του διὰ τῶν είρμολογικῶν μελῶν, Κανόνων, Καταβασιῶν, συντόμων καὶ ἀργοσυντόμων μαθημάτων, (χαθὼς ἐγένετο παρ' αὐτοῦ καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς συνθέσεως τῶν ἀναλελυμένων Πασαπνοαρίων, Πολυελέων, καὶ ἄλλων παρομοίων Ἐκκλησιαστικῶν μαθημάτων, κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἀοιδήμου Κυρίλλου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τὸ 1756). Ὡπέρ καὶ παρέδωκεν ὁ Ἰωάννης οὗτος εἰς τοὺς τότε περὶ αὐτῶν, Δανιὴλ Λαμπαδάριον, Ἰάκωβον καὶ Πέτρον τὸν Πελοποννήσιον τοὺς Δομέστικους, οἱ ὅποιοι καὶ ἐγένοντο πρῶτοι ὑπερασπισταὶ τοῦ ὕφους τούτου.

"Οτε δὲ διεδέχθη τὸν Ἰωάννην Πρωτοψάλτην Δανιὴλ δ Πρωτοψάλτης, μᾶλλον ἐκαλλώπισε τὸ ὕφος τοῦτο συγχρόνως μετὰ Ηέτρου τοῦ Λαμπαδαρίου (α). Μετὰ δὲ ταῦ-

(α) Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου Πρωτοψάλτου, δ μὲν Δανιὴλ ἦτον Λαμπαδάριος, δ δὲ Ἰάκωβος Α'. Δομέστικος καὶ δ Πέτρος δ Πελοποννήσιος Β'. Δομέστικος διεδεχθέντος δὲ τοῦ Δανιὴλ τὴν

τα διάδοχος τοῦ μὲν Δανιὴλ ἐγένετο Ἰάκωβος ὁ Πρωτο-

ψυλὴν θέσιν τῆς Πρωτοψαλτίας, ἔπειτε, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθιας τῆς Μ. Ἐκκλησίας γὰρ προηγηθῇ ὁ Ἰάκωβος ὡν ἄ. Δομέστικος, εἰς τὸ δφφίκιον Λαμπαδάριος, ἀλλὰ δὲν ἐφυλάχθη ἡ τάξις αὕτη, διότι διὰ μεσιτείας ἴσχυροτέρων (περὶ τούτου ἀναφέρει πλατύτερον Χ. ὁ Προύσης. εἰς τὰ δυνατά τῶν ἐνδόξων μουσικῶν· ὃς Μ. Θεωρητικὸν), ἐγένετο Λαμπαδάριος δ ἔξαρχος τῶν μουσικῶν, δικεκτημένος τὴν δύναμιν τοῦ μελοποιεῖν, καὶ τὴν δεξιότητα τοῦ γράφειν ἐκ πρώτης ἀκοῆς τὰ δυσκολώτατα μέλη, καὶ τὴν τέχνην τοῦ χλεπτεν τὰ ψαλλόμενα ἀσματα παρὰ διαφόρων ἔθνων (παρ' ὧν καὶ ἐκαλεῖτο Χότζας· Διδάσκαλος), διξυγράφος κάλαμος πάσης Ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐνωτερικῆς μελοποιίας, διτῆς Μουσικῆς Μέγας Διδάσκαλος, καὶ ἀδαμάντινος Πέτρος δ Πελοποννήσιος. Μετ' οὐ πολὺν δὲ καιρὸν ἀποθανὼν (κατὰ τὸ 1777) κατέλιπε ἀθάνατον ὄνομα διξιύμνητος οὗτος Ἄντρος δ παρὰ τοὺς Ὁθωμανοὺς χιρσίζ Πέτρος ἐπικαλούμενος (χλεπτης, διότι δποιοδήποτε ἀσματοῦ νέον μελοποιημένον κατὰ τοὺς τουρκικοὺς ρυθμοὺς ἤκουεν, εὐθὺς διὰ γραφῆς τὸ ἔκλεπτεν). Ο δι Πρωτοψάλτης Ἰάκωβος ἐκτιμῶν τὴν μουσικὴν ἐμπειρίαν καὶ τέχνην καὶ τὸ σπάνιον ἀντιληπτικὸν τοῦ ἀνδρὸς, ἐποίησεν αὐτῷ τὸ ἐπόμενον ἐπιτύμβιον.

Τὴν ἥδυφωνον Μουσικῆς ἀηδόνα,
Ἄσματικὸν τέττιγα τῆς Ἐκκλησίας,
Τὸν Μουσικὸν νοῦν, δυ ἐγνώρισε τέχνη,
Ἄλλον μελωδὸν Λαμπαδάριον Πέτρον.
• • • • • • • • • • • • • • • • • •

4788.

Σημ. Θεοδώρου Ἀριστοχλέους. ἔστι μὲν τεθαυμένος δ ἀείμνηστος οὗτος Πέτρος δ Λαμπαδάριος ἐν τῷ ἔξω τῆς Χαρούς πύλης (ἐγρὶ-Καποὺ) Κοινοταφείῳ τῶν Ὀρθοδόξων πλάξ δὲ ἡ κα-

ψάλτης (α). Τοῦ δὲ Ἰακώνου, Πέτρος Πρωτοψάλτης ὁ Βυζάντιος ὁ καλούμενος φυγάς (β)· τούτου δὲ Μανουὴλ ὁ Πρωτοψάλτης (γ)· τοῦ δὲ Μανουὴλ, ὁ εἰς ἐκ τῶν Πατέρων τῆς νέας μεθόδου ὁ Ομηρικὸς νοῦς Γρηγόριος ὁ Πρω-

λύπτουσα τὸν νεκρὸν αὐτοῦ, ἐφ' ἣς τὸ ἐπίγραμμα ἦν γεγραμμένον, μέχρι μὲν τινος ἐσώζετο ἔκει, ἢν δὲ ἐμδὲς προστάτης καὶ Κηδεμὼν, ὁ ἀπὸ Σιναίου Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀποθεμός Κωνστάντιος Α'. ὁ Βυζάντιος, παῖς ἔτι, ως μοὶ ἐλεγε, τὸ δωδέκατον μόλις ἄγων ἔτος τῆς ἡλικίας, καὶ εἰδεὶ καὶ ἀνέγνω, ἀλλ' ὕστερον ἀπώλετο αὐτη, ἀμελείᾳ, ἢ μᾶλλον κλοπῇ τῶν αὐτόθι νεκροθαπτῶν. Τὸ δὲ ἐπίγραμμα ἔστι μὲν κατὰ μέτρον ιαμβικὸν, ἀλλ' ἥμαρτηται κατὰ τὸν χρόνον ἐν τισι συλλαβαῖς πρὸς δὲ, καὶ δ νοῦς αὐτοῦ ἀτελής, ως μὴ ἔχων ἡπόθεσιν. Καὶ εἴχομεν ἂν ἐντελές τὸ ἐπίγραμμα, εἰπερ ἐσώζετο ἡ πλάξ, ἐπειδὴ ὅμως ἀπώλετο, καὶ τοι πολλάκις ἔπειτα ἀναζητήσαντος τοῦ Κωνσταντίου καὶ μὴ εὑρόντος αὐτὴν, χάρις πάλιν αὐτῷ τῷ ἀειμνείστῳ Σοφωτάτῳ Πατριάρχῃ, ὃς τις ἔσωσεν ἡμῖν τοὺς τέσσαρας τούτους ζήχους, παιδιόθεν διὰ μνήμης ἔχων αὐτούς.

(α) Πρῶτος εἰς τὸ κατὰ νόημα μελεποιεῖν ὑπῆρξεν οὗτος διάκονος Πρωτοψάλτης, θν ἐμιμήθησαν καὶ οἱ μετὰ ταῦτα μουσικοδιδάσκαλοι· καὶ ἐκ τῶν μεταγενεστέρων δὲ δοσὶ μουσικολογιώτατοι θέλουσι ν' ἀναδειχθῶσιν ἄριστοι, αὐτὸν ίχνηλατοῦσιν. Έποίησε δὲ καὶ ἔνα κανόνα τῆς ἀγίας Εὐφημίας εἰς ἥχον Δ'. εἰς τὸ, Τριστάτας χραταιιδὺς, καὶ ἄλλα διάφορα εἰς Ἐκκλησιαστικὰ μέλη.

(β) Τὰ περὶ τοῦ Διδασκάλου τούτου ίδε εἰς τὸν κατάλογον τῶν κατ' ὄνομα ἐνδόξων μουσικῶν, ἐν τῷ Θεωρητικῷ Θ. Φωκέως. Τμῆμα 6'. Σελ. 39.

(γ) Οὗτος δὲ ἄριστος μουσικοδιδάσκαλος, δὲ κατὰ τὸ ὄφος Ἡρως, (πρὸ πάντων τῶν Είρμολογικῶν μελῶν), ἐγένετο ὁθηγὸς καὶ καθηρέπτης τῆς μελοποιίας τῶν Παπαδικῶν καὶ τῶν συντό-

τοψάλτης (α) καὶ τοῦ Γρηγορίου, ὁ νῦν εὐχλεῖς ἡδύφωνος καὶ μελίρρυτος Κωνσταντίνος ὁ Πρωτοψάλτης (β), δστις λίαν ἐραστὴς τοῦ πράγματος τούτου ὑπάρχων, διὰ τοῦ ἐνθέρμου αὐτοῦ ζῆλου, ἐστίλβωσε καὶ κατεχάλλυνε τὸ ἀξιτιμόν τοῦτο ὑφος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας, μιμητὴς γενόμενος τῶν προκατόχων αὐτοῦ σωφῶν Διδασκάλων, καὶ διατηρεῖ αὐτὸύ· ως νυμφοφύλαξ ἐντὸς τοῦ κέντρου τοῦ θαλάμου.

Εὔχόμεθα τοίνυν καὶ ἡμεῖς, εἰ καὶ ἀνάξιοι, ἵνα διαμένῃ τοῦτο καὶ διασώζηται ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίᾳ εἰς αἰῶνα τὸν ἄπαντα, μετοχευόμενον παρ' αὐτῆς ὡς ἐκ κοινῆς πηγῆς, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς πάσαις Ὁρθοδόξοις τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαις.

μῶν μελοποιημάτων. Ἐμελούργησε δὲ ἐκτὸς τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων μυθημάτων, καὶ τρεῖς στάσεις Χερουβίκῶν ἐντέχνων, καὶ ἀπείρους καταληκτικὰς γραμμὰς, καὶ ἀπείρους τεχνικὰς τῶν Παπαδικῶν μελῶν σημειώσεις.

(α) Τὰ περὶ τούτου σὺν τοῖς ἄλλοις εἰσὶ γνωστὰ τοῖς πᾶσιν.

(β) Οὗτος δὲ κάλιστος καὶ μελίρρυτος μουσικοδιδάσκαλος καὶ ἀπόγονος τῆς παλαιᾶς γραφῆς (Μουσικῆς) ὑπῆρξε παραστατικὸς ἄριστος εἰς τὰς ἀναλύσεις τῶν καταληκτικῶν (τοῦ Παπαδικοῦ μέλους), καὶ εἰς τὴν ἐπεισιγωγὴν τῆς παραχορδῆς τέχνης (τοῦ συντόμου Στιχηραρικοῦ). τοῦτο φαίνεται καὶ ἐκ τῶν ἐντέχνων αὐτοῦ πονημάτων. Ἐμέλισε δὲ πολλὰ, ἐξ ὧν τὰ μέν εἰσι ἐκδεδομένα, τὰ δὲ ἀνέκδοτα.

Διδρθωσις παροραμάτων τινῶν τυπογραφικῶν.

Ἀναγίνωσκε.

§ 10. Τποσημ. α) στίχ. 10, εἰς τὰ ὄποια διωρίσθησαν.—ς. 13, τίς δ πληρῶν μοι τὰς ἀκοὰς, οὔτως ἥδυς καὶ τοιοῦτος ἥχος; οὗτος ἔκεινος. § 20. σ. 3, εἰς τὸν ἀποτελέσωσι. ὑπόσ. α) σ. 9 καὶ δεικνύει τελείαν καὶ. § 26, σ. 10, ἀπεκατέστησαν. § 28. σ. 5, ἐλλείψεων αὐτῆς. § 30. σ. 32, δικτώηχος. § 33. ὑπόσημ. α) σ. 11, Ἡ ἐνασχόλησις. Σελ. 31. σ. 10, ὡς ἀναφέρομεν. § 39. ὑπόσ. α) σ. 13, 40, σᾶν. § 46. ὑπόσ. α) σ. 27, δπου. § 85. σ. 2, σημειώσμένων, καὶ σ. 9, δπου. § 89. σ. 8. νὰ τὸ ψάλλῃ. § 90. σ. 4, ἀν γνωρίζῃ. § 147. Τοῦ θεοῦ ἐνδεικτημορίου. Τῶν καρδίας δύο τριτημορίων. § 154. σ. 11, Είρμολογικόν. § 176, ἦ φυσικὴ κλίμαξ. Διαγράμματα. § 173. σ. 3. δνομάζεται. § 191. σ. 2, δνομάζεται. § 199. σ. 14, σὲ τὸν Τέταρτον. § 200 μακαρίζο § 209. σ. 3, θρηνῷδες.

με εε ε εν

§ 218. σ. 4. ἐντελῶς δὲ. καὶ σ. 5, καὶ τελικῶς. § 238. σ. 2, δνομάζεται. σ. 3. Πάστ. § 239. σ. 4, δ Τέταρτος. § 262. σ. 2, νὰ παίρη. § 247. σ. 9, συμβάλλει. § 254. σ. 32, ἀργάς Δοξολογίας. § 258. σ. 7, Μουσικοῦ. § 259. σ. 21, καὶ ἀτελεῖς. 263. σ. 12 τὸ βοηθητικόν. § 272. σ. 1, Οἱ συνδυασμοῖ. σ. 3, δ δὲ συνδυασμοῖς. § 273. σ. 2, συνδυασμοῦ. § 274. σ. 1, συνδυασμοῖς. σ. 6, συνδυασμοῦ. § 283. σ. 7, διὰ νὰ μὴ μένῃ.

ΠΙΝΑΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α'.

Κεφ.

Α'. Περὶ τοῦ ἀπλοῦ ἥχου.	§ 1
Β'. Περὶ τῆς γεννήσεως τῶν τυγμάτων, καὶ τῶν μου- σικῶν τόνων.	§ 6
Γ'. Περὶ τῆς παραγωγῆς τῶν τοικίων ἀποστάσεων καὶ συστήματος.	§ 12
Δ'. Περὶ τῶν προσόντων τοῦ συστήματος.	§ 18
Ε'. Περὶ δέκτητος καὶ βαρύτητος.	§ 16
ΣΤ'. Περὶ τῆς καταστάσεως τῶν δικτών ἥχων.	§ 27
Ζ'. Περὶ τῶν χυρίων καὶ πλαγίων ἥχων καὶ τῆς δικιδ- σεως αὐτῶν.	§ 31
Η'. Περὶ τῆς πτώσεως τῶν χυρίων, καὶ τῆς παραγωγῆς τῶν πλαγίων.	§ 37
Θ'. Περὶ τῶν τριῶν τῆς μουσικῆς γενῶν.	§ 40
Ι'. Περὶ χρόνου.	§ 44
ΙΑ'. Περὶ ρυθμοῦ.	§ 51

ΒΙΒΛΙΟΝ Β'.

Α'. Περὶ τῆς ποσότητος τῆς μελωδίας.	§ 55
Β'. Περὶ τῶν χαρακτήρων τῶν φθόγγων.	§ 61
Γ'. Περὶ τῆς συντάξεως τῶν πνευμάτων καὶ σωμάτων, ἥτοι τῶν ἐπιταχτικῶν καὶ ὑποταχτικῶν χαρακτήρων.	§ 72
Δ'. Περὶ συνθέσεως τῶν χαρακτήρων.	§ 78
Ε'. Περὶ τῆς ἐνάρξεως τῶν μουσικῶν παρδόσεων εἰς τοὺς ἀργαλόους.	§ 84
ΣΤ'. Περὶ παραλλαγῆς.	§ 85
Ζ'. Μαθήματα προκαταρκτικὰ διὰ τοὺς ἀρχαρίους.	§ 88
Η'. Κανόνες διὰ τοὺς μέλλοντας διδάσκειν καὶ διδάσκε- σθαι τὴν Ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν δπως δεῖ κατὰ τὴν νέαν μέθοδον.	§ 90
Θ'. Περὶ τῆς ἐν τῇ μελωδίᾳ ποιότητος.	§ 103
Ι'. Περὶ τῶν ὑποταχτικῶν σημείων, καὶ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν.	§ 104

Κεφ.

IΑ'.	Περὶ τῶν ἀχρόνων ὑποστατικῶν σημείων:	§ 125
IΒ'.	Περὶ δρθογραφίας.	§ 135
IΓ'.	Περὶ διαφορᾶς ἐκδοχῆς τῆς ἐντονότητος τῶν φθόγγων.	§ 137
IΔ'.	Περὶ ὑφέσεως καὶ διέπειρας.	§ 145

BIBLION Γ'.

A'.	Περὶ συστημάτων τῶν ήχων.	§ 148
B'.	Περὶ τῶν συστατικῶν τῶν ήχων.	§ 154
Γ'.	Περὶ μαρτυριῶν.	§ 156
Δ'.	Περὶ τοῦ Πρώτου ήχου.	§ 166
Ε'.	Περὶ τοῦ Δευτέρου ήχου.	§ 175
ΣΤ.	Περὶ τοῦ Τρίτου ήχου.	§ 183
Ζ'.	Περὶ τοῦ Τετάρτου ήχου.	§ 191
Η'.	Περὶ τοῦ πλαγίου Α'. ήχου.	§ 200
Θ'.	Περὶ τοῦ πλαγίου Β'. ήχου.	§ 210
Ι'.	Περὶ τοῦ Βαρέως ήχου.	§ 224
IΑ'.	Περὶ τοῦ πλαγίου Δ'. ήχου.	§ 238

BIBLION Α'.

A'.	Περὶ μελοποίας.	§ 248
B'.	Περὶ μέλους.	§ 260
Γ'.	Περὶ Προσῳδίας.	§ 263
Δ'.	Περὶ συμφωνίας.	§ 264
Ε'.	Περὶ ἀρμονίας.	§ 276
ΣΤ'.	Περὶ παρεκβάσεως τῆς ἀρμονίας.	§ 278
Ζ'.	Περὶ περιπετείας ἢ μεταβολῆς τῆς ἀρμονίας.	§ 287
Η'.	Περὶ ἐπιεισαγωγῆς τῶν παραφθορῶν τῆς μελοποίας.	§ 290
Θ'.	Περὶ μονοτονίας.	§ 292
Ι'.	Περὶ μιμήσεως.	§ 295
IΑ'.	Περὶ παραστάσεως.	§ 298
IΒ'.	Περὶ υφους.	§ 299

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΤΩΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ ΣΤΝΑΡΟΜΗΤΩΝ.

Σύμ.

- Ο Μακαριώτατος καὶ Ἅγιώτατος Πατριάρχης Ἀντιοχείας
Κ. Κ. Ἰερόθεος. 2
Ο Μακαριώτατος καὶ Ἅγιώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων
Κ. Κ. Κύριλλος. 3

Οἱ Σεβασμιώτατοι Γέροντες.

Ο Σ. Γ. Ἅγιος Νικαῖας Κ. Ἰωαννίκιος.	1
Ο Σ. Γ. Ἅγιος Ἄδριανουπόλεως Κ. Κύριλλος.	5.
Ο Πανιερώτατος Ἅγιος Ἀρτης Κ. Σωφρόνιος.	5
Ο Πανιερώτατος Ἅγιος Δημητριάδος Κ. Δωρόθεος.	2
Ο Πανιερώτατος Ἅγιος Σαμακωνίου Κ. Ματθαῖος.	2
Ο Πανιερώτατος Ἅγιος Σβορνικίου Κ. Ἀγαθάγγελος.	2
Ο Θεοφιλέστος Ἅγιος Νεκτάριος Κ. Βενιαμήν.	1
Ο Θεοφιλέστατος Ἅγιος Μελιτινῆς Κ. Μελέτιος.	1

- Ο Μέγας Πρωτοσύγγελος καὶ Μέγας Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς
Συνόδου Κ. Γρηγόριος.

- Ο Μέγας Ἀρχιδιάκονος καὶ ἀνεψιός τῆς Α. Π. Κ. Μελέτιος.

- Ο Δευτερεύων τῆς Α. Π. Κ. Ἰγνάτιος.

- Ο Τριτεύων τῆς Α. Π. Κ. Ἡσαΐας ἐκ Κρήνης.

- Ιερόθεος Ιεροδιδ. Φιντίας ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

- Ο τῆς Α. Π. Ιεροδιάκονος Κ. Ιερόθεος Αἴσθιος.

- Ο τῆς Α. Π. Ιεροδιάκονος Κ. Κοσμᾶς ἐκ Βερατίου.

- Ο Πορτάρης τῆς Μ. Ἐκκλησίας Κ. Δανιήλ.

Οἱ Πατριαρχικοὶ Ἐφημέριοι.

- Ο Μέγας Ἀρχιμανδρίτης Κ. Σωφρόνιος.

- Ο Μέγας Σύγγελος Κ. Μητροφάνης.

- Ο Πνευματικὸς τῆς Μ. Ἐκκλησίας Κ. Ἡσαΐας.

- Ο Κ. Νεόφυτος Ηθακίσιος.

2

3

1

5.

5

2

2

2

1

1

1

4

2

1

»

3

»

»

»

1

»

»

»

Σώζ.

Ο κύριος Φιλόθεος Ζωγράφος.	1
Ο κ. Νικόδημος έξ άλατζάτης.	»
Ο κ. Μελέτιος Καρπάθιος.	»
Ο κ. Διονύσιος π.π. Γεωργίου.	»
Ο τοῦ Σ. Γ. ἀγίου Χαλκηδ. Πρωτοσύγγελος κ. Γεωνάδιος.	»
Ο τοῦ ἀγίου Γεωργίου Κωδονᾶ ἡγούμενος κ. Πορφύριος.	»
Ο ἐπίτροπος τῶν ἀγίου Ὁρους κ. Ἀγάπιος.	»
Ιερόθεος Ιερυμδναχος Προεστώς τῶν Γρυπῶν.	»
Δανιὴλ Παντοκράτορ Ιθάσιος.	»
Φίλιππος Ἀρχιμνδρίτης καὶ Μ. Οίκονόμος.	»
Ο Λιδεσιμ. Αθανάσιος Προεστώς τοῦ Βαλίνου Σάμιος.	3
Ο τοῦ Σ. Γ. ἀγίου Ἐφέσου Γραμματεὺς ἐν Ιεροδιδ. κ. Παΐσιος.	1
Ο τοῦ Σ. Γ. ἀγίου Ηρακλείας Γραμματεὺς κ. Κύριλλος.	»
Ο τοῦ Σ. Γ. ἀγίου Χαλκηδόνος Γραμματεὺς κ. Ηρακλῆς.	»
Ο ιερελογιώτατος κ. Γρηγόριος Ν. Ἀλληλοδιδ. εἰς Βεβέκι.	»
Ο τοῦ Γ. ἀγίου Θεσσαλονείκης Ιεροδιάκονος κ. Φιλάρετος.	»
Ο τοῦ Γ. ἀγίου Νικαίας Ιεροδιάκονος κ. Προκόπιος.	»
Ο τοῦ ἀγίου Ἄρτης Ιεροδιάκ. κ. Δαμασκηνὸς Στένος Ἄνδριος.	»
Ο τοῦ ἀγίου Δημητριάδος Ιεροδιάκ. κ. Χρύσανθος Σάμιος.	»
Ο τοῦ ἀγίου Μελενίκου Ιεροδιάκ. κ. Ιερεμίας Μεγαλοσπηλ.	»
Ο συνάδελφος αὐτοῦ κ. Ιερομίχης Μεγασπηλαιώτης.	»

Οἱ Εὐγενέστατοι καὶ Εὐτιμώτατοι Κύριοι.

Ο Αρχων Πριμπατζίδης τῆς Μ. Ἐκκλησίας κ. Θεόδωρος.	1
Ο Άντιπρόσωπος τῆς Σμύρνης κ. Ιωαννάκης.	»
Ο Άντιπρόσωπος τῆς Μυτιλήνης κ. Παναγιώτακης χ. Ἀποσόλ.	»
Ο Άντιπρόσωπος τῆς Κρήτης κ. Στέφανος Νικολαΐδης.	»
Ο Έλληνοδιδ. κ. Α. Χαρίλαος.	»
Ο Έλληνοδιδ. κ. Β. Καλλίφρων.	»
Ο Έλληνοδιδ. κ. Γ. Ραφήνης.	»
Ο Έλληνοδιδ. κ. Βασίλειος Σωτηριάδης.	5
Ο Έλληνοδιδ. κ. Αναστάσιος Χουρμουζίαδης.	4
Εὐαγγελινὸς Μισαηλίδης συντάκτης καὶ ιδιοκτήτης τῆς Ἐφημερίδος «ἡ Ἀνατολή».	2
Απόστολος Αναγνωστιάδης εἰς Ζιντζήν καπούσον.	10
Στέφανος Μπαρζίδης.	5

Σώμ.

Σώμ.

- Εύαγγελινὸς Δημητρίου Μάγνης 1
 Κωστάκης Εμμανουηλίδης.
 Μιχαὴλ Α. Λαστραπιαλίδης.
 Κ. Κ. Μποῦρχ Χῖος.
 Ν. Λαμποθειαδῆς Αργυροκασ.
 Ηρόδορου.ος Ι. Άραπογλους.
 Συμεών Θ. Τερριακόγλους.
 Δημήτριος Μ. Συνάνογλους Μάγ.
 Άθανάσιος Εμμανουηλ Μάγνης.
 Άναστάσιος Μπαλίδης Μάγνης.
 Γεώργιος Ν. Κατμερτζῆ Μάγ.
 Δημήτριος Νικολαΐδ. 40 Έκκλ.
 Πέτρος Κωνσταντίνου 40 Έκκλ.
 Ίσιδωρος Δηλιβανὸς Χῖος ἐξ Αρμ. «
 Άγγελῆς Ξενθόπουλος Μαρωνίτ. »
 Χρήστος Νικολάου ἀπὸ Σέλτζκ. »
 Δημήτριος Φελιμένης. »
 Γεώργιος Κ. ἐκ Λούθρι τῆς Σισαν. »
 Άναγνώστης Εμμανουηλ Πρέκας. »
 Νικόλαος Ίωάννου Σάμιος. »
 Άναστάσιος Αύγερινοῦ βουτζᾶ
     ἐκ Μαρμαρᾶ. »
 Ίωάννης Μιχαὴλ ἐξ Ίωαννίνων. »
 Τ. Κλεάνθης Μπαρματζόγλους. »
 Ίσακ Κωνσταντίνου κουρεύς. »
 Χαράλαμπος Μιχαηλίδης. »
 Ίωάννης Εμμανουηλίδης βιβλιο-
     δετοπώλης εἰς Φανάρι. 25
 Ίωάννης Βαψελλέλης Λέσθιος ἐκ
     χωρίου Τελώνεια. 2
 Νικόλαος γ. Άντ. Λέσθ. Τεμνιάτ. 1
 Μιχαὴλος Νικολ. Λέσθ. Τελων. »
 Βασίλειος Οίκον. Λέσθ. Βατίς. »
 Τῆς Α. Π. καφετζήπασης Στέρ-
     γιος Εύθημίου.
 Τῆς Α. Π. Άρχιμάγειρος Ίωάν-
     νης Γ. Μπενάκης.

- Ιερόνυμος Χῖος Κανδυλάπτης
 τῆς Μ. Έκκλησίας. 1
 Οἱ Άγιοι ταφῆται Κ.
 Ο τοῦ Μ. Π. Ιεροσολύμων Ιερο-
     διάκονος Κύριλλος Κύπριος. 2
 Νικόδημος Ιεροδ. Άγιοταφ. Βιθ. 1
 Γερμανὸς Ιεροδ. Άγιοταφ. Σάμ. »
 Χρύσανθος Ιεροδ. Σάμιος Θωμᾶ. »
 Δωρόθεος Ιερεῖ. ἐκ Εηροκρύνης. »
 Άθανάσιος Δημητριάδ. ἐξ Ἡπείρ. »
 Έλλ. Ίωάν. Θ. Εὐπίπόδης Βυζάντ. »
 Σπυρίδων Θεοδωρίδης Σάμιος. »
 Οἱ Σιναῖται Κ.
 Διὰ τοῦ Κ. Θεοδοσίου Ιερού.
 Άρχιμ. κ. Μακάριος Συναῖτης. 4
 Πρωτοσύγ. κ. Διονύσιος Βυζάντ. »
 Πρωτοσύγ. κ. Θεοδώσιος Κύπρ. »
 Δημήτριος Α'. ψάλτης. »
 Δημήτριος Θεοδώρου ἀπὸ Ίασιον. »
 Άλέκος Νικολάου ἀπὸ Βουκουρ. »
 Μελέτιος ιεροδιάκ. Κρής. »
 Τοῦ Ιεροῦ καταστήμ. τοῦ Σινᾶ ὁ
     πνευμ. Άρτέμιος Σερραῖος. »
 Γρηγόριος ιεροδιάκ. Ρωσετίδης. »
 Οἱ ἐκ τοῦ Ιεροῦ Καταστήματος
     τῶν Βουλγάρων Κ.
 Ο Θεοφ. Άγ. Βελίτζης Κ. Πατσιος 3
 Αἰδεσιμ. ππ. Θεόδωρος ἐκ Βυδ. 1
 Ππ. Παρθένιος Χιλινδροινός. »
 Ίωάννης Ναιλανώφ Α'. ψάλτης. »
 Ίωάννης Γ. Πίσκι. Βιτζὲς ἐξ Ετροπ. »
 Λύζαρος Παναγιώτου Πίσκοβ. »
 Βλαδιμύρης Παναγιώτου Πίσκοβ. »
 Οἱ ἐν Τζιπαλῇ Κ.
 Οἱ Άγιοι Ξενθόουπόλ. Κ. Καισάριος. 1

Σώμα.

Σώμα.

Ο Πανος. Ιωάσαφ ἄ. ψάλτης.

1

Ππ. Γεώργιος προεστώς

“

Ι Ἀθανάσιος Ἐφημέριος Ιωαννίτ.

»

Χ. Ἀθανάσιος ἵεροδ. Βυζάντιος.

2

Χ. Παναγιώτης χ. Γ. 6'. ψάλτ.

6

Γεώργιος Κανδιλάπτης Καισσ.

1

Νικόλαος Δημητρίου.

“

Ισαάκ Κοσμᾶ.

»

Ιωσήφ Ιωάννου.

»

Κωνσταντῖνος Σ. Παππαδόπουλ.

»

Θεόδωρος Ιωάννου ἐκ Τζεγγέλ.

»

Γεώργιος Π. Τζανίδης μουσικ.

»

Μιχαὴλ Π. Τζανίδης μουσ.

»

Οἱ ἐν Χάσκιοι Κ.

Ο Ἅγιος Γορτύνης Κ. Μελέτιος

1

Ππ. Στέφανος Προεστώς Χῖος.

»

Συμεὼν ἵεροδ. Καλλύμνιος.

»

Ππ. Μανουὴλ Σάμιος.

»

Γεώργιος Ε. Μέλισσα ἄ. ψάλτ.

»

Σάββας Χῖος 6'. ψάλτης.

»

Ιωάννης χ. Νικολάου.

»

Ἀντώνιος Χ. Κουνδουρᾶς.

»

Παῦλος Κωνσταντίνου Πάτηκος.

»

Οἱ ἐν Κερεμὶτ Μαχαλὲ Κ.

Ζαχαρίας Φωτιάδης Μ.

1

Κωνσταντῖνος Ζαχαριάδης Μ.

»

Ἀλέξανδρος Κυριακίδης Μ.

»

Νικόλαος Γεωργ. Στυλιανίδης.

»

Ἀθανάσιος Ιωάν. Μελανίδης.

»

Χρῆστος Ἀθανασιάδης ἐκ Νυμφ.

»

Γεώργιος Θεοφιλίδης.

»

Ιπποκράτης Στεύρου.

»

Κωστῆς Ππ. Νικολάου.

»

Ἐμμανουὴλ Δημητρ. Δουλκαρῆ.

»

Φωτάκης Παντελόπουλος Τζεκ-

»

μετζελῆς ψάλ. ἐις Φωτηρᾶν. 10

Οἱ ἐν Ξυλόπορτᾳ Κ.

1

Γεώργιος ἴεροδ. Χῖος.

1

Βασίλειος ἑζερτζύγλους ἄ. ψάλ.

»

Ἄριστοτέλης Ιωαννίδης Βυζάντ.

»

Χρῆστος Πανκολῆς Όρσας.

»

Ἀντώνιος Δημητρακόπουλος Φ.

»

Οἱ ἐν Έγρικαπὶ Κ.

1

Ο Ἅγ. Τζεριθενοῦ Κ. Κύριλλος.

1

Ππ. Ἀντώνιος Προεστώς.

»

Γεώργιος Σαχίνογλους ἄ. ψάλ.

»

Οἱ ἐν Τεχφούρ Σεραῖ Κ.

1

Ιγνάτιος Προεστώς Σερέρχιος.

1

Βενέδικτος Ἐφημέριος Παντρημ.

»

Σωφρόνιος ἵεροδιδ. Μπαλαστρημ.

»

Γεράσιμος ἵεροδ. Τζορλινὸς Μ.

»

Δημήτριος Κάλφας Μ.

»

Χ. Παρασκευᾶς Εκκλησιάρχης.

»

Οἱ ἐν Εδηργέκαπὶ Κ.

1

Ο Ἅγ. Λαοδίκειας Κ. Μελέτιος.

1

Ππ. Ἀποστόλης ἱερομνήμων.

»

Ππ. Χαράλαμπος Πνευματικός.

»

Βασίλειος Φωτιάδης Ελληνοδ.

»

Β. Χερουβιμίδης ἀλληλοδιδάχ.

»

Πετράκης Χ. Προδρόμου Ατζέμ.

»

Χ. Εύστρατος Θεοδοσιάδης Μ.

»

Φωτάκης Παππαδόπουλος 6'. ψ.

»

Μάρκος Δημητρίου Πίπειρότης.

»

Ἐλευθέριος Κωνστ. Πριμηκηρ.

»

Χ. Ἀλέξανδρος Χ. Ν. Κάλφα.

»

Οἱ ἐν Τέπκαπὶ Κ.

1

Ππ. Κωνσταντῖνος Προεστώς.

1

Πασχαλάκης ἄ. ψάλτης.

»

Νικόλαος Ἀλληλοδ. Βυζάντιος.

»

Σώμα.

Σώμα.

Οἱ ἐν Βλάγκας Κ.

Διὰ τοῦ Αἰδ. Ππ. Γ. Ρυσίου.

Ππ. Γεώργιος Φύσιος.

Νεκτάριος ίεροδ. ἐκ Χαλδίας.

Σ. Σέργιος ἀ. ψάλτης Βλάγκας.

Ιωάννης Ππ. Μιχαήλ.

Σέργιος Ζ. ἐκ Μιραλῆ τῆς Σισιν.

Ιωάννης Δημητρίου Ιντζέσουλ.

Χαρίτων Δημητρίου Ιντζέσουλ.

Βασίλειος Λαντουνίου Ιντζέσουλ.

Σάββας Κ. Σοφού Ιντζέσουλ.

Κοσμᾶς Χρήστου Ιντζέσουλ.

Ππ. Χρήστος Ν. Καστοριανός.

Καλλίν. ίερομ. δ Πειραιωτικός.

Οἱ ἐν Εὖ Μαρμάροις Κ.

Η Σχολὴ τῶν Εὖ Μαρμάρων.

Ππ. Δημήτριος Προεστώς.

Ππ. Σταυρῆς Θέρης Σπάρταλ.

Γρηγόριος ίεροδ. Ππ. Η. Βυζάν.

Γεώργιος Κ. ψάλτης Τατκαλιν.

Πετράκης Κουτέλας.

Α. Χ. Παππαδόπουλος Έλληνος.

Χρ. Κωνσταντινίδης Άλληλοδ.

Ἐν Τψωμαθείοις Κ.

Οἱ τῇ ἐνορίᾳ τοῦ Ἅγ. Κωνστ.

Χρύσανθος Προεστώς Βυζάντιος.

Παρθένιος Μικρόστορος Βυζάντ.

Δωρόθεος ίεροδ. Βυζάντιες.

Ο ἔλλ. Ιωσήφ Εενιάδης Σχολάρχης.

Γεώργιος Σταυριάδης Άλληλ.

Στέφανος Ἡλιάδης υποδιδάκτολ.

Καλισθένης βοηθὸς τῆς Άλληλοδ.

Χρηστάκης 6'. ψάλτης.

Κωνσταντ. Δημητριάδης Θάτιος.

Ιωάννης Θεοδώρου Βυζάντιος.

Ἐλευθέριος Ιωάννου Κανδυλάπ.

Οἱ ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς Άναλ. Κ.

Άγριθάγγελος Προεστώς.

Διδ. Κωστάντιος ίεροδ. Πάτμιος.

Μιχαὴλ Παυλόπουλος ἀ. ψάλτ.

Θωμᾶς ήμ. φιετζῆς 6'. ψάλτης.

Άναστάσιος Ιωαννίδης ἀ. Κανον.

Οἱ ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ ἄγ. Μᾶν. Κ-

Χ. Παρθένιος Προεστώς.

Χ. Νικηφόρος ίεροδιάκ.

Ιωάννης Βασιλείου Καψιμάλης.

Ιωάννης Γεωργίου μελιφατούρ.

Παῦλος Γεωργίου Τραπεζούντ.

Νικόλαος Π. Νικολόπουλος.

Βασίλειος Π. Πασχαλίδης Μ.

Μιχαὴλ Μαλιάκα Λέσβιος.

Οἱ διὰ τοῦ Ζαχ. Δημητριάδη Κ.

Ππ. Πέτρος πνευμ. τοῦ Νοσοκ.

Ππ. Ιωάννης Βυζάντιος.

Κωνσταντίνος Ράζης.

Ππ. Θ. πνευμ. τοῦ Όρφανοτρ.

Ἄνθιμος Μοναχὸς Ζερρούδης.

Κωνσταντίνος Ίματοφύλαξ Μ.

Άθανάσιος Μπούνας.

Ο ἔλλ. Ζαχαρίας Δημητριάδης.

Ιωάννης Κωτάκης.

Κωνσταντίνος Θεοδώρου.

Οἱ ἐν Κοντοσκάλι Κ.

ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς Έλπιδος.

Ο Κανστρήντζιος Ππ. Ιωάννης.

Ἄνθιμος ίεροδιάκονος.

Κωνσταντίνος Ππ. Στεφάνου.

Χρηστός Διαμαντῆ.

Άντωνιος Λαγοώς Χρυσοπολίτ.

Κωνσταντίνος Χ. Α. 6'. ψάλτ.

Σώμ.

Σώμ.

Οι ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς Ἀγίας
Κυριακῆς Κ.

Κωστάντιος ἱεροδ. Βυζάντιος. 1
Ιωάννης Γ. Ζωγρ. ἀ. ψάλτης. »
Παντολέων Σπύρου β'. ψάλτης. »

Οι ἐν Γαλατᾷ Κ.

Συμεὼν Ἀνδρεάδης βιβλιοπώλ. 15
Κυριάκος Φέρμελετζης βιβλιο. 20
Γεώργιος Μοστράτος 1
Γ. Δ. Βατζέλος ἐκ Μακρυνίτζ. »
Ἀγγελής Ζ. Καϊθαλής. »
Παναγιώτης Κ. Ἀργυρόπουλος. »
Κλεάνθης Θ. πρωτοπαπᾶ. »

Εὐαγγέλης Γ. Βανταίρχης Κεφαλ.»
Ἀναγνώστης ιερόπαις Πολυχρόνη. »
Χρῆστος Ἀθ. Κρητικόγλους. »
Ρήγας Ἀθ. Καταιρινόπουλος. »
Γεώργιος Κ. Μπάκογλους. »
Ἀποστόλης Γρ. Κουτουμάνογ. »
Παναγιώτης Ππ. Γεωργίου Περ. »
Παναγιώτης Δημ. ἀπὸ Ἄκ-κιοΐ. »
Μιχαὴλ Ἀνδ. ἀπὸ 40 Εκκλησ. »
Ιωάννης Κυριακοῦ Καισαρεύς. »
Ιωάννης Ἀρμεσιάδης. »
Ιωάννης Ππ. Δ. Τζαγκαραδιότ. »

Οι ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ Ἅγίου
Νικολάου Κ.

Ο Ἄ. Κλαυδίου πεδλ. Κ. Προκόπιος. 1
Κυριαζῆς ἀ. ψάλτης. »
Λγγελής Κωνσταντινίδης β'. ψ. »
Ἀλέξανδρος Σταυρατίου ἀ. καν. »
Κυριακὸς Νικολάου κανδιλ. »

Οι ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ Χριστοῦ.
Πανος. Ἀθηνάσιος Προεστώς. 1
Κωνσταντῖνος Νικολαζῆς. 2

Νικόλαος Ι. Σάλπιγξ ἀ. ψάλτης. 1
Νικόλαος Θωμαΐδης β'. ψάλτ. »
Πέτρος Γ. Φιλίντα ἀ. Δομέστ. »
Ἀντώνιος Σταυρατίου ἀ. κανον. »
Γεώργιος Πέτρου β'. κανον. »
Ἀθανάσιος Δ. Στογ. ἐκ Σέλτζης. »

Οι ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ Ἅγίου
Ιωάννου Κ.

Ππ. Παντελῆς Προεστώς Χῖος. 1
Νικόλαος ιεροδ. Τούμπλης Χῖος. »
Γεώργιος Βιολάκης α'. ψάλτης. »
Γεώργιος Βόλτος β'. ψάλτης ἐκ
Ζαγόρι διὰ τὸ κατάστρημα του. 20

Οι ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς Παναγ. Κ.
Κύριλλος Προεστώς Νίγδελης. 1
Παρθένιος Πνευματικὸς Κρής. »
Γεώργιος ιεροδ. Χῖος. »
Συμεὼν Ἀναστασίου α'. ψάλτ. »
Ἀντώνιος Καστρινδές β'. ψάλτ. »

Οι ἐν Σταυροδρομίῳ Κ.

Ο Αἰδεσ. Ππ. Ιωάννης Χῖος. 4
Δημήτριος Α'. Ψάλτης. 10
Σταυράκης Γρηγ. Β'. Ψάλτης. 5
Ἀνώνυμος. 2
Ο Ἐξ. Κ. Κ. 2
Ο Εύ. Κ. Σ. Παλτατζῆς. 5
Ο Εύ. Κ. Λ. Καραλῆ. 5
Ο Εύ. Κ. Μ. Παλτατζῆς. 3
Ο Εύ. Κ. Δ. Παλτατζῆς. 5
Ο Εύ. Κ. Μ. Παλτατζῆς. 4
Ο Εύ. Ἀρχων Μ. Κόμησος Κ. Κ.
Λογάδης. 3
Ο Ἐξ. Κ. Εενοφῶν Ζωγράφος. 2
Ο Εύ. Κ. Λ. Δ. Εανθόπουλος. 3
Ο Ἐξ. Κ. Σ. Ἀργιγένης. 1

Σύμμαχοι

୩୬୫

Ό Εύ. Ἀντωνάκης Μαζλιμιάν.	1	Ν. Κωνσταντινίδης Β'. ψάλτης.	1
Ό Εύ. Κ. Τζοάγνης Τρομπέτα.	»	Οἱ ἐν Εηροχρίνῃ Κ.	
Ό Εύ. Κ. Ἀγγελος Τρομπέτα.	»	Ππ. Χρῆστος ἐκ Δρυϊνουπόλεως.	1
Ό Εύ. Κ. Πίππης Τρομπέτα.	»	Γεώργιος α'. ψάλτης.	»
Ἀθανάσιος Κόντης Ἡπειρώτης.	»	Ιάκωβος Κ. Μυρονίδης β'. ψ.	»
Ιωάννης Διαμαντόπουλος Φιλιπ.	»	Στέφανος Σταύρου κοιλιαρίδης.	»
Βασίλειος Λεμονής Σύφνιος.	»	Οἱ ἐν Μ. Ρεύματι Κ.	
Ἀντώνιος Πέτοβητζ ἐκ Κεστεντ.	»	Ό Εύ. Κ. Δ. Π. Κλεόβουλος.	3
Ἀναστ. Δημητριάδης ἐκ χίουτζ.	»	Ό Εύ. Γαβριὴλ Κρητίδης.	1
Χ. Χρῆστος Λεονάρδου.	»	Ό Εύ. Δ. Σ. Φωτεινοῦ	»
Παντολέων Παχούλος.	»	Ό Εύ. Π. Λογάδης.	»
Διαμαντής ποτὲ Διαμαντή.	»	Ό Εύ. Γ. Ζιευπιτέρ.	»
Γεώργιος Ππ. Ἀνδρέου Χίος.	»	Γεράσιμος Ἅγιοταρφίτης πρ. ψ.	»
Οἱ ἐν Ταταυούλοις Κ.		Γεώργιος Π. Αλτιπαρμάκης ψ.	»
Φίλος Ιωάννης Καραϊσκάλος Σωτηρίος		Ἀντώνιος Νικολαΐδης.	
I. Βλαχόπουλος.	5	Ιωάννης Ἀποστολίδης ἀλλι	
Ό Έλ. Θεόδωρος Ἄριστοκλῆς.	2	Κυριακὸς Παππαδόπουλος Σ	
Ό Έξ. Ἰπποκράτης Σ. Βλαχόπ.	1	Α. Γαρόφαλος.	
Γεώργιος Σ. Βλαχόπουλος Μ.	»	I. Α. Βεγιατζόπολος.	
Οἱ ἐν Διπλοκιονίῳ Κ.		Νικόλαος Κεροπολίδης.	
Ππ. Ιωάννης Προεστῶς Συνασ.	1	Χ. Ἰωάννης Κουρούτζεσμε	
Γιάγκος Καβάδας Χίος α'. ψάλ.	5	Χρ. Ἀθανασίου λαπνοπώλη	
Ζήσης Ἀθανασίου β'. ψάλτης.	1	Μιχαὴλ Παραγῆς.	
Χρῆστος Σχολάρχης Παππαδ.	»	Γεώργιος Πασχαλάκης Ἄρ	
N. Χρηστοδούλης ὑποδ. Σερ.	3	Ἀπόστολος Ἐμμανουὴλ.	
Ιωάννης Γεωργιάδης Ἀλληλοδ.	1	Μπαλκασίτζα Α. Ἀγγελίδος	
Μεθόδιος ιεροῦ. Βυζάντιος.	»	Γαβριὴλ Α. Ἀγγελίδου.	
Κωνσταντίνος Ζωγρ. ἐκ Σελίτ.	»	Εὐστράτιος Α. Ἀγγελίδου.	
Ἄριστοτέλης Στεφάνου.	»	Γεώργιος Κυριακοῦ Σερρᾶ	
Μανουὴλ Γ. Ζωγρ. ἐκ Σελίτζης.	»	Χ. Θωμῆς λεπτουργός.	
Τριαντάφυλλος Ι. ἐκ Σελίτζ.	»	Κωνσταντίνος συμπάτριος	
Ιωάννης Μιχαὴλ.	»	Γεώργιος Γ. Κανταρτζῆ.	
Οἱ ἐν Ορτα-κιοῦ Κ.		Περικλῆς Γ. Κανταρτζῆ.	
Πέτρος α'. ψάλτης.	1	Ἀναστάσιος Γ. Κανταρτζῆ.	
B. Γεωργιάδης Ἀλληλοδ. Μ.	»	Οἱ ἐν Στένη Κ.	
Ράλης Ιωάννου ἐκ Συσκ.	»	Μανουὴλ Στεφανίδης ς. ψά	

Σώμ.

Σώμ.

Πέτρος Νικολαΐδης β'. ψάλτης. 1
Δημήτριος Άθανασίου Ήπειρώτ. »
Δημήτριος Γεωργίου Ήπειρώτ. »
Άθανάσιος ππ. Ανδρέου.
Βασίλειος Νεράντζης.

Οι ἐν Νεοχωρίῳ Κ.

Βυταρίων Προεστώς τῆς Παναγ. 2
Ο Έλλ. Ἀλέξανδρος Λαζαρίδης. 1
Ο Έλλ. Γεώργιος Δασοκύδης.

Άθρακμ Καισαρεύς

Άθανάσιος Δασούκας.

Γεώργιος Χαζιερτζής α'. ψ. Π.

Νικόλαος Λεωνάρδου β'. ψ. Π.

Γεώργιος Συμεωνίδης κανον.

Μιχαὴλ Βαλάτογλους.

Κωνσταντ. Σεργιάδης Κυζίκιος.

Σοφοκλῆς Μανολιάδης Εφέσιος.

Σταυρῆς Λουκᾶ καυρεύς.

Δημήτριος Χ. Ι. φραγγορ. Χρυσ.

Γιακούμης Γ. Νικολαΐδης Σάμη.

Δημοσθένης Μιστζής Σάμιος.

Έλευθερίος Κ. Μακρῆς Σάμιος.

Οι ἐν Θεραπείοις Κ.

Ο τοῦ Σ. Γ. Λγ. Δέρκων Λρχιμ.

καὶ Γραμ. Κ. Χρύσανθος.

Ο τῆς Α. Σ. Ιεοδ. Ανθιμος Ίωαν.

Σάββας Χρυσομάλης α'. Ψαλ.

Δημήτριος Γ. Τριανταφύλλογλ.

‘Ο Έξ. Κωνσταντίνος Λεμονίδης.

Ίωάννης Βασιλειάδης.

Γεώργιος Π. Παρίσης.

Οι ἐν Βουγιούκ Δερέ Κ.

Ππ. Γεώργιος Προεστώς.

Ππ. Ζωσιμᾶς ἐκ Λυρ. ποχόριας.

Ίωάννης Φιλομαθῆς μουσ.

Γεώργιος Δημητριάδης Έλληνος. 1
Μιχαὴλ Νέγρης Άλληλοδιδ. »
Εὐάγγελος Διακοστεφάνου Χιος. »
Σεράντης Γεναῖος Έλλην. »
Μικάριος Βασιλείου κεραστεζ. »
Βασίλειος καὶ Χαρίκλεια Μαχ. »
Δημήτριος Κύρρυγλους Κιζανικ. »
Κωστῆς Σωτηρίου κάπιλας. »
Στεῦρος Θεοδώρου ἐκ Γενίμαχ. »

Οι ἐν Γενι Μαχαλέ.

Π Ἐκκλησία τοῦ ἀγίου Ιωάννου. 2
Η Σχολή. »
Διενύσιος Αρχιμανδ. ἐκ Χαλδ. »
Ππ. Νικόλαος ἐκ Ζαγύρι. »
Ππ. Νικόλαος Λευκάρος Τήν. »
Ἀγαθάγγελος Ιεροδιδ. Ἀριζέτας. 3
Ιάκωβος Ευ. Ἀλληλοδιδ. 2
Κωνσταντίνος Μυρονίδδς Μ. 1
Ο Έξ. δομένικος Ρουγγέρης. »
Ἀναστάσιος κασάπης. »
Χ. Κωνσταντίνος Ἀναστασιάδ. 3
Ιωάννης Μ. Ἀναστασιάδης. 3
Ἀλέξανδρος Ἀναστασιάδης. 3
Ιωάννης Γ. Γάχου τζοραπτζῆ. 2
Γεώργιος Ἀναστασιάδης. 1
Ἀπιστόλης Δ. Βουτζᾶ. »
Πολυχρόνης τζοραπτζῆς. »
Νικόλαος Εύσταθίου Ματεντζίπ. »
Ν. Ἀναγνώστης Στρατόγλους. »
Νικόλαος Εμπικνουήλ. »
Άθανάσιος Γιανάκου. »
Βασίλειος Γιανάκου. »
Νικόλαος Κωστα τζολάκη. »
Χ. Νικόλης Ιακώβου. »
Ίωάννης Γανίτης παντοπόλης. »
Διαμιχντῆς παντοπόλης. »

Σώμ.		Σώμ.	
Μινόλης Μ. Ράτοθιτζ.	1	Άριστίδης Ἰωάννου.	1
Νικολής Εύθυμιου.	"	Άντώνιος Δημητρίου.	"
Δημήτριος Καραγιεννάκη.	"	Οἱ ἐν Κανδιλλὶ Κ.	
Νένος ρετζῆς.	"	Δημήτριος Νικολαΐδης Βυζάντ.	1
Σταμ. Γαβριὴλ κάλφας ἐκ Μιδ.	"	Κύριλλος ἐπίτροπος τοῦ Δρύστ.	"
Πέτρος Βαφεὺς Σκοπιανός.	"	Ππ. Πάνος Σταυροσκουαδίτης.	"
Α. τζορπατζόγλους 40 ἑκκλησ.	"	Κωνσταντίνος Μ. Λούθαρης Τήν.	"
Βαγγέλης Ι. Παππάζογλου.	"	Μικόλης τευτουντζῆς 6'. ψάλ.	"
Σταυρῆς Ι. Παππάζογλου.	"	Ε. Δ. Παππαδόπουλος Διδ.	"
Σωτήρος Θεοφίλου κάλφας.	"	Νικόλαος Εμμανουὴλ Κόκκινος.	"
Ιωάννης Θεοδώρου Σουφλῆ.	"	Άθανάσιος Τζανῆ.	"
Κωστῆς Λουκᾶ.	"	Οἱ ἐν τῇ Νήσῳ Χάλκῃ Κ.	
Δημήτριος Γεωργίου καρδιμάπ.	"	Ο Ἐλλ. Κ. Πλίας Τανταλίδης.	1
Σταυρῆς Δημητρίου παντοπώλ.	"	Ο Ἐλλ. ἀρχιμανδ. Κ. Ἀνθιμός.	"
Παναγιώτης Ντάρτζαλη.	"	Ο Ἐλλ. Ιεροδ. Κ. Γρηγ. Γῶγος.	"
Ροξάνδρα Μαρμῆ.	"	Ο Ἐλλ. Κ. Κ. Ανθόπουλος.	"
Μαργήτα Χ. Ντάρτζαλη.	"	Ο Ἐλλ. Κ. Χριστ. Γ. χατζῆς.	"
Ταρσίτζα Σιογιάννου.	"	Ο Ἐλλ. Κ. Θεόδ. Κυριακίδης.	3
Κατήγκο Κ. Φιλοξένους.	"	Ο Ἐλλ. Κ. Σταμ. Σ. Νιώτης.	1
Ξενθίπη Κ. Φιλοξένους.	"	Γεώργιος Θεραπειανός.	"
Γεώργιος Κ. Φιλοξένους.	"	Ιεροδ. Άθανάσιος Νικολαΐδης.	"
Ἐλένη Κ. Φιλοξένους.	"	Β. Α. Κ.	"
Δημήτριος Ι. τζαγαραδιότης.	"	Ἀνθιμός Ιεροδ. ἐξ Ἰωαννίνων.	"
Ιωάννης Νένου.	"	Φιλάρετος Ιεροδ. Λύγερινός.	"
Βασίλειος Σταύρου.	"	Σταύρος Κωνσταντ. Θαραπειαν.	"
Άλεξανδρος Γεωργίου.	"	Πέτρ. Μιχ. Μαρβάκης ἐξ Αἰθιοπ.	"
Έμμανουὴλ Χ. Ντάρτζαλη.	"	Νικόλαος Κωνσταντίνου.	"
Νικόλαος Παρχοκευᾶ.	"	Ιερολ. Διονύσιος Ἡλιάδης.	"
Ξενοφῶν Πολυχρόνη.	"	Ππ. Βασίλειος ἐξ Ιωαννίνων.	"
Μιχαὴλ Κ. Κόκκινος.	"	Ηγ. τοῦ ἄ. Γ. Ματθ. Ἀγιοταφ.	"
Μιχαὴλ Δ. Φράγγου.	"	Εύμενιος Ιεροδ. Γαλανάκ. Κρής.	"
Νικόλαος Δ. Φράγγου.	"	Άλεξανδρος Ρίγκης.	"
Πανανῆς Ζαχαρίου.	"	Νικόλαος Βελισαρίου Μ.	"
Άναστάσιος Μιχαὴλ.	"	Ιάκωβος Ἰωαννίδης Μ.	"
Κυριάκος Κωνσταντίνου.	"	Χρήστος Π. Λαζανὸς Ἀλληλοδ.	"
Άριστίδης Μιχαὴλ τζιγκιόζη.	"	Μιχαὴλ Δημητριάδης Βοηθός.	"
Δημήτριος Πέτρου.	"		

Σώμ.

Σώμ.

Οἱ ἐν Μακροχῶρι Κ.

- Νεόφυτος Προεστώς Κύπριος.
Ππ. Εὐαγγέλης Ἀργυροκαστρ.
Παναγιώτης Ἀρχιτέκτων.
Ιωάννης Μαντίδης.
Θεόδωρος Κερεστετζῆς.
Σταυράκης Βάροναλης.
Ιωάννης Γεωργιάδης Μ.
Ιωάννης Σούγιολτζῆς.
Άλεξις Λεωντίου.
Χατζής Ιωάννης.
Κωστής Κλουκρόπουλος 'Ρύσιος.
Κωστής Γρηγορίου.
Νικόλαος Χ. Θεοδώρου.
Ιωσήφ παντοπώλης 'Ιντζέσουλ.
Χ. Ιωάννης Σάββα.
Άναστάσιος Ἐλευθέρογλους.
Κωστής Ι. ἀπὸ Τρίκερχ.
Χ. Γρηγόριος Κεραμεύς.
Χρηστόφορος Δημητρίου.
Χ. Ἀντώνιος Στάνκο ἐκ Σοφ.
Βασίλειος Ι. καὶ μεκτζῆς Ζαγ.
Θεόδωρος Γ. Γιάζ-καπιλής.
Κωστής Γ. Γιάζ-καπιλής.
Τζανέτος Γ. Γιάζ-καπιλής.
Γεώργιος Γ. Γιάζ-καπιλής.
Ζῆσος Ἀναστασίου Κεραμέως.
- Οἱ ἐν Άγιῳ Στεφάνῳ Κ.
- Δημήτριος Αύγερινοῦ Ἡπειρώτ.
Σταυρῆς Ι. διδ. ἐκ Τζεγγέλκιοι.
Ι. Κυριακοῦ ἀπὸ Μ. Τζεκμετζέ.
Ιωάννης Διαμαντῆ.
Άριστοτέλης Ππ. Ἀντωνίου.
Άντώνιος Ἀγγελῆ.
Δημήτριος διδάσκαλος εἰς
Σχῷράν.

Οἱ ἐν Καλικράτειαις Κ.

- 1 Ἀπόστολος Ἀλληλοδ. καὶ ψάλ.
2 Κυριακὸς Χρηστίδης ράπτης.
3 Θεόφιλος Χρυσάφη ἐκ Μ. Τζεκ.
3 Οἱ ἐν Άγαθουπόλει Κ.
2 Ηρωτόπαπας Παναγιώτης.
1 Δημητράκης χ. Γεωργίου.
» Κωνσταντίνος Δημητράκη.
» Θεόδωρος Μιχαήλ.
» Πολυχρόνης Βασιλειάδης.
» Βασίλειος Πολυγρόνη.
» Νικολῆς Κωνσταντίνου.
» Ό Ελληνοδ. Ἐπιφάνιος Τριαντ.
» Καπετάν Γεωργάκης Γιάνη.
» Νικηφόρος Νικολάου.
» Στυλιανδρος Ιωάννου.
»
» Οἱ ἐκ 40 Εκκλησιῶν Κ.
» Διὰ τοῦ Αὐγερινοῦ Κ. Ξενθόπ.
» Οἰκονόμος Ππ. Ἀγγελάκης.
» Ππ. Μόσχος ἐξ Αἴνου.
» Κυριαζῆς Πρωτοψάλτης.
» Φ. Μ. Νικολάου Τζαμανίδου.
» Εὐστράτιος Σεργιάδης Ἀλληλοδ.
» Χ. Ναργκαρίτης Δημητρίου Μ.
» Ιωάννης Χ. Παρασκευᾶ Μ.
» Οἱ Μαθηταὶ τῆς Σχολῆς τῶν 40
Μαρτύρων.
Δημήτριος Κωνσταντίνου.
Ανέστης Κωνσταντίνου.
Φωτάκης Ιωάννου.
Άθανάσιος Θεοδώρου.
Παναγιώτης Μάρκου.
»
» Οἱ ἐν Σμύρνῃ Κ.
» Ό Μουσικ. Κ. Μ. Μισαηλίδης.
» Εμμαγνοῦλη Γιανάτος Πάριος.

Σωμ.		Σωμ
ωάννης Οἰκονόμ. Ἀνδρονικεύς	ε	Κωνσταντῖνος Καλλιγᾶς Ἀλλη-
Ιωσήφ Παύλου Σιουκιούρ ὄγλος	ε	λοδιδάσκαλος
Παναγ. Γ. Ἀνδρονικεύς	ε	Γενάδιος Ἰεροδ. Περιπτεριώτης
Παναγ. Ν. Μαυρουδῆ	ε	Ιάκωβος Ν. Ραφαηλίδης
Μαθ. Παρασκευᾶ Χίος	ε	Γεώργ. Συμεωνίδης Καστοριανός
Γεώργ. παπᾶ Ἀκρη ἀπὸ Νύμφιον	ε	Παΐσια Μοναχὴ
Γεώργιος Ἡλιάδης Λέσβιος	»	Θεόδωρος Πανίδης Τραπεζούντ.
Ιω. Κορωναῖος	ε	Νεκτάριος Ἰεροδιάκ.
Οἱ ἐν Μαγνησίᾳ.		Καλλίνικος Ἀρχιμανδρ. Σουμελ
Ο Σεβασμ. Γ. ἄγιος Ἐφέσου Κ.	20	Ιωάννης Γεωργ. Λευκόπουλος
Κ. Πατσιος	3	Γεώργιος Π. Ἡλιοῦ Φωτιανὸς
Ο Θεοφιλ. ἄγιος Ἐλαίχ Κ. Χρύ-		Παῦλος Γεωργ. Δευκόπουλος Η.
σανθος		Οἱ ἐν Ἱεροσολύμ.
Διὰ τὴν Βιβλιοθήκην τῆς ἑλλ.		Διὰ συνδρυμῆς τοῦ Ηανοσιωτάτου
Σχολ. προσφέρεται δωρεάν		Ιερομον., Κυρίου Σαμουήλ.
παρὰ τοῦ ἔκδότου		Ο Ἀρχιμανδ. Κ. Σωφρόνιος
Ο Ιερολογ. Κ. Ἀμφιλόχιος	2	Ο Ἀρχιμανδ. καὶ Οἰκονόμος Κ.
Ο τῆς Α. Σ. Ἰεροδ. Διονύσιος	2	Χρύσανθος
Διαμαντῆς Χαρχλάμπου	1	Ο Ἀρχιμανδ. Κ. Ἰωάσταφ
Ἀλέξιος Θ. ἀπατζῆς	«	Ο Πρωτοσύγγελ. Κ. Ἀγάπιος
Χ. Δημήτρ. Σκουριᾶς Σερρᾶς	«	Ο Ίερομόναχ. Κ. Σαμουήλ Μ.
Γαβριὴλ ἀ. ψάλτης Λέσβιος	«	Ο Ίερομ. Κ. Πατσιος
Κωνσταντίνος Κυριαζῆγλους	ε	Ο Ίερομ. Κ. Ἀδράμιος
Ηαναγιώτη; Ἀπατζῆς Θεσσαλον.	ε	Ο Ίερομ. Κ. Εὐγένιος Μουσικ.
Χορός Κιοτ.		Ο Ίερομ. Κ. Δοσιθεος
Ο Πανος. Δαμασκηνὸς Προεστῶς	ε	Ο Ἀρχιδιάκ. Κ. Πορφύριος
Παναγιώτης Νικολάου	ε	Ο Ίεροδ. Παρθένιος Σάμιος
Χ. Μανόλης Κυριαζῆ Κεχαγιά	ε	Ο Ιεροδ. Κ. Θαδδαῖος
Κωνσταντίνος Κιοζλόγλους	ε	Ο Ιεροδ. Κ. Μακάριος
Δημήτρ Χ. Γεωργ Ἀλτίνογλου	ε	Ο Ίεροδ. Κ. Σωφρόνιος
Ἀναγνάστη; Χ. Ἀντωνίου τζέγιος	ε	Ο Ίεροδ. Κ. Σέργιος
Μιμίκης Βαπτιλείου Κεχαγιά	ε	Ο 'Ιεροδ. Κ. Λουκᾶς
Οἱ ἐν Τραπεζούντι.		Ο Ίεροδ. Κ. Σπυρίδων
Ο Π. Γαναγιώτης Χ. Π. Χαρχ-		Ο Ίεροδ. Κ. Ἐπιφάνιος
λαμπίδης ἐκ Γημέρας τῆς		Ο Ίεροδ. Κ. Παρθένιος
Χαλδίκης		Ο Ίεροδ. Κ. Ἡσκήνης

Σωμ.

‘Ο ‘Θειώτ. Κ. Πολύχαρτός
‘Ο ‘Οσιότ. Κ. Κύριλλος Μενού.
‘Ο Νίουεκολ. Κ. Λάζαρος
‘Ο ‘Οσιότ. Κ. Ιωακείμ
‘Ο Φέρνης Ηναντιώτης
‘Ο Κύριος Βασίλειος Χρήστευ
‘Ο Κ. Ελίνης Ιωάννου Αδριανού-
πολίτης ἐκ Καβάλης.

Οἱ ἐν Τήνῳ.

Τὸ ιερὸν Καφάστημα τῆς Εὐαγγε-
λιστρίας ὅπερ τὴν Βεβλιοθήκην
καὶ πτωχοὺς Μαθητάς. 10
Προσφέρεται θώρευν παρὰ τοῦ
Κυριακοῦ φιλοδέσποιος 3
Προσφέρονται θώρεαν παρὰ τοῦ
Κ. Αθανασίου Αγγελέου τοῦ
Σεπτέρχου 3
‘Ο Κ. Ζ. Φιλιππίδης. Θ. ψάλτης

τῆς Εὐαγγελιστρίας

Α. Φιλιππίδης μουσικὸς

Ιεροδιάκ. Δικτύας Βανταύριούργης

‘Ιεροδ. Ν. Λευβαρης

Βασίλειος Στρυγος μουσικὸς

Π. Τσικάνθου Σημυτρίου μανος.

Ιωάννης Λεβαντής

Αντώνιος Εισέριος

Ν. Σέργιος μανοντας

Θ. Μακαρόνης

Ν. Σιναρῆς

Δημήτριος Ε. Πλωτᾶς

Οἱ ἐν τῷ ἀγίῳ δρεις Ἀθωνι.

Τὸ Κοινὸν τῆς ιερᾶς Μονῆς. τῶν
Ιεράρχων

‘Ο Αρχιμανδ. Κ. Σεραφείμ

‘Ο Αρχιμανδ. Κ. Γρηγορίους

‘Ο Αρχιμανδ. Κ. Δανιήλ

Σωμ.

‘Ο Προπτούμ. Κ. Πατσος Νόηρτ. 4
‘Ε. Κ. Κύριλλος Ηρακλιτός 4
‘Ε. Μάξιμος Φωτέλης ἀπὸ Πλωμάριους
τῆς Λέσβου καὶ ψάλτης τῆς Μ.
Βενέδικτος Μ. ‘Ρεψανιώτης τῆς
Ηπείρου καὶ ψάλτης τῆς Μ. 4
‘Ο Προπτούμ. Κ. Αθανάσιος 4
Γλυκέριος μοναχὸς Ιωανίτης καὶ Μ.
Ταρασίος Ιερομ. Ιωνίτης
Γαβριὴλ Ιερόμ. Ιωνίτης 4
Ἐπεροι ‘Αγιορεῖται:
‘Ο Ιανός. Ιεροφ. στῆς ιερᾶς Μ.
τῶν Ιεράρχων Κ. Σωσιμᾶς Γανού.
‘Ο Νιούκολ. Κ. Θεοδώριος Ιωηρ.
‘Ο Θειώτ. Κ. Μεθόδιος Ιωηρ.
‘Ο Οσιώτ. Κ. Ιεράθεος Ιωηρ.
‘Ο Τιμώτ. Κ. Βασίλειος μανος. 4
‘Ο Θειώτ. Κ. Σιαρίλαμπος ἀπὸ
Καρακάκην Κελλίου 4
‘Ο Οιώτ. Κ. Γαβριὴλ ἀπὸ Ηὔζεν
Κελλίου τοῦ ἀγίου Τεωργίου 4
‘Ο Οσιώτ. Κ. Χ. Διονύσιος ἀπὸ
Ζίδιον Κελλίου τοῦ ἄγ. Γεωργ. 4
‘Ο Θειώτ. πρώην Κελλιώτης Κ.
Κωνστάντιος Βαπτοπαϊδινὸς
‘Ο Πανοπίδη. Αρχιμανδρίτης Κ.
Αθανάσιος Φιλοθέτης 4
Οἱ ἐν Κρήτῃ.
Οἱ ἐν Ήρακλείῳ τῆς Κρήτης.
‘Ο Παναρ. ἄκιος Κρήτης Κ. Κα/
Διονύσιος
‘Ο Πανος. Αρχιμανδ. παν. Παν. 45
Τάφου. Κ. Καλλίνικος 2
‘Ο Εγκυος. Αρχιμανδ. Κ. Αθηφας
ἐκ τῆς Μ. τῶν Ασωμάτων
‘Ο Πανος. Κ. Ιερόθεος ἐκ τῆς Μ.

Σωμ.

Σωμ.

τὸν Ἀπελλαῖον	1	τῶν Εἰσαδίων	"
Ο Καθηγούμ. πᾶς Ἰεράρχ. Μ. Ἰε-		Εὐστάθιος Χατζίδακης δρ.	"
ραντελῆμ. Κ. Μάξιμος		Ο Αἰδησιμ. Η. Γρηγόριες ἀπό	"
Ο Κ. Γεράσιμος Λικουδίμος ἐκ		Λιβάδια Μηλοπόταμου	"
Κρυστάννας		Οἱ ἐν Ρεθύμνῃ.	"
Ο τοῦ ἄγ. Κρήτης αὐχιδιάκ. Κ.	"	Ο Πρωτοφάλητης καὶ μουσικοδιδ.	"
Μελέτειας Κρήτης		Κ. Χ. Ι. Ψαρουδάκης	"
Ο τοῦ ἄγ. Κρήτης θεοτερεύων	"	Δανιὴλ Ἱερομόν. κουφάκης Πρε-	"
Κ, Σωφρόνιος Βιζαντίος		θελιώτης	"
Ο τοῦ ἄγ. Κρήτης ἀγεφέδης Κ.	"	Μιχαὴλ Ἱερεὺς ἐφηγ. Ατσιποπούλ.	"
Δημήτριος Αδριανοπολίτης		Ασσένιος Ιεροδ. Ανδρουλάκης	"
Ο τοῦ ἄγ. Κρήτης γραψιματεύς		Αρχαδιώτης	"
Κ. Κωνσταντίνος Γ. Σκένδοπω-		Παῦλος Γ. Βλαστός	"
λας Φθεικλησιάρτης		Ευλαζυνῆλ Ν. Δάνθογλος	"
Αντώνιος Βουλγουλάκης	2	Οἱ ἐν Μοιραμβέλλῳ.	"
Αντώνιος Σαρχιανάκης		Ο ουσικοδιδ. Θεόδωρος Δημη-	"
Νικόλαος Αγιαπούδης ἔλληνας.		τριάδης ἐκ Σωκίων	"
Ευμαγονῆλ Νιωτάκης ἀλληλοδ.		Οἱ Μικθηταὶ αὐτοῦ.	"
Σταῦρος ὥρολογάς		Νεόφυτος Ἱερομόν.	"
Νικόλαος Δρακόντης		Γεώργιος Ν. Χλαποτάκης	"
Σπυρίδων Δρακόντης		Γεώργιος Μ. Μαγρυπλῆς	"
Γεώργιος Η. Διαμαντίδης Περ-		Ερμανουὴλ Μ. Ζωγραφάκης	"
ματαλῆς		Μιχαὴλ Ίωάννου	"
Ερμανουὴλ Σαριδάκης		Αντώνιος Παπαδάκης Σέργιος	"
Γεώργιος Ἰωάννου Κανετάκης		Γρηγόριος Ἱερομόναχος	"
Γεώργιος Ανερράψης		Ιανουὴλ Ι. Κλυντζάκης	"
Οἱ ἐν Χανίοις.		Δημήτριος Ν. Μουρελάκης	"
Ο Κ. Νικόδημος Προηγούμενος		Ευμανουὴλ Ι. Χουρδάκης	"
τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς		Οἱ ἐν Σερράξις	"
Ο τοῦ ἄγ. Κυδωνίας Ιεροδ. Κ.		Εἰς τὴν Βιθλιοθήκην τῶν Σερρῶν	"
Καλλίνικος		προσφίρονται δωρεὰν	2
Ιεροδ. Κ. Μελέτιος		Ο Πχνιερώτατος ἄγ. Σερρῶν	"
Ο Π. Νικόλαος Αίκατερινιάδης		Κ. Ιάκωβος	1
ἐξ Ἀστυπαλαίας		Ο Μουσικοδιδ. Κ. Σταύρούλης	"
Ι. Ν. Στεφανίδης		Μιχαὴλ Δούλη ἀμπατζῆς	"
Χαραλάμπης Παππαδάκης ψάλτης		Κωνσταντίνος Νακίδης	"

Σωμ.	Σέωρ.
Λάζαρος Δημητρίου Ἀυθετλᾶς	ε
Φιλόθεος Ἰεροδ. Ρελλιώτης	ε
Γεώργιος Καρύδας κοντούρας	ε
Διονύσιος Ἰερομ. τῆς Ἱερᾶς Μ.	ε
τοῦ Προδρόμου	ε
Αρχιμανδρίτης Γενέριαλ τῆς Ἱερᾶς	ε
Μ. Κοσφηνίτης.	ε
Κωνσταντίνος Π. Στεργίου	ε
Στέργιος Γεωργίου ἀσθεστᾶς	ε
Παναγιώτης Βελίκη	ε
Δημήτριος Χρυσάρη Γαϊταντζῆς	ε
Θεόδωρος Οἰκονομίδης τῆς ἄνω	ε
Βρακεῖν	ε
Γεώργιος Χ. Δήμου τῆς ἀνω Βρου.	ε
Κωνσταντίνος Γειννούλη ψωμᾶς	ε
Χαραλάμπης Ἰεροδ. Προδρομίτης	ε
Γεράσιμος Ἰεροδ. Πρυτρομίτης	ε
Χ. Κωνσταντίνος Χρυσάρη ἐκ	ε
Βοδινῶν	ε
Δημήτριος Καμβίστας.	ε
Χρῆστος Ἀποστόλου	ε
Χρῆστος Καμβίστα	ε
Οἱ εὐ Βώλων	ε
Α. Λ. Καπάνης.	ε
‘Ιερομ. Π. Γρηγόριος	ε
Σακκελάριος Π. Κωνσταντίνος	ε
Οἱ ἐν Βαρυτζῆς εἴς Συστίου.	ε
Γ. Ανδρέου Καρδινάς	ε
Θεόδωρος Δερέη ἐκ Σελίτζης	ε
Χρῆστος Αδάμης ἐκ Σελίτζης	ε
Στερεοὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει.	ε
‘Ο τοῦ ἄγ. Αμανίας Γραμματεὺς	ε
Νικόλαος Χίος	ε
Θεόδωρος Ά. Σκούλικας Χίος	ε
Κωνσταντίνος Αναστασίου ἐκ	ε
Πιθηκίχνης	ε
Κωνσταντίνος Γεωρ. ἐκ Κούταλης	ε
Γ. Χρ. Πετράκης ἐκ Ζαγορίου	ε
Γεώργιος Καλβοκορῆς	ε
Χ. Γεώργιος Παππαδόπουλος	ε
Κυριακὸς Σ. ἐκ Πράβεστα	ε
Χρῆστος Σάββα Νεμσερλῆς	ε
Χρῆστος Προδρόμου Σκεντέρογλ.	ε
Ιωάννης Δήμου 40έκκλησότης	ε
Βασίλειος Αθανασίου Αδριανοπολ.	ε
Χ. Κυριάκος Χ. Λαζάρη Ιντζε-	ε
σούλους	ε
Δημήτριος Α. Καλλίφων	ε